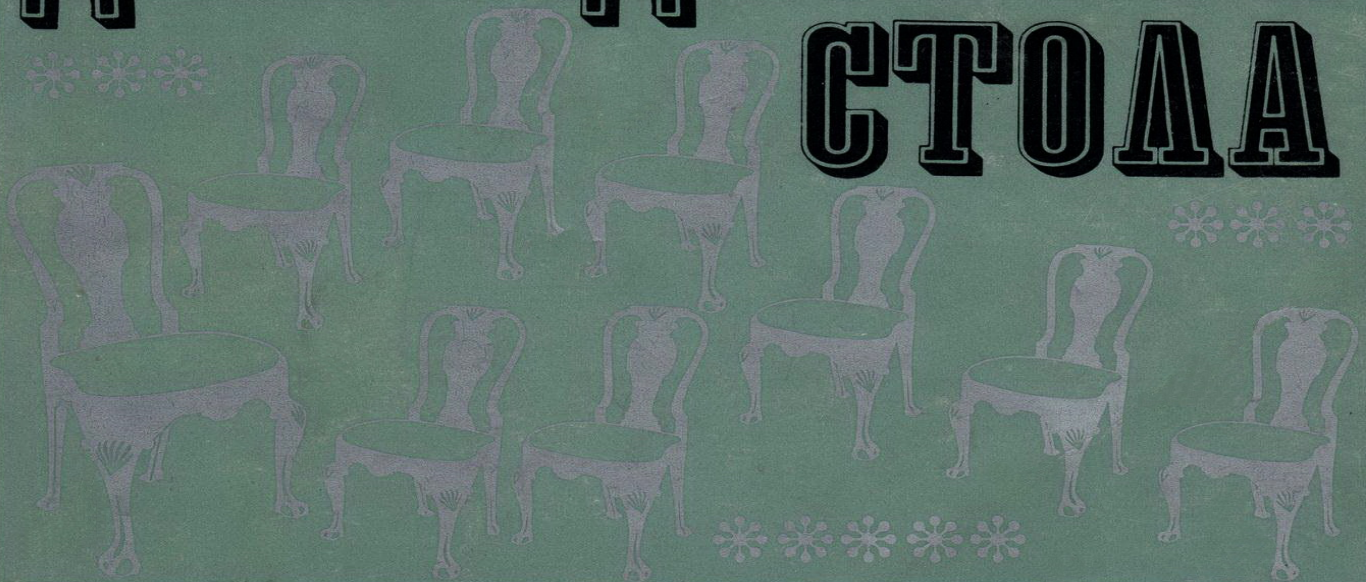

ИЛЯ ИЛФ
ЕВГЕНИЙ
ПЕТРОВ

ДВАНАДЕСЯТЬ
СТОЛА

Издательство
на Отечественя фронт

ИЛЯ ИЛФ, ЕВГЕНИЙ ПЕТРОВ ДВНАДЕСЕТТЕ СТОЛА

Превод: Д. Загоров

chitanka.info

ПЕТЪР НЕЗНАКОМОВ

МОЯТА ПЪРВА ЛЮБОВ

Бях петнадесет или шестнадесетгодишен, когато за пръв път се запознах с творчеството на знаменитата съветска писателска двойка. Докато учех в гимназията, работех всяко лято като доброволен сътрудник на бургаската общинска библиотека, която тогава се ръководеше от писателя Стефан Станчев. Раздавах книги на учениците, правех отчети и статистики, а срещу „изгубеното“ време имах достъп до огромното (така ми се струваше тогава) книжно богатство на библиотеката и (което беше най-примамливо) до ония книги, които не се даваха на всеки. А това бяха преди всичко малкото на брой, често пъти осакатени от преводачите и цензурата романи, повести и сборници с разкази на писатели от оная далечна и близка северна страна, която се намираще на отсрещния бряг на морето, а името ѝ се споменаваше шепнешком и с това ставаше още по-интересна и загадъчно за нас, хлапаците от пристанищния град.

През един горещ юлски следобед, когато в читалнята на библиотеката имаше само пет-шест мълчаливи, съсредоточени в разлистване на списания и вестници старци-пенсионери, аз се ровех сред прашните томове в един от най-отдалечените библиотечни шкафове. В ръцете ми между другото попадна и едно доста дебеличко, със скучната сива библиотекарска подвързия томче. Разтворих го и с учудване открих, че авторите са двама. Такова писателско съдружие дотогава не бях срещал; Това ме заинтересува и макар че странно звучащото съчетание на имената Илф и Петров ми бе непознато, зачетох първата страница.

След малко до мен седеше моят приятел, с когото работехме заедно в библиотеката. Той дойде твърде изненадан от това, че стоя в дъното на библиотеката и се кискам сам в полумрака. Двамата жадно разгръщахме изпомачканите, измърсени от любопитни пръсти страници, а когато стигнахме до онова място, където предприемчивият отец Фьодор започва да развъжда зайци и да си ги яде сам, като не

може да насмогне на прираста им, смехът, неудържимият младежки смях избухна, наруши спокойствието на сънените читатели и накара един от тях да отиде лично в кабинета на директора Стефан Станчев и да се оплаче от нахлулите в тая пенсионерска „светая светих“ гамени (тогава понятието хулигани още не съществуваше).

Директорът ни намери сгушени в полутъмното, все още превиващи се от смеха, издърпа ни ушите и искаше да ни изгони от библиотеката, но като видя какво четем, изведнъж омекна, махна с ръка и ни каза да продължаваме, но да се смеем под сурдинка, а когато не можем да се удържим, да влизаме в килера, където бяха струпани старите списания и вестници и обитаваха лакомите библиотечни мишки. А той в това време ще се опита да поуспокои някак си разгневените от нашия неприличен смях старци.

Ето така още юноша аз се влюбих, както се казва, от пръв поглед в двамата чародейци на хумора.

Но на какво се дължеше по онова време (1934—39 година) нарасналият интерес на нашето буржоазно общество към произведенията на съветската хумористика? Само от високото художествено равнище на превежданите хумористични и сатирични творби ли се вдъхновяваше този внезапно избликнал интерес? Решително не. Като превеждаше и печаташе с охота разказите на Зошченко и Катаев и романите на Илф и Петров (преведени от такъв изтъкнат културен деятел като Васил Юруков), буржоазната културна върхушка си е правила тънка сметка да бие по идеологията на комунизма със собствените ѝ камъни. Ето вижте, значи, какви слабости и недостатъци се срещат все още в прехвалената държава на работниците и селяните, ето вижте каква бюрокрация съществува там, ето вижте, че и съветските хора не са застраховани от болестта на оеснафяването, вижте — там има опашки, има липса на стоки, има разхищения, хулиганство и прочие, и прочие. Но трябва да кажа, че тънките буржоазни сметки не се оправдаха. С издаването на съветски хумористични и сатирични творби буржоазията не само не отблъсна хилядите им читатели от комунизма, а създаде още по-голям интерес към живота във великата страна, към онова огромно дело, предприето от Ленин и другарите му за практическо осъществяване на идеите на марксизма в условията на тогавашната икономически изостанала Русия. Буржоазната културна върхушка не отчете едно просто нещо, тя

не отчете, че заедно с фактите на отделни неблагоприятия и слабости, срещани в СССР, тя внася у нас и гражданската позиция на авторите хумористи и сатирици към тези факти и че тази позиция в повечето случаи е непримирима комунистическа позиция. От печатаните разкази и романи ние, тогавашните читатели, разбрахме една голяма истина: съветската власт се бори с хиляди слабости и трудности, породени от това, че трябва да изгражда социалистическо общество с ония човешки кадри, които е наследила от старата руска империя с нейната вековна изостаналост и с огромните непросветени и неграмотни селски маси. Съветската власт умее да се бори с тези пречки и трудности и умее да ги побеждава; Съветското общество се развива и напредва във всички области на живота: и в стопанската, и в културната, и в политическата, благодарение на своята демократичност от нов тип, благодарение на вярата в собствената сила, която дава възможност за разгръщане на най-смела и принципна критика и самокритика на собствените слабости и грешки. Нещо, което никак не се забелязва в прехваленото буржоазно общество, където самокритиката е нещо непознато, а инструмент на критиката е преди всичко полицейската сопа.

В издаваните тогава романи и разкази на Илф и Петров наистина не се срещаше оня положителен герой, който ние смятаме основен в съветската литература, герой, достоен за подражание със своите мисли и дела. Но въпреки това аз рядко съм срещал други художествени произведения, които с такава сила, с такава мъжественост да са ми показвали в ония далечни времена, пък и сега, какъв трябва да бъде истинският образ на положителния герой на епохата, образът на комуниста строител: възискателен и рязък, строг и безпощаден към чуждите и най-вече към своите грешки и недостатъци, а едновременно с това сърдечен, топъл и човечен, радостен като дете пред всичко светло, ново и красиво, пред всичко добро, умно и водещо напред, пълен с неустрашима вяра в правотата на своето дело, пълен с гневна, изпепеляваща омраза към враговете на това дело. Да, в тези хумористични и сатирични творби няма образи на положителни герои комунисти като Корчагин и Бунчук, но това е само на пръв поглед и буржоазията на времето също не го забеляза. Зад блестящо написаните редове, зад ту жестокия и безпощаден, ту лиричен, добродушен и умен смях все по-ясно се откриваха два чудесни образа на истински

безкомпромисни комунисти — образите на двамата автори Илф и Петров, тези неукротими врагове на пошлостта от всякакъв вид, на самодоволното невежество (така характерни за тогавашната наша действителност), на тъпата и безогледна еснафщина, на бюрократизма, рутината и застоя, на бездушието към човека, на всичко, което спъва тържествения и победен марш към комунизма.

Да, действително тези двама неуморими борци за нов морал и нов живот бяха първата любов на моята младост. И сега, когато си припомням огромното положително въздействие на техните книги върху мен и моите приятели-връстници и като разбирам колко много са ми помогнали те, за да заобичам съветската страна и нейната власт, която позволяваше на своите сатирици и хумористи така да се смеят и така да бичуват собствените ѝ грешки и слабости, аз горещо искам да препоръчам на читателите от новото поколение моите любими автори.

Дълбоко вярвам, че новото издание на техните неостаряващи и неумиращи творби и сега, петдесет години след създаването им, ще вълнуват и веселят читателите, както са вълнували и веселили мен и връстниците ми, и ще правят сърцата по-смели и по-добри и умовете по-дръзновени.

Петър Незнакомов

Посвещава се на Валентин Петрович Катаев

ДВОЙНА АВТОБИОГРАФИЯ

Доста трудничко е да се напише автобиография на автора на „Дванадесетте стола“. Работата е там, че авторът се е родил два пъти: през 1897 година и през 1903 година. Първия път авторът сее родил като Иля Илф, а втория път — като Евгений Петров.

Тези две събития са станали в град Одеса.

По такъв начин още от младенческа възраст авторът е започнал да води двояк живот. Докато едната половина на автора се е валяла в пеленките, другата е била вече на шест години и е прескачала оградата на гробището, за да бере люляк.

Това двояко съществуване продължава до 1925 година, когато двете половинки за пръв път се срещат в Москва.

Иля Илф е роден в семейство на банков чиновник и през 1913 година завършва техническо училище. От този момент той последователно работи в чертожно бюро, в телефонна станция, в авиационен завод и във фабрика за ръчни бомби. След това е бил статистик, редактор на хумористичното списание „Синдетикон“, в което пише стихове под женски псевдоним, бил е счетоводител и член на президиума на Одеския съюз на поетите. След направения баланс става ясно, че активът клони към литературна, а не счетоводна дейност и през 1923 година И. Илф заминава за Москва, където и намира своята, както изглежда, окончателна професия — става литератор, работи във вестници и хумористични списания.

Евгений Петров е роден в семейство на учител и през 1920 година завършва класическа гимназия. Същата година той става кореспондент на Украинската телеграфна агенция. След това в продължение на три години служи като инспектор в криминалната милиция. Първото му литературно произведение е бил протоколът за оглед на труп на неизвестен мъж. През 1923 година Евг. Петров отива в Москва, където продължава образованието си и се заема с журналистика. Работи във вестници и хумористични списания. Издава няколко книжници с хумористични разкази.

След толкова приключения най-после разединените части успяват да се съберат. Пряка последица от това е романът „Дванадесетте стола“, написан през 1927 година в Москва.

При такива случаи обикновено питат авторите как така пишат двама. На интересуващите се можем да посочим за пример певците, които пеят дуети и при това се чувствуват отлично.

След „Дванадесетте стола“ издадохме сатиричната повест „Светла личност“ и две серии гротескни новели: „Необикновени случки от живота на град Колоколамск“ и „1001 ден или Нова Шехерезада“.

Сега пишем роман под надслов „Великият комбинатор“ и работим над повестта „Летящият холандец“. Влизаме в неотдавна образуваната литературна група „Клуб на чудаците“.

Въпреки такава съгласуваност на действията, понякога постъпките на авторите са дълбоко индивидуални. Така например Иля Илф се ожени през 1924 година, а Евгений Петров — през 1929 г.

Съчинено на 25 юли 1929 г. Москва.

И. ИЛФ, Е. ПЕТРОВ

ПЪРВА ЧАСТ
СТАРГОРОДСКИЯТ ЛЪВ

ГЛАВА I

БЕЗЕНЧУК И „НИМФИТЕ“

В околийския град Н. имаше толкова много бръснарници и погребални бюра, че човек можеше да си помисли като че ли жителите на този град се раждаха само за да се обръснат, да се подстрижат, да се освежат с одеколон и да умрат. А в действителност в околийския град Н. хората се раждаха, бръснеха и умираха доста рядко. Животът в град Н. си течеше съвсем спокойно. Пролетните вечери бяха упоителни, калта, огряна от луната, блестеше като антрацит и всички младежи в града бяха до такава степен влюбени в секретарката на местния комитет на общинските служещи, че това ѝ пречеше да събира членския внос.

Въпросите на любовта и смъртта не вълнуваха Иполит Матвеевич Воробянинов, макар поради естеството на своята служба той да се занимаваше с тези въпроси всеки ден от девет часа сутринта до пет часа следобед с половин час почивка за закуска.

Сутрин, след като изпиеше от студената чаша порцията си горещо мляко, поднесено му от Клавдия Ивановна, той излизаше от полумрачната къщичка на широката, заляна от дивната пролетна светлина улица Другаря Губернски. Тя бе една от най-приятните улици, каквито се срещат в околийските градове. От лявата страна зад вълнообразни зеленикави стъкла сребрееха ковчезите на погребалното бюро „Нимфа“. Отдясно зад малките, с олющена боя прозорци се изтягаха мрачно дъбовите, прашни и навяващи тъга ковчези на майстор Безенчук. По-нататък „Пиер и Константин, майстор бръснар“ обещаваха на клиентите си „грижа за ноктите“ и „ондулация в къщи“. Още по-нататък се помещаваха хотелът с бръснарницата, а зад него на просторно празно място матовожълто теленце нежно лижеше ръждясалата табелка, прикрепена към самотно стърчаща врата:

ПОГРЕБАЛНА КАНТОРА МОЛИМ, ЗАПОВЯДАЙТЕ

Макар в града да имаше много погребални бюра, клиентелата им бе слаба. „Молим, заповядайте“ фалира три години преди Иполит Матвеевич да се засели в град Н., а майстор Безенчук пиеше на провала и дори веднъж направи опит да заложи най-хубавия си ковчег, направен само за реклама.

Хората в град Н. умираха рядко и Иполит Матвеевич знаеше това по-добре от всеки друг, защото работеше в Отдела за гражданско състояние, където завеждаше службата за регистриране на смъртните случаи и браковете.

Масата, на която работеше Иполит Матвеевич, приличаше на стара надгробна плоча. Левият ѝ ъгъл беше изгризан от плъхове. Хилавите и крака пращяха под тежестта на дебелите пожълтели папки, пълни с книжа, от които можеха да се вземат всички сведения за кореняците на град Н. и за родословните дървета, израснали върху неплодородната провинциална почва.

В петък, 15 април 1927 година, Иполит Матвеевич се събуди както винаги в седем и половина и веднага навря нос в старомодното пенсне със златна дъгичка. Очила не носеше. Веднъж, като реши, че не е хигиенично да се носи пенсне, Иполит Матвеевич отиде при оптика и си купи очила без рамки, с позлатени дръжки. Отначало очилата му харесаха, но жена му (това беше скоро преди смъртта ѝ) намери, че с очила е същински Милюков и той ги даде на вратаря. Вратарят не беше късоглед, но навикна с очилата и ги носеше с удоволствие.

— Бонжур! — каза си напевно Иполит Матвеевич, като спускаше крака от леглото. „Бонжур“ показваше, че Иполит Матвеевич се е събудил в добро настроение. Ако при събуждане кажеше „гут морген“, това обикновено означаваше, че черният му дроб се обажда, че петдесет и две години не са шега работа и че времето е влажно.

Иполит Матвеевич пхна мършавите си крака в купените преди войната готови панталони, завърза ги при глезените с ширитчета и потъна в късите меки ботуши с тесни квадратни бомбета: След пет минути той беше вече докаран с жълта като луната жилетка, изпъстрена със ситни сребърни звездички, и с преливащото в различни цветове ластикотиново сетренце. Иполит Матвеевич избърса от прошарените си коси останалите при миенето капчици, помръдна свирепо мустаци, нерешително опипа с ръка небръснатото си лице, прокара четката по ниско остриганите алуминиеви коси и усмихвайки се любезно, тръгна срещу влизащата в стаята тъща — Клавдия Ивановна.

— Еполе-ет — прогърмя тя, — нощес сънувах лош сън.

Думата „сън“ бе произнесена с френски акцент.

Иполит Матвеевич погледна тъща си От горе на долу. Той беше висок сто осемдесет и пет сантиметра и от такава височина му бе лесно и удобно да се отнася към нея с известно пренебрежение.

Клавдия Ивановна продължаваше:

— Сънувах покойната Мари с разпуснати коси и със златен колан.

От оръдейните звуци в гласа на Клавдия Ивановна трепереше чугунената топчеста лампа с различни прашни стъклени висулки и дрънкулки.

— Много съм разтревожена. Страхувам се дали няма да се случи нещо.

Последните думи бяха казани с такава сила, че карето коси на главата на Иполит Матвеевич се люшна на различни страни. Той се намръщи и каза на срички:

— Нищо няма да се случи, маман. За водата платихте ли?

Оказа се, че не е платено. Галошите също не бяха измити. Иполит Матвеевич не обичаше тъща си. Клавдия Ивановна беше глупава и нейната преклонна възраст не даваше надежда, че тя ще поумнее някога. Беше ужасна скъперница и само бедността на Иполит Матвеевич възпираше това силно чувство да стигне до крайност. Гласът ѝ беше толкова мощен и плътен, че би му завидял дори Ричард

Лъвското сърце, от чийто вик, както е известно, конете приклякваха. И освен това — което беше най-ужасното — Клавдия Ивановна много сънуваше. Сънуваше винаги. Присънваха ѝ се момичета с колани, коне, обшити с жълт драгунски галун, вратари, свирещи на арфа, архангели, облечени с кожуси на пазачи, обикалящи нощем с дървени клепала в ръце, и шишове за плетене, които сами скачаха по стаята и издаваха неприятен звук. Лекомислена старица беше Клавдия Ивановна. На всичко отгоре под носа ѝ бяха пораснали мустаци и всеки мустак приличаше на четка за бръснене.

Леко раздражен, Иполит Матвеевич излезе от къщи.

До входа на своето мрачно заведение, опрян на рамката на вратата и скръстил ръце, стоеше майсторът на ковчези Безенчук. От системни крахове в търговските му начинания и от дълга употреба на отвятре загряващи напитки очите на майстора бяха станали светложълти и като на котарак и горяха с неугасим пламък.

— Чест и почитание на скъпия гост! — провикна се той бързо-бързо, като видя Иполит Матвеевич. — Добро утро!

Иполит Матвеевич вежливо повдигна омазнената си касторена шапка.

— Разрешете да узная как е със здравето тъщичката?

— Мр-мр-мр — отвърна неопределено Иполит Матвеевич, повдигна рамене и продължи по-нататък.

— Е, дай боже здравице — каза огорчен Безенчук, — само колко загуби понасяме, поразата да го порази!

И той пак скръсти ръце на гърдите си и се опря на вратата.

Пред вратата на погребалното бюро „Нимфа“ отново позадържаха Иполит Матвеевич.

Собствениците на „Нимфа“ бяха трима. Те се поклониха едновременно на Иполит Матвеевич и в хор се осведомиха за здравето на тъщата.

— Здрава е, здрава — отвърна Иполит Матвеевич, — нищо ѝ няма! Нощес видяла златно момиче с разплетени коси. Такова видение имала насън.

Тримата „Нимфа“ се спогледаха и въздъхнаха дълбоко.

Всички тия разговори забавиха Иполит Матвеевич по пътя и той, противно на навика си, се яви на работа в момента, когато часовникът, окачен над лозунга

СВЪРШИ СИ РАБОТАТА И СИ ВЪРВИ

показваше девет и пет минути.

В учреждението бяха нарекли Иполит Матвеевич заради високия му ръст и особено заради мустаците Мачист, макар че истинският Мачист нямаше никакви мустаци.

Иполит Матвеевич извади от чекмеджето на масата синя плъстена възглавничка, постави я на стола, даде на мустаците си правилна посока (успоредно на ръбовете на масата) и седна на възглавничката, като малко стърчеше над тримата си колеги. Иполит Матвеевич не се страхуваше от хемороиди, беше го страх по-скоро да не протрие панталона си и затова ползуваше синьото вече.

Всички манипулации на съветския служещ се наблюдаваха плахо от двама млади хора — мъж и девойка. Мъжът с ватирано шаячно сако бе съвсем угнетен от служебната обстановка, от миризмата на виолетовото мастило, от часовника, който често и изтежко пышкаше, и особено от строгия плакат

СВЪРШИ СИ РАБОТАТА И СИ ВЪРВИ

Макар мъжът с шаячното сако още да не бе пристъпил към целта на посещениято си, вече му се искаше да се измъкне. Струваше му се, че работата, за която бе дошъл, е толкова незначителна, че просто е съвместно заради нея да се безпокои такъв виден гражданин с прошарени коси, какъвто бе Иполит Матвеевич. Иполит Матвеевич сам разбираше, че работата на посетителя е дребна, че може да почака и затова, като разтвори класьор № 2 и направи гримаса, заби нос в книгата. Девойката, облечена с дълъг жакет, обшит с лъскав черен ширит, пошепна нещо на мъжа и пламнала от свян, запристъпва бавно към Иполит Матвеевич.

— Другарю — каза тя, — къде тук...

Мъжът с шаячното сако радостно въздъхна и неочаквано за самия себе си викна:

— Да се регистрира брак!

Иполит Матвеевич погледна внимателно преградката, зад която стоеше двойката.

— Раждане? Смърт?

— Да се регистрира брак — повтори мъжът с шаячното сако и смутено се огледа.

Девойката прихна. Всичко отиваше на добре. Иполит Матвеевич се залови за работа с ловкостта на фокусник. Записа със старчески

почерк имената на новобрачните в дебелите книги, строго разпита свидетелите, които младоженката изтича да повика от двора, дълго и нежно дъха върху квадратните печати и като се понадигна, натисна ги върху измачканите паспорти. Когато получи от младоженците две рубли и издаде квитанция, Иполит Матвеевич каза усмихнат: „За извършване на тайнството“ и се изправи в целия си прекрасен ръст, изпъчил по стар навик гърди (на времето той носеше корсет). Широки жълти слънчеви лъчи лежаха на раменете му като еполети. Видът му бе малко смешен, но необикновено тържествен. Двойно вдлъбнатите стъкла на пенснето му излъчваха бяла прожекторна светлина. Младите стояха като телета.

— Млади хора — заяви важно Иполит Матвеевич, — позволете ми да ви поздравя, както се казваше преди, със законния брак. Много, много-ого ми е приятно да гледам такива млади хора като вас, които, хванати за ръце, вървят към постигане на вечните идеали. Много, много-ого ми е приятно!

След като произнесе тази тирада, Иполит Матвеевич стисна ръце на новобрачните, седна и твърде доволен от себе си, продължи четенето на книгата от класьор №2.

На съседната маса служещите се изкикотиха над мастилниците.

Работният ден потече спокойно. Никой не безпокоеше масата за регистриране на смъртни случаи и бракове. През прозореца се виждаше как гражданите, тръпнейки от пролетния хлад, се прибираха по домовете си. Точно на обяд в кооператива „Плуг и чук“ пропя петел. Никой не се учуди на това. После се чу металическо тракане и боботене на мотор. Откъм улица Другаря Губернски се зададоха гъсти кълба виолетов дим. Боботенето се засили. Скоро иззад пушека изплуваха очертанията на околийския изпълкомски автомобил „Гос. № 1“ с миниатюрен радиатор и с обемиста каросерия. Като се блъскаше из калта, автомобилът пресече Старопанския площад и с клатушкане изчезна в отровния пушек. Служещите дълго още стояха на прозореца, коментираха произшествието и го свързваха с евентуално съкращаване на щата. След известно време по дървената настилка мина предпазливо майстор Безенчук. Той по цели дни се шляеше из града и разпитваше дали не е умрял някой.

Работният ден беше към своя край. Камбаните на съседната бледожълтеникава камбанария забиха с все сила. Стъклата трепереха. От камбанарията излетяха накацалите гарги, направиха митинг над

площада и се пръснаха. Вечерното небе се бе изцъклило над опустелия площад.

Време бе Иполит Матвеевич да си върви. Всички, които трябваше да се родят през тоя ден, се родиха и бяха записани в дебелите книги. Всички желаещи да се венчаят, бяха венчани и също записани в дебелите книги. Нямаше само за истинско разорение на майсторите на ковчези нито един смъртен случай. Иполит Матвеевич прибра преписките, скри в чекмеджето плъстената възглавничка, разчеса с гребенче мустаците си и когато вече се канеше да си тръгва, мечтаейки за огнедишащата супа, вратата на канцеларията се отвори широко и на прага се появи майсторът на ковчези Безенчук.

— Чест и почитание на скъпия гост — усмихна се Иполит Матвеевич. — Какво има?

Макар некрасивата физиономия на майстора да сияеше в припадащия здрач, той не можа да каже нищо.

— Е? — запита Иполит Матвеевич по-строго.

— „Нимфа“, поразата да я поразил, стока ли предлага тя? — смотолели майсторът на ковчези. — Нима може да задоволи клиента? Ковчегът колко дървен материал само иска...

— Какво? — запита Иполит Матвеевич.

— „Нимфа“, казвам... Три семейства от една дребна търговийка само живеят. И материалът им не е вече същият, и изработката по-лоша, и боята слаба, поразата да я поразил. А аз съм стара фирма. Основана в хиляда деветстотин и седма година. Моите ковчези са един път, изискана изработка, само за който разбира...

— Ти да не си нещо полудял, а? — кротко го запита Иполит Матвеевич и се отправи към изхода. — Ще се умопобъркаш между тия ковчези.

Безенчук вежливо дръпна вратата, даде път на Иполит Матвеевич, а сам се повлече след него, треперейки сякаш от нетърпение.

— Когато още съществуваше, „Молим, заповядайте“, е, тогава, вярно! Нито една фирма, дори в самия Твер, не можеше да конкурира техните подплати, поразата да я поразил! А сега, направо ще кажа, по-добра от моята стока няма. И няма защо да търсите.

Иполит Матвеевич се обърна гневно, погледна за секунда Безенчук сърдит и закрачи малко по-бързо. Макар днес да нема никакви неприятности в службата, той се почувствува зле.

Тримата собственици на „Нимфа“ стояха пред своето заведение в същите пози, в каквито ги бе оставил сутринта Иполит Матвеевич. Оттогава те сякаш не бяха си продумали нито дума, но очевидната промяна в лицата, тайнственото задоволство, подозрително блещукащо в техните очи, показваше, че знаят нещо важно.

Когато съгледа своите врагове в търговията, Безенчук махна отчаяно с ръка, спря се и зашепна в гърба на Воробянинов:

— Ще отстъпя на тридесет и две рублички.

Иполит Матвеевич се намръщи и ускори крачка.

— Може и на кредит — добави Безенчук.

Тримата собственици на „Нимфа“ обаче нищо не говореха. Те мълчаливо тръгнаха след Воробянинов, като непрекъснато сваляха шапки и вежливо се кланяха.

Разсърден най-сетне от глупавите досаждания на продавачите на ковчези, Иполит Матвеевич изтича по-бързо от обикновено до вкъщи, изстърга ядосано калта от стъпалото и измъчван от вълчи апетит, влезе в коридора. Срещу него от стаята излезе, пъхтящ от жегата, отец Фьодор, свещеникът от църквата „Фрол и Лавър“. Приповдигнал с дясната си ръка расото и без да обръща внимание на Иполит Матвеевич, отец Фьодор се понесе към изхода.

Иполит Матвеевич тутакси забеляза необичайната чистота, новия, дразнещ окото безпорядък при подреждането на малкото мебели и усети гъделичкане в носа, причинено от силния мирис на лекарства. В първата стая Иполит Матвеевич бе посрещнат от съседката, агрономшата Кузнецова. Тя зашепна и размаха ръце:

— По-зле е, току-що се изповяда. Не тровайте с ботушите.

— Не тропам — покорно отвърна Иполит Матвеевич. — Но какво се е случило?

Мадам Кузнецова присви устни и посочи с ръка към вратата на втората стая:

— Много силна сърдечна криза.

И повтаряйки явно чужди думи, харесали ѝ със значителността си, добави:

— Не е изключена възможността от смъртен изход. Днес целия ден съм на крак. Идвам сутринта за мелничката за месо, гледам — вратата отворена, в кухнята няма никого, в тази стая също; е, мисля си,

Клавдия Ивановна е отишла за брашно за козунаци. Тя се канеше да ходи. Брашното сега, нали знаете, ако не го купиш отрано...

Мадам Кузнецова дълго още щеше да разказва за брашното, за скъпотията и за това, как е намерила Клавдия Ивановна просната край кахлената печка почти полумъртва, но стонът, долетял от съседната стая, силно поразил слуха на Иполит Матвеевич. Той бързо се прекръсти с отмаляла ръка и влезе в стаята на тъща си.

ГЛАВА II

СМЪРТТА НА МАДАМ ПЕТУХОВА

Клавдия Ивановна лежеше по гръб, пъхнала едната си ръка под главата. На главата си имаше боне в силно кайсиев цвят, което бе на мода някога, когато дамите носеха „шантеклер“ и едва-що започваха да танцуват аржентинския танц танго.

Лицето на Клавдия Ивановна бе тържествено, но без всякакъв израз. Погледът ѝ — устремен към тавана.

— Клавдия Ивановна! — повика я Воробянинов.

Тъщата бързо замърда устни, но вместо добре познатите за ухото на Иполит Матвеевич тръбни звуци той чу стон, тих, слаб и толкова жалостен, че сърцето му се сви. Искряща сълза неочаквано бързо бликна от окото му и се търкулна като живак по лицето.

— Клавдия Ивановна — повтори Воробянинов, — какво ви е?

Но пак не получи отговор. Старицата затвори очи и се обърна малко настрана.

В стаята влезе на пръсти агрономшата, хвана го за ръката и го отведе като момченце, което водят да се мие.

— Заспа. Лекарят нареди да не я безпокоим. А вие, гълъбче, идете в аптеката. Ето ви рецептата, пък и разберете колко струват каучуковите мехури за лед.

Иполит Матвеевич се покори напълно на мадам Кузнецова, чувствувайки неоспоримото ѝ превъзходство в подобни работи.

Аптеката беше далече. Стиснал като гимназист рецептата в ръка, Иполит Матвеевич бързо излезе на улицата.

Бе почти тъмно. На фона на угасващата вечерна заря се открояваше хилавата фигура на майстора на ковчези Безенчук, който, опрян на чамовата врата, ръфаше хляб и лук. До него бяха клекнали тримата „Нимфа“ и облизвайки лъжиците си, ядяха от чугунен кастрон елдена каша. Когато видяха Иполит Матвеевич, майсторите на ковчези се изпънаха като войници. Безенчук сърдито вдигна рамене, посочи с ръка конкурентите си и измърмори:

— Завират се, поразата да ги порази, където не им е мястото.

Посред Старопанския площад, край миниатюрния бюст на поета Жуковски с издълбан върху цокъла надпис

се водеха оживени разговори, предизвикани от вестта за тежкото заболяване на Клавдия Ивановна. Общото мнение на събралите се граждани се свеждаше до това, че „всички там ще отидем“ и че „бог дал, бог взел“.

Бръснарят „Пиер и Константин“, който впрочем с готовност се отзоваваше, когато му викаха „Андрей Иванович“, и сега не пропусна случая да блесне със знанията си в областта на медицината, почерпени от московското списание „Огонёк“.

— Съвременната наука — казваше Андрей Иванович — достигна невъзможното. Ето например, да кажем, на клиента е излязла пришка на брадичката. Преди се стигаше до заразяване на кръвта, а сега в Москва, казват — не зная истина ли е, или не, — за всеки клиент имало отделна стерилизирана четка.

Гражданите въздъхнаха дълбоко.

— Ти, Андрей, малко нещо преувеличаваш...

— Къде се е видяло на всеки човек отделна четка? Измисля си!

Бившият пролетарий на умствения труд, а сега будкаджия, Прусис, дори започна да нервничи:

— Извинете, Андрей Иванович, но в Москва, според данните на последното преброяване, има над два милиона жители, нали? Така че, значи, нужни са над два милиона четки? Твърде оригинално!

Разговорът се разгаряше и дявол знае докъде щеше да стигне, ако на края на улица Осипна не бе се показал Иполит Матвеевич.

— Пак тича в аптеката. Лоша е работата, значи.

— Ще умре старата. Ненапрасно Безенчук снове като смахнат из града.

— А докторът какво казва?

— Какъв ти доктор! Нима има доктори в общественото подпомагане? И здравия ще уморят!

„Пиер и Константин“, които отдавна вече търсеше удобен случай да направи съобщение на медицинска тема, започна, като боязливо се озърна:

— Сега всичката сила е в хемоглобина.

Каза това и млъкна.

Замълчаха и гражданите, като всеки посвоему размишляваше върху тайнствените сили на хемоглобина.

Когато изгря луната и нейната ментова светлина озари миниатюрното бюстче на Жуковски, върху медния му гръб ясно можеше да се прочете написаният с тебешир лаконичен цинизъм.

За пръв път подобен надпис се появи върху бюстчето на 15 юни 1897 година през нощта, непосредствено след откриването на паметника. И колкото и да се стараеха представителите на полицията, а впоследствие и на милицията, ругателният надпис упорито се възобновяваше всеки ден.

В дървените къщички с външни капаци на прозорците вече пееха самоварите. Бе време за вечеря. Гражданите не искаха да си губят напразно времето и се разотидоха. Задуха вятър.

А в това време Клавдия Ивановна вече агонизираше. Тя ту искаше вода, ту казваше, че трябва да стане и да отиде да прибере дадените за поправка официални обуца на Иполит Матвеевич, ту се оплакваше от праха, от който според нея човек може да се задуши, ту молеше да запалят всички лампи.

Иполит Матвеевич, който вече се бе уморил да се тревожи, сновеше из стаята. В главата му току се тълпяха неприятни мисли. Трябваше да вземе аванс от взаимоспомагателната каса, да тича за поп и да отговаря на съболезнователните писма на роднините. За да се разсее малко, той излезе на стълбището. В зеленикавата светлина на луната стоеше майсторът на ковчези Безенчук.

— Та какво ще наредите, господин Воробянинов? — запита майсторът, като притискаше фуражката към гърдите си.

— Какво има да нареждам — мрачно отвърна Иполит Матвеевич.

— А „Нимфа“, поразата да я поразии, нима дава стока? — завълнува се Безенчук.

— Пръждосвай се! Дотегна ми!

— Аз такова, нищо. Дойдох да ви кажа за ресните и гласето. Как да ги направя, поразата да я поразии? Първо качество, прима? Или как?

— Без всякакви ресни и гласе. Обикновен дървен ковчег. Чамов. Разбра ли?

Безенчук тури пръст на устните си, с което искаше да каже, че всичко разбира, обърна се и като пазеше равновесие с помощта на фуражката си, но все пак залиташе, си тръгна към къщи. Чак сега Иполит Матвеевич забеляза, че майсторът е мъртво пиян.

Иполит Матвеевич отново почувствува необикновено отвращение. Не можеше да си представи как ще се прибира в празното, замърсено жилище. Струваше му се, че със смъртта на тъщата ще изчезнат ония малки удобства и навици, които си бе създал с толкова усилия след революцията, отнела му големите удобства и маса навици. „Да се оженя? — помисли си Иполит Матвеевич. — За коя? За племенничката на началника на милицията, за Варвара Степановна, сестрата на Прусис ли? Или пък да наема домашна прислужничка? За какво ми е! Ще ме помъкне по съдилища. А и ще струва скъпо,“

В очите на Иполит Матвеевич животът веднага помръкна. Той отново се върна в къщи, изпълнен с негодувание и отвращение към целия свят.

Клавдия Ивановна вече не бълнуваше. Повдигната високо на възглавници, тя поглеждаше влезлия Иполит Матвеевич в пълно съзнание и както му се стори, дори строго.

— Иполит — пошепна тя ясно, — седнете до мене. Трябва да ви разкажа...

Иполит Матвеевич седна с неудоволствие, като се взираше в отслабналото мустакато лице на тъщата. Направи опит да се усмихне и да каже нещо ободряващо. Но усмивката се превърна в гримаса, а ободрителни думи просто не се намериха. От гърлото на Иполит Матвеевич се изтръгна само мъчително писукане.

— Иполит — повтори тъщата, — помните ли нашата гарнитура в гостната?

— Коя? — попита Иполит Матвеевич с любезност, възможна само към много болни хора.

— Онази... Тапицираната с английска дамаска...

— Ах, тази в моята къща ли?

— Да, в Старгород...

— Помня я, много добре я помня... Диван, дузина столове и кръгла масичка с шест крачета. Прекрасна мебел беше, гамбовска... А защо си спомнихте?

Но Клавдия Ивановна не можа да отговори. Лицето ѝ започна бавно да добива цвета на син камък и кой знае защо, да секва дъхът и на Иполит Матвеевич. Той си спомни съвсем ясно гостната в своята къща, симетрично наредените орехови мебели с извити крачета, лъснатия с восък под, старинния кафяв роял и овалните черни рамчици по стените с фотографии на знатни роднини. Тогава Клавдия Ивановна каза с глух, равнодушен глас:

— В един от столовете заших моите брилянти.

Иполит Матвеевич погледна под око старицата.

— Какви брилянти? — запита той машинално, но тутакси се сепна. — А не ги ли взеха тогава, по време на обиска?

— Скрих брилянтите в стола — упорито повтори старата.

Иполит Матвеевич скочи, погледна осветеното от газената лампа безжизнено лице на Клавдия Ивановна и разбра, че тя не бълнува.

— Вашите брилянти! — изкрещя той и се изплаши от силата на своя глас. — В стола! Кой ви даде тоз акъл? Защо не ги дадохте на мене?

— Как можех да ви дам брилянтите, когато вие пропиляхте имението на дъщеря ми? — спокойно и със злоба изрече старата.

Иполит Матвеевич седна и тутакси отново стана. Сърцето му шумно тласкаше потоци кръв по цялото тяло. Главата му забуча.

— И не ги ли извадихте оттам? Те не са ли тук?

Старицата отрицателно поклати глава.

— Не успях. Вие помнете, че трябваше бързо и неочаквано да бягаме. Те останаха в стола, който стоеше между теракотовата лампа и камината.

— Но това е безумие! Колко приличате само на дъщеря си! — изкрещя Иполит Матвеевич с цяло гърло.

И без да се стеснява, че се намира до леглото на умираща, блъсна с трясък стола и заситни нагоре-надолу из стаята. Старицата безучастно следеше движенията на Иполит Матвеевич.

— Но вие представяте ли си къде могат да попаднат тия столове? Или може би си мислите, че си стоят кротичко в гостната на моя дом и чакат да се върнете и си вземете вашите с-скъ-скъпоценности?

Старицата нищо не отговори.

От злоба пенснето на деловодителя от Отдела за гражданско състояние падна от носа му, златната дъгичка блесна край неговите колене и то тракна на пода.

— Как? Да заврете в стола брилянти за седемдесет хиляди! В стола, на който не се знае кой седи!...

Клавдия Ивановна изхлипа и политна с цялото си тяло към края на кревата. Описвайки полукръг, ръката ѝ направи опит да хване Иполит Матвеевич, но тутакси се отпусна върху виолетовия юрган.

Като скимтеше от страх, Иполит Матвеевич се втурна при съседката.

— Май че умира!

Агрономшата бързо се прекръсти и без да скрива любопитството си, изтича заедно с мъжа си, брадатия агроном, в жилището на Иполит Матвеевич. А Воробянинов се замъкна зашеметен в градската градина.

Докато агрономът и агрономшата с прислужничката си подреждаха стаята на покойната, Иполит Матвеевич се луташе из градината, блъскаше се о пейките и вземаше за храсти вкочанясалите от ранната пролетна любов двойки.

Дявол знае какво ставаше в главата на Иполит Матвеевич. Ехтяха цигански хорове, оркестри от гърдести дами свиреха непрекъснато „танго-амапа“, мяркаше му се московска зима и вран дълъг кон бегач, който презрително пръхти срещу пешеходците. Много неща му се мяркаха на Иполит Матвеевич: и оранжеви, главозамайващо скъпи долни гащи, и кланящи се лакеи, и едно пътуване до Кан.

Иполит Матвеевич закричи по бавно и изведнъж се спъна в тялото на майстор Безенчук. Майсторът спеше, загърнат в кожата си, напреко на градинската пътечка. От удара той се събуди, кихна и скочи.

— Моля да не се безпокоите, господин Воробянинов — каза той разпалено, сякаш продължаваше току-що започнат разговор. — Ковчегът си иска майстора.

— Клавдия Ивановна почина — съобщи клиентът.

— Е, царство ѝ небесно — съгласи се Безенчук. — Представила се е, значи, старата... Те, бабичките, винаги се представят... Или пък богу дух предават — според бабичката. Вашата например е дребна, но възпълничка — значи, представила се е. А например, която е по-едра и по-слаба — смята се, предава богу дух...

— Тоест, как тъй смята се? Кой смята така?

— Ние смятаме тъй. Майсторите. Ето вие например сте мъж личен, с възвишен ръст, макар и слаб. Вие, ако, не дай боже, умрете, смята се, че сте издъхнал. Ако е търговец от бившето търговско съсловие, значи, мирясали сте от него. А който е с по-малък чин, вратар например или някой селянин, за него казват: гътнал се или опънал краката. Но когато умират най-важните, железопътните кондуктори например или някое началство, смята се, че хвърлят топа. Така точно казват за тях: „А нашият, чухте ли, хвърлил топа“.

Потресен от тази странна класификация на човешката смърт, Иполит Матвеевич запитва:

— Ами когато умреш ти, как ще кажат за тебе майсторите?

— Малък човек съм аз. Ще кажат: „Геберяса Безенчук.“ И повече нищо няма да кажат.

И добави строго:

— Да хвърля топа или да издъхна — е невъзможно: комплекцията ми е дребна... А с ковчега какво ще правим, господин Воробянинов? Без ресни и без гласе ли ще го оставите?

Но Иполит Матвеевич, потънал отново в своите ослепителни мечти, нищо не отвърна и тръгна напред. Безенчук го последва, като пресмяташе нещо на пръсти и както винаги мърмореше.

Луната отдавна се бе скрила. Бе студено като през зимата. Локвите отново бяха покрити с трошлив като вафли лед. По улица Другаря Губернски, където спътниците излязоха, вятърът се бореше с

фирмите. Откъм Старопанския площад с шум на спускащи се щори се зададе пожарен обоз с мършави кранти.

Провесили дочени крака от платформата, е каски, пожарникарите въртяха глави и пееха нарочно отвратително:

На нашия пожарен командир — слава.

На нашия скъп другар Насосов — сла-ваа...

— Гуляли са на сватбата на Колка, сина на пожарния командир — каза равнодушно Безенчук и се почеса под кожуха по гърдите. — Е, та без гласе и без всичко друго ли ще трябва да правя ковчега?

Тъкмо в тоя момент Иполит Матвеевич вече бе решил всичко. „Ще отида — отсеке той, — ще ги намеря. После ще видим.“ И в брилянтните му мечти дори покойницата тъща му се стори по-мила. Той се обърна към Безенчук:

— По дяволите! Прави! С гласе! С ресни!

ГЛАВА III

ОГЛЕДАЛОТО НА ГРЕШНИКА

Изповядал умиращата Клавдия Ивановна, свещеникът от църквата „Флор и Лавър“ отец Фьодор Востриков, излезе от дома на Воробянинов крайно възбуден и през целия път до жилището си се оглеждаше разсеяно и смутено се усмихваше. Към края на пътя разсеяността му стигна дотам, че едва не се намери под колелата на изпълкомския автомобил „Гос. №1“. Когато се измъкна из виолетовата мъгла, пусната от дяволската машина, отец Востриков бе загубил ума и дума и без да обръща внимание на достопочтения си сан и солидната си възраст, измина остатъка от пътя в лек полугалоп.

Попадията Катерина Александровна приготвяше масата за вечеря. През свободните си от вечерня дни отец Фьодор обичаше да се храни рано. Но сега, снел калимавката и съблякъл ватираното си расо, отчето бързо отиде в спалнята, за почуда на попадията, заключи се там и с глух глас започна да напява „Достойно есть“.

Попадията седна на стола и боязливо зашепна:

— Намислил е пак нещо...

Пламенната душа на отец Фьодор не знаеше покой. И никога не го е знаела. Нито тогава, когато бе още Федя — възпитаник на духовното училище, нито когато бе мустакатият семинарист — Фьодор Иванич. От семинарията Востриков се прехвърли в университета и учи в Юридическия факултет три години, но през 1915 година се уплаши да не бъде мобилизиран и отново се върна на духовното поприще. Отначало бе ръкоположен за дякон, а след това за свещеник и назначен в околийския град Н. И винаги, във всички етапи на своята духовна и гражданска кариера отец Фьодор си оставаше сребролюбец.

Отец Фьодор мечтаеше за собствена свещоливница. Измъчван от видението на големи фабрични барабани, намотаващи дебели восьчни въжета, отец Фьодор измисляше различни проекти, чието осъществяване трябваше да му даде основния и оборотен капитал за закупуване на отдавна набелязаната в град Самара свещоливница.

Идеите озаряваха отец Фьодор неочаквано и той тутакси се заемаше за работа. Започна да вари мраморен сапун за пране; навари го с десетки килограми. Но сапунът, макар и да съдържаше голям процент мазнини, не се пенеше и на всичко отгоре струваше три пъти по-скъпо, отколкото произвеждания от „Плуг и чук“. Дълго след това сапунът овлажняваше и се разваляше в антрето, така че когато Катерина Александровна минаваше покрай него, дори си поплакваше. А по-късно вече го изхвърлиха в помийната яма.

Прочел в някакво списание по животновъдство, че месото на питомните зайци е крехко като пилешкото, че те се плодят много и че развъждането им може да донесе на грижливия стопанин големи печалби, отец Фьодор незабавно си набави половин дузина разплодници и само след два месеца кучето Нерка, изплашено от неимоверното количество дългоухи същества, изпълнили двора и къщата, забягна нанякъде. Проклетите жители на града Н. се оказаха много консервативни и с нечувано единодушие не купуваха зайците на Востриков. Тогава, след като се посъветва с попадията, отец Фьодор реши да украси менюто си с питомни зайци, чието месо по вкус превъзхожда пилешкото. От зайците приготвяха печено, кюфтета, пожарски котлети; от заешко месо варяха супа, вечер то поднасяха студено и в пирог. Това не доведе до нищо. Отец Фьодор пресметна, че дори да минат изключително на заешко месо, семейството може да изяде за месец не повече от четиридесет животни, докато месечният приплод възлиза на деветдесет парчета, като това число ще се увеличава всеки месец в геометрическа прогресия.

Тогава Вострикови решиха да дават домашни обеди. Цяла една вечер отец Фьодор писа с химически молив върху акуратно нарязани листчета от карирана хартия обяви за поднасяне на вкусни домашни ястия, приготвяни изключително с прясно краве масло. Обявата започваше с думите: „Евтино и вкусно.“ Попадията напълни една емайлирана купичка с лепило от брашно и късно вечерта отец Фьодор разлепи листчетата по всички телеграфни стълбове и край съветските учреждения.

Новото начинание имаше голям успех. Още първия ден се явиха седем души, между които деловодителят от военния комисариат Бендин и завеждащият подотдела на благоустройството Козлов, благодарение на чието усърдие неотдавна бе разрушен единственият в

града старинен паметник — Триумфалната арка от времето на Елисавета, която според него пречела на уличното движение. Всички много харесаха ястията. На другия ден дойдоха четиринадесет души. Едва смогваха да одират зайците. Цяла седмица работата вървеше великолепно и отец Фьодор вече си мислеше да открие малка кожарска работилница без мотор, когато се случи нещо съвсем непредвидено.

Кооперативът „Плуг и чук“, който не работеше вече три седмици поради инвентаризация на стоките, бе отворен и продавачите от магазина, запъхтени от напъгане, довякоха в задния двор, общ с двора на отец Фьодор, каца с развалено кисело зеле и го изхвърлиха в помийната яма. Привлечени от пикантната миризма, зайците се втурнаха към ямата и още на другата сутрин сред нежните гризачи започна мор. Той свирепствува всичко на всичко три часа, но умори двеста и четиридесет разплодника и неподдаващ се на пресмятане приплод.

Слисаният отец Фьодор онемя за цели два месеца и душата му се зарадва едва сега, когато се завърна от дома на Воробянинов и за учудване на попадията се затвори в спалнята. По всичко личеше, че отец Фьодор е озарен от нова идея, която го бе завладяла изцяло.

Катерина Александровна лекичко почука с кокалчето на пръста си на вратата на спалнята. Отговор не последва, само пеенето се усили. След минута вратата се откряна и в пролуката се показа лицето на отец Фьодор, заляно с моминска руменина.

— Попадийо, я дай ми по-скоро ножиците — бързо каза отец Фьодор.

— А няма ли да вечеряш?

— Добре, добре. После.

Отец Фьодор грабна ножиците, отново се заключи и се приближи до стенното огледало в изподраскана черна рамка.

До огледалото бе окачена старинна народна картина „Огледалото на грешника“, отпечатана от медна плоча и после красиво оцветена на ръка. „Огледалото на грешника“ особено утеши отец Фьодор след неуспеха му със зайците. Евтината картина ясно показваше преходността на всичко земно. В горния ѝ край бяха наредени четири значителни и успокояващи душата рисунки, надписани със славянско писмо; „Сим се моли, Хам пшеница сее, Яфет властта държи, Смъртта над всички се смее.“ Смъртта бе с коса и с пясъчен часовник е крила.

Тя бе направена като че ли от протези и ортопедически части и стоеше с широко разтворени крака върху гол хълм. Видът ѝ недвусмислено говореше, че неуспехът със зайците е нищожна работа.

Сега на отец Фьодор повече се харесваше картинката „Яфет властта държи“. Охранен богат мъж с брада седеше на трон в малка зала.

Отец Фьодор се усмихна и като се гледаше внимателно в огледалото, започна да подстригва благообразната си брада. Космите се сипеха на пода, ножиците скърцаха и след пет минути отец Фьодор се убеди, че не може да подстриже както трябва брадата си. Беше я подкастрил на една страна, някак неприлично и дори подозрително.

Като се повъртя още малко пред огледалото, отец Фьодор се ядоса, повика жена си и подавайки ѝ ножиците, каза раздразнено:

— Помогни ми пък ти, попадийо. Не мога да се справя с тия мои космалаци.

Попадията чак плесна с ръце от изненада.

— Но какво си направил със себе си? — проговори тя най-сетне.

— Нищо не съм направил. Подстригвам се. Помогни ми, моля ти се. Тука като че ли е поизкривено...

— Господи — рече попадията, като посегна на къдриците на отец Фьодор, — Феденка, да не си решил да преминеш към обновенците?

Отец Фьодор се зарадва на такава насока на разговора.

— Защо пък, попадийо, да не премина към обновенците? Та те не са ли хора?

— Хора са. Разбира се, че са хора — съгласи се тя злъчно. — И как още: по кинематографи се влачат, любовници издържат...

— Е, и аз по кинематографи ще се влача.

— Влачи се, много ти здраве.

— Разбира се, ще се влача.

— И ще си навлечеш накрая нещо на главата. Виж се в огледалото само на какво си заприличал.

И наистина от огледалото го погледна наперена черноока физиономия с малка чудновата брадичка и глупаво дълги мустаци.

Започнаха да подстригват мустаците, за да ги докарат до пропорционални размери.

Това, което стана по-нататък, още повече слиса попадията. Отец Фьодор заяви, че още тази вечер трябва да замине по работа и поиска от Катерина Александровна да прескочи до брата си, хлебаря, и да вземе от него за една седмица палтото с кожената яка и кафявия му патешки каскет.

— Никъде не отивам! — заяви попадията и заплака.

Половин час отец Фьодор снова из стаята, дрънка глупости, като плашеше жена си с измененото си лице. Попадията разбра само едно: отец Фьодор се е подстригал без каквато й да е причина и иска да замине с глупашкия каскет наникъде, а нея оставя.

— Не те оставям — повтаряше отец Фьодор, — не те оставям, след една седмица се връщам. Нима човек не може да има работа? Може ли, или не може?

— Не може — отвърщаше попадията.

Човек кротък в обноските си с ближните, отец Фьодор трябваше дори да удря с юмрук по масата. Макар да удряше предпазливо и несръчно, тъй като никога преди не бе правил това, попадията все пак много се изплаши, метна шала на раменете и изтича до брат си за цивилни дрехи.

Останал сам, отец Фьодор помисли за минутка, каза си: „И на жените не им е леко“ и измъкна изпод кревата сандъче, обковано с ламарина. Такива сандъчета се срещат най-често у червеноармейците. Те са облепени с тапети на шарки и отгоре украсени с портрета на Будьони или с капак от цигарена кутия „Плаж“ с три красавици, излегнати на посипания със ситни камъчета батумски бряг. Сандъчето на Вострикови, за неудоволствие на отец Фьодор, също бе облепено с картинки, но тук го нямаше нито Будьони, нито батумските красавици. Попадията бе облепила цялата вътрешност на сандъчето с фотографии, изрязани от списание „Летопис на войната 1914 година“. Тук бе и „Превземането на Пшемисъл“, и „Раздаване топли дрехи на нисшите чинове на позициите“, и какво ли не още.

Отец Фьодор извади на пода наредените отгоре книги: едно течение от списание „Руски поклонник“ от 1903 година, въздебеличката „История на разкола“ и брошурката „Русин в Италия“, върху корицата на която бе отпечатан димящият Везувий, след това бръкна чак до дъното на сандъчето и измъкна старата, изтъркана качулка на жена си. Замижал от силната миризма на нафталин, която

изведнъж пъхна от сандъчето, отец Фьодор раздра дантелите и ширитите и извади от качулката тежък платнен фишек. Фишекът съдържаше двадесет златни монети по десет рубли — всичко, що бе останало от търговските авантюри на отец Фьодор.

Той повдигнах обичайното движение на ръката си полите на расото и натъпка фишека в джоба на раираните си панталони. След това се приближи до скрина и извади от бонбониерата петдесет рубли от по три и пет рубли. В бонбониерата оставаха още двадесет рубли.

— За в къщи стигат — отсече той.

ГЛАВА IV

МУЗАТА НА ДАЛЕЧНИТЕ ПЪТУВАНИЯ

Един час преди пристигането на вечерния пътнически влак пред касата се бе наредил и поглеждаше страхливо към входните врати отец Фьодор, облечен с късо, малко под коленете, палто и с плетена кошница в ръка. Той се страхуваше да не би попадията, въпреки неговото настояване, да дотича на гарата да го изпраца и тогава будкаджията Прусис, който седеше в бюфета и черпеше с бира финансовия агент, веднага щеше да го познае. Отец Фьодор поглеждаше с почуда и свян своите открити за погледа на всички миряни раирани панталони.

Качването във влака носеше обичайния си скандален характер. Пътниците, превити под тежестта на преголемите торби, тичаха от локомотива до опашката на влака и от опашката до локомотива. Зашеметен, отец Фьодор тичаше заедно с всички. Като всички и той говореше с кондуктора угоднически, понеже и той като всички се страхуваше, че касиерът му е издал „неправилен“ билет, и едва когато го пуснаха най-послед във вагона, си възвърна обикновеното спокойствие и дори се развесели.

Локомотивът изпищя с все сила и влакът потегли, като отнасяше Отец Фьодор в неизвестни далнини по работа загадъчна, но обещаваща явно големи изгоди.

Интересно нещо е железопътната зона. Попаднал в нея, и най-обикновеният гражданин чувства известна загриженост и бързо се превръща или в пътник, или в получател на стоки и багаж, или просто в скитник без билет, помрачаващ живота и служебната дейност на кондукторските бригади и перонните контролори.

От оня момент, когато гражданинът навлиза в железопътната зона, която той дилетантски нарича гара или спирка, животът му рязко се променя. Тутакси около него се заумилкват разни Ермактимофеевичи в бели престилки с никелирани плочки на лявата гръд и услужливо поемат багажа. От този момент гражданинът не принадлежи вече на себе си. Той е пътник и започва да изпълнява всички задължения на пътника. Тия задължения са много сложни, но приятни.

Пътникът яде твърде много. Простосмъртните нощем не ядат, но пътникът яде и през нощта. Яде той пържено пиле; което е скъпо за него, твърдо сварени яйца, вредни за стомаха, и маслини. Когато влакът преминава през стрелката, по полиците дрънкат много чайници и подскачат запънати във вестници пилета, лишени от бутчетата си, отскубнати от пътниците.

Но пътниците не забелязват нищо. Те си разказват анекдоти. Редовно след всеки три минути целият вагон се тресе от смях. После настъпва тишина и кадифен глас разказва следващия анекдот:

— Умира стар евреин. Около него са жена му и децата. „Моше тука ли е?“ — пита евреинът с отпаднал глас. „Тука е.“ — „А леля Брана дойде ли?“ — „Дойде.“ — „Ами баба къде е? Не я виждам.“ — „Ето къде се е изправила.“ — „А Исак?“ — „Исак е тук.“ — „А децата?“ — „Ето ги, всички деца са тук.“ — „Кой тогава остана в магазина?!“

В същия миг чайниците започват да дрънкат и пилетата на горните полици пърхат, разтревожени от силния смях. Но пътниците не забелязват това. Всеки таи любимия си анекдот, който трепетно дочаква, своя ред. Новият разказвач бута с лакът съседите си, умолително крещи: „А на мене ето какво ми разказвах!“ — завладява с мъка вниманието и започва:

— Един евреин се прибира в къщи и си ляга да спи до жената. По едно време чува — под кревата някой дращи. Евреинът пъха ръката си под кревата и пита: „Ти ли си, Джек?“ А Джек лизва ръката му и отвръща: „Аз съм.“

Пътниците примират от смях, тъмната нощ забулва полята, от комина на локомотива излитат палави искри и високите семафори със светещи зелени очила коректно отминават, гледайки влака отгоре.

Интересно нещо е железопътната зона! По всички краища на страната летят дълги тежки влакове за далечни пътувания. Навсякъде пътят е открит. Навред блести зелената светлина — пътят е свободен. Полярният експрес се изкачва към Мурманск. Огънат и изгърбен на стрелката, от Курската гара изскача „Първи—К“, проправяйки си път към Тифлис. Пътническият далекоизточен влак заобикаля Байкал и с пълна пара се приближава към Тихия океан.

Музата на далечните пътувания примамва човека. Тя вече откъсна отец Фьодор от тихия провинциален кът и го хвърли бог знае в коя

губерния. И бившият предводител на дворянството, а сега книговодител в Отдела за гражданско състояние Иполит Матвеевич Воробянинов е вече разтревожен до дъното на душата си и е намислил дявол знае какво.

Музата разпилява хората по страната. Един си намира сияеща годеница на десет хиляди километра от града, в който служи. Друг в гонитба за съкровища изоставя телеграфо-пощенското отделение и лети като гимназист към Алдан. А трети си седи в къщи, гали любовно напредналата си херния и чете съчиненията на граф Салиас, купени вместо за една рубла — за пет копейки.

На втория ден след погребението, с чието уреждане любезно се зае майсторът на ковчези Безенчук, Иполит Матвеевич отиде на работа и изпълнявайки възложените му задължения регистрира собственоръчно смъртта на Клавдия Ивановна Петухова, петдесет и девет годишна, домакиня, безпартийна, жителка на околийския град Н., по произход дворянка От Старгородска губерния. След това Иполит Матвеевич помоли да му бъде разрешен полагаемият му се двуседмичен отпуск, получи четиридесет и една рубла, сбогува се с колегите си и си тръгна за в къщи. По пътя се отби в аптеката.

Помощник-аптекарят Леополд Григориевич, наричан от роднини и приятели Липа, стоеше зад червения полиран тезгях, заобиколен от млечнобели буркани с отрова, и със свойствената си нервност предлагаше на балдъзата на пожарния командир крем

АНГО

ПРОТИВ ПОЧЕРНЯВАНЕ ОТ СЛЪНЦЕТО И ЛУНИЧКИ
ПРИДАВА НА КОЖАТА НЕОБИКНОВЕНА БЕЛОТА

Ала балдъзата на пожарния командир искаше

ДУДРА РАШЕЛ

ЗЛАТИСТ ЦВЯТ,
ПРИДАВА НА ЛИЦЕТО
НЕПОСТИЖИМ
В ПРИРОДАТА ЗАГАР

Но в аптеката имаше само крем „Анго“ против почерняване и борбата между толкова противоположните парфюмерийни продукти продължи половин час. Победи все пак Липа, като продаде на балдъзата на пожарния командир червило и машинка за изстребване на дървеници, направена по принципа на самовара, но външно приличаща на лейка.

— Какво желаете?

— Нещо за коса.

— За растене, премахване, боядисване?

— Какво ти растене! — каза Иполит Матвеевич. — За боядисване.

— За боядисване имаме прекрасно средство „Титаник“. Получено направо от митницата. Контрабандна стока. Не се измива нито със студена, нито с гореща вода, ни със сапун, ни с газ. Радикален черен цвят. Шишенце за половин година струва три рубли и дванадесет копейки. Препоръчвам ви го като на добър познат.

Иполит Матвеевич повъртя в ръце квадратното шишенце „Титаник“, погледна с въздишка етикетчето и остави парите на масата.

Иполит Матвеевич се върна в къщи и с погнуса почна да облива главата и мустаците си с „Титаник“. Цялата къща завоня.

Следобед зловонието намаля, мустаците изсъхнаха, но се слепиха и можаха да се разчешат с голям труд. Радикалният черен цвят излезе с малко зеленикав оттенък, но за повторно боядисване вече нямаше време.

Иполит Матвеевич измъкна от кутията на тъща си намерения предишната вечер списък на скъпоценностите, преброи всички налични пари, заключи къщата, скри ключовете в задния си джоб, качи се в бързия влак №7 и отпътува за Старгород.

ГЛАВА V

ВЕЛИКИЯТ КОМБИНАТОР

В единадесет и половина от северозапад, откъм село Чмаровка, в Старгород влезе млад човек на около двадесет и осем години. След него тичаше безпризорно момче.

— Чичко — весело викаше то, — дай десет копейки!

Младият човек извади от джоба си затоплена ябълка и му я подаде, но то продължаваше да го следва. Тогава пешеходецът се спря, погледна с насмешка момчето и каза тихо:

— Може би трябва да ти дам и ключа от дома си, където са парите ми?

Прекалилият безпризорен разбра безпочвеността на претенциите си и изостана.

Младият човек излъга: той нямаше нито пари, нито жилище, където би могъл да държи парите си, нито ключ, с който да отключи жилището. Нямаше дори палто. В града младият човек влезе със зелен втален костюм. Около дебелия му врат бе омотан няколко пъти стар вълнен шал; обут бе с лачени чепици, гарнирани с оранжева чортова кожа. Носеше ги на бос крак. В ръката си младият човек държеше астралабия^[1].

„О, баядерка, ти-ри-рим, ти-ри-ра!“ — затананика той, когато наближи пазара.

Тук за него се намери доста работа. Вмъкна се в редицата продавачи, чиито сергии бяха направо на земята, дигна ръка с астралабията и почна да вика сериозно:

— Кой търси астралабия? Евтино се продава астралабия! За делегации и женотдели с намаление.

Неочакваното предложение дълго време не будеше интерес. Делегациите от домакини се интересуваха повече от дефицитни стоки и се тълпяха край павилионите с манифактура. Два пъти вече покрай продавача на астралабията мина агент от старгородската криминална милиция. Но тъй като астралабията съвсем не приличаше на

Старият вратар не се учуди никак.

— За някои и кобилата е мома за женене — отвърна той, подемайки на драго сърце разговора.

— Повече въпроси нямам — бързо изрече младият човек.

И тутакси зададе нов въпрос:

— Може ли в такава къща да няма моми за женене?

— Нашите моми — възрази вратарят — отдавна ги търсят на онзи свят с фенери. Това е старопиталище: баби живеят тук, на държавна издръжка.

— Разбирам. Такива, които са се родили още преди историческия материализъм, нали?

— Виж, това е вече вярно. Родили са се тогава, когато са се родили.

— А какво е било в тази къща преди историческия материализъм?

— Кога, кога?

— Ами тогава, при стария режим.

— А, при стария режим тук живееше моят господар.

— Буржоа?

— Ти си буржоа! Казвам ти — предводител на дворянството.

— Пролетарий, значи?

— Ти си пролетарий! Казах ти вече — предводител.

Разговорът с умния вратар, слабо ориентиран в класовата структура на обществото, би продължил бог знае още колко време, ако младият човек не се бе заел решително за работата.

— Виж какво, дядка — рече тихо той, — не е зле да си сръбнем малко.

— Ами че почерпи.

Те изчезнаха за известно време, а когато се върнаха, вратарят бе вече най-верният приятел на младия човек.

— Та така, ще ноцувам при тебе — казваше новият приятел.

— Ако щеш и цял живот живеј при мен, щом си добър човек.

Добрал се тъй бързо до целта, гостът чевръсто се вмъкна в стаята на вратаря, събу оранжевите си обуца, изтегна се на пейката и започна да обмисля утрешния план на действие.

Младият човек се казваше Остап Бендер. От биографията си обикновено съобщаваше само една подробност: „Баща ми — казваше той — беше турски поданик.“ През живота си синът на турския

поданик бе променил много професии. Неспокойният му нрав, който му пречеше да се посвети на една определена работа, постоянно го подхвърляше в разни краища на страната и сега го бе довел в Старгород без чорапи, без ключ, без квартира и без пари.

Изтегнат в топлата и задушна стая на вратаря, Остап Бендер шлифоваше в мислите си два възможни варианта на своята кариера. Можеше да стане многоженец и спокойно да се мести от град на град, мъкнейки със себе си новия куфар със задигнати от поредната съпруга ценни вещи.

А можеше и още утре да отиде в Стардеткомисия^[2] и да предложи да се земе с пласирането на още ненарисуваната, но гениално замислена картина „Болшевики пишат писмо на Чембърлейн“ по популярната картина на художника Репин „Запорожци пишат писмо на султана“. В случай на успех този вариант би му донесъл около четиристотин рубли.

И двата варианта бяха замислени от Остап през последното му пребиваване в Москва. Вариантът с многоженството се роди под влияние на прочетеното във вечерния вестник съобщение за съдебен процес, където ясно се сочеше, че някакъв многоженец бил осъден само на две години, без да бъде строго изолиран. Вариантът №2 се роди в главата на Бендер, докато разглеждаше изложбата на Съюза на художниците от революционна Русия, където се бе вмъкнал гратис.

Ала и двата проекта си имаха своите недостатъци. Да започне кариера на многоженец без прекрасен петнист сив костюм, бе невъзможно. При това трябваше да има поне десет рубли, за да бъде внушителен и да съблазнява. Разбира се, би могъл да се ожени и с обикновения си зелен костюм, защото мъжката сила и красота на Бендер бяха напълно обаятелни за провинциалните Маргарити, вече моми за женене, но това би било, както казваше Остап, „ниско качество, нечиста работа“. С картината също не всичко бе гладко: можеха да се явят чисто технически затруднения. Удобно ли ще е да се рисува другарят Калинин с казашки калпак и бял ямурлук, а другарят Чичерин — гол до кръста? В случая може, разбира се, всички действащи лица да бъдат нарисувани в обикновени костюми, но това вече е съвсем друго.

— Няма да има този ефект! — произнесе Остап гласно.

И едва сега той забеляза, че вратарят отдавна вече говори нещо разпалено. Беше се отдал на спомените си за бившия собственик на къщата:

— Началникът на полицията му отдаваше чест... Отиваш например при него, да кажем, на Нова година да го поздравиш — три рублички ти дава... На Великден например, да кажем, още трички. Е, да речем, за именния ден го поздравяваш... Само от поздравления за една година петнайсетина рубли ще събереш... Да ме представи за медал дори обеща... „Аз, казва, искам моят вратар с медал да бъде.“ Точно тъй ми казваше: „Ти, Тихон, смятай, че имаш вече медал...“

— Е, и дадох ли ти?

— Потрай... „На мене, казва, вратар без медал не ми трябва.“ В Санкт-Петербург отиде за медал. Е, от пръв път, така да се каже, не стана. Господа чиновниците не пожелали. „Царят, кай, в чужбина заминал, сега не може.“ Нареди ми господарят да чакам. „Ти, кай, Тихон, почакай, без медал няма да останеш.“

— Ама твоят господар пречукаха ли го, а? — неочаквано запита Остап.

— Никой не го е пречукал. Сам си замина. Мигар можеше да остане тук с войниците... А сега дават ли медали за вратарска служба?

— Дават. Мога да ти издействувам.

Вратарят погледна с уважение Бендер.

— Не бива да стоя без медал. Службата ми е такава.

— А къде отиде господарят ти?

— Кой го знае! Хората казваха, че за Париж заминал.

— Аха!... Като бялата акация е цветът на емиграцията... Значи, той е емигрант!

— Ти си емигрант... За Париж, казват, заминал. А къщата взеха за старопиталище... Тях, ако щеш, всеки ден ги поздравявай — петак няма да получиш!... Ех! Господар на място беше той!

В този момент над вратата затрепери ръждясалият звънец. Вратарят се потътри с пъшкане към вратата, отвори я и се отдръпна стъписан.

На най-горното стъпало стоеше Иполит Матвеевич Воробянинов, черноустакат и чернокос. Зад пенснето очите му сияеха с предвоенния блясък.

— Господарю! — възторжено измуча Тихон. — От Париж ли?

Смутен от присъствието на непознат човек във вратарската стая, чиито голи виолетови ходила едва сега забеляза иззад края на масата, Иполит Матвеевич искаше да избяга, но Остап Бендер скочи пъргаво и ниско му се поклони.

— Макар у нас да не е като в Париж, молим ви, заповядайте в нашата колиба.

— Здравей, Тихон — бе принуден да каже Иполит Матвеевич, — аз съвсем не идвам от Париж. Откъде ти е влязло това в главата?

Но Остап Бендер, чийто дълъг благороден нос надушваше къде има изгода, не даде на вратаря да гъкне.

— Отлично — каза той, като намигна, — не идвате от Париж. Разбира се, дошли сте от Кологрив, за да навестите покойната си баба.

Казвайки това, Остап Бендер нежно прегърна объркалия се вратар и го изблъска от вратата навън, преди той да разбере какво се е случило, а когато се опомни, можа да съобрази само това, че от Париж е пристигнал господарят му, че него, Тихон, го изблъскаха от стаята и че в лявата му ръка е пъхната еднорублева банкнота.

След като затвори грижливо вратата, Бендер се обърна към Воробянинов, който все още стоеше сред стаята, и каза:

— Спокойно, всичко е наред. Презимето ми е Бендер. Може би сте чували?

— Не съм чувал — нервно отвърна Иполит Матвеевич.

— Отде накъде пък в Париж може да бъде известно името на Остап Бендер? Топло ли е сега в Париж? Хубав град. Имам там омъжена братовчедка. Неотдавна ми изпрати копринена кърпичка в препоръчано писмо...

— Що за глупости! — възкликна Иполит Матвеевич. — Какви кърпички? Аз идвам не от Париж, а от...

— Прекрасно, прекрасно! От Моршанск.

Иполит Матвеевич никога досега не бе имал работа с толкова темпераментен млад човек като Бендер и се почувствува зле.

— Знаете ли, трябва да си вървя — каза той.

— Къде ще вървите? Няма защо да бързате. ГПУ само ще дойде при вас.

Иполит Матвеевич не можа да съобрази какво да отговори, разкопча палтото си с оръфана кадифена яка и седна на пейката, като неприязнено гледаше Бендер.

— Не ви разбирам — каза той с унил глас.

— Не е страшно. Сега ще разберете. Една минутка.

Остап обу на бос крак оранжевите чепици, разходи се из стаята и започна:

— През коя граница минахте? Полската? Финландската? Румънската? Както изглежда, скъпо удоволствие. Един мой познат неотдавна премина границата, той живее в Славута, откъм нашата страна, а родителите на жена му — от другата. За семейни работи се поскарал с жена си, а тя била от самолюбие род. Плюла му в мутрата и избягала през границата при родителите си. Посеждал този мой познат три-четири дена сам в къщи и вижда — лоша работа: ядене няма, в стаята мръсно; и решава да се помири. Излиза една нощ и тръгва през границата при тъста си. Но граничарите го хващат, съставят му акт, затварят го за шест месеца, а след това го изключват от профсъюза. Сега, казват, жена му се върнала, глупачката, а мъжът ѝ лежи в затвора. Храна му носи... И вие ли през полската граница минахте?

— Честна дума — промълви Иполит Матвеевич, изпаднал неочаквано във властта на приказливия млад човек, който се бе изпречил на пътя му към брилянтите, — честна дума, поданик съм на РСФСР. В края на краищата мога да ви покажа паспорта си...

— При съвременното развитие на печатарското дело на Запад да се напечата съветски паспорт, е толкова дребна работа, че е смешно дори да се говори за това... Един мой познат стигна дотам, че печаташе даже долари. А знаете ли колко е мъчно да се фалшифицират американски долари? Там хартията е с такива, знаете, разноцветни нишки. Трябва много добре да се владее техниката. Той умело ги пласираше на московската черна борса; после се оказа, че неговият дядо, известен сарафин, ги е купувал в Киев и напълно се разорил, защото доларите все пак били фалшиви. Така че с вашия паспорт и вие може да се излъжете в сметките си.

Ядосан, че вместо да търси енергично брилянтите, е принуден да седи във вонящата вратарска стая и да слуша бръцолевенията на младия нахалник за подозрителните дела на познатите му, Иполит Матвеевич все още не се решаваше да си ходи. Плашеше го мисълта, че непознатият млад човек ще раздрънка по целия град, че е пристигнал бившият предводител. Тогава — край на всичко, а може и да го затворят.

— Вие все пак никому не казвайте, че сте ме видели — умолително рече Иполит Матвеевич, — могат наистина да помислят, че съм емигрант.

— Да! Да! Това е конгениално! Преди всичко актив: завърнал се в родния град емигрант. Пасив: страхува се, че ще го задържат в ГПУ.

— Хиляди пъти ви казах, че не съм емигрант!

— А кой сте тогава? Защо сте дошли тук?

— Дойдох от град Н. по работа?

— По каква работа?

— По частна работа.

— И след всичко това казвате, че не сте емигрант?... Един мой познат също пристигна...

Сега вече Иполит Матвеевич, доведен до отчаяние от историите за познатите на Бендер и видял, че е невъзможно да излезе наглава с него, се покори.

— Добре — каза той, — всичко ще ви обясня.

„В края на краищата без помощник е мъчно — помисли си Иполит Матвеевич, — а той изглежда голям шмекер. Такъв може да ми бъде полезен.“

---

[1] Астролабия — остарял уред за геодезки измервания. — Б.пр. ↑

[2] Стардеткомисия — Старгородска детска комисия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА VI

БРИЛЯНТОВИЯТ МИРАЖ

Иполит Матвеевич свали омазнената си касторена шапка, разчеса мустаците си, от които при докосване на гребенчето излетя ято електрически искри, и след като се изкашля решително, разказа на Остап Бендер, първия срещнат мошеник, всичко, което знаеше за брилянтите от умиращата си тъща.

Докато той разказваше, Остап на няколко пъти подскача и обърнат към желязната печка, възторжено извикваше:

— Ледът се пука, господа съдебни заседатели! Ледът се пука!

А след час двамата седяха до разклатената масичка и опрели един до друг глави, четяха дългия списък на скъпоценностите, украсявали някога пръстите, шията, ушите, гърдите и косите на тъщата.

Иполит Матвеевич произнасяше натъртено, като току наместваше на носа си пенснето, което се клатеше:

— Три наниза бисери... Много добре помня. Два по четиридесет зърна и един голям — сто и десет. Брилянтно колие... Клавдия Ивановна казваше, че струва четири хиляди, старинна работа...

Следваха пръстените: не венчални пръстени, груби, просташки и евтини, а фини, изящни, с чисти, прозрачни брилянти; тежки, ослепително блестящи обеци, отсенаващи върху нежното женско ухо разноцветни светлини; гривни във формата на змии с изумрудени люспички; огърлица-браслет, за която сигурно е отишла реколтата от пет хиляди декара; бисерно колие, достойно само за някоя знаменита оперетна примадона; венец на всичко бе диадемата за четиридесет хиляди рубли.

Иполит Матвеевич се огледа. По тъмните ъгли на молепсаната вратарска стая пламваше и трептеше изумрудена пролетна светлина. Брилянтен дим плуваше до тавана. Бисерни зърна се търкаляха по масата и скачаха по пода. Мираж от скъпоценности омагьосваше стаята.

Развълнуваният Иполит Матвеевич дойде на себе си едва от звука на Остаповия глас.

— Изборът не е лош. Виждам, камъните са подбрани с вкус. Колко струваше цялата тая музика?

— Около седемдесет — седемдесет и пет хиляди.

— М-да... Сега струва, значи, сто и петдесет хиляди.

— Нима толкова много? — запита зарадван Воробянинов.

— Не по-малко. Само че вие, скъпи другарю от Париж, плюйте на всичко това.

— Как да плюя?

— Със слюнка — отвърна Остап, — както плюваха до епохата на историческия материализъм. Нищо няма да излезе.

— Как така?

— Ами тъй. Колко стола бяха?

— Една дузина. Цяла гарнитура за гостна.

— Отдавна май е изгоряла в печките вашата гарнитура.

Воробянинов така се изплаши, че дори скочи от мястото си.

— Спокойно, спокойно. За тая работа се залавям аз. Заседанието продължава. Впрочем ние с вас трябва да сключим малко договорче.

Задъхан, Иполит Матвеевич даде съгласието си с кимване на глава. Тогава Остап Бендер започна да оформя условията.

— В случай на реализиране на съкровището, аз, като непосредствен участник в концесията и технически ръководител на работата, получавам шестдесет процента, а вноските за обществено осигуряване за мене може да не плащате. Все едно ми е.

Иполит Матвеевич побледня.

— Това е пладнешки обир.

— А вие колко смятахте да ми предложите?

— Е-е-е, пет процента, хайде, да речем, десет. Ама разберете, петнадесет хиляди рубли са това!

— Повече нищо ли не искате?

— Н-не.

— А може би искате да работя без пари, а освен това да ви дам и ключа от квартирата, където държа парите си?

— В такъв случай прощавайте — каза Воробянинов под носа си. — Имам всички основания да мисля, че и сам ще мога да се справя с работата си.

— Аха! В такъв случай прощавайте — възрази великолепият Остап, — имам не по-малко основания, както казваше Ънди Такър, да

предполагам, че и аз сам мога да се справя с вашата работа.

— Мошеник! — изкрещя Иполит Матвеевич, целият разтреперан. Остап остана равнодушен.

— Слушайте, господине от Париж, трябва да знаете, че вашите брилянти са почти в джоба ми! И вие ме интересувате само дотолкова, доколкото желая да осигуря старините ви.

Едва сега Иполит Матвеевич разбра какви железни лапи са го стиснали за гърлото.

— Двадесет процента — рече той навъсено.

— И моите разходи ли? — запита с насмешка Остап.

— Двадесет и пет.

— И ключът от квартирата?

— Та това са тридесет и седем хиляди и петстотин!

— Гледай ти, какви тънки сметки! Е, хайде, от мене да мине — петдесет процента. Половината — за вас, половината — за мене.

Пазарлъкът продължаваше. Остап отстъпи още. От уважение към личността на Воробянинов той се съгласяваше да работи за четиридесет процента.

— Шестдесет хиляди! — крещеше Воробянинов.

— Много долен човек сте вие — възразяваше Бендер, — обичате парите повече, отколкото трябва.

— А вие не ги ли обичате? — изви глас като флейта Иполит Матвеевич.

— Не ги обичам.

— Защо са ви тогава шестдесет хиляди?

— Заради принципа!

Иполит Матвеевич едва си пое дъх.

— Ледът се пука, а? — настояваше на своето Остап.

Воробянинов изпъшка и покорно рече:

— Пука се.

— Хайде, дайте си ръката, околийски предводителю на команчите! Ледът се пука! Пука се ледът, господа съдебни заседатели!

И след като Иполит Матвеевич, обиден от прякора „предводител на команчите“, поиска да му се извини и Остап, произнасяйки извинително слово, го нарече фелдмаршал — пристъпиха към изработването на диспозицията.

В полунощ вратарят Тихон, като се хващаше за всяко дръвче по пътя и дълго се подпираше о стълбовете, се домъкна до своята дупка. За негово нещастие бе новолуние.

— А! Пролетарий на умствения труд! Труженик на метлата! — възкликна Остап, когато съгледа свития на кълбо вратар.

Вратарят измуча с гърлен и възбуден глас, точно както понякога внезапно в среднощната тишина разпалено и настойчиво започва да боботи клозетът.

— Това е конгениално — каза Остап на Иполит Матвеевич, — а вашият вратар все пак е голям дръвник. Може ли да се напива така човек с една рубла?

— М-може — рече неочаквано вратарят.

— Слушай, Тихон — започна Иполит Матвеевич, — не знаеш ли ти, приятелю, какво стана с моите мебели?

Остап внимателно придържаше Тихон, за да може речта свободно да се лее от широко отворената му уста. Иполит Матвеевич чакаше напрегнато. Но от устата на вратаря, в която зъбите растяха не подред, а през един, се изтръгна оглушителен рев:

— Вевевеселиии дни бяяяха...

Вратарската стая загърмя и закънтя. Вратарят изпълняваше прилежно и старателно песента, без да пропуска нито дума. Той ревеше и обикаляше стаята, като ту се пъхаше несъзнателно под масата, ту удряше с фуражката си медната цилиндрична гира на часовника, ту клякаше на едно коляно. Беше му страшно весело.

Иполит Матвеевич съвсем се обърка.

— Ще трябва да отложим разпита на свидетелите за сутринта — каза Остап. — А сега да спим.

Вратаря, тежък в съня си като скрин, пренесоха на скамейката.

Воробянинов и Остап решиха да легнат заедно на кревата на вратаря. Оказа се, че под сакото си Остап носи ковбойска риза на черни и червени квадрати. А под ковбойката нямаше нищо друго. Затова пък под известната на читателя бледожълта жилетка Иполит Матвеевич носеше още една — вълнена, светлосиня.

— Жилетка само за продан — със завист рече Бендер, — тъкмо за мене. Продайте ми я!

На Иполит Матвеевич му бе неудобно да отказва на новия си съдружник и непосредствен участник в концесията. Въсейки се, той се

съгласи да продаде жилетката на коштуема цена — осем рубли.

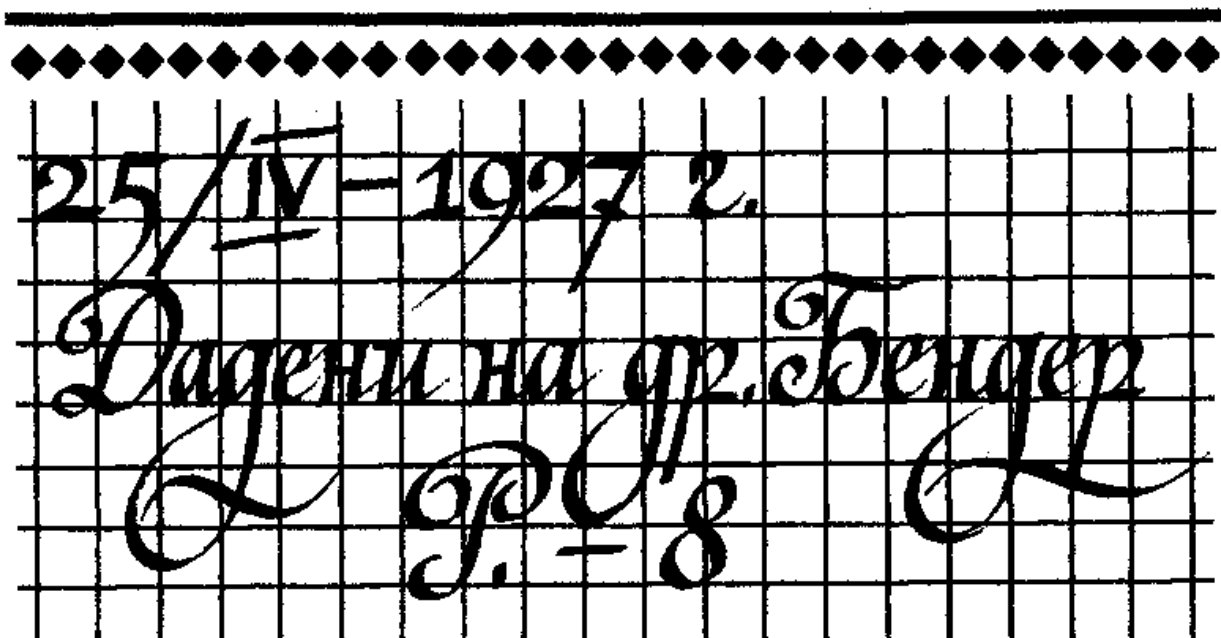
— Парите — след реализиране на нашето съкровище — заяви Бендер, като поемаше от Воробянинов още топлата жилетка.

— Не, така не мога — каза Иполит Матвеевич, изчервявайки се. — Дайте обратно жилетката.

Деликатната натура на Остап се възмути.

— Какви са тия сметки на дребно? — викна той. — Започвате работа за сто и петдесет хиляди рубли, а правите въпрос за някакви си осем! Научете се да живеете нашироко!

Иполит Матвеевич се изчерви още повече, извади малко бележниче и записа с красив почерк:

Остап надзърна в бележничето.

— Охо! Щом вече ми откривате лична сметка, то поне водете я правилно. Запишете дебит, запишете и кредит. Не забравяйте да впишете в дебита шестдесет хиляди рубли, които ми дължите, а в кредита — жилетката. Салдото е в моя полза — петдесет и девет хиляди деветстотин деветдесет и две рубли. Може още да си поживее човек.

След това Остап потъна в тих детски сън. А Иполит Матвеевич махна от ръцете си вълнените ръкавели, събу баронските ботуши и останал по закърпеното егерово бельо, сумтейки, се пъхна под юргана. Бе му много неудобно. Откъм външната му страна юрганът не стигаше и му беше студено, а от другата го пареше младото, пълно е трепетни идеи тяло на великия комбинатор.

И тримата сънуваха.

Сънищата на Воробянинов бяха страшни: микроби, агенти на криминалната милиция, кадифени дълги рубашки и майсторът на ковчези Безенчук в смокинг, но небръснат.

На Остап се присъни вулканът Фуджияма, завеждащият маслоцентъра и Тарас Булба, продаващ картички с изгледи от Днепрострой.

А вратарят сънуваше, че конят е излязъл от конюшната. Насън той го търси до сутринта, но не го намери и се събуди съсипан и навъсен. Дълго се чуди на спящите в неговото легло хора и без да е проумял нещо, взе метлата и излезе на улицата да изпълнява преките си задължения: да подмиа конските фъшкии и да вика подир питомките на старопиталището.

ГЛАВА VII

СЛЕДИТЕ ОТ „ТИТАНИК“

Иполит Матвеевич се събуди по навик в седем и половина, избоботи „гут морген“ и отиде при умивалника. Миеше се с наслада: плакнеше си устата, бърбореше си и тръскаше глава, за да изтече влязлата в ушите му вода. Избърсването бе приятно, но когато махна кърпата от лицето си, Иполит Матвеевич видя, че тя е изцапана с оня радикален черен цвят, в който завчера бяха боядисани хоризонталните му мустаци. Сърцето на Иполит Матвеевич замря. Той се спусна към джобното си огледалце. В огледалцето се отразиха големият му нос и зеленият като млада тревица лъв мустак. Иполит Матвеевич бързо отмести огледалцето надясно. Десният мустак имаше същия отвратителен цвят. Като наведе глава, сякаш искаше да бодне, огледалцето, нещастникът видя, че радикалният черен цвят още господства в средата на карето от коси, но по краищата имаше същата тревистозелена ивица.

Цялото същество на Иполит Матвеевич издаде такъв гръмлив стон, че Остап Бендер отвори очи.

— Вие сте полудял! — възкликна Бендер и в същия миг отново притвори сънни клепачи.

— Другарю Бендер — умолително зашепна жертвата на „Титаник“.

Остап се събуди едва след много блъскане и увещаване. Той погледна внимателно Иполит Матвеевич и весело се разсмя. Застанал с гръб към директора — учредител на концесията, главният ръководител на предприятието и технически директор се тресеше от смях, хващаше се за кревата, крещеше: „Не мога повече!“ — и наново избухваше.

— Не е прилично това от ваша страна, другарю Бендер — каза Иполит Матвеевич, при което зелените му мустаци потрепваха.

Това даде нови сили на отмалелия вече Остап. Чистосърдечният му смях продължи още десетина минути. Когато най-сетне можа да си поеме дъх, той веднага стана много сериозен.

— Защо ме гледате с такива зли очи, като войник въшка? Себе си погледнете!

— Но аптекарят ми казваше, че това е радикален черен цвят. Не се измива нито със студена, нито с гореща вода, ни със сапун, ни с газ... Контрабандна стока.

— Контрабандна ли? Цялата контрабанда я правят в Одеса, на улица Малка Арнаутска. Покажете шишенцето... И после вижте. Четохте, ли това?

— Четох.

— А това — с малките букви? Тук ясно е казано, че след измиване с гореща и студена вода или със сапунена пяна и газ косите съвсем не трябва да се избърсват, а да се сушат на слънце или на примус. Защо не сте ги сушили? Къде ще вървите сега с тая зелена гора?

Иполит Матвеевич бе покрусен. Влезе Тихон. Като видя господаря си със зелени мустаци, той се прекръсти и помоли за малко пари, за да отпъди махмурлука.

— Дайте една рубла на героя на труда — предложи Остап — и моля да не я записвате на моя сметка. Това е ваша интимна работа с бившия ви служещ... Почакай, дядка, не излизай, имаме малко работа с тебе.

Остап поведе разговор с вратаря за мебелите и само след пет минути концесионерите знаеха всичко. През 1919 година всички мебели били откарани в жилотдела, с изключение на един стол от гостната, който отначало бил притежание на Тихон, а след това го задигнал домакинът на дом №2 на общественото подпомагане.

— Значи, той си е тук, в дома?

— Тука си стои.

— Ами я ми кажи, приятелю — попита със затаен дъх Воробянинов, — когато столът бе у тебе, ти не гр ли... поправя?

— Нямаше нужда да се поправя. Едно време се работеше добре. Такъв стол може да изтрае още трийсет години.

— Хайде върви, приятелю, на ти още една рубла, но внимавай, никому нито дума, че съм дошъл.

— Ням съм като гроб, гражданино Воробянинов.

След като отпрати вратаря и извика: „Ледът се пука“, Остап Бендер наново се зае с мустаците на Иполит Матвеевич:

— Ще трябва отново да се боядисват. Дайте ми пари — ще отида в аптеката. Вашият „Титаник“ за нищо не го бива, само кучета могат да се боядисват с него... Ех, каква боичка имаше едно време!... Един професор по конни надбягвания ми разказа трогателна история. Вие интересувахте ли се от надбягвания? Не? Жалко. Вълнуващо нещо. Та ето какво... Имало един знаменит комбинатор, граф Друцки. Загубил на конни надбягвания петстотин хиляди. Цар на загубите! И когато освен дългове нищо друго нямал и почнал да мисли тоя граф за самоубийство, един хитрец му дал срещу петдесет рубли забележителен съвет. Графът заминал и след една година се върнал с тригодишен бегач орловска порода. След това той не само си върнал парите, но дори спечелил още около триста хиляди. Неговият орловец Маклер, с отличен атестат, винаги пристигал пръв. На дерби той надминал с цял корпус Мак-Махон. Гръм и мълнии!... Но тогава Курочкин (чували ли сте за него!) забелязва, че всички орловци започват да менят цвета на козината си, само Маклер, сладурът, че си го променя. Нечуван скандал станал! Осъдили графа на три години. Станало ясно, че Маклер не бил орловец, а пребойдисан мелез, а мелезите са много по-бързи от орловците и на една верста дори не им позволяват да се приближат. Е?... Това се казва боичка! А не като вашите мустаци!...

— Ами атестатът? Та нали той имал отличен атестат?

— Същият като етикетчето на вашия „Титаник“, лъжлив! Дайте сега пари за боя.

Остап се върна с нов препарат.

— „Наяда“. По всяка вероятност е по-добър от вашия „Титаник“. Събличайте сакото.

Започна обредът на пребойдисването. Но „прекрасният кестеняв цвят, придаващ на косите нежност и пухкавост“, смесен със зеленината на „Титаник“, неочаквано боядиса главата и мустаците на Иполит Матвеевич с багрите на слънчевия спектър.

Нищо не хапнал от сутринта, Воробянинов злобно ругаеше всички парфюмерийни предприятия, както държавните, така и нелегалните, които се намираха в Одеса, на улица Малка Арнаутска.

— Такива мустаци сигурно няма дори и Аристид Бриан — ободряващо забеляза Остап, — но да се живее в Съветска Русия с

такива ултравиолетови коси, не е за препоръчване. Ще трябва да се обръснат.

— Не мога — отвърна жално Иполит Матвеевич, — това е невъзможно.

— Да не би да пазите мустаците си като спомен?

— Не мога — повтори Воробянинов и наведе глава.

— Тогава стойте цял живот в стаята на вратаря, а аз ще издирвам столовете. Впрочем първият стол е над главите ни.

— Бръснете!

Бендер намери ножици, за миг клъцна мустаците и те безшумно паднаха на пода. След като свърши със стригането, техническият директор извади от джоба си пожълтяла самобръсначка „Жилет“, а от портфейла — резервно ножче и почна да бръсне почти плачещия Иполит Матвеевич.

— За вас хабя последното си ножче. Не забравяйте да впишете в моя дебит две рубли за бръснене и стригане.

Потръпващ от мъка, Иполит Матвеевич все пак запита:

— Защо толкова скъпо? Навсякъде вземат четиридесет копейки!

— За конспирацията, другарю фелдмаршал — бързо отвърна Бендер.

Невъобразими са страданията на човек, комуто бръснат главата със самобръсначка. Иполит Матвеевич разбра това още от самото начало на операцията.

Но краят, който всяко нещо има, и тук настъпи.

— Готово. Заседанието продължава! Умоляват се нервните да не гледат! Сега вие приличате на Боборикин, известния автор куплетист.

Иполит Матвеевич изтърси от себе си неприятните кичури, които неотдавна бяха красиви прошарени коси, изми се и тъй като чувствуваше остро парене по цялата си глава, за стотен път днес се изправи пред огледалото. Онова, което видя, неочаквано му хареса. Гледаше го изкривено от страдания, но твърде младо лице на актьор без ангажимент.

— Напред, хо-дом марш, тръбата зове! — изкрещя Остап. — Аз тръгвам по следите към жилотдела или, по-право, към дома, в който някога е бил жилотделът, а вие — към бабичките!

— Не мога — каза Иполит Матвеевич, — много тежко ще ми е да вляза в собствената си къща.

— Ах, да!... Трогателна история! Баронът-изгнаник! Добре. Вървете вие в жилотдела, а тук ще поработя аз. Сборен пункт — стаята на вратаря. Парад — але!

ГЛАВА VIII

СВЕНЛИВИЯТ КРАДЛЪО

Домакинът на дом № 2 на Старгородското обществено подпомагане бе стеснителен изпечен крадец. Цялото му същество протестираше против кражбите, но той не можеше да не краде. Крадеше и се срамуваше. Крадеше постоянно, постоянно се срамуваше и поради това неговите гладко избърснати бузички винаги пламенееха от руменината на смущението, срама, стеснителността и неловкостта. Домакинът се казваше Александър Яковлевич, а жена му — Александра Яковлевна. Той я наричаше Сашхен, а тя него — Алхен. Светът не е виждал още такъв свенлив крадльо като Александър Яковлевич.

Той не само завеждаше домакинството, но изобщо управляваше дома. Предишния домакин уволниха за грубо отнасяне с питомките и го назначиха за капелмайстор на симфоничния оркестър. Алхен по нищо не приличаше на своя невъзпитан началник. За да уплътнява работния си ден, той пое върху себе си ръководенето на дома и се отнасяше особено вежливо с пенсионерките, провеждайки важни реформи и нововъведения.

Остап Бендер дръпна тежката дъбова врата на бившия Воробянинов дом и се озова във вестибюла. Тук миришеше на загоряла каша. От горните помещения долитаха нестройни гласове, които приличаха на далечно „ура“ в бойна верига. Никого нямаше и никой не се показва. Нагоре водеше двукрила дъбова стълба с полирани някога стъпала. Сега по нея стърчаха само халките, а медните пръчки, които преди затискаха пътеката към стъпалата, ги нямаше.

„Я гледай, предводителят на команчите е живял в просташки разкош“ — мислеше си Остап, като се изкачваше нагоре.

В първата стая, светла и просторна, седяха в кръг петнайсетина беловласи бабички, облечени в рокли от евтин док, миши цвят. Напрегнато изопнали шии и втренчили поглед в застаналия в центъра млад, сияещ от здраве и сила мъж, бабите пееха:

Отдалече запяват звънчета,

*тройка иде по зимния път...
А в безкрайната шир на поле-е-то
снеговете искрящи блестят...*

Ръководителят на хора, облечен със сива толстоевка, също от док и също такива панталони, отмерваше такта с две ръце, извиваше се и току подвикваше:

— Дискантите, по-тихо! Кокущкина, по-слабо!

Той забеляза Остап, но нямаше сили да удържи движението на ръцете си, само погледна недоброжелателно влезлия и продължи да дирижира. Хорът с усилие забумтя като през възглавница:

*Та-та-та, та-та-та, та-та-та,
то-ро-ром, ту-ру-рум, ту-ру-рум...*

— Моля ви се, къде мога да видя тук другаря домакин? — промълви Остап, използвав първата пауза.

— Какво има, другарю?

Остап подаде ръка на диригента и го запита любезно:

— Песни на народностите? Много интересно. Аз съм инспектор по пожарната охрана.

Домакинът се посмути.

— Да, да — каза той, изчервявайки се, — тъкмо навреме. Дори доклад се канех да пиша.

— Няма защо да се безпокоите — заяви великодушно Остап, — аз сам ще напиша доклада. Хайде да разгледаме помещението.

С махване на ръка Алхен разпусна хора и бабичките се отдалечиха със ситни радостни крачки.

— Моля, елате след мен — покани го домакинът.

Преди да мине по-нататък, Остап се вгледа в мебелите на първата стая. В стаята имаше маса, две градински пейки с железни крака (на облегалото на едната бе издълбано името „Коля“) и червеникав хармониум.

— В тази стая не палят ли примуси? Незидани, железни печки или нещо подобно?

— Не, не. Тук се занимават нашите кръжоци: хоровият, драматичният, за изобразителни изкуства и музикалният...

Като стигна до думата „музикален“, Александър Яковлевич поруменя. Отначало запламтя брадичката му, после челото и бузите. Алхен много се засрами. Той отдавна бе продал всички инструменти на духовата капела. Слабите гърди на бабичките и без това издухваха от тях звуци, напомнящи скимтенето на паленца. Смешно бе да гледа човек тая грамада от метал в такова безпомощно положение. Алхен не можеше да не открадне капелата. И сега много го беше срам.

На стената от единия до другия прозорец бе окачен лозунг, написан с бели букви върху парче сив док:

**ДУХОВИЯТ ОРКЕСТЪР Е ПЪТ
КЪМ КОЛЕКТИВНОТО ТВОРЧЕСТВО**

— Много добре — рече Остап, — стаята за занимания на кръжоците не представлява никаква опасност в пожарно отношение. Да минем нататък.

Преминавайки в ситен тръс фасадните стаи на Воробяниновия дом, Остап никъде не забеляза орехов стол с извити крачка, тапициран със светла английска дамаска на цветчета. По стените с полиран мрамор бяха налепени нареждания за реда на дом № 2 на Старгородското обществено подпомагане. Остап ги четеше и от време на време енергично запитваше: „Чистят ли се редовно комините? Печките в ред ли са?“ И щом получеше изчерпателни отговори, продължаваше по-нататък.

Инспекторът от пожарната охрана усърдно търсеше в къщата поне едно кътче, което да представлява опасност за пожар, но в това отношение всичко бе благополучно. Ето защо търсенията бяха безуспешни. Остап влизаше в спалните. При появяването му бабичките ставаха и ниско се покланяха. Тук имаше прости легла, застлани с мъхнати като кучешка козина одеяла, в единия край на които бе изтъкана фабрично думата „Крака“. Под леглата имаше сандъчета,

изтеглени точно една трета напред по инициатива на Александър Яковлевич, който обичаше военна постановка на нещата.

Всичко в дом № 2 поразяваше с прекалената си скромност: и мебелировката, която се състоеше изключително от градински пейки, докарани от булевард Александровски, сега булевард Пролетарски съботници, и пазарните газени лампи, и самите одеяла с плашещата дума „Крака“. Само едно нещо в къщата бе направено здраво и великолепно: пружините на вратите.

Александър Яковлевич имаше страст към всякакви уреди по вратите. Той положи много труд, но снабди всички врати без изключение с пружини от най-разнообразни системи и форми. Тук имаше и най-прости пружини във формата на железен прът. Имаше тръбни пружини с медни цилиндрични бутала, уреди на скрипец с висящи, тежки, пълни със сачми торбички. Имаше и пружини с такива сложни конструкции, че шлосерът от Управлението за обществено осигуряване само клатеше учудено глава. Всички тия цилиндри, пружини и уравновесителни уреди притежаваха голяма сила. Вратите се затваряха със същия устрем като вратички на капаните за мишки. От действието на механизмите цялата къща се тресеше. Бабичките с жален писък се спасяваха от нахвърлящите се върху им врати, но не винаги успяваха. Вратите настигаха бегълците и ги блъскаха в гърба, а отгоре с приглушено грачене се спускаше противотежестта и профучаваше край слепите очи като снаряд.

Когато Бендер и домакинът обикаляха из къщата, вратите ги поздравяваха със страшни удари.

Нищо не се криеше зад цялото това крепостно великолепие — столът го нямаше. В търсене на опасност от пожар инспекторът се намери в кухнята. Там, в голям казан за пране на бельо, вреше каша, чиято миризма великият комбинатор подуши още във вестибюла. Остап сбърчи нос и каза:

— С машинно ли масло, а?

— Бога ми, с чисто краве! — каза Алхен, целият изчервен и готов да заплаче. — Направо от фермата го купуваме.

Беше го много срам.

— Впрочем това не представлява опасност за пожар — забеляза Остап.

Столът го нямаше и в кухнята. Имаше само табуретка, на която седеше готвачът с престилка и кепе от сив док.

— Защо всичкото ви облекло е сиво, а и муселинът е такъв един, че с него само прозорци могат да се бършат?

Свенливият Алхен сведе още повече очи.

— Не се отпускат достатъчно кредити.

Той се отвращаваше сам от себе си.

Остап го погледна недоверчиво и каза:

— Това не се отнася до пожарната охрана, която представлявам в настоящия момент.

Алхен се изплаши.

— Против пожар — заяви той — у нас са взети всички мерки. Имаме дори подвижен пожарогасител „Еклер“.

Инспекторът тръгна без желание към пожарогасителя, като пътем надзърташе в килерчетата. Червеният тенекиен конус, макар да бе единственият в къщата предмет, който имаше отношение към пожарната охрана, извика у инспектора особено раздражение.

— От битпазар ли сте го купували?

И без да дочака отговора на ударения сякаш от гръм Александър Яковлевич, откачи „Еклера“ от ръждясалия гвоздей, без предупреждение счупи капсула и бързо обърна конуса нагоре. Но вместо очакваната пенлива струя конусът изпусна остро съскане, напомнящо старинната мелодия „Коль славен наш господь в Сионе“.

— Разбира се, от битпазар — потвърди Остап първоначалното си предположение и окачи продължаващия да съска пожарогасител на предишното място.

Изпроводени от съскането, те продължиха по-нататък.

„Къде може да бъде? — мислеше си Остап. — започва нещо да не ми харесва.“ И реши да не напуска чертога на сивия док, докато не научи всичко.

А през това време, докато инспекторът и домакинът се пъхаха из таванските помещения и навлизаха във всички детайли на противопожарната охрана и разположението на комините, дом №2 на Старгородското обществено подпомагане си живееше всекидневния живот.

Обедът бе готов. Миризмата на загоряла каша се засили чувствително и уби всички останали миризми на вкиснато, които се

носеха из къщата. По коридорите зашумяха. От кухнята излизаха предпазливо бабичките, като държаха пред себе си с две ръце алуминиеви купички с каша и сядаха да обядват на общата маса, но се стараеха да не гледат окачените по стените лозунги, съчинени лично от Александър Яковлевич и художествено изпълнени от Александра Яковлевна. Лозунгите бяха следните:

ХРАНАТА Е ИЗТОЧНИК НА ЗДРАВЕ

**ЕДНО ЯЙЦЕ СЪДЪРЖА
МАЗНИНИ КОЛКОТО
200 ГРАМА МЕСО**

**КАТО СДЪВКВАШ ГРИЖЛИВО ХРАНАТА,
ТИ ПОМАГАШ НА ОБЩЕСТВОТО**

МЕСОТО Е ВРЕДНО

Всички тия святи думи събуждаха у бабичките спомени за загубените още преди революцията зъби, за яйцата, изчезнали горедолу по същото време, за месото, отстъпващо на яйцата по отношение на мазнините, а може би и за обществото, на което те, сдъвквайки грижливо храната, не можеха вече да помогнат.

Освен бабичките на масата седяха Изидор Яковлевич, Афанасий Яковлевич, Кирил Яковлевич, Олег Яковлевич и Паша Емилиевич. Нито възрастта, нито полът на тия млади хора бяха в хармония със задачите, на общественото подпомагане, но затова пък четиримата Яковлевци бяха по-малките братя на Алхен, а Паша Емилиевич — племенник на Александра Яковлевна. Младите хора, най-възрастният от които бе 32-годишният Паша Емилиевич, не смятаха живеенето си в дома на общественото подпомагане за нещо неестествено. Те живееха тук с правата на старите жени, и те имаха държавни легла с одеяла, на които бе написано „Крака“, облечени бяха като бабичките в сив док, но благодарение на младостта и силата си те се хранеха по-добре от питомките. Крадяха от дома всичко, което не успяваше да отмъкне Алхен. Паша Емилиевич можеше да излапа на едно ядене два килограма херинга, което веднъж направи и остави целия дом без обед.

Преди още старите жени да са опитали както трябва кашата, Яковлевци заедно с Емилиевич вече бяха изгълтали порциите си и оригвайки се, станаха от масата и тръгнаха към кухнята, за да потърсят там нещо лесносмлаемо.

Обедът продължаваше. Бабичките загълчаха:

— Ей сега ще се наплюскат и ще почнат да си дерат гърлата!

— А Паша Емилиевич продаде отзарана стола от червения кът. От задния вход го изнесе и даде на вехтошаря.

— Ще видите само колко пиян ще се върне днес...

В този момент разговорът на питомките бе прекъснат от тръбно секнене, което заглуши дори все още продължаващото съскане на пожарогасителя, и мученето започна:

— ...бретение...

Наведени и без да се обръщат към поставения в ъгъла върху измития паркет високоговорител, старите жени продължаваха да ядат, като се надяваха тази горчива чаша да ги отмине. Но високоговорителят продължаваше енергично:

— Евокрррахххх видусо... е ценно изобретение. Кантонерът при мурманската железопътна линия другарят Сокуцки — С като Самара, О като Орел, К като Клеопатра, У като Устиния, Ц като Царицин, К като Клементи, И като Ифигения — Со-куц-ки...

Тръбата си пое въздух с хъркане и възобнови предаването с пресипнал глас:

— ... изобретил светлинна сигнализация на снегочистачните машини. Изобретението е одобрено от Главното управление на железниците...

Бабичките се заклатушкаха като сиви патици към стаите си. Тръбата, подскачаща от собствената си мощ, продължаваше да бушува в празната стая:

— ... А сега чуйте новгородски частушки...

И някъде далече-далече, в самия център на земята, някой докосна струните на балалайка и доморасъл Батистини^[1] запя:

*На стената си седяха дървентките,
срещу слънчицето жумяха.
Фининспектора щом те видяха —
мигом се разбягаха горкичките.*

В центъра на земята тия частушки предизвикаха бурна дейност. В тръбата се чу страшен тътен. Не можеше да се разбере дали това бяха гръмки ръкопляскания или подземно боботене на вулкани.

А в това време посърналия инспектор от пожарната охрана се спусна заднишком по таванската стълба, озова се отново в кухнята и видя петимата граждани, които вадеха направо с ръце от кацата кисело зеле и лапаха. Те ядяха мълчаливо. Само Паша Емилиевич лакомо поклащаше глава, отмахваше от мустаците си зелевите водорасли и с мъка изговаряше:

— Грехота е да се яде такова зеле без ракия.

— Нова партида бабички, а? — запита Остап.

— Сираци — отговори Алхен, като гледаше да избута с рамото си инспектора от кухнята, а скритом заплашваше с юмрук сираците.

— Деца на Поволжието?

Алхен се обърка.

— Тежко наследство от царския режим?

Алхен разпери ръце — какво може да се направи при такова наследство?

— Съвместно възпитание на двата пола по комплексния метод, а? Свенливиият Александър Яковлевич тутакси, без да се бави, покани пожарния инспектор да хапнат, каквото бог дал.

Тоя ден бог бе изпратил на Александър Яковлевич за обед бутилка ракия, гъби, домашно приготвени, ордъовър от херинги, украински борш с месо първо качество, кокошка с ориз и компот от сушени ябълки.

— Сашхен — каза Александър Яковлевич, — запознай се с другаря инспектор от пожарната команда.

Остап се поклони артистично на домакинята и ѝ направи такъв дълъг и двусмислен комплимент, че дори не можа да го изрече докрай. Сашхен — солидна дама, чиято миловидност бе донейде обезобразена от николаевските полубакенбарди, тихо се засмя и пи заедно с мъжете.

— Пия за вашето комунално стопанство! — възкликна Остап.

Обедът премина весело и едва когато поднесоха компота, Остап се сети за целта на посещението си.

— Защо — попита той — във вашето диетично заведение инвентарът е тъй беден?

— Как така? — завълнува се Алхен. — Ами хармониумът?

— Зная, зная, вокс хуманум. Но да поиска човек да седне някак по-удобно — няма къде. Само едни градински скелета.

— В червения кът има стол — засегна се Алхен, — английски стол. Казват, че е останал още от старата обстановка.

— Ах, добре че стана дума, ами аз не съм видял още вашия червен кът! Как е той по отношение на пожарната охрана? Да не ви изложи? Ще трябва да го видя.

— Моля, заповядайте!

Остап благодари на домакинята за обеда и тръгна.

В червения кът не палеха примуси, незидани печки нямаше, комиците бяха в исправност и редовно се чистеха, но столът, за най-голяма изненада на Алхен, го нямаше. Юрнаха се да търсят стола. Надзъртаха под креватите и под пейките, отместиха, кой знае защо, хармониума, питаха бабичките, които поглеждаха боязливо Паша Емилиевич, но столът не се намери. Паша Емилиевич прояви голямо

усърдие при търсенето. Всички се бяха вече успокоили, а Паша Емилиевич се щураше още из стаите, поглеждаше под шишетата за вода, местеше чаените алуминиеви канчета и мърмореше:

— Къде може да бъде? Днес беше тук, със собствените си очи го видях! Смешно е дори.

— Тъжно, момичета — рече с леден глас Остап.

— Просто смешно! — дръзко повтаряше Паша Емилиевич.

В този момент съскацията през цялото време пожарогасител „Еклер“ взе най-горното „фа“, на което е способна само народната артистка на републиката Нежданова, млъкна за секунда и с крясък изпусна първата пенеста струя, която обля тавана и отнесе от главата на готвача дочената му шапка. След първата струя пожарогасителят изпусна втора сивопепелява струя, която повали непълнолетния Изидор Яковлевич. След това „Еклер“ заработи без прекъсване.

Към местопроизшествието се юрнаха Паша Емилиевич, Алхен и всички оцелели Яковлевци.

— Екстра работа! — каза Остап. — Идиотска измишльотина!

Старите жени, останали насаме с Остап, без началство, тутакси започнаха да изказват недоволството си:

— Цялата си рода довлече в дома. Хрантути ги.

— Прасетата с мляко храни, а на нас ни въвира все тая каша.

— Всичко изпомъкна от дома.

— Спокойно, момичета — рече Остап и заотстъпва, — за тая работа при вас ще дойдат от инспекцията на труда. Мене сенатът не ме е упълномощил.

Старите жени не чуваха.

— А пък Пашка Мелентиевич днес изнесе стола и го продаде. С очите си видях.

— На кого? — изкрещя Остап.

— Продаде го — и туйто! Одеялото ми искаше да продаде.

В коридора се водеше ожесточена борба с пожарогасителя. Най-сетне човешкият гений победи и пожарогасителят, смачкан от железните крака на Паша Емилиевич, изпусна последна слаба струя и замлъкна завинаги.

Изпратиха старите жени да мият пода. Инспекторът от пожарната охрана наведе глава и поклащайки леко бедрата си, се приближи до Паша Емилиевич.

— Един мой познат — каза Остап многозначително — също продаваше държавни мебели. Сега е в пандиза.

— Непонятни ми са вашите безпочвени обвинения — отвърна Паша Емилиевич, от когото лъхаше силно на пенливите струи.

— На кого продаде стола? — със звънкащ шепот попита Остап. И Паша Емилиевич, който обладаваше свръхестествен усет, разбра, че ей сега ще го набият, а може дори и с ритници.

— На един прекупвач — отвърна той.

— Адреса?

— За пръв път в живота си го видях.

— За пръв път в живота си ли?

— Кълна се.

— Бих ти натрил муцуната — каза в унес Остап, — само че Заратустра не позволява. Хайде, махай се по дяволите!

Паша Емилиевич угоднически се усмихна и почна да се отдръпва.

— Ей, ти, жертва на аборта — високомерно каза Остап, — хвърли въжето, не вдигай котва. Какъв беше прекупвачът — блондин, брюнет?

Паша Емилиевич се зае да обяснява подробно. Остап внимателно го изслуша и приключи интервюто си с думите:

— Това, разбира се, не се отнася до пожарната охрана.

В коридора към отиващия си Бендер се приближи стеснителният Алхен и му пъкна десетрублева банкнота.

— Това се наказва по чл. 114 от Наказателния кодекс — каза Остап, — даване рушвет на длъжностно лице при изпълнение на служебните му задължения.

Парите обаче взе и без да се сбогува с Александър Яковлевич, тръгна към изхода. Вратата, снабдена с мощен механизъм, се отвори много мъчно и го хласна по гърба с тежест от тон и половина.

— Здравата ме халоса! — каза Остап, като търкаше удареното място. — Заседанието продължава!

---

[1] Батистини — италиански баритон (1856—1928 г.) — Б.пр. ↑

ГЛАВА IX

КЪДЕ ВИ СА КЪДРИЦИТЕ?

Докато Остап разглеждаше дом № 2 на Старгородското обществено подпомагане, Иполит Матвеевич излезе от вратарската стая и усещайки студ по обръснатата си глава, тръгна по улиците на родния град.

По паважа струеше бистра пролетна вода. Чуваха се непрекъснатите и равномерни удари на падащите от покривите брилянтни капки. Врабчета ровеха из торищата. Слънчевите лъчи огряваха всички покриви. Едри златисти коне сякаш нарочно удряха силно с копита по измития паваж и провесили уши, се вслушваха с удоволствие в собствения си тропот. По влажните телеграфни стълбове се гърчеха мокри обявления с размазали се букви:

ХРАНАТА Е ИЗТОЧНИК НА ЗДРАВЕ

**ЕДНО ЯЙЦЕ СЪДЪРЖА
МАЗНИНИ КОЛКОТО
200 ГРАМА МЕСО**

**КАТО СДЪВКВАШ ГРИЖЛИВО ХРАНАТА,
ТИ ПОМАГАШ НА ОБЩЕСТВОТО**

Взвод червеноармейци със зимни шлемове пресичаше локвата, която започваше от магазина на Старгико^[1] и стигаше чак до сградата на Губплана^[2], чиято фасада бе увенчана с гипсови тигри, победи и кобри.

Иполит Матвеевич вървеше и разглеждаше с интерес гражданите, които идеха насреща му или му пресичаха пътя. Преживял в Русия целия си живот и революцията, той бе видял как се руши, преустройва и мени светът. Смяташе, че е свикнал вече с това, но излезе, че е свикнал само в една точка на земното кълбо — в околийския град Н. Дошъл в родния град, той почувствува, че нищо не разбира. Беше му неудобно и някак странно, сякаш наистина бе емигрант и току-що бе пристигнал от Париж. Преди, когато се разхождаше из града с каляска,

той непременно срещаше познати или пък известни му по физиономия лица. А сега бе изминал вече четири пресечки по улица Ленски събития, но познати не срещаше. Те бяха изчезнали, а може би толкова остарели, че бе невъзможно да ги познае човек, или пък бяха станали неузнаваеми, защото носеха други дрехи, други шапки. Може и да са си променили походката. Във всеки случай нямаше ги.

Иполит Матвеевич вървеше бледен, равнодушен, разстроен. Той съвсем забрави, че трябва да търси жилотдела. Минаваше от тротоар на тротоар и свиваше в пресечките, където отпусналите се коне вече наистина нарочно удряха копита. В малките улички бе по-студено и тук-таме се срещаше мръсен, размекнал се лед. Целият град имаше друг облик. Сините сгради бяха станали зелени, жълтите — сиви, от пожарната наблюдателница бомбите бяха изчезнали, по нея не се движеше вече пожарникар и по улиците бе много по-шумно, отколкото си спомняше Иполит Матвеевич.

На улица Голяма Пушкинова Иполит Матвеевич се учуди на трамвайните релси и стълбовете с жици, които той никога не бе виждал в Старгород. Иполит Матвеевич не четеше вестници и не знаеше, че в Старгород се готвят да открият за Първи май две трамвайни линии: до гарата и до пазара. На него ту му се струваше, че никога не е напуснал Старгород, ту пък му се виждаше като съвсем непознат град.

С тия мисли той стигна до улица Маркс и Енгелс. На това място го обзе детското чувство, че ей сега иззад ъгъла на двуетажната сграда с дългия балкон непременно ще се покаже познат. Иполит Матвеевич дори се поспря в очакване. Но познат не се показа. Отначало иззад ъгъла изскочи стъклар със сандък висококачествени чешки стъкла за прозорци и пита маджун с бакърен цвят. Показа се конте с велурен каскет с жълта кожена козирка. След него изтичаха деца, ученици от първи клас, с книги на ремъчета.

Изведнъж Иполит Матвеевич почувствува, че дланите му пламнаха, а в корема му стана студено. Право срещу него вървеше непознат гражданин с добродушно лице и държеше увиснал като виолончело стол. Иполит Матвеевич неочаквано захълца, вгледа се и веднага позна своя стол.

Да! Това бе столът, изработка на Гамбс, тапициран с потъмняла в революционните бури английска дамаска на цветчета, това бе орехов стол с извити крачка. Иполит Матвеевич остана като треснат.

— Точим ножове, ножици, бръсначи поправяме! — закрепця недалеч близък до баритон бас.

И тутакси се обади пискливо ехо:

— Запоявам, поправям!...

— Московски вестник „Звестия“, списание „Смехач“, „Красная нива!“...

Някъде горе изтрещя стъкло. Разтърсвайки града, премина камионът на Мелстрой. Изсвири милиционер. Животът кипеше и преливаше. Нямаше време за губене.

Иполит Матвеевич се приближи с леопардов скок до възмутителния непознат и без да каже нито дума, дръпна стола. Непознатият го дръпна обратно към себе си. Тогава Иполит Матвеевич, държейки се с лявата ръка за крака, започна със сила да откъсва от стола дебелите пръсти на непознатия.

— Ограбват ме — изрече съвсем тихо непознатият, като държеше още по-здраво стола.

— Моля, моля — бърбеше Иполит Матвеевич и продължаваше да отлепва пръстите на непознатия.

Стекоха се гражданци. Трима-четирима вече се бяха приближили доста и с най-жив интерес следяха развитието на конфликта.

Тогава двамата се озърнаха боязливо и без да се гледат, но и като не изпуснаха стола от вкопчаните си в него ръце, бързо тръгнаха напред, сякаш нищо не е ставало.

„Какво значи това?“ — мислеше си обезсърчен Иполит Матвеевич.

Какво мислеше непознатият — не можеше да се разбере, но походката му бе съвсем решителна.

Те ускорира крачките си и щом зърнаха в една глуха уличка празно място, засипано с чакъл и строителни материали, свърнаха натам като по команда. Тук силите на Иполит Матвеевич се учетвориха.

— Но пуснете най-после! — изкрещя той, без да се въздържа.

— Ми-ли-ци-я! — едва чуто извика непознатият.

И понеже ръцете и на двамата бяха заети със стола, те започнаха да се ритат. Ботушите на непознатия бяха подковани и отначало Иполит Матвеевич си изпати доста. Но той бързо се приспособи и като отскачаше ту надясно, ту наляво, сякаш танцуваше краковяк^[3], избягваше ловко ударите на противника и гледаше да го ритне в корема.

В корема той не успя да го ритне, защото му пречеше столът, но затова пък улучи капачето на коляното му, след което противникът можеше да хвърля къчове само с левия крак.

— О господи! — зашепна непознатият.

И тогава Иполит Матвеевич видя, че непознатият, задигнал по най-възмутителен начин неговия стол, е не някой друг, а свещеникът от църквата „Флор и Лавър“ — отец Фьодор Востриков.

Иполит Матвеевич се слиса.

— Отче! — възкликна той и махна в почуда ръце от стола.

Лицето на отец Востриков стана лилаво и той разтвори най-сетне пръстите си. Неподкрепян от никого, столът се строполи върху натрошените тухли.

— Къде ви са мустаците, уважаеми Иполит Матвеевич? — с възможния най-язвителен тон запита духовната особа.

— Ами вашите къдрици къде са? Вие нали имахте къдрици?

Неизказано презрение се долавяше в думите на Иполит Матвеевич. Той обгърна отец Фьодор с поглед на необикновено благородство, взе под мишница стола и се извърна, за да тръгне. Ала отец Фьодор, съвзел се вече от смущението, не позволи на Воробянинов такава лека победа. И като викна: „Не, моля ви!“, той отново се вкопчи за стола. Бе възстановена първоначалната позиция. Вкопчили се в краката на стола, противниците стояха като котараци или боксьори, измерваха се един друг с погледи и отскачаха от една страна на друга.

Настъпи пауза, която спря дъха им и трая цяла минута.

— Значи, вие, свети отче — проскърца Иполит Матвеевич, — сте тръгнали да грабите моето имущество?

При тия думи Иполит Матвеевич ритна светия отец в бедрото.

Отец Фьодор се изхитри и със злоба ритна предводителя на дворянството в слабините така, че той се сви.

— Това не е ваше имущество.

— А чие е тогава?

— Не е ваше.

— А чие?

— Не е ваше, не е ваше.

— А чие е, чие?

— Не е ваше.

Съскайки така, те яростно се ритаха.

— А чие е имуществото? — изкрещя предводителят, като забиваше крак в корема на светия отец.

Надвивайки болката, светият отец твърдо каза:

— Това е национализирано имущество.

— Национализирано ли?

— Да, да-а, национализирано.

Те говореха толкова бързо, че думите им се сливаха.

— От кого е национализирано?

— От съветската власт! От съветската власт!

— От коя власт?

— От властта на трудещите се.

— А-а-а!... — изрече Иполит Матвеевич изтръпнал. — От властта на работниците и селяните?

— Да-а-а!

— М-м-м!... А може би вие, свети отче, сте партиец?

— М-може би!

Това Иполит Матвеевич не можа да издържи и като изрева: „Може би!“, с удоволствие се изплю в добродушното лице на отец Фьодор. Отец Фьодор мигновено плю в лицето на Иполит Матвеевич и също улучи. Нямаше с какво да си избършат слюнката — ръцете им бяха заети със стола. Иполит Матвеевич изскърца като отваряща се врата и с все сила хласна своя враг със стола. Врагът падна и повлече след себе си задъхващия се Воробянинов. Борбата продължи на земята.

Изведнъж се чу трясък — двата предни крака на стола едновременно се отчупиха. Забравили един за друг, противниците се заеха да разпарят ореховото хранилище на съкровището. С тъжния крясък на чайка се раздра английската дамска на цветчета. Облегалото отлетя, отхвърлено от мощния напън. Иманярите разпраха зеблото заедно с медните копченца и наранявайки се в пружините, заровиха пръсти във вълнения пълнеж. Обезпокоените пружини задрънчаха. След пет минути столът бе оглозган. От него бяха останали жалки останки. На всички страни се валяха пружини. Вятърът гонеше прогнилата вълна из празното място. Извитите крачка лежаха в ямата. Брилянти нямаше...

— Е, намерихте ли? — запита Иполит Матвеевич задъхан.

Целият във фъндъци вълна, отец Фьодор дишаше тежко и мълчеше.

— Вие сте аферист! — викна Иполит Матвеевич. — Муцуната ви ще разбия, отец Фьодор!

— Къси ви са ръцете — отвърна отчето.

— Къде ще вървите така целият във влакна?

— А вас какво ви засяга това?

— Срамота е, отче! Вие чисто и просто сте хайдук!

— Нищо не съм ви откраднал!

— А как научихте за това? Използувани сте във ваш интерес тайната на изповедта, а? Много добре! Много красиво!

С едно негодуващо „пфу!“ Иполит Матвеевич напусна празното място и като чистеше вървешком ръкавите на палтото си, се запъти към къщи. На ъгъла на улица Ленски събития и малката уличка Ерофеевска Воробянинов видя своя съдружник. Техническият директор и главен ръководител на концесията стоеше полуобърнат, с повдигнат ляв крак — чистеха му чортовите чепици със светложълт крем. Иполит Матвеевич изтича при него. Директорът безгрижно си тананикаше „Шими“:

*Някога камилите тъй скачаха в почуда,
някога танцуваха жените ба-та-куда,
а сега танцува „шими“ млад и стар.*

— Е, как е жилотделът? — запита делово той и тутакси добави: — Почакайте, не разказвайте, вие сте твърде развълнуван, поуспокойте се.

След като даде на ваксаджията седем копейки, Остап хвана Воробянинов под ръка и го повлече по улицата. Той изслуша с голямо внимание това, което му разказа развълнуваният Иполит Матвеевич.

— Аха! Малка черна брадичка? Точно така! Палто с кожена агнешка яка? Разбирам. Това е столът от старопиталището. Купен тази сутрин за три рубли.

— Но почакайте...

И Иполит Матвеевич събщи на главния концесионер за всички подлости на отец Фьодор.

Остап помрачня.

— Неприятна работа — каза той, — пещерата на Лойхтвайс. Тайнственият съперник. Трябва да го изпреварим, а муцуната му всякога ще успеем да натрием.

Докато приятелите похапваха в пивницата „Стенка Разин“ и Остап разузнаваше къде се е намирал преди жилотделът и какво учреждение се помещава сега в него, денят преваля.

Златистите коне отново станаха кафяви. Брилянтните капки замръзваха във въздуха и шльопаха на земята. В пивниците и ресторант „Феникс“ цената на бирата бе повишена: настъпи вечерта. По Голяма Пушкинова запалиха електрическите лампи и мина отряд пионери; под такта на барабана пионерите се връщаха от първата пролетна разходка.

Гипсовите тигри, победи и кобри по фасадата на Губплана тайнствено блестяха под лъчите на навлизащата в града луна.

На връщане към къщи с умълчалия се изведнъж Остап Иполит Матвеевич погледна към тигрите и кобрите на Губернското планово управление. По негово време тук се помещаваше Губернската земска управа и гражданите много се гордееха с кобрите — смятаха ги забележителност на Старгород.

„Ще ги намеря“ — помисли си Иполит Матвеевич, като се взираше в гипсовата победа.

Тигрите ласкаво махаха с опашки, кобрите се виеха радостно и душата на Иполит Матвеевич се изпълни с вяра.

---

[1] Старгико — Старгородска потребителна кооперация. — Б.пр.

↑

[2] Губплан — Губернско планово управление. — Б.пр. ↑

[3] Краковяк — полски народен танц, наречен така по името на гр. Краков. — Б.пр. ↑

ГЛАВА X ШЛОСЕРЪТ, ПАПАГАЛЪТ И ГЛЕДАЧКАТА

Жилищният дом №7 на малката Перелешинска уличка не беше от най-добрите здания на Старгород. Двама му етаж, построени в стила на Втората империя, бяха украсени с изпотрошени лъвски муцуни, които много приличаха на лицето на известния на времето си писател Арцибашев. Арцибашевски физиономии имаше точно осем, според броя на прозорците, които гледаха към уличката. Тия лъвски мутри се помещаваха в прозоречните корнизи.

Сградата имаше още две украшения, но вече от чисто търговски характер. От едната страна висеше небесносиня фирма:

ОДЕСКИ АРТЕЛ

ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ГЕВРЕЦИ

МОСКОВСКИ КРАВАЙЧЕТА

На фирмата бе изобразен млад човек с вратовръзка и къси френски панталони. Той държеше в едната си извърната ръка вълшебния рог на изобилието; от него като лавина се сипеха златисти московски кравайчета, които при нужда минаваха и за одески гевреци. При това по лицето на младия човек играеше сладострастна усмивка.

От другата страна кантората за опаковъчни материали „Бързоопак“ известяваше за себе си на уважаемите граждани клиенти с черната си фирма с кръгли златисти букви.

Въпреки чувствителната разлика във фирмите и големината на оборотния капитал тия две разнородни предприятия се занимаваха с едно и също дело: спекулираха с манифактурни стоки от всички видове — груби и фини вълнени платове, памучни, а ако им паднеше и коприна на хубави шарки и цветчета, то и с коприна.

Като се минеше през пътната врата, потънала в тунелен мрак и влага, и се завиеше надясно, в двора с циментен кладенец, можеха да се видят две врати без навес, които водеха направо върху остриите камъни на двора. На дясната врата бе закована потъмняла медна табелка с името

В*М*ПОЛЕСОВ

А на лявата имаше бяла тенекийка

МОДА И ШПАШКИ

Но и това бе само привидно.

Вътре в модната и шапкарска работилница не се виждаха нито сламени щумпи, нито украшения, нито безглави манекени с офицерска стойка, нито дървени глави за изящни дамски шапки. Вместо целия този примамлив блясък в тристайното жилище живееше безупречно бял папагал с червени гащички. Бълхи изтезаваха папагала, но той не можеше никому да се оплаче, защото не говореше с човешки глас. По цели дни чоплеше слънчоглед и плюеше люспите върху килима през пръчките на кръглия си кафез. Трябваше му само хармоника и нови скърцащи галоши, за да заприлича на посърбнал занаятчия-частник. На прозорците се поклащаха тъмнокафяви завеси с пискюли. В жилището преобладаваха тъмнокафявите тонове. Над пианото бе окачена репродукция от картината на Бьоклин „Островът на мъртвите“ в рамка фантазе от тъмнозелен полиран дъб и със стъкло. Единият ъгъл на стъклото отдавна бе отчупен и откритата част на картината бе толкова оплюта от мухите, че съвсем се сливаше с рамката. Вече не можеше да се разбере какво става в тази част от острова на мъртвите.

На кревата в спалнята седеше домакинята и опряла лакти на осмоъгълна масичка, покрита с измърсена покривка а ла Ришельо, нареждаше карти. Пред нея седеше вдовицата Грицацуева с мъхнат шал на раменете.

— Трябва да ви предупредя, момиче, че за един сеанс не вземам по-малко от петдесет копейки — каза домакинята.

Вдовицата, която не знаеше прегради в стремежа да си намери нов мъж, се съгласи да плати определената такса.

— Само че, моля ви, и бъдещето... — жално помоли тя.

— Трябва да ви гледам на дама спатия.

Вдовицата възрази:

— Винаги съм била дама купа.

Домакинята се съгласи равнодушно и започна да нарежда картите. Само след няколко минути бе определена в общи черти съдбата на вдовицата. На пътя ѝ се изпречваха големи и малки неприятности, а на сърцето ѝ лежеше поп спатия, с когото дружеше дама каро.

Накрая гледаха на ръка. Линиите на ръката на вдовицата Грицацуева бяха чисти, силни и безупречни. Линията на живота отиваше толкова далече, че краят ѝ се губеше в пулса, и ако линията казваше истината, вдовицата трябваше да доживее до Страшния съд.

Линиите на ума и таланта даваха право да се надява човек, че вдовицата ще зарече търговията с бакалски стоки и ще подари на човечеството ненадминати шедьоври в която щете област на изкуството, науката и социологията. Венерините хълмове на вдовицата приличаха на манджурски възвишения и разкриваха чудни запаси от любов и нежност.

За да обясни всичко това на вдовицата, гледачката употребяваше думи и термини, възприети от графолозите, хиромантите и джамбазите.

— Благодаря ви, госпожо — каза вдовицата, — сега вече зная кой е попът спатия. И дамата каро ми е много добре позната. А попът предсказва ли сватба?

— Предсказва, предсказва, момиче.

Вдовицата си тръгна за в къщи окрилена. А гледачката хвърли картите в чекмеджето, прозина се, показвайки широко отворена уста на петдесетгодишна жена, и отиде в кухнята. Там се повъртя около яденето, което се топлеше на газена печка „Грец“, избърса ръцете си о престилката, грабна кофата с олющен тук-таме емайл и излезе на двора за вода.

Тя вървеше из двора, като шляпаше тежко с плоските си ходила. Полуотпуснатият ѝ бюст подскачаше вяло под пребоядисаната блуза. На главата ѝ растеше венче от сребреещи коси. Тя беше вече баба, беше възмръсна, гледаше всички подозрително и обичаше сладки неща. Ако Иполит Матвеевич можеше да я зърне отнякъде сега, в никакъв случай не би познал Елена Боур, някогашната си възлюбена, за която по онова време секретарят на съда бе казал в стихове, че тя „за целувки зовяща, цялата е като блян“. При кладенеца мадам Боур бе поздравена от съседа си Виктор Михайлович Полесов, шлосер-интелигент, който наливаше вода в бензинов бидон. Полесов имаше лице на оперен дявол, когото грижливо мажеха със сажди, преди да го пуснат на сцената.

След като си размениха поздравии, съседите заговориха за това, което занимаваше целия Старгород.

— До какво доживяхме — каза иронично Полесов, — целия град обиколих вчера и не можах да намеря флашки от три осми цола. Няма и няма! А трамвай се готвят да пускат.

Елена Станиславовна, която за флашките от три осми цола имаше същата представа, каквато има за селското стопанство студентка от

хореографските курсове „Леонардо да Винчи“ и смяташе, че извара се добива от пирожки, все пак му посъчувства:

— Та какви са днес магазините! Само опашки, а магазини няма. И имената на тия магазини са просто ужасни. Старгико!...

— Ех, знаете ли, Елена Станиславовна, това не е още нищо. Останали им са четири мотриси от „Общото електрическо дружество“. Тия, както и да е, ще се движат, макар каросериите им да са изпочупени!... Стъклата на прозорците не са с гумени рамки. Аз лично ги видях. Всичко ще дрънчи... Мрак! Но останалите мотриси — харковска изработка. Изцяло Госпромцветметал^[1]. И километър не могат измина. Видях ги...

Шлосерът млъкна раздразнен. Черното му лице лъщеше на слънцето. Бялото на очите му жълтееше. Сред занаятчиите-механици, с каквито изобилствуваше Старгород, Виктор Михайлович Полесов бе най-несръчният и най-често изпадаше в затруднение.

Причина за това бе извънредно избухливият му нрав. Той бе сприхав лентяй. Постоянно се пенеше. Невъзможно бе да го намери човек в собствената му работилница, която се помещаваше във вътрешния двор на сграда № 7 на малката уличка Перелешинска. Загасналото ковашко огнище стърчеше сиротно посред зидания навес, по чиито ъгли бяха струпани продупчени вътрешни велосипедни гуми, прокъсани автомобилни гуми „Треуголник“, ръждясали катинари — такива едни огромни, че с тях можеха да се заключват цели градове, варели за гориво с надписи „Indian“ и „Wanderer“, детска количка на пружини, навеки заглъхнало малко динамо, прогнили щавени каиши, омаслени кълчища, изтъркани листове гласпапир, австрийски щик и множество изпочупени, изкривени и изпомачкани боклуци и вехтории. Клиентите не намираха Виктор Михайлович. Той все някъде се разпореждаше. Работата не го интересуваше. Той не можеше да гледа спокойно, когато в неговия или в чужд двор влизаше каруцар с натоварена кола. Полесов тутакси излизаше на двора и сложил ръце на гърба, презрително наблюдаваше действията на каруцаря. Накрая сърцето му не издържаше.

— Кой влиза така? — крещеше той ужасен. — Завивай обратно! Изплашеният каруцар завиваше.

— Къде завиваш, муцуна такава? — терзаеше се Виктор Михайлович, като се спускаше към коня. — Ако в миналото те бяха

пердашили здравата, сега щеше да знаеш как да завиваш.

Покомандувал така около половин час, Полесов се наканваше вече да се прибира в работилницата, където го чакаше непоправената велосипедна помпа, но ненадейно спокойният живот на града обикновено отново се нарушаваше от някакво пререкание. Ту на улицата се закачваха с осите си каруци и Виктор Михайлович даваше указания как най-добре и най-бързо да се откачат, ту сменяха телеграфен стълб и Полесов проверяваше дали е отвесен със свой собствен, специално донесен от работилницата отвее; ту пък минаваше пожарната и Полесов, разтревожен от звуците на тръбата и изгарян от огъня на безпокойството, тичаше след пожарникарските коли.

От време на време обаче стихията на истинската работа грабваше Виктор Михайлович. Той се затваряше за няколко дни в работилницата и мълчаливо работеше. Децата си търчаха на воля из двора и викаха, колкото си искат, каруцарите описваха по двора всевъзможни криви, на улицата колите изобщо преставаха да се закачат с осите си и пожарните коли и катафалки самотно летяха към мястото на пожара — Виктор Михайлович работеше. Веднъж, след едно такова страстно увлечение в работата, той изкара на двора като овен за рогата мотоциклет, сглобен от части на автомобили, пожарогасители, велосипеди и пишещи машини. Моторът от една и половина конски сили беше вандереровски, колелата — давидсоновски, а другите по-важни части отдавна бяха загубили фирмите си. От седлото висеше завързан с канап картонен етикет „пробен“. Събра се тълпа. Без да удостои някого с поглед, Виктор Михайлович завъртя педала с ръка. Близо десет минути нямаше никаква искра. След това прозвуча металическо щракане, машината затрепери и се обви в калносив пушек. Виктор Михайлович се метна на седлото и мотоциклетът с главоломна скорост го отнесе през тунела на средата на улицата и тук, сякаш поразен от куршум, веднага спря. Виктор Михайлович вече се канеше да слезе и да прегледа своята загадъчна машина, но тя изведнъж даде заден ход и като понесе своя създател през същия тунел, спря там, откъдето тръгна — сред двора, изпъшка недоволено и експлодира. Виктор Михайлович оцеля по чудо и през следващия период на увлечение сглоби от парчетата на мотоциклета стационарен двигател, който много приличаше на истински, но не работеше.

Венец на академичната дейност на шлосера-интелигент бе епопееята с вратата на съседната сграда №5. Жилуправата на тази сграда сключи с Виктор Михайлович договор, по който Полесов се задължаваше да приведе в пълен ред желязната врата на сградата и да я боядисва с някаква икономична боя, по своя лична преценка. От друга страна, жилуправата се задължаваше да заплати на В. М. Полесов след приемането на работата от специална комисия двадесет и една рубли и седемдесет и пет копейки. Гербовите марки оставаха за сметка на изпълнителя на работата.

Виктор Михайлович отнесе вратата като Самсон. В работилницата той се зае с ентузиазъм за работа. Два дни отидоха за разглобяване на вратата на съставните ѝ части. Чугунените спираловидни украшения лежах в детската количка; железните прътове и розетките бяха сложени под тезгяха. Няколко дни още минаха за преглед на повредите. А след това в града се случи голяма неприятност: на улица Дровяная се пукна главната водопроводна тръба и Виктор Михайлович прекара остатъка от седмицата на мястото на аварията, като се усмихваше иронично, крещеше на работниците и току надзърташе в изкопа.

Когато организаторският жар на Виктор Михайлович се поуталожил, той отново пристъпил към вратата, но бе вече късно: децата си играеха с чугунените спираловидни украшения и розетките от вратата на сграда №5. Щом зърнаха разгневения шлосер, те уплашено захвърлиха играчките и офейкаха. Половината от спираловидните украшения липсваха и вече не можеха да се намерят. След всичко това Виктор Михайлович съвсем охладня към вратата.

А в жилищния дом №5, сякаш зинал без врата, ставаха ужасни събития. От таванските помещения крадяха мокрото бельо и една вечер дори задигнаха завиращия на двора самовар. Виктор Михайлович лично участва в гонитбата на крадеца, но крадецът, макар да носеше в изопнатите си напред ръце врящия самовар, из чиято тенекиена тръба излизаше пламък, бягаше много бързо и току се обръщаше назад и псуваше тичащия най-напред Виктор Михайлович. Но най-много от всички пострада вратарят на сграда №5. Той загуби нощните си печалби: нямаше врата, която да отключва и закъснелите граждани нямаше защо да му дават бакшиш. Отначало вратарят идваше да пита дали вратата ще бъде скоро сглобена, после почна да моли в името на

Христа и накрая взе да отправя неопределени закани. Жилуправата изпращаше на Виктор Михайлович писмени напомняния. Работата миришеше на съд. Положението ставаше все по-напрегнато и по-напрегнато.

Изправени край кладенеца, гледачката и шлосерът-ентузиаст продължаваха да разговарят.

— Щом липсват импрегнирани траверси — крещеше Виктор Михайлович по целия двор, — няма да бъде трамвай, а цяло мъчение!

— Кога най-сетне ще свърши всичко това! — каза Елена Станиславовна. — Живеем като диваци.

— Краят му се не вижда... Да! Знаете ли кого видях днес? Воробянинов.

Елена Станиславовна се облегна на кладенеца и изумена продължаваше да държи във въздуха пълната кофа.

— Отивам в Комуналното стопанство да продължа договора за работилницата. Вървя си по коридора. Изведнъж към мене се приближават двама. Гледам — нещо познато. Сякаш лицето на Воробянинов. И питат: „Можете ли да ни кажете какво учреждение е било по-рано тука в тази сграда?“ Казвам им, че преди тук бе девическа гимназия, а после жилотделът. „Защо?“ — питам. А те казаха: „Благодаря“ и отминаха. Тогава видях ясно, че беше самият Воробянинов, само че без мустаци. Откъде е попаднал тук? А оня другият с него, бе красавец-мъж. Явно бивш офицер. И тогава си помислих...

В този момент Виктор Михайлович забеляза нещо неприятно. Той прекъсна разговора, грабна своя бидон и бързо се скри зад сандъка за смет. В двора бавно влезе вратарят на жилищен дом № 5, спря се до кладенеца и започна да оглежда постройките в двора. Като не забеляза никъде Виктор Михайлович, той се натъжи.

— Витка шлосера пак ли го няма? — запита той Елена Станиславовна.

— Ах, нищо не зная — рече гледачката, — нищо не зная.

И обхваната от необикновено вълнение, разплисквайки водата от кофата, тя бързо си тръгна към къщи.

Вратарят поглади с ръка циментния блок на кладенеца и се запъти към работилницата. Две крачки след табелката:

ВХОД

за шлосерската работилница

се мъдреше друга:

ШЛОСЕРСКА РАБОТИЛНИЦА И ПОПРАВКА НА ПРИМУСИ

под която висеше тежък катинар. Вратарят ритна катинара и с ненавист изрече:

— Ах, ти, мърша такава!

Той постоя край работилницата още две-три минути, овладян от най-неприятни чувства, после отпра шумно табелката, отнесе я на средата на двора, при кладенеца, и като стъпи върху нея с двата си крака, започна да дига скандал.

— Крадци живеят тук във вашия дом №7! — виеше вратарят. — Мръсници всякакви! Усойница седмоглава! Средно образование имал!... Хич не искам да зная за неговото средно образование!... Мърша проклета!...

През това време седмоглавата усойница със средно образование седеше на бидона зад сандъка за смет и се терзаеше.

Прозорците се разтваряха с трясък и от тях надзъртаха веселите наематели. Откъм улицата бавно влизаха в двора любопитни. При тая аудитория вратарят още повече се разгорещи.

— Шлосер-механик! — подвикваше той. — Кучи аристократ!

Вратарят богато размесваше парламентарните изрази с нецензурни думи, на които отдаваше предпочитание. Нежното женско съсловие, гъсто накацало по прозорците, негодуваше особено много против вратаря, но не се махаше оттам.

— Мутрата му ще разбия! — беснееше вратарят. — Образован!

Когато скандалът бе на най-високата си точка, яви се милиционер и мълчаливо помъкна скандалджията към участъка. На милиционера помагаха юначагите от „Бързоопак“.

Вратарят покорно прегърна милиционера през шията и заплака.

Опасността мина.

Тогава иззад сандъка за смет изскочи измъчилият се Виктор Михайлович. Аудиторията загълча.

— Простак! — закрещя Виктор Михайлович след шествието. — Простак! Ще те науча аз тебе! Мерзавец!

Плачещият горчиво вратар не чу нищо. Носеха го на ръце към участъка. За вещественно доказателство помъкнаха и табелката „Шлосерска работилница и поправка на примуси“.

Виктор Михайлович дълго още се емчи.

— Кучи синове — казваше той, като се обръщаше към насъбралите се, — какво ли си въобразяват! Простаци!

— Стига, Виктор Михайлович! — викна от прозореца Елена Станиславовна. — Елате при мене за минутка.

Тя поднесе на Виктор Михайлович купичка с компот и като сновеше из стаята, го заразпитва.

— Нали ви казвам, той е без мустаци, но е той — по навик крещеше Виктор Михайлович. — Разбира се, много добре го познавам! Воробянинов, цял-целеничък!

— По-тихо, господи!... Защо е дошъл, как мислите?

По черното лице на Виктор Михайлович се открии иронична усмивка.

— Ами вие как мислите?

Той се усмихна с още по-голяма ирония.

— Всеки случай не за да подписва договори с болшевиките.

— Мислите ли, че се излага на опасност?

Запасите от ирония, натрупани от Виктор Михайлович за десет години революция, бяха неизчерпаеми. По лицето му заиграха серии от усмивки с различна сила и недоверие.

— Кой в Съветска Русия не се излага на опасност, още повече човек в такова положение като Воробянинов? Мустаци, Елена Станиславовна, не се бръснат току-тъй!

— Изпратен е навярно от чужбина? — запита Елена Станиславовна, едва поемайки дъха си.

— Положително — отвърна гениалният шлосер.

— Но с каква цел е дошъл тук?

— Не ставайте дете.

— Все ми е едно. Трябва да го видя.

— Знаете ли какво рискувате?

— Ах, все ми е едно! След десет години раздяла не мога да не се видя с Иполит Матвеевич.

На нея наистина ѝ се струваше, че съдбата ги раздели точно когато се обичаха взаимно.

— Моля ви, намерете го! Научете къде е! Вие ходите навсякъде! Няма да ви бъде трудно. Кажете му, че искам да го видя. Чувате ли?

Папагалът с червените гащички, който дремеше на пръчицата, се изплаши от шумния разговор, преобърна се с главата надолу и в тази поза замря.

— Елена Станиславовна — каза шлосерът-механик, като се понадигна и сложи ръка на сърцето си, — ще го намеря и ще се свържа с него.

— Искате ли още компот? — трогна се гледачката.

Виктор Михайлович изсърба компота, прочете язвителна лекция за неправилното устройство на папагалския кафез и се сбогува с Елена Станиславовна, като ѝ препоръча да пази най-строга тайна.

---

[1] Държавно индустриално предприятие за обработка на цветни метали. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XI

АЗБУЧНИКЪТ „ОГЛЕДАЛО НА ЖИВОТА“

На другия ден съдружниците се убедиха, че е неудобно да останат повече в стаята на вратаря. Тихон непрестанно мърмореше; той съвсем се обърка, след като видя господаря си най-напред с черни мустаци, след това със зеленикави, а накрая и съвсем без мустаци. Нямаше на какво да спят. В стаята се носеше миризма на гниец тор, идваща от новите валенки на Тихон. Старите бяха запокитени в ъгъла и също не озонираха въздуха.

— Считам вечерта на спомените за закрыта — каза Остап, — трябва да отидем на хотел.

Иполит Матвеевич трепна.

— Не бива.

— Защо пък?

— Там ще трябва да се записвам.

— Паспортът ли не е в ред?

— Не, паспортът е в ред, но в града моето име е много добре познато. Ще почнат приказки.

Концесионерите замълчаха, потънали в размисъл.

— Ами харесва ли ви презимето Михелсон? — неочаквано запита незаменимият Остап.

— Кой Михелсон? Сенаторът?

— Не. Членът на Съюза на търговските служещи в Съветска Русия.

— Не ви разбирам.

— Това е поради липса на технически навици. Не се правете на божа кравичка.

Бендер измъкна от джоба на зеленото си сако профсъюзна книжка и я подаде на Иполит Матвеевич.

— Конрад Карлович Михелсон, четиридесет и осем годишен, безпартиен, ерген, член на Съюза от 1921 година, във висша степен нравствена личност, мой добър познат и, чини ми се, приятел на децата... Но вие може да не дружите с децата: милицията няма да иска това от вас.

Иполит Матвеевич поруменя.

— Но удобно ли е?

— В сравнение с нашата концесия това деяние, макар и предвидено от Наказателния кодекс, прилича на невинна детска игра на котка и мишка.

Все лак Воробянинов се запъна.

— Вие сте идеалист, Конрад Карлович. На вас ви върви, а я си представете, че изведнъж се наложеше да ставате, някакъв си Папа-Христозопуло или Зловунов.

Последва бързо съгласие и концесионерите, без да си вземат сбогом от Тихон, се измъкнаха на улицата.

Настаниха се в мебелираните стаи на „Сорбона“. Остап дигна на крак целия немногброен щат на хотелската прислуга. Най-напред разгледа стаите по осем рубли, но остана недоволен от мебелировката. Наредбата на стаите от по пет рубли му хареса повече, но килимите бяха някак излинали и миришеше на лошо. В стаите от по три рубли всичко бе хубаво с изключение на картините.

— Не мога да живея в стая с пейзажи — каза Остап.

Наложи се да се настанят в стая за рубли и осемдесет копейки. Там нямаше пейзажи, нямаше килими, а мебелировката бе строго издържана: два кревата и нощна масичка.

— Стил „Каменен век“ — Забеляза одобрително Остап. — Ами предисторически животни не се ли въдят в дюшеците?

— Зависи от сезона — отвърна дяволитият прислужник. — Ако например е свикан някакъв губернский конгрес, разбира се, няма, защото идват много пътници и преди пристигането им се чисти основно. А в друго време наистина се случва да се намерят. Идват от стаите на съседния хотел „Ливадия“.

Същия ден концесионерите ходиха в Управлението на старгородското комунално стопанство, където получиха всички необходими сведения. Оказа се, че жилотделът бил разформиран през 1921 година и богатата му архива била слята с архивата на Старгородското комунално стопанство.

С работата се зае великият комбинатор. Привечер съдружниците вече знаеха домашния адрес на завеждащия архивата Вартоломей Коробейников, бивш чиновник в канцеларията на градоначалството, а сега канцеларски служещ.

Остап облече плетената си вълнена жилетка, изтупа самото о гърба на кревата, поиска от Иполит Матвеевич рубли и двадесет копейки за представителни и тръгна да направи визита на архиваря. А Иполит Матвеевич остана в „Сорбона“ и обхванат от вълнение, се заразхожда в прохода между двата кревата. Тази вечер, зелена и студена, се решаваше съдбата на цялото предприятие. Ако успееш да вземат копия от ордерите, по които са били разпределени издетите от Воробяниновия дом мебели, работата можеше да се смята за наполовина свършена. По-нататък предстояха, разбира се, невъобразими мъчнотии, но нишката щеше да бъде вече в ръцете им.

— Само ордерите да се вземат — прошепна Иполит Матвеевич, като се обръщаше в леглото, — само ордерите!...

Раздрънканите пружини на леглото го пощипваха като бълхи. Ала той не усещаше това. Все още смътно си представяше какво ще последва след получаването на ордерите, но бе сигурен, че тогава всичко ще тръгне като по масло: „А с масло — кой знае защо, му се въртеше в главата — кашата няма да се развали.“

А вече се забъркваше голяма каша. Овладейн от розови мечти, Иполит Матвеевич се мятеше в кревата от една страна на друга. Пружините под него врецяха.

Остап трябваше да прекоси целия град. Коробейников живееше в Гусишче — покрайнина на Старгород.

Там живееше предимно железничари. Понякога над къщите, по насипа с бетонна тънкостенна ограда пъхтеше със заден ход локомотив. За секунда покривите на къщите се осветяваха от изригващия пламък на локомотивната пещ. От време на време профучаваха празни вагони, сегиз-тогиз избухваха сигнални снаряди. Наред с къщурките и временните бараки се точеха дълги тухлени корпуси на още неизсъхнали кооперативни жилища.

Остап подмина светещия остров — железничарския клуб, провери на листчето адреса и се спря пред къщичката на архиваря. Врътна звънеца с надпис:

Моля завъртете

След дълго разпитване „кого търсите“, „защо го търсите“ му отвориха и той се намери в тъмен, задръстен с шкафове коридор. В тъмнината някой дишаше в лицето на Остап, но нищо не казваше.

— Тук ли е гражданинът Коробейников? — запита Бендер.

Лъхтящият човек хвана Остап за ръка и го въведе в осветена с висяща газена лампа столова. Остап видя пред себе си дребно старче — чистофайник с необикновено гъвкав гръб. Нямахше съмнение, че този старец бе гражданинът Коробейников. Остап придърпа без покана един стол и седна.

Старчето гледаше нахалника спокойно и мълчеше. Остап пръв започна любезно разговора:

— Идвам при вас по работа. Вие сте на служба в архивата на Старгородското комунално стопанство, нали?

Гърбът на старчето се раздвижи и утвърдително се препъна.

— А преди сте служили в жилотдела?

— Служил съм навред — каза весело старчето.

— Дори в канцеларията на градоначалството?

При тия думи Остап грациозно се усмихна. Гърбът на стареца дълго се извива и най-сетне се спря в положение, което свидетелствуваше, че службата в градоначалството е отколешна работа и че просто е невъзможно човек да помни всичко.

— Но позволете ми все пак да попитам с какво мога да ви бъда полезен? — запита домакинът, като гледаше с интерес госта.

— Ще позволя — отвърна гостът. — Аз съм син на Воробянинов.

— На кого? На предводителя?

— Негов.

— Ами той жив ли е?

— Умря, гражданино Коробейников. Почина.

— Да — каза старецът без особена скръб, — печално събитие. Но той май нямаше деца?

— Нямахше — любезно потвърди Остап.

— Но как тогава...

— Така. Аз съм от морганатически брак.

— Да не сте синче на Елена Станиславовна?

— Да. Именно.

— А тя как е със здравето?

— Маман отдавна е в гроба.

— Тъй, тъй. Ах, колко печално!

И старецът дълго още гледа със сълзи на съчувствие Остап, макар че не кой знае кога, а днес бе видял Елена Станиславовна в месопродавницата.

— Всички там ще идем — каза той. — Но разрешете ми все пак да узная по каква работа, уважаеми, ето името ви не зная...

— Волдемар — бързо изрече Остап.

— Владимир Иполитович? Много добре. Тъй. Слушам ви, Владимир Иполитович.

Старчето приседна до масата, покрита с пъстра мушама, и погледна Остап право в очите.

Остап изрази с подобрани думи скръбта си по своите родители. Той много съжالياва, че се е домъкнал тъй късно в къщата на дълбокоуважаемия архивар и му е причинил безпокойство с посещението си, но се надява, че дълбокоуважаемият архивар ще му прости, когато научи какво чувство го е довело тук.

— Бих искал — завърши с неизразима синовна обич Остап — да намеря нещичко от мебелите на татко, за да запазя спомен за него. Не знаете ли на кого са дадени мебелите от татковия дом?

— Сложна работа — отвърна старецът, след като помисли малко, — това е по силите само на състоятелен човек... А вие, извинете, с какво се занимавате?

— Свободна професия. Собствена кланица с хладилник на съдружнически начала в град Самара.

Старецът погледна недоверчиво зелените доспехи на младия Воробянинов, но нищо не възрази.

„Отракан младеж“ — помисли си той.

Остап, който в този момент бе завършил наблюденията си над Коробейников, реши, че „старецът е типичен негодник“.

— Та така, значи — рече Остап.

— Да, така — продължи архиварят, — мъчно, но може...

— Пари ще трябват, да? — притече се на помощ собственикът на кланицата с хладилник.

— Малка сумичка...

— Но на въпроса, както казва Мопасан. Сведенията ще бъдат заплатени.

— Е добре, дайте седемдесет рубли.

— Защо толкова много? Да не би овесът да е поскъпнал тая година?

Старецът ситно се затресе, огъвайки гръбнак.

— Обичате да се шегувате...

— Съгласен съм, дядка. Парите срещу ордерите. Кога да намина?

— Парите у вас ли са?

Остап с готовност се потупа по джоба.

— Тогава, ако желаете, още сега — каза тържествено Коробейников.

Той запали свещ и отведе Остап в съседната стая. Там освен кревата, на който явно спеше домакинът, имаше писмена маса, отрупана със счетоводни книги, и дълъг канцеларски шкаф с открити рафтове. По рафтовете бяха залепени печатни букви: А, Б, В и т.н. до ариергардната буква Я. На рафтовете лежах пачки с ордери, превързани с нов канап.

— Охо! — рече възхитеният Остап. — Цялата архива в къщи!

— Цялата — скромно отвърна архиварят. — Аз, знаете ли, така, за всеки случай... На комуналното стопанство не е нужна, а на мене на стари години може да ми свърши работа... Живеем, знаете ли, като на вулкан... Всичко може да стане... Ще се втурнат тогава хората да си търсят мебелите, а къде са те? Къде са мебелите? Ето къде са! Тука са! В шкафа. А кой ти е съхранил, кой ги е запазил? Коробейников. И тогава господарите ще благодарят на стареца и ще му помогнат на стари години... А на мене не ми трябва много, по десетак на ордерче да дадат — и на това благодаря... Иначе нека се опитат, има да търсят тоя, дето духа! Без мене нищо няма да намерят!

Остап гледаше стареца с възторг.

— Чудесна канцелария — каза той, — пълна механизация. Вие сте истински герой на труда!

Поласканият архивар започна да обяснява на Остап в подробности любимата си работа. Той разтвори дебелия входящи и изходящи дневници.

— Всичко е тук — каза той, — целият Старгород! Всички мебели! На кого кога е взето, кому кога е дадено. А това е азбучникът —

огледалото на живота! Коя мебел ви интересува? На търговеца от първа гилдия Ангелов? Мо-оля. Гледайте буква А. Буква А, Ак, Ам, Ан, Ангелов... Номер? Ето 82 742. Сега дайте входящия дневник. Страница 142. Къде е Ангелов? Ето го Ангелов. Взето от Ангелов на 18 декември 1918 година: роял „Бекер“ № 97 012, табуретка към него тапицирана, две бюра, четири гардероба (два от махагон), скрин един и така нататък... А на кого е дадено?... Да погледнем в изходящия дневник; същият номер 82 742... Дадено. Скринът — на градския военен комисар, трите гардероба — на детския интернат „Чучулига“... И още един гардероб — оставен на лично разпореждане на секретаря на Старпродкомгуб. А роялът къде е отишъл? Отишъл е роялът дом №2 на общественото подпомагане. И сегичка роялът си е там...

„Май не видях там такъв роял“ — помисли Остап, като си спомни свенливото лице на Алхен.

— Или например при началника на канцеларията на градската управа Мурин. На буква М, значи, трябва да се търси. Всичко е тук. Целият град. Тук има рояли, кушетки всякакви, стенни огледала, кресла, диванчета, табуретки, полилеи... Сервизи също има...

— Е-е-е — каза Остап, — на вас паметник неръкотворен трябва да ви издигнат. Но на въпроса. Например буква В.

— Има буква В — с радост се отзова Коробейников. — Момент. Вм, Вн, Ворицки, № 48 238 Воробянинов, Иполит Матвеевич, вашият татко, царство му небесно, човек с широка душа беше... Роял „Бекер“ № 54 809, китайски вази, маркирани — четири, от френския завод „Севр“, осем обюсоновски килима — различни размери, гоблен „Овчарка“, гоблен „Овчар“, два тюркменски килима, един персийски, препарирана мечка с блюдо, гарнитура за спалня — дванадесет парчета, гарнитура за столова — шестнадесет парчета, гарнитура за гостна — четиринадесет парчета, орехова, работа на майстор Гамбс...

— А на кого е раздадено? — изпълнен с нетърпение, запита Остап.

— Сега ще видим. Препарираната мечка с блюдото — във втори милиционерски участък. Гобленът „Овчар“ — във фонда за художествени ценности. Гобленът „Овчарка“ е даден на клуба на работниците от водния транспорт. Обюсоновските, тюркменските и персийските килими се намират в Народния комисариат на външната търговия. Спалната гарнитура — в Съюза на ловците, столовата — в

Старгородската секция на главното управление на чайната промишленост. Гостната гарнитура, ореховата, е раздадена на части. Кръглата маса и един стол се намират в дом № 2 на общественото подпомагане, диванът с извито облегалo е даден на разпореждане на жилотдела (и досега стои във вестибюла, цялата тапицировка са омазнили, проклетниците) и още един стол — на другаря Грицацуев, като инвалид от империалистическата война, по негово заявление и резолюция на завеждащия жилотдела другаря Буркин. Десет стола са в Москва — в музея за мебелно изкуство, съгласно циркулярно писмо на Народния комисариат на просветата... Китайските вази, маркирани...

— Поздравявам ви — каза Остап, сияейки от радост, — това е конгениално! Няма да бъде зле да видим и ордерите.

— Ей сега, ей сега и до ордерите ще стигнем. На № 48 238, буква В.

Архиварят се приближи до шкафа и като се повдигна на пръсти, взе нужната пачка.

— Ето. Всички мебели на вашия татко са тук. Всичките ли ордери искате?

— Защо ми са всички... Тъй само... Спомени от детинството — гостната гарнитура... Спомням си, че си играех в гостната на персийския килим и гледах гоблена „Овчарка“... Хубави времена бяха, златно детинство!... Та ще се ограничим, дядка, с гостната гарнитура.

Архиварят започна нежно да оправя връзката зелени талони и затърси там нужните ордери. Извади пет парчета. Един ордер за десет стола, два по за един стол, един за кръглата маса и един за гоблена „Овчарка“.

— Моля вижте. Всичко е наред. Кое къде се намира — всичко е известно. На талоните са написани всички адреси и собственоръчният подпис на получателя. Така че в случай на нещо, никой не може да отрече. Искате ли гарнитурата на генералшата Попова? Много е хубава. Също работа на Гамбс.

Но движим изключително от любов към родителите, Остап грабна ордерите, напъха ги дълбоко в страничния джоб, а от гарнитурата на генералшата се отказа.

— Може ли да напишем разписчица? — осведоми се архиварят, като се извиваше изкусно.

— Може — каза любезно Остап, — пишете, борецо за идеята.

— Ек сега ще напиша.

— Нагласете я!

Влязоха в първата стая. С калиграфски почерк Коробейников написа разписката и я връчи усмихнат на госта. Главният концесионер прие хартиятата необикновено учтиво с двата пръста на дясната си ръка и я тури в същия джоб, където вече лежах скъпоценните ордери.

— Хайде, довиждане — каза той, присвил очи, — аз май доста ви обезпокоих. Не смея да ви обременявам повече с присъствието си. Дайте си ръката, началнико на канцелария.

Слисаният архивар вяло стисна подадената му ръка.

— Довиждане — повтори Остап.

Той тръгна към вратата.

Коробейников нищо не можа да разбере. Той дори погледна към масата дали гостът не е оставил парите там, но и на масата нямаше пари. Тогава архиварят запита много тихо:

— Ами парите?

— Какви пари? — каза Остап, като отваряше вратата. — Струва ми се, запитахте за някакви пари?

— Разбира се! За мебелите! За ордерите!

— Гълъбчето ми — пропя Остап, — бога ми, кълна се в честта на покойния ми баща. На драго сърце, но нямам, забравих да изтегля по текущата, си сметка.

Старецът затрепери и протегна хилавата си ръка с желание да задържи нощния посетител.

— Спокойно, глупако — каза Остап заплашително, — говорят ти на руски език — щом ти казват утре, значи, утре. Хайде, остани си със здраве! Вземете си бележка!...

Вратата се захлопна с трясък. Коробейников отново я отвори и изтича на улицата, но Остап вече го нямаше. Той вървеше бързо покрай моста. Минаващият през виадукта локомотив го освети и обгърна с пушек.

— Ледът се пука! — закрещя Остап към машиниста. — Ледът се пука, господа съдебни заседатели!

Машинистът не чу, махна с ръка, колелата на машината задърпаха по-силно стоманените лакти на лостовете и локомотивът отлетя.

Коробейников постоя минута-две на ледения вятър, след това се върна в своята къщурка, като ругаеше непристойно. Душата му се

изпълни с горчица. Застана сред стаята и в яростта си започна да рита масата. Пепелницата-галош с червен надпис „Треугольник“ подскочаше, а чашата се удари в шишето за вода.

Никога досега Вартоломей Коробейников не бе измамван така подло. Той можеше да мами, когото си иска, но сега него го изиграха с такава гениална простота, че той дълго още стоя и рита дебелия крак на масата за хранене.

В Гусишче наричаха Коробейников Вартоломеич. До него отиваха само при крайна нужда. Вартоломеич вземаше в залог вещи и определяше безбожни лихви. С тази работа се занимаваше вече няколко години и нито веднъж не бе загазвал. А сега изгоря в най-доброто си търговско предприятие, от което очакваше големи печалби и осигурени старини.

— Да ме изиграят?! — викна той, спомняйки си за пропадналите ордери. — Сега вече зная — първом парите. И как можах да бъда толкова наивен? Със собствените си ръце дадох ореховата гарнитура?... А гобленът „Овчарка“ цена няма! Ръчна изработка!...

Нечия несигурна ръка отдавна въртеше звънеца с надпис „Моля завъртете“ и преди Вартоломеич да си спомни, че входната врата остана отворена, във вестибюла се чу тежък тропот и прозвуча глас на човек, объркал се в лабиринта от шкафове:

— Откъде може да се влезе тук?

Вартоломеич излезе във вестибюла, притегли към себе си нечие палто (на пипане — грубо) и въведе в столовата отец Фьодор.

— Великодушно извинете — рече отец Фьодор.

След десетина минути взаимни недомлъвки и хитрувания се изясни, че гражданинът Коробейников наистина има някакви сведения за мебелите на Воробянинов и че отец Фьодор няма нищо против да заплати за тия сведения. Освен това за велико удоволствие на архиваря посетителят се оказа роден брат на бившия предводител на дворянството и силно желаше да има спомен от него, като се сдобие с ореховата гарнитура. С тази гарнитура били свързани най-мили спомени от детството на брата на Воробянинов.

Вартоломеич поиска сто рубли. Посетителят оценяваше спомена за брата си значително по-ниско — тридесет рубли. Споразумяха се за петдесет.

— Бих помолил да дадете предварително парите — заяви архиварят, — това е мое правило.

— А имате ли нещо против, ако ви ги броя в златни десетрублевки? — разбърза се отец Фьодор, при което разкъса хастара на самото си.

— По курса ще ги взема. По девет и половина. Днешният курс.

Востриков изтърси от фишека пет жълтици, прибави към тях две рубли и половина сребро и побутна цялата купчинка към архиваря. Вартоломеич преброи два пъти монетите, стисна ги в шепата си, помоли госта да почака една минутка и отиде за ордерите. В своята тайна канцелария Вартоломеич не размисля дълго, отвори азбучника — огледалото на живота, на буква П, бързо намери нужния номер и взе от рафта връзката ордери на генералшата Попова. След като развърза пакета, той извади един ордер, издаден на другаря Брунс, живеещ на улица Виноградна 34, за дванадесет орехови стола, изработка на Гамбс. Възхищавайки се на съобразителността си и на уменията да се измъкна от всякакво затруднение, архиварят се усмихна и отнесе ордера на клиента.

— Всички на едно място ли са? — възкликна отец Фьодор.

— На едно. Всички са там. Гарнитурата е забележителна. Езика си ще глътнете. Но какво да ви обяснявам! Вие я знаете!

Отец Фьодор дълго и възторжено разтърсва ръката на архиваря и като се блъсна безброй пъти о шкафовете във вестибюла, потъна в нощния мрак.

Вартоломеич дълго още се надсмива над изиграния клиент. Той нареди златните монети върху масата и дълго наблюдава в унес петте светли кръгчета.

„И какво толкоз са се разтичали за мебелите на Воробянинов? — помисли той. — Побъркали са се.“

Съблече се, помоли се разсеяно на бога, легна в тесничкото си непорочно креватче и се унесе в неспокоен сън.

ГЛАВА XII

ПЛАМЕННАТА ЖЕНА — БЛЯН НА ПОЕТА

През нощта студът бе изяден до шушка. Стана така топло, че подранилите минувачи усещаха тъпи болки в краката. Вrabчетата непрекъснато цвърчаха. Дори кокошката, излязла от кухнята в двора на хотела, почувствува прилив на сили и направи опит да литне. Небето бе покрито с малки облачни топчета, от сандъка за смет лъхаше на теменуги и супа пейзаж. Вятърът замираще под корнизите. Котараците се изтягаха на покрива, присвиваха снизходително очи и гледаха към двора, през който потичваше хотелският прислужник Александър с вързопче нечисто бельо.

По коридорите на „Сорбона“ настъпи оживление. За откриването на трамвайната линия от околиците бяха дошли делегати. От хотелската кола с табелка „Сорбона“ слезе цяла тълпа.

Слънцето грееше с пълна сила. Ролетките на магазините излитаха нагоре. Съветските служещи, тръгнали за работа със зимни палта, се запъхтяваха, разкопчаваха се, чувствувайки пролетната умора.

На улица Кооперативна се бе счупил ресорът на претоварения камион на Мелстрой и пристигналият на местопроизшествието Виктор Михайлович Полесов даваше съвети.

В стаята, наредена с делови разкош (две легла и нощна масичка), се чу конско пръхтене и цвилене: Иполит Матвеевич се миеше весело и прочистваше носа си. Великият комбинатор се бе изтегнал в леглото и разглеждаше повредите на чепиците си.

— Добре, че се сетих — каза той, — моля да погасите задължението ми.

Иполит Матвеевич показва лицето си изпод кърпата и погледна своя съдружник с изпъкнали очи, без пенсне.

— Какво ме гледате като войник въшка? Какво ви учуди? Задължението? Да! Дължите ми пари. Вчера забравих да ви кажа, че за ордерите заплатих съгласно вашите пълномощия седемдесет рубли.

Ето ви разписка. Прехвърлете ми тридесет и пет рубли. Смятам, че концесионерите участвуват в разходите на равни начала, нали?

Иполит Матвеевич сложи пенснето, прочете разписката и с болка на душата даде парите. Но дори това не можа да помрачи радостта му. Богатството бе в ръцете му. Тридесетрублевата пращинка изчезна в сиянието на брилянтната планина.

Грейнал в лъчезарна усмивка, Иполит Матвеевич излезе в коридора и започна да се разхожда. Плановете за новия, построен върху скъпоценен фундамент живот го радваха. „А светият отец? — мислено злорадствуваше той. — Кръгъл глупак си остана. Ще види той столовете, когато види ушите си!“

Като стигна до края на коридора, Воробянинов се обърна. Бялата напукана врата на стая №13 се отвори и точно срещу него излезе отец Фьодор със синя рубашка, пристегнатата с оръфан черен шнур с разкошен пискюл. Добродушното му лице се бе разтегнало от щастие. Той също излезе в коридора да се разхожда. Съперниците няколко пъти се разминаваха, но само се поглеждаха победоносно един друг и продължаваха разходката си. В краищата на коридора и двамата едновременно се обръщаха и отново се приближаваха... В гърдите на Иполит Матвеевич преливаше възторг. Същото чувство изпитваше и отец Фьодор. И двамата изпитваха съжаление към поваления противник. Най-сетне при петия рейс Иполит Матвеевич не можа да издържи.

— Здравейте, отче — каза той с неизразимо задоволство.

Отец Фьодор събра целия си сарказъм, с който го бе надарил бог, и отвърна:

— Добро утро, Иполит Матвеевич.

Враговете се разминаха. Когато пътищата им се срещнаха отново, Воробянинов подхвърли:

— Не ви ли понатъртих при последната ни среща?

— Не, няма нищо, много приятно ми беше да се срещнем — отвърна ликуващият отец Фьодор.

И отново се разминаха. Физиономията на отец Фьодор започна да дразни Иполит Матвеевич.

— Не служите ли вече литургия? — запита той при следната среща.

— Каква ти литургия! Енориашите се юрнаха по градовете — съкровища да търсят.

— Но забележете — свои съкровища! Свои собствени!

— Не ми е известно чии, но търсят.

Иполит Матвеевич искаше да каже нещо не за пред хора и дори отвори за тази цел уста, но не можа да измисли нищо и си влезе сърдит в стаята. След минута оттам излезе синът на турския поданик — Остап Бендер, със синя жилетка и като настъпваше връзките на чепиците си, се насочи към Востриков. Розите върху бузите на отец Фьодор увехнаха и се превърнаха на пепел.

— Купувате ли стари вещи? — запита Остап застрашително. — Столове? Разни дреболии? Кутийки от вакса?

— Какво обичате? — прошепна отец Фьодор.

— Желая да ви продам старите си панталони.

Ледени тръпки полазиха по гърба на свещеника и той се отдръпна.

— Но защо мълчите като архиерей на прием?

Отец Фьодор бавно тръгна към стаята си.

— Стари неща купуваме, нови крадем! — викна Остап зад него. Востриков скри глава в раменете си и се спря до своята врата.

Остап продължаваше да се гаври:

— Какво смятате за панталоните, многоуважаеми служителю на култа? Ще ги вземете ли? Имам също ръкави от жилетка, дупка от кравай и от умряло магаре уши. На ангро цялата партида — по-евтино ще бъде. А тях хич не ги търсете, не са в столовете. А?!

Вратата се хлопна зад служителя на култа.

Удовлетворен, Остап тръгна бавно назад: връзките на obuщата му шибаха по килима. Когато масивната му фигура се отдалечи достатъчно, отец Фьодор бързо показа главата си от вратата и с дълго сдържано негодувание изписка:

— Глупак!

— Какво? — викна Остап и се спусна обратно, но вратата бе вече заключена и само бравата щракна.

Остап се наведе към отвора на бравата и с длан на устата си като тръба, каза отчетливо:

— Колко струва опиумът за народа?

От другата страна на вратата гробно мълчание.

— Отче, вие сте долен човек! — изкрещя Остап.

Мигновено от отвора на бравата изскочи и почна да се върти молив, с чието острие отец Фьодор се мъчеше да убодне врага. Концесионерът овреме се отдръпна и хвана молива. Разделени от вратата, враговете задърпаха молива всеки към себе си. Победи младостта и моливът, упорствувайки като трънче, бавно изпълзя от отвора. Остап се върна с трофея в стаята си. Съдружниците се развеселиха още повече.

— И неприятелят бяга, бяга, бяга! — изтананика Остап.

С джобното си ножче той издълба върху молива оскърбителна дума, изтича в коридора, пусна молива през отвора на бравата и тутакси се върна.

Приятелите извадиха зелените талони на ордерите и се заеха внимателно да ги проучват.

— Ордер за гоблена „Овчарка“ — каза замечтано Иполит Матвеевич. — Купих този гоблен от един петербургски антиквар.

— По дяволите овчарката! — викна Остап и разкъса ордера на парченца.

— Кръгла маса... Сигурно от гарнитурата...

— Дайте тук масичката. По дяволите и масичката!

Останаха два ордера: единият — за десет стола, издаден от Музея за мебелно изкуство в Москва, другият — за един стол — на другаря Грицацуев, в Старгород, на улица Плеханов 15.

— Гответе пари — каза Остап, — може да се наложи да ходим в Москва.

— Но нали и тука има един стол?

— Шансът е един срещу десет. Чиста математика. И то ако имаме късмет, гражданинът Грицацуев да не е палил печката си с него.

— Не се шегувайте така, не е нужно.

— Нищо, нищо, либер фатер Конрад Карлович Михелсон, ще го намерим! Делото е свято! Батистени партенки ще носим, крем „Марго“ ще ядем.

— Не знам защо, но ми се струва — забеляза Иполит Матвеевич, — че скъпоценностите се намират именно в този стол.

— Ах! Струва ви се? Какво още ви се струва? Нищо? Е, добре. Ще работим по марксистки. Ще предоставим небето на птиците, а ние ще се насочим към столовете. Горя от желание да се срещна по-скоро с

инвалида от империалистическата война, с гражданина Грицацуев, улица Плеханов номер 15. Не се потривайте, Конрад Карлович. Планът ще изготвим по пътя.

Когато минаваха покрай вратата на отец Фьодор, отмъстителния син на турския поданик я ритна с крак. От стаята се дочу глухото ръмжене на смазания конкурент.

— Дано не се помъкне след нас! — изплаши се Иполит Матвеевич.

— След днешните разговори на министрите, станали на яхтата, не е възможна никаква среща. Той се страхува от мене.

Приятелите се върнаха чак вечерта. Иполит Матвеевич бе загрижен. Остап сияеше. Беше с нови червени чепици, към токовете на които бяха заковани кръгли гуми, с чорапи на зелени и черни квадрати като шахматна дъска, кремав каскет и полукопринен шал, наподобяващ румънските.

— Че столът е там, там е — започна Иполит Матвеевич, спомняйки си посещението при вдовицата Грицацуева, — но как ще го вземем? Дали да го купим?

— Как така — отвърна Остап, — да не говорим за напълно непроизводителния разход, но ще почнат приказки. Защо един стол? И защо именно този стол?...

— Какво да правим тогава?

Остап погледна любовно фортите на новите си чепици.

— Шик-модерн — каза той. — Какво да правим ли? Не се вълнувайте, председателю, аз се заемам с провеждането на операцията. Пред тия чепички нито един стол не ще устои.

— А знаете ли — оживи се Иполит Матвеевич, — когато разговаряхте с госпожа Грицацуева за наводнението, седнах на нашия стол и, честна дума, чувствавах под себе си нещо твърдо. Там са, бога ми, там... Бога ми, чувствавам го.

— Не се вълнувайте, гражданино Михелсон.

— Трябва да го откраднем през нощта! Бога ми, трябва да го откраднем!

— Ех, много са дребни тия мащаби за един предводител на дворянството като вас! Ами познавате ли техниката на тази работа? Може би във вашия куфар е скрит походен несесер със серия

шперцове? Избийте това от, главата си? Да се ограбва бедна вдовица — та това е най-долно джебчийство!

Иполит Матвеевич се опомни.

— Иска ми се да стане по-бързо — каза той умолително.

— Само котките се раждат бързо — забеляза наставнически Остап. — Ще се ожения за нея.

— За кого?

— За мадам Грицацуева.

— Но защо?

— За да мога спокойно, без шум да поровя из стола.

— Но вие се свързвате за цял живот!

— Много неща трябва да се правят за благо на концесията!

— За цял живот! — прошепна Иполит Матвеевич.

Слисан от почуда, Иполит Матвеевич плесна ръце. Пасторското му бръснато лице се озъби. Показаха се немитите от деня на заминаването му от град Н. сини зъби.

— За цял живот! — промълви Иполит Матвеевич. — Това е голяма жертва.

— Живот! — каза Остап. — Жертва! Какво знаете вие за живота и за жертвите? Мислите си, че като са ви изселили от частната ви къща, познавате живота? И като са реквизирали вашата имитация китайска ваза, то това е жертва? Животът, господа съдебни заседатели, е сложно нещо; но, господа съдебни заседатели, това сложно нещо се отваря просто като чекмедже. Трябва да знаеш само как да го отвориш. Който не може да го отвори — загива. Чували ли сте за хусаря отшелник?

Иполит Матвеевич не бе чувал.

— Буланов! Не сте ли чували? Героят на аристократическия Петербург? Сега ще чуете.

И Остап Бендер разказа на Иполит Матвеевич историята, чието чудно начало развълнува цял светски Петербург, а още по-чудният ѝ край се загуби и премина незабелязан от никого през последните години.

РАЗКАЗ ЗА ХУСАРИЯ-ОТШЕЛНИК***

Блестящият хусар граф Алексей Буланов, както точно съобщи Бендер, бе наистина герой на аристократическия Петербург. Името на великолепия кавалерист и гуляйджия не слизаше от устата на високомерните обитатели на дворците по Английския крайбрежен булевард и от колоните на светската хроника. Много често по страниците на илюстрираните списания се появяваше снимката на красавец-хусар — куртка, извезана със сърмени галуни и обшита със зърнест астраган, високо остригани и пригладени сколуфи и къс надменен нос.

За граф Буланов се носеше славата на участник в много тайни дуели със съдбоносен изход, в явни романи с най-красивите, недостъпни светски дами, в налудничави постъпки срещу уважавани в обществото особи и задушевни гуляи, неизбежно завършващи с побоища.

Графът бе красив, млад, богат, щастлив в любовта, щастлив в играта на карти и в наследяването на имоти. Роднините му умираха често и техните имуществва увеличаваха и без това огромното състояние на хусаря.

Той бе дързък и смел. Помагаше на абисинския негус Менелик във войната му с италианците.

Седи той под едрите звезди на Абисиния, загърнат в бял бурнус и впил поглед в едромащабната карта на местността. Пламъците на факлите хвърлят играещи сенки върху пригладените му сколуфи. В краката на графа седи новият му приятел — абисинското момче Васка. След като разгромява войските на италианския крал, графът се завръща в Петербург заедно с абисинеца Васка. Петербург посреща героя с цветя и шампанско. Граф Алексей отново се хвърля в безгрижния водовъртеж на насладите, както се казва във великосветските романи. За него продължават да говорят с удвоен възторг, жените се тровят заради него, мъжете му завиждат. Отзад на графската карета, която лети по улица Милионна, неизменно стои абисинецът и буди изумление у минувачите със своята чернота и със стройната си фигура.

И неочаквано всичко се прекъсва. Граф Алексей Буланов изчезва. Графиня Белоруско-Балтийска, последната любов на графа е безутешна. Изчезването на графа вдига голям шум. Вестниците се пълнят с догадки. Полицейските агенти се разсипват да го търсят. Но всичко е напразно. Следите на графа не могат да се открият.

Когато шумът вече затихвал, от Аверкиевия манастир идва писмо, което обяснява всичко. Блестящият граф, героят на аристократическия Петербург, Валтасар на XIX век, се подстригал за монах. Разпространяват се ужасяващи подробности. Говори се, че графът-монах носел вериги, тежки няколко десетки килограма, и че той, навикнал на изисканата френска кухня, се хранел само с картофени обелки. Извива се ураган от предположения. Разправя се, че на графа се явила покойната му майка. Жените плачат. Пред къщата на графиня Белоруско-Балтийска се точи върволица от карети. Княгинята и нейният мъж приемат съболезнования. Плъзват нови слухове. Графът щял да се върне. Временно се бил побъркал на религиозна почва. Някои твърдят, че графът избягал заради дългове. Други разправят, че всичко идело от нещастен роман.

А в действителност графът се подстригал за монах, за да опознае живота. Назад не се върнал. Постепенно го забравили. Княгиня Балтийска се запознала с един италиански певец, а абисинецът Васка се завърнал в родината си.

В светата обител граф Алексей Буланов, който приел името Евпъл, се изтезавал с велики подвизи. Той наистина носел вериги, но му се сторило, че това не е достатъчно за опознаването на живота. Тогава си измислил специално монашеско облекло: калимавка с отвесна козирка, която да му закрива лицето, и расо — да спъва движенията му. Започнал да носи това облекло с благословията на игумена. Но и то му се видяло малко. Завладян от себелюбие, той се оттеглил в една горска землянка и заживял в дъбов ковчег.

Подвигът на отшелника Евпъл учудил цялата обител. Той ядял само сухари, които му донасяли наведнъж за три месеца.

Така минали двадесет години. Евпъл смятал живота си за разумен, естествен и единствено безпогрешен. Живеел необикновено леко и мислите му станали кристалночисти. Той опознал живота и разбрал, че иначе не бива да се живее.

Веднъж забелязал с учудване, че на онова място, където в продължение на двадесет години бил свикнал да намира сухари, няма нищо. Не ял четири дни. На петия дошъл непознат старец, обут с цървули, и му казал, че болшевиките са изселили монасите и са организирали в светата обител совхоз. Той му оставил малко сухари и си тръгнал със сълзи на очите. Отшелникът не разбрал стареца. Смирен и чист, той лежал в ковчега и се радвал, че е разбрал живота. Старият селянин продължавал да му носи сухари.

Така изминали още няколко необезпокоявани от никого години.

Веднъж само вратата на землянката се отворила и в нея влезли, приведени, няколко души. Те се приближили до ковчега и мълчаливо заразглеждали стареца. Били едри мъже с ботуши и шпори на тях, с огромни бричове и с маузери, поставени в дървени полирани кобури. Старецът лежал в ковчега с изопнати ръце и гледал пришълците с лъчезарен поглед. Неговата дълга и мека прошарена брада закривала половината от ковчега. Непознатите зазвънтели с шпорите, свили рамене и се отдалечили, като внимателно затворили вратата след себе си.

Времето минавало. Животът се разкрил пред отшелника в цялата си пълнота и красота. Но една нощ, след като през деня окончателно разбрал, че всичко в неговото познание е светло, отшелникът неочаквано се събудил. Това го учудило. Той никога не се будел нощем. Докато мислел какво може да го е събудило, отново заспал, но тутакси пак се събудил, усещайки остро парене по

гърба. Той търсел причината на това парене, мъчел се да заспи, но не можел. Нещо му пречело. Не могъл да заспи до сутринта, стенел тихо и несъзнателно си чешел ръцете. През деня, когато станал, случайно погледнал в ковчега. И разбрал всичко: по ъглите на мрачното му легло бързо пълзели вишненочервени дървеници. Отшелникът се отвратил.

Същия ден дошъл старецът със сухарите. И аскетът, който мълчал цели двадесет и пет години, заговорил. Помолил стареца да му донесе малко газ. Думите на великия мълчаливец слисали селянина. Ала той му донесъл газ, въпреки че се срамувал и криел шишето. Щом старецът си отишъл, отшелникът намазал с трепереща ръка всички ъгли и пукнатини на ковчега. За пръв път от три дни насам Евпъл заспал спокойно. Нищо не го обезпокоило. Продължил да маже с газ ковчега и през следващите дни. Но след два месеца разбрал, че е невъзможно да унищожи дървениците с газ. По цели нощи той се мятал в ковчега и се молел високо, но молитвите му помагали още по-малко от газта.

Минала половин година в невъобразими мъчения, преди отшелникът да се обърне отново е молба към стареца. Втората молба смаяла още повече селянина. Отшелникът го молел да му донесе от града прах „Арагац“ против дървеници. Но и „Арагац“ не помогнал. Дървениците се размножавали неимоверно бързо. Непоклатимото здраве на отшелника, несломено от двадесет и пет годишно постничество, забележимо се влошавало. Започнал мрачен, отчаян живот. Ковчегът станал омразен и неудобен за отшелника Евпъл. Нощем, по съвета на селянина, той горял дървениците с борина. Те умирали, но не се предавали.

Изпробвано било и последното средство: препаратът братя Глик — розова течност с дъх на гнила праскова под названието „Клопин“^[1]. Но и това не помогнало. Положението се влошавало. Две години след започването на голямата борба отшелникът случайно забелязал, че

напълно е престанал да мисли за смисъла на живота, тъй като по цели денонощия се занимавал с избиването на дървеници.

Тогава именно той разбрал, че се е излъгал. Както и преди двадесет и пет години животът си бил все така безпросветен и загадъчен. Не успял да избяга от мирските тревоги. Оказало се невъзможно да се живее с тялото на земята; а с душата на небесата.

Тогава старецът станал и пъргаво излязъл от землянката. Наоколо му тъмна зелена гора. Било ранна, суха есен. Край самата землянка никнело цяло семейство месести манатарки. На едно клонче незнайна птичка пеела соло. Долетял шум от минаващ влак. Земята потреперела. Животът бил прекрасен. И старецът, без да се обръща, тръгнал напред.

Днес той е кочияш в конната база на Московското комунално стопанство.

След като разказа на Иполит Матвеевич тази във висша степен поучителна история, Остап избърса с ръкава на самото малиненочервените си обуца, изсвири тържествено с уста и излезе.

Призори нахълта в стаята, събу се, постави малиненочервените си обувки върху ноцната масичка и започна да глади лъскавата им кожа, като нареждаше нежно и страстно:

— Моите мънички приятели...

— Къде бяхте? — запита го Иполит Матвеевич сънливо.

— При вдовицата — глухо отвърна Остап.

— Е?

Иполит Матвеевич се понадигна на лакът.

— И ще се жените ли за нея?

Очите на Остап заискриха.

— Сега аз вече трябва да се женя, ако искам да постъпя като честен човек.

Иполит Матвеевич сконфузено изгрухтя.

— Пламенната жена — каза Остап — е блян за поета. Провинциална непосредственост. В центъра такива субтропици

отдавна вече не съществуват, но по периферията на места още се срещат.

— Кога ще бъде сватбата?

— Вдругиден. Утре не може: Първи май е, всичко е затворено.

— Ами какво ще стане с нашата работа? Вие се жените... А може да се наложи да ходим в Москва.

— Защо се безпокоите? Заседанието продължава.

— Ами жена ви?

— Жена ми ли? Брилянтовата вдовичка? Последен въпрос! Внезапно отпътуване поради повикване от центъра. Кратък доклад в Малкия Совнарком. Прощална сцена и варено пиле за из път. Ще тръгнем с комфорт. А сега спете. Утре имаме почивен ден.

---

[1] Клопин — названието иде от руската дума клоп, която означава дървеница. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XIII

ДИШАЙТЕ ДЪЛБОКО: ВИЕ СТЕ РАЗВЪЛНУВАН!

Сутринта на Първи май Виктор Михайлович Полесов, измъчван от обичайната си жажда за дейност, изскочи на улицата и се понесе към центъра на града. Отначало разнообразните му дарби не можаха да намерят нужното приложение, защото нямаше още много народ и празничните трибуни, завардени от конни милиционери, бяха пусли. Но към девет часа в различни краища на града замрънкаха, засумтяха и засвистяха оркестри. От вратите изтичваха домакини.

Колона от музикрабoтници, с меки обрънати яки, кой знае как се вмъкна сред манифестиращите железничари, объркваше стъпката и пречеше на всички.

Камионът, на който бе надянат зелен шперплатов локомотив серия „Щ“, все току връхлиташе върху музикрабoтниците. При това от самия тръбух на локомотива непрестанно крещяха към тружениците на обоя и флейтата:

— Къде ви е разпоредителят? Как?! По улица Красноармейска ли ще минете? Не виждате ли, че сте се вмъкнали и задръствате движението!

Тогава, за нещастие на музикрабoтниците, се намеси Виктор Михайлович.

— Разбира се, че насам трябва да свърнете, в сляпата улица! Един празник не могат да организират! — дереше си гърлото Полесов. — Тука! Тука! Изумително безобразие!

Камионите на Старгородското комунално стопанство и на Мелстрой возеха, деца. Най-малките стояха покрай канатите на камиона, а по-високите — в средата. Непълнолетното войнство размахваше книжни знаменца и се веселеше до премала.

Бумтяха пионерските барабани. Донаборниците пъчеха гърди и се стараеха да вървят в крак. Бе тясно, шумно и горещо. Непрекъснато ставаха задръствания и непрекъснато за миг се отрищваха. За да убият времето при задръстванията, манифестантите подхвърляха нагоре старците и активистите. Старците нареждаха с пискливи гласове. Активистите отхвърчаваха мълчаливо и със сериозни лица. В една

весела колона взеха промъкватия се на другата страна Виктор Михайлович за разпоредител и започнаха да подхвърлят и него. Полесов размахваше крака като паяк.

Зададе се чучело на английския министър Чембърлейн: работник с атлетическа мускулатура го удряше с картонен чук по цилиндъра. Мина автомобил с трима комсомолци във фракове и бели ръкавици. Те поглеждаха смутено тълпата.

— Васка! — крещеше някой от тротоара. — Буржоа! Дай ми тирантите!

Момичета пееха. В колоната служещи в Социални осигуровки крачеше Алхен с голяма червена лента на гърдите и съсредоточено гъгнеше:

*Но от тайги до британских морей
Красная армия всех сильнее!...*

Физкултурниците крещяха по команда нещо непонятно.

Всичко живо крачеше, возеше се или маршируваше към новото трамвайно депо, откъдето точно в един часа по обяд трябваше да излезе първият в Старгород електрически трамвай.

Никой не знаеше точно кога бе започната старгородската трамвайна линия.

Един ден, през двадесета година, когато започнаха съботниците, работниците от депото и въжарите отишли с музика в Гусишче и цял ден копали някакви ями.

Изровили твърде много дълбоки и големи ями.

Между работниците сновял другар с инженерска фуражка. Зад него вървели десетници с разноцветни прътове. През следващия съботник работели на същото място. Станало нужда отново да зарият две ями, изкопани не там, където трябвало. Другарят с инженерската фуражка се нахвърлил върху десетниците и искал обяснение. Новите ями вече копаели още по-дълбоки и по-широки.

След това докарали тухли и дошли истински строителни работници. Те започнали да зидат основите. После всичко замряло. Другарят с инженерската фуражка все още идвал сегиз-тогиз на

запустелия строеж, дълго се разхождал в обградената с тухли яма и мърморел под носа си:

— Самоиздръжка, самоиздръжка...

Той почуквал с бастуна по основите и тичал към къщи, в града, закрил с длани премръзналите си уши.

Инженерът се казваше Треухов.

Трамвайното депо, чийто строеж замря още при основите, Треухов бе замислил много отдавна, още през 1912 година, но градската управа отхвърли проекта. Две години по-късно Треухов възобнови атаките си срещу градската управа, но войната попречи. След войната попречи революцията. Сега — непът, самоиздръжката и пр. През лятото основите обрастваха с трева, а зиме децата си правеха там пързалки.

Треухов мечтаеше за голяма работа. Омръзнало му бе да служи в отдела „Благоустройство“ на Старгородското комунално стопанство, да поправя бордюрите на тротоарите и да изготвя сметки по поставянето на афишни будки. Но голяма работа нямаше. Проектът за прокарване на трамвай, отново даден за разглеждане, се разтака във висшите губернски инстанции, одобрява се, не се одобрява, прехвърля се за разглеждане в центъра, но независимо от одобряването или неодобряването му се покриваше с прах, защото нито в единия, нито в другия случай даваха пари.

— Това е варварщина! — крещеше Треухов на жена си. — Пари нямало! А да плащат и надплащат на каруцарите за превозване на стоки до гарата имат пари! Старгородските каруцари дерат за живо и за умряло! Няма що, монопол на мародерите! Опитай се да отидеш с багаж пеша до гарата — пет километра са това!... Трамваят ще си покрие разносните за шест години!

Избледнелите му мустаци гневно увисаха. Неговото чипоносо лице потрепваше. Той изваждаше от чекмеджето на масата литографираните върху синя хартия чертежи и за хиляден път сърдито ги показваше на жена си. Това бяха планове за станция, депо и за дванадесет трамвайни линии.

— Дявол ги взел дванадесетте! Могат да почакаат. Но поне три, три линии! Без тях Старгород ще се задуши.

Треухов сумтеше и отиваше в кухнята да цепи дърва.

Той вършеше сам всички домакински работи. Конструира и построи люлка за детето и перална машина. На първо време сам переше

бельото, като обясняваше на жена си как трябва да борави с машината. Най-малко една пета от заплатата на Треухов отиваше за изписване на чужда техническа литература. За да свърже двата края, той престана да пуши.

Помъкна Треухов проекта си и при новия завеждащ Старгородското комунално стопанство Гаврилин, преместен в Старгород от Самарканд. Почернелият от туркестанското слънце нов завеждащ дълго, но без особено внимание слуша Треухов, прегледа надве-натри всички чертежи и накрая каза:

— А знаете ли, че в Самарканд не е нужен никакъв трамвай. Там всички яздят магарета. Едно магаре струва три рубли — без пари! А носи към сто и шестдесет килограма!... Едно такова малко магаренце, просто чудно!

— Но там е Азия! — рече сърдито Треухов. — Магарето струва три рубли, а за да го изхраниш, са нужни тридесет рубли годишно.

— А на вашия трамвай много ли ще се возите за тридесет рубли? Триста пъти. Дори не всеки ден през годината.

— Добре тогава, изпишете си вашите магарета! — кресна Треухов и изскочи от кабинета, като тръшна силно вратата.

Оттогава стана навик на новия завеждащ при среща с Треухов да го запитва иронично:

— Е, как, магарета ли ще докараме, или трамвай ще прокараме? Лицето на Гаврилин приличаше на гладко остъргана ряпа. В очите му блещукаха дяволити пламъчета.

След около два месеца Гаврилин повика при себе си инженера и му каза сериозно:

— Набелязал съм планче. Едно ми е ясно: пари няма, а трамваят не е магаре — за три рублички не можеш го купи. Материална база трябва да създадем. Кое е практическото разрешение? Акционерно дружество! И още какво? Заем! С лихва. След колко години ще може да се изплати трамваят?

— От деня на пускането в експлоатация на трите линии от първия етап — след шест години.

— Е, да вземем десет. Сега — акционерното дружество. Кои ще влязат? Хранкомбинатът, Маслоцентърът. На въжарските работници нужен ли им е трамвай? Нужен! До гарата ще изпращаме товарни вагони. Значи, въжарските работници! НКПС може да даде малко. Е, и

губернският изпълком ще даде. Това е вече едно на ръка. А започнем ли — Държавната банка и Комуналната банка ще отпуснат заем. Ето това е моето планче. В петък президиумът на губернския изпълком ще разгледа въпроса. Решим ли — работа ви чака.

До късно през нощта Треухов пра развълнуван долни дрехи и обяснява на жена си преимуществата на трамвайния транспорт пред конния.

В петък въпросът бе решен благоприятно. И започнаха мъките. Акционерното дружество се създаваше с големи напъни. НКПС ту влизаше, ту не влизаше в числото на акционерите. Хранкомбинатът се стараеше всячески да получи само 10% от акциите вместо 15%. Най-сетне целият тираж акции бе разпределен, макар да не мина без стълкновения. Гаврилин бе извикан в Губернската контролна комисия, задето беше упражнил натиск. Впрочем всичко мина благополучно. Оставаше само да започнат.

— Е, другарю Треухов — каза Гаврилин, — започвай. Чувствуваеш ли, че ще можеш да я построиш? Не е като да купиш магаре.

Треухов потъна в работата. Настъпи времето на великото дело, за което бе мечтал дълги години. Пишеха се сметки, съставяше се план за строежа, правеха се поръчки. Трудностите изникваха там, където най-малко ги очакваха. В града не можеха да се намерят специалисти бетонджии и трябваше да ги докарат от Ленинград. Гаврилин бързаше, но заводите обещаваха да доставят машини след година и половина. А те им бяха нужни най-късно до една година. Подействува само заплахата, че ще поръчат машини от чужбина. След това се заредиха по-дребни неприятности. Ту не можеше да се намери фасонно желязо от необходимите размери, ту вместо импрегнирани траверси предлагаха неимпрегнирани. Най-сетне дадоха това, което бе нужно, но Треухов, който сам отиде в завода, където импрегнираха траверсите, бракува 60% от тях. Чугунените части бяха с шупли. Дървеният материал — суров. Релсите бяха добри, но започнаха да пристигат с един месец закъснение. Гаврилин често идваше на строежа на станцията със стария раздрънкан „Фиат“. Тук между него и Треухов избухваха караници.

Докато трамвайната станция и депото се строяха и монтираха, старгородци само пускаха шеги.

Във в, „Старгородска правда“ с трамвайния въпрос се бе заел известният на целия град фейлетонист Принц Датски, който сега

пишеше под псевдонима Маховик. Не по-малко от три пъти в седмицата Маховик излизаше с голям битов очерк за хода на постройката. Третата колона на вестника, която изобилствуваше с бележки под скептичните заглавия: „Малко мирише на дим“. „По слабите точки“, „Хубаво и... лошо“, „На какво се радваме и на какво не“, „Да се поставят натясно вредителите на просвещението“ и „Време е да се тури край на морето от хартии“ — почна да дарява на читателите очерците на Маховик със слънчеви и бодри заглавия: „Как строим, как живеем“, „Гигантът скоро ще заработи“, „Скромният строител“ и така нататък, все в тоя дух.

Треухов с трепет разгръщаше вестника и изпитвайки неприязън към братята писатели, четеше бодрите редове за собствената си особа:

„... Изкачвам се по подпокривните греди. Вятърът пици в ушите ми.

Горе е той, този възгрозничък строител на нашата мощна трамвайна станция, този възсук наглед, чипонос мъж с делнична фуражка с монограм от кръстосани чукчета.

Спомням си: «На брега на пустинните вълни стоеше той, изпълнен с мисли велики.»

Приближавам се. Ни полъх. Гредите не помръдват.

Питам:

— Как се изпълняват задачите?

Некрасивото лице на строителя инженер Треухов се оживява...

Той ми стиска ръката и казва:

— Седемдесет процента от задачите са вече изпълнени.“

Статията завършваше така:

„Той ми стиска ръка на сбогуване... Зад мене гредите скърцат. Работниците сноват нагоре-надолу. Може ли да забрави човек кипежа на тоя работнически строеж, непривлекателната фигура на нашия строител?

Маховик“

Само обстоятелството, че нямаше време за четене на вестници и понякога пропускаше съчиненията на другаря Маховик, спасяваше Треухов.

Веднъж той не издържа и написа грижливо обмислено, хапливо опровержение.

„Разбира се — писа той — болтовете могат да бъдат наричани трансмисия, но това правят хора, които нямат хабер от строителство. Освен това искам да направя бележка на др. Маховик, че подпокривните греди скърцат само когато постройката е застрашена от рухване. Да се пише така за подпокривните греди, е равносилно да се твърди, че виолончелото ражда деца. Приемете и проч.“

След това неуморимият Принц не се вясваше на постройката, но битовите очерци продължаваха да красят третата колона на вестника, рязко откроявайки се на фона на баналните заглавия

15 000 РУБЛИ РЪЖДЯСВАТ
ЖИЛИЩНИ ПЕСЪЧИНКИ
МАТЕРИАЛЪТ ПЛАЧЕ
КУРИОЗ И СЪЛЗИ

Строежът приближаваше към своя край. Релсите са запояваха по термичен начин и продължаваха без луфт от гарата до кланицата и от пазара до гробищата.

Отначало искаха откриването на трамвайната линия да стане в деня на деветата годишнина на Октомври, но вагоностроителният завод, оправдавайки се с „арматурата“, не предаде вагоните в определения срок. Трябваше откриването да бъде отложено до Първи май. За този ден абсолютно всичко бе готово.

Вървейки бавно, концесионерите стигнаха заедно с манифестантите до Гусишче. Там се бе събрал целият Старгород. Новата сграда на депо то бе обкичена с гирлянди от елови клонки, плющяха знамена, вятърът тичаше по лозунгите. Конен милиционер препускаше след първия появил се продавач на сладолед, бог знае как попаднал сред празния кръг от трамвайни работници. Между двете врати на депо то се извисяваше нестабилна, празна още трибуна с микрофон-усилвател. Към трибуната се приближаваха делегати.

Сборният оркестър на общинските служители и въжарските работници изпробваше силата на белите си дробове. Тъпанът лежеше на земята.

Из светлото депо, в което бяха наредени десет светлозелени вагона, номерирани от 701 до 710, се шляеше московски дописник с мъхнат каскет. Отпред на гърдите му висеше огледалце, в което той често и загрижено надзърташе. Дописникът търсеше главния инженер, за да му зададе няколко въпроса на трамвайни теми. Очеркът за откриването на трамвайната линия бе вече готов в главата му, бяха включени и резюметата на още непроизнесените речи, но той продължаваше да търси добросъвестно, като намираше само тоя недостатък, че няма бюфет.

Сред тълпата пееха, крещяха и чоплеха слънчоглед, очаквайки пускането на трамвая.

На трибуната се изкачи президиумът на губерния изпълнителен комитет. Предъвквайки думите си, Принц Датски разменяше мисли със събрата си по перо. Чакаха московските кинохроникьори.

— Другари! — каза Гаврилин. — Моля да считате за открит тържественият митинг по случай пускането на старгородския трамвай.

Медните тръби се раздвижиха, въздъгнаха й изсвириха три пъти „Интернационалът“.

— Дава се думата за доклад на другаря Гаврилин! — извика Гаврилин.

Принц Датски—Маховик и московският гост, без да се наговарят, записаха в бележниците си:

„Тържественият митинг бе открит с доклад от председателя на Старгородското комунално стопанство другаря Гаврилин. Множеството се превърна в слух.“

Двамата дописници бяха напълно различни хора. Московският гост бе ерген и млад. Принцът-Маховик, обременен с голямо семейство, отдавна бе прехвърлил четвъртото десетилетие. Единият винаги бе живял в Москва, а другият никога не бе ходил там. Московчанинът обичаше бирата, Маховик—Датски освен водка нищо друго не слагаше в уста. Но въпреки тази разлика в характерите, възрастта, навиците и възпитанието, впечатленията и у двамата журналисти се изливаха в едни и същи изтъркани, извехтели, оваляни в праха фрази. Моливите им заскърцаха и в бележниците се появи ново записване: „В деня на празника улиците на Старгород сякаш са станали по-широки...“

Гаврилин започна речта си хубаво и простичко:

— Да се прокара трамвай — каза той, — не е като да купиш магаре.

Сред тълпата неочаквано проехтя гръмкият смях на Остап Бендер. Той оцени тази фраза. Гаврилин, насърчен, без сам да разбира защо, изведнъж заговори за международното положение. На няколко пъти се опита да вкара доклада си в трамвайните релси, но с ужас забеляза, че не може да стори това. Думите сами, против волята на оратора, излизаха някак международни. След Чембърлейн, на когото Гаврилин отдели половин час, на международната арена излезе американският сенатор Бора. Множеството се размекна. Дописниците едновременно записаха: „Ораторът обрисова картинно международното положение на нашия съюз...“ Разгорещеният Гаврилин се изказа зле за румънските чокои и премина към Мусолини. И едва към края на речта си той надви своята втора международна природа и заговори с хубави делови слова:

— И аз мисля така, другари, благодарение на кого се пуска тоя трамвай, който след малко ще излезе от депото? Разбира се, другари, благодарение на вас тука, благодарение на всички работници, които действително поработиха, другари, добросъвестно. И още, другари, благодарение на честния съветски специалист, на главния инженер Треухов. На него също благодарим!...

Започнаха да търсят Треухов, но не го намериха. Представителят на Маслоцентъра, който отдавна вече гореше от нетърпение, се провря до преградката на трибуната, махна с ръка и заговори гръмогласно за международното положение. Когато той свърши речта си, двамата дописници се послушаха в слабите ръкопляскания и бързо записаха: „Бурни аплодисменти, които преминаха в овация...“ После размислиха и намериха, че „преминаха в овация...“ е май доста силничко. Московчанинът се реши и задраска „овация“. Маховик въздъхна и я остави.

Слънцето бързо се търкаляше по наклонената плоскост. От трибуната се поднасяха поздравления. Всяка минута оркестърът свиреше туш. Падна здрач, а митингът все още продължаваше. И говорещите, и тия, които слушаха, отдавна вече чувствуваха, че е станало нещо нередно, че митингът се е проточил, че трябва да се

премине колкото се може по-скоро към пускането на трамвая. Но всички бяха така навикнали да говорят, че не можеха да спрат.

Най-сетне намериха Треухов. Той беше целият изцапан и преди да се качи на трибуната, дълго ми в канцеларията ръцете и лицето си.

— Има думата главният инженер, другарят Треухов! — оповести с радост Гаврилин. — Хайде, говори ти, че аз съвсем не казах туй, което трябваше — добави той шепнешком.

Треухов искаше да каже много неща. И за доброволните бригади, и за тежката работа, за всичко, което бе направено и което още може да се направи. А могат да бъдат направени много неща: да се освободи градът от потъналото в зараза пазарище, да се построят покрити стъклени корпуси, може да бъде построен постоянен мост вместо временния, който всяка година бива отнасян от ледовете, може най-сетне да се реализира проектът за построяване на огромна кланица с хладилник.

Треухов отвори уста и запъвайки се, заговори:

— Другари! Международното положение на нашата държава...

И запредъква такива всеизвестни истини, че народът, който слушаше вече шестата международна реч, загуби всякакъв интерес.

Едва когато свърши, Треухов разбра, че и той не каза нито дума за трамвая. „Колко срамно — помисли си той, — никак не умеем да говорим, никак!“

И той си спомни речта на френския комунист, когото бе слушал на едно събрание в Москва. Французинът говореше за буржоазния печат. „Тия акробати на перото бе възкликнал той, — тия виртуози на фарса, тия чакали на ротационните машини...“ Французинът произнесе първата част на речта си в тон „ла“, втората — в тон „до“ и последната, патетичната — в тон „ми“. Жестовете му бяха умерени и красиви.

„А ние само бръщолевим — реши Треухов, — по-добре съвсем да не бяхме говорили“.

Беше вече съвсем тъмно, когато председателят на губерния изпълнителен комитет сръза с ножиците червената лентичка, която преграждаше входа за депото. Работниците и представителите на обществените организации нахълтаха шумно във вагоните. Дръннаха пискливи звънчета и първата трамвайна кола, управлявана от самия Треухов, се измъкна от депото под оглушителните викове на множеството и стенанията на оркестъра. Осветените вагони изглеждаха

още по-ослепителни, отколкото през деня. Всички се понесоха един след друг по Гусишче; те минаха под железопътния мост, изкачиха се леко в града и завиха по улица Голяма Пушкинова. Във втория вагон се бе настанил оркестърът; оркестрантите, изкарали тръбите от прозорците навън, свиреха марша на Будьони.

Гаврилин, с кондукторска униформена куртка и чанта през рамо, скачаше от вагон във вагон, усмихваше се мило, даваше сигнал, когато трябваше и когато не трябваше, и връчваше на пътниците покани за

ТЪРЖЕСТВЕНА ВЕЧЕР

1 май   ***която ще се състои в клуба***
9 часа   ***на общинските служители***
вечерта   ***при следната програма:***

- 1. Доклад от другаря Мосин***
- 2. Връчване грамоти от Съюза на общинските служители***
- 3. Неофициална част: голям концерт***

фамилиарна вечеря с бюфет

На платформата на последния вагон стоеше Виктор Михайлович, който знае как попаднал в числото на почетните гости. Той се вслушваше в мотора. За голяма изненада на Полесов моторът изглеждаше чудесно и очевидно работеше изправно. Стъклата не дрънчаха. Виктор Михайлович ги разгледа подробно и се убеди, че те все пак са поставени на гуми. Той вече направи няколко забележки на ватмана и минаваше сред публиката за познавач на трамвайното дело на Запад.

— Въздушната спирачка не работи добре — заяви Полесов, като поглеждаше тържествуващ пътниците, — не всмуква.

— Никой не те пита — отвърна ватманът, — може пък да всмуква.

След като направиха празничната обиколка из града, трамвайните коли се завърнаха в депо, където ги чакаше насъбралото се множество. Подхвърляха Треухов вече при пълния блясък на електрическите лампи. Помъчиха се да подхвърлят и Гаврилин, но тъй като той тежеше стотина килограма и не излиташе високо, скоро го изоставиха. Подхвърляха другаря Мосин, техниците и работниците. За втори път той ден подхвърляха и Виктор Михайлович. Сега той вече не риташе, а вперил поглед в звездното небе, строг и сериозен, излиташе нагоре и се унасяше в мечти сред нощната тъма. Когато се спускаше за последен път, Полесов забеляза, че го държи за крака и се смее непристойно не някой друг, а бившият предводител на дворянството Иполит Матвеевич Воробянинов. Той се освободи вежливо, отдръпна се малко встрани, но вече не изпускаше от погледа си предводителя. И когато забеляза, че Иполит Матвеевич си тръгва заедно с младия непознат, явно бивш офицер, Виктор Михайлович предпазливо ги последва.

Когато всичко вече свърши и Гаврилин очакваше в своя лилавичък „Фиат“ даващия последните си нареждания Треухов, за да отидат заедно в клуба, към вратите на депо се приближи камионетка „Форд“ с кинохроникьорите.

От колата пръв скочи пъргаво мъж с дванадесетъглови рогови очила и с елегантна кожена дреха без ръкави. Острата дълга брада на този мъж растеше направо от адамовата ябълка. Вторият мъкнеше киноапарат и се препъваше в дълъг шал в оня стил, който Остап Бендер обикновено наричаше „шик-модерн“. След това от камионетката се измъкнаха асистенти, прожектори и момичета.

Цялата група нахълта с викове в депо.

— Внимание! — викна брадатият собственик на коженото палто.
— Коля! Нагласи прожекторите!

Треухов поруменя и тръгна към нощните посетители.

— Вие... от кинематографията ли сте? — запита той. — Защо не дойдохте през деня?

— А за кога е насрочено откриването на трамвайната линия?

— Вече е открита.

— Да, да, малко се позабавихме. Прекрасни изгледи имаше по пътя. Много работа. Залезът на слънцето! Впрочем ние и така ще се справим. Коля! Дай светлина! Въртящото колело! Крупен план!

Движещите се крака на множеството — едро. Люда! Милочка! Преминавайте! Коля, почваме! Почваме. Тръгвайте! Вървете, вървете, вървете!... Стига. Благодаря. Сега ще снимаме строителя.

Другаря Треухов? Бъдете добър, другарю Треухов. Не, не така. В три четвърти... Ето така, по-оригинално, на фона на трамвая... Коля! Почваме! Говорете нещо!...

— Но на мене ми е така неудобно!...

— Великолепно!... Много добре!... Кажете още нещо!... Сега вие говорите с първата пътничка в трамвая... Люда! Влезте в рамката. Така. Дишайте дълбоко: вие сте развълнувани!... Коля! Краката едро! Започваме! Така, така... Много благодаря... Стоп!...

От „Фиата“, който отдавна вече се тресеше, слезе тежко Гаврилин и дойде да извика забавилия се другар. Режисьорът с косматата адамова ябълка се оживи.

— Коля! Тука! Прекрасен екземпляр. Работник! Пътник от трамвая! Дишайте дълбоко! Вие сте развълнуван! Никога преди не сте се качвали на трамвай. Започваме! Дишайте!

Гаврилин злобно засумтя.

— Прекрасно!... Милочка!... Ела тука! Привет от Комсомола!... Дишайте по-дълбоко. Развълнувана сте... Така... Прекрасно. Коля, край.

— Ами трамвая няма ли да снимате? — запита Треухов свенливо.

— Виждате ли — изръмжа коженият режисьор, — условията за осветление не позволяват. Ще се наложи да се доснеме в Москва. Изцяло!

Кинохрониката изчезна мълниеносно.

— Е, хайде, приятелю, да отидем да си починем — каза Гаврилин. — Ти да не си пропушил, а?

— Пропуших — призна си Треухов, — не можах да издържа.

На фамилиарната вечеря гладният и много пушил Треухов изпи три чаши водка и се напи. Целуваше се с всички и всички го целуваха. Искаше да каже нещо хубаво на жена си, но само се разсмя. После дълго друса ръката на Гаврилин и му говореше:

— Ти си чудак! Трябва да те научим да проектираш железопътни мостове! Забележителна наука е. И най-главното — съвсем проста. Мост над Хъдзън...

След половин час той се разкисна и произнесе филипика, насочена против буржоазния печат:

— Тия акробати на фарса, тия хиени на перото! Тия виртуози на ротационните машини! — крещеше той.

Жена му го откара в къщи с файтон.

— Искам да се возя с трамвая! — викаше той на жена си. — Ех, как не можеш да разбереш това? Щом има трамвай, значи с него трябва да се пътува!... Защо? Първо, защото е изгодно...

Полесов вървеше по стъпките на концесионерите, дълго се въздържа и изчакал, когато наоколо нямаше никой, се приближи до Воробянинов.

— Добър вечер, господин Иполит Матвеевич! — каза той почтително.

Воробянинов се смути.

— Нямам честта да ви познавам — измърмори той.

Остап повдигна дясното си рамо и се приближи до шлосера-интелигент.

— Е-е-е, какво искате да кажете на моя приятел? — рече той.

— Не бива да се безпокоите — зашепна Полесов, като се оглеждаше. — Идвам от страна на Елена Станиславовна...

— Как? Тя тук ли е?

— Тука е. И много иска да ви види.

— Защо? — запита Остап. — Ами вие кой сте?

— Аз... Вие, Иполит Матвеевич, не мислете нищо лошо. Вие не ме познавате, но аз ви помня много добре.

— Бих искал да намина към Елена Станиславовна — каза нерешително Воробянинов.

— Тя много ви моли да отидете.

— Да, но откъде ли е научила?

— Аз ви срещнах в коридора на Комуналното стопанство и дълго мислих: познато лице. После си спомних. Иполит Матвеевич, вие не се тревожете никак! Всичко ще остане в пълна тайна.

— Позната жена? — запита Остап делово.

— Хм... да, стара позната...

— Тогава може би няма да бъде зле да наминем към старата позната и да похапнем, а? Аз например съм гладен като вълк, а всичко е

затворено.

— Може.

— Тогава да вървим. Водете ни, тайнствени непознати човече!

И Виктор Михайлович, озъртайки се често, поведе концесионерите през вътрешните дворове към дома на гледачката на улица Перелешинска.

ГЛАВА XIV „СЪЮЗЪТ НА МЕЧА И РАЛОТО“

Когато жената позастарява, с нея могат да се случат маса неприятни неща: може да ѝ изпопадат зъбите, да посивеят и пооредят косите, да получи астма, може изведнъж да натрупа тлъстини или пък да стане кльощаво слаба, но гласът ѝ няма да се измени. Той ще си остане такъв, какъвто е имала, когато е била гимназистка, годеница или любима на млад пройдоха.

Ето защо, когато Полесов почука на вратата и Елена Станиславовна запита: „Кой е?“ — Воробянинов трепна. Гласът на неговата любовница бе същият, както и през деветдесет и девета година, преди откриването на Парижкото изложение. Но когато влезе в стаята и присви очи от светлината, Иполит Матвеевич видя, че от някогашната красота не е останала и следа.

— Колко сте се изменила! — каза той неволно.

Старицата се хвърли на шията му.

— Благодаря ви — рече тя, — зная, че сте рискували, идвайки при мене. Вие сте си все същият великодушен рицар. Не ви питам защо сте дошли от Париж. Виждате, не съм любопитна.

— Но аз съвсем не идвам от Париж — смутено каза Воробянинов.

— С колегата идваме от Берлин — поправи Остап и стисна Иполит Матвеевич за лакътя. — Но не се препоръчва да се говори гласно за това.

— Ах, толкова съм радостна, че ви виждам! — изплака гледачката. — Влезте отсам, в тази стая... А вие, Виктор Михайлович, прощавайте, но бихте ли наминали след половин час?

— О! — забеляза Остап. — Първа среща! Мъчителни минути! Позволете и на мене да се оттегля. Ще разрешите ли да дойда с вас, прелюбезни Виктор Михайлович?

Шлосерът потръпна от радост. Двамата отидоха у Полесов, където Остап, седнал на разглобена част от вратата на жилищен дом № 5 на улица Перелешинска, започна да развива пред сащисания

занаятчия-частник с мотор фантазмагорични идеи за спасяване на родината.

След един час те се върнаха и завариха старците съвсем разнежени.

— А вие помните ли, Елена Станиславовна? — казваше Иполит Матвеевич.

— А вие помните ли, Иполит Матвеевич? — питаше Елена Станиславовна.

„Настъпил е май психологическият момент за вечеря“ — помисли си Остап. И прекъсна Иполит Матвеевич, който в момента си спомняше изборите за градската управа:

— В Берлин имат много странен обичай: ядат толкова късно, че не можеш да разбереш ранна вечеря ли е или късен обед.

Елена Станиславовна трепна, отмахна плахия си поглед от Воробянинов и се потътри към кухнята.

— А сега трябва да се действа, действа и действа! — каза Остап, като понижи гласа си до пълна конспиративност.

Той хвана Полесов за ръката.

— Старата няма ли да ни подведе? Сигурна жена ли е?

Полесов скръсти ръце като за молитва.

— Вашето политическо кредо?

— Винаги! — отвърна възторжено Полесов.

— Надявам се, че сте кириловец?

— Тъй вярно!

Полесов се изопна като струна.

— Русия няма да ви забрави! — ревна Остап.

Иполит Матвеевич със сладка пирожка в ръка слушаше Остап недоумяващ; но него нищо не можеше да го спре; беше се увлякъл. Великият комбинатор бе изпаднал във вдъхновение, в състояние на захлас като пред голям шантаж. Мяташе се из стаята като пантера.

В такова възбудено състояние го завари Елена Станиславовна, която едва мъкнеше самовара от кухнята. Остап галантно подскочи към нея, взе в движение самовара и го постави на масата. Самоварът изсвистя. Остап реши да действа.

— Мадам — каза той, — щастливи сме да видим във ваше лице...

Той не знаеше кого е щастлив да види в лицето на Елена Станиславовна. Трябваше да започне отново. От всички пищни словесни изрази на царския режим в главата му се въртеше само някакво си „милостиво благоволих да заповядам“. Но това не бе подходящо. Ето защо той започна делово:

— Строга дискретност! Държавна тайна!

Остап посочи Воробянинов с ръка:

— Кой е според вас този могъщ старец? Не говорете, вие не можете да знаете това! Той е титан на мисълта, бащата на руската демокрация и особа, приближена на императора.

Иполит Матвеевич се изправи в целия си прекрасен ръст и смутено се заоглежда. Той не разбираше нищо, но понеже знаеше от опит, че Остап Бендер никога не говори напразно, мълчеше. Полесов целият трепереше. Той стоеше с вирната към тавана брадичка, в позата на човек, готвещ се да мине церемониален марш. Елена Станиславовна седна на стола, като гледаше с уплаха Остап.

— Нашите в града много ли са? — запита Остап направо. — Какво е настроението?

— При тая оскъдица... — каза Виктор Михайлович и започна объркано да обяснява своите злополучия. Спомена и за вратаря на жилищен дом №5, самозабравил се глупак, и за флашките от три осми цола, и за трамвая, и прочие, и прочие.

— Добре! — прогърмя Остап. — Елена Станиславовна! С ваша помощ ние искаме да се свържем с най-добрите хора в града, които злата съдба е пропъдила в нелегалност. Кого можем да поканим у вас?

— Как кого можем да поканим?! Ами Максим Петрович с жена си?

— Без жена си — поправи я Остап, — без жена си! Вие ще бъдете единственото приятно изключение. Още кого?

При обсъждането, към което дейно се присъедини и Виктор Михайлович, се изясни, че може да бъде поканен същият този Максим Петрович Чарушников, бивш член на градския съвет, а сега по някакъв странен начин зачислен в редовете на съветските служещи, собственикът на „Бързоопак“ Дядев, председателят на одеския артел за производство на гевреци „Московски кравайчета“ Кислярски и двама млади хора без фамилни имена, но съвсем сигурни.

— В такъв случай моля да ги поканите още сега на малко съвещание. Под най-строга тайна.

Отзова се Полесов:

— Аз ще изтичам при Максим Петрович, ще повикам Никеша и Владя, а пък вие, Елена Станиславовна, направете си труд и се отбийте в „Бързоопак“ и за Кислярски.

Полесов изхвъркна. Гледачката погледна с благоговение Иполит Матвеевич и също излезе.

— Какво значи това? — попита Иполит Матвеевич.

— Това значи — отвърна Остап, — че вие сте назадничав човек.

— Защо?

— Ей тъй на! Извинете за нескромния въпрос: колко пари имате?

— Какви пари?

— Всякакви. Включително сребърни и медни.

— Тридесет и пет рубли.

— И с тия пари вие се канехте да покриете всички разходи по нашето предприятие?

Иполит Матвеевич нищо не каза.

— Вижте какво, скъпи ми патроне. Струва ми се, че ме разбирате. Ще трябва за малко да бъдете титан на мисълта и особа, приближена на императора.

— Защо?

— Затуй защото ни трябва оборотен капитал. Утре е моята сватба. Не съм просяк. Искам да пирувам в тоя бележит ден.

— Какво трябва да правя аз? — завайка се Иполит Матвеевич.

— Трябва да мълчите. Сегиз-тогиз, за важност, си издувайте бузите.

— Но това е... измама.

— Кой казва това? Граф Толстой ли го казва? Или Дарвин? Не. Чувам го от устата на човек, който до вчера се канеше да се вмъкне през нощта в жилището на Грицацуева и да открадне от бедната вдовица мебели. Няма какво да му мислите. Мълчете. И не забравяйте да си надувате бузите.

— Защо да се заплитаме в такава опасна работа? А могат да донесат и на властта.

— За това не се тревожете. На лоша карта не залагам. Работата така ще бъде проведена, че никой нищо няма да разбере. Хайде да

пием чай.

Докато концесионерите ядяха и пиеха чай, а папагалът чоплеше слънчоглед, гостите заприиждаха.

Никеша и Владя дойдоха заедно с Полесов. Виктор Михайлович не се реши да представи младите хора на титана на мисълта. Те седнаха в ъгъла и смирено наблюдаваха как бащата на руската демокрация яде студено телешко. Никеша и Владя бяха кръгли тъпаци по на тридесетина години. Изглежда, много им бе приятно, че ги бяха поканили на заседание.

Бившият член на градския съвет Чарушников, охранен старец, дълго стиска ръката на Иполит Матвеевич и го гледа в очите. Под наблюдението на Остап кореняците на града си разменяха спомени. Той ги остави да се наприказват, след това се обърна към Чарушников:

— В кой полк сте служили?

Чарушников замънка:

— Аз... аз, тъй да се каже, изобщо не съм служил, защото, облечен с доверието на обществото, ходех по избори.

— Вие дворянин ли сте?

— Да. Бях.

— Надявам се, че и сега сте такъв? Дръжте се! Вашата помощ е нужна. Полесов каза ли ви? От чужбина ще ни се притекат на помощ. Чака се само да назрее общественото мнение. Пълна тайна на организацията. Внимание!

Остап отстрани Полесов от Никеша и Владя и запита с непресторено строг тон:

— В кой полк сте служили? Ще трябва да се послужи на отечеството. Вие сте дворяни, нали? Много добре. Западът ще ни помогне. Дръжте се. Пълна тайна на влоговете, тоест на организацията. Внимание!

Остап бе в стихията си. Работата сякаш се уреждаше. Той отведе настрана представения от Елена Станиславовна собственик на „Бързоопак“, посъветва го да се държи, осведоми се в кой полк е служил, обеща съдействие от чужбина и пълна тайна за организацията. Първото желание на собственика на „Бързоопак“ бе да се измъкне колкото се може по-скоро от този заговорнически дом. Той смяташе фирмата си за твърде солидна, за да се впуска в рискована работа. Но след като поогледа ловкия Остап, той се поколеба и размисли: „Ами

ако изведнъж... Впрочем зависи под каква форма ще бъде поднесено всичко това.“

Приятелският разговор на масата се оживи. Посветените свято пазеха тайната и коментираха градските новини.

Последен дойде гражданинът Кислярски, който, без да е дворянин и без да е служил в гвардейските полкове, от краткия разговор с Остап веднага си изясни положението на нещата.

— Дръжте се — каза Остап наставнически.

Кислярски смотолеве нещо като обещание.

— Вие, като представител на частния капитал, не можете да останете глух на воплите на народа.

Кислярски съчувствено въздъхна.

— Знаете ли кой седи там? — запита Остап, като сочеше Иполит Матвеевич.

— Разбира се — отговори Кислярски, — това е господин Воробянинов.

— Това е — натърти Остап — титан на мисълта, бащата на руската демокрация, особа, приближена на императора.

„В най-добрия случай — две години строг тъмничен затвор — помисли си Кислярски и тръпки го побиха. — Защо дойдох тука?“

— Тайният „Съюз на меча и ралото“ — злоещо пошепна Остап. „Десет години“ — мина през ума на Кислярски.

— Впрочем вие можете да си отидете, но предупреждавам ви, ръцете ни са дълги!

„Ще те науча аз тебе, кучи сине — помисли си Остап. — За по-малко от сто рубли няма да те изпусна.“

Кислярски побеля като мрамор. Днес той така спокойно и с апетит си обядва, яде пилешки дреболии, бульон с топчета и нищо не знаеше за страшния „Съюз на меча и ралото“. Той остана: „дългите ръце“ му направиха неприятно впечатление.

— Граждани! — откри заседанието Остап. — Животът диктува своите закони, своите жестоки закони. Няма да ви говори за целта на нашето събрание — тя ви е известна. Целта е свята. Отвсякъде чуваме стенания. От всички краища на нашата необятна страна молят за помощ. Ние трябва да протегнем ръка на нуждаещите се и ще я протегнем. Едни от вас са на служба и ядат хляб, намазан с масло, други са сезонни работници и ядат сандвичи с хайвер. И едните, и

другите спят в своите легла и се завиват с топли юргани. Само малките деца, безпризорните деца, са без надзор. Тия цветя на улицата или, както се изразяват пролетариите на умствения труд, цветя на асфалта, заслужават по-добра участ. Ние, господа съдебни заседатели, трябва да им помогнем. И ние, господа съдебни заседатели, ще им помогнем.

Речта на великия комбинатор събуди сред слушателите различни чувства.

Полесов не разбра своя нов приятел — младия гвардеец.

„Какви деца? — помисли си той. — Защо деца?“

Иполит Матвеевич дори не си даваше труд да разбере нещо. Той отдавна беше махнал с ръка на всичко, седеше мълчалив и от време на време надуваше бузи.

Елена Станиславовна се натъжи.

Никеша и Владя гледаха предано синята жилетка на Остап.

Собственикът на „Бързоопак“ бе извънредно доволен.

„Добре уредено — реши той, — под такава форма и пари могат да се дадат. В случай на успех — моите уважения! Не излезе ли нищо — аз съм петото колело. Помогнал съм на децата и — край!“

Чарушников размени многозначителен поглед с Дядев и оценявайки напълно конспиративното умение на докладчика, продължи да търкаля хлебни топчета по масата.

Кислярски бе на седмото небе.

„Златна глава“ — мислеше той. Струваше му се, че никога досега не е обичал тъй силно безпризорните деца, както тази вечер.

— Другари — продължаваше Остап. — Нужна е незабавна помощ. Трябва да измъкнем децата от хищните лапи на улицата и щети измъкнем оттам. Да помогнем на децата. Нека помним, че децата са цветята на живота. Приканвам ви още сега да направите своите вноски, за да помогнем на децата, само на децата и на никого друго. Разбирате ме, нали?

Остап извади от страничния си джоб кочан с квитанции.

— Моля да направите вноските си. Иполит Матвеевич ще потвърди моите пълномощия.

Иполит Матвеевич наду бузи и кимна с глава. Сега дори недосетливите Никеша и Владя и вечно улисаният шлосер разбраха скрития смисъл на алегоориите на Остап.

— По старшинство, господа — каза Остап, — ще започнем с уважаемия Максим Петрович.

Максим Петрович почна да се върти на стола и едва му се откъснаха от сърцето тридесет рубли.

— При по-добре времена ще дам повече! — заяви той.

— По-добрите времена скоро ще настъпят — рече Остап. — Впрочем това не се отнася до безпризорните деца, които представлявам в този момент.

Никеша и Владя дадоха осем рубли.

— Малко е, млади хора.

Младите хора поруменияха.

Полесов изтича до вкъщи и донесе петдесет.

— Браво; хусар! — каза Остап. — За хусаря-частник о мотор това на първо време е достатъчно. А какво ще каже търговското съсловие?

Дядев и Кислярски дълго се пазариха и оплакваха от обмяната. Остап бе неумолим.

— Считам тези разговори за излишни в присъствието на Самия Иполит Матвеевич.

Иполит Матвеевич кимна. Търговците пожертвуваха в полза на дечицата по двеста рубли.

— Всичко четиристотин осемдесет и осем рубли — обяви тържествено Остап. — Ех! Дванадесет рубли не стигат да закръглим сумата.

Елена Станиславовна, която дълго се въздържа, отиде в спалнята и донесе чантичката си с недостигащите дванадесет рубли.

Останалата част от заседанието бе претупана набързо и имаше по-малко тържествен характер. Остап започна да се шегува. Елена Станиславовна съвсем се разнежи. Гостите постепенно се разотидоха, след като се сбогуваха почтително с организаторите.

— За деня на следващото заседание ще ви бъде съобщено специално — казваше Остап на сбогуване, — най-строга дискретност. Акцията за подпомагане на децата трябва да бъде запазена в тайна... Това Впрочем е само във ваш личен интерес.

При тия думи Кислярски помисли да даде още петдесет рубли, но да не идва повече на никакви заседания. Той едва се сдържа.

— Е — каза Остап, — да тръгваме. Надявам се, че вие, Иполит Матвеевич, ще се възползвате от гостоприемството на Елена Станиславовна и ще пренощувате у нея. Пък и за конспирацията е полезно да се разделим за известно време. Аз тръгвам.

Иполит Матвеевич отчаяно смигаше на Остап, но той се направи, че не забелязва и изскочи на улицата.

Когато отмина квартала, изведнъж си спомни, че в джоба му лежат петстотин честно спечелени рубли.

— Файтонджия! — викна той. — Карай във „Феникс“!

— Може — каза файтонджията и откара бавно Остап до затворения ресторант.

— Какво е това? Затворено?

— По случай Първи май.

— Ах, да ги... Да имаш пари, а да няма къде да се повеселиш! Хайде, карай тогава на улица Плеханов. Знаеш ли я?

Остап реши да отиде при годеницата си.

— Как я казваха преди тая улица? — запита файтонджията.

— Не зная.

— Къде ще вървим тогава? И аз не зная.

Въпреки това Остап му заповяда да кара и да търси.

Час и половина се влачиха те по пустия спящ град, питаха нощните пазачи и милиционерите. Един милиционер дълго мисли и най-сетне съобщи, че улица Плеханов сигурно е бившата Губернаторска.

— Е, добре, Губернаторска! Знам я много добре. Двайсет и пет години карам по Губернаторска.

— Е, хайде, карай тогава!

Стигнаха на Губернаторска, но тя излезе не Плеханов, а Карл Маркс.

Озлобеният Остап възобнови търсенето на загубената улица Плеханов. Ала не я намери.

Зората хвърли бледна светлина по лицето на богатия страдалец, който не успя да се повесели.

— Карай в „Сорбона“! — кресна той. — И това ми било файтонджия! Да не знае къде е улица Плеханов!

Чертозите на вдовицата Грицацуева искряха от блясък. На челно място на сватбената трапеза седеше попът спатия — синът на турския поданик. Той бе елегантен и пиан. Гостите се веселяха.

Младоженката не бе вече млада. Имаше не по-малко от тридесет и пет. Природата я бе дарила щедро. Имаше си всичко: гърди като дини, нос като патладжан, писани бузи и тлъст врат. Тя обожаваше новия си мъж и много се страхуваше от него. Поради това го наричаше не по име, дори не по бащино име, което тя никога не узна, а по презиме: другарю Бендер.

Иполит Матвеевич отново седеше на многожелания стол. През всичкото време на сватбената вечеря той подскачаше на него, за да усети твърдо. Понякога успяваше. Тогава всички присъстващи му харесваха и той започваше като бесен да крещи към младоженците: „Горчиво! Горчиво!“

През цялото време Остап държеше речи, вдигаше тостове и наздравици. Пиха за народното просвещение и за напоителната система на Узбекистан. След това гостите започнаха да се разотиват — Иполит Матвеевич се спря във вестибюла и пошепна на Бендер:

— Не се бавете! Там са.

— Вие, користолюбцецо — отвърна му пианият Остап, — ме чакайте в хотела. Не мърдайте никъде. Всяка минута може да дойда. В хотела платете по сметка. Всичко да бъде готово. Адио, фелдмаршале! Пожелайте ми лека нощ.

Иполит Матвеевич му пожела лека нощ и отиде в „Сорбона“ да се вълнува.

В пет часа сутринта Остап се появи със стола. Иполит Матвеевич замря от изненада. Остап сложи стола сред стаята и седна.

— Как успяхте? — проговори най-сетне Воробянинов.

— Много просто, по семейному. Вдовицата спи и сънува. Жал ми беше да я будя. „В зори ти не я буди.“ Уви! Трябваше да оставя бележка на любимата: „Заминавам на доклад в Новохоперск. За обед не ме чакай. Твой Лалугер.“ А стола грабнах от трапезарията. В тоя ранен час няма трамвай — по пътя си почивах на стола.

Иполит Матвеевич с ръмжене се спусна към стола.

— Тихо — рече Остап, — трябва да се действа без шум.

Той извади от джоба си клещи; почна усилена работа.

— Заключихте ли вратата? — попита Остап.

Отблъсквайки нетърпеливия Воробянинов, Остап внимателно разпра стола, като се стараеше да не изхаби английската дамаска на цветчета.

— Сега няма такъв материал, трябва да се запази. Глад за стоки, какво да се прави!

Всичко това доведе Иполит Матвеевич до крайно раздразнение.

— Готово — рече Остап тихо.

Той повдигна плата и започна да рови с двете си ръце между пружините. Вената на челото му се изду.

— Е? — повтаряше Иполит Матвеевич на различни гами. — Е? Е?

— Е-е-е! — отвърна Остап раздразнен. — Шансът е един срещу единадесет. И този шанс...

Той поразрови хубавичко стола и завърши:

— И този шанс засега не е в наша полза.

Изправи се в целия си ръст и започна да чисти коленете си. Иполит Матвеевич се спусна към стола.

Брилянти нямаше. Той оклюма. Но Остап бе все така бодър.

— Сега нашите шансове се увеличиха.

Той закрачи из стаята.

— Нищо! Този стол излезе по-скъп на вдовицата, отколкото на нас.

Остап измъкна от задния си джоб златна брошка със стъклени камъчета, куха златна гривна, половин дузина позлатени лъжички и цедка за чай.

В мъката си Иполит Матвеевич дори не съобрази, че е станал съучастник на най-обикновена кражба.

— Долна постъпка — забеляза Остап, — но съгласете се, че не можех да напусна любимата жена, без да запазя за нея някакъв спомен. Ала не бива да губим време. Това е само началото. Краят е в Москва. А мебелният музей не ти е вдовицата; там ще бъде по-мъчничко!

Съдружниците натикаха частите на стола под кревата, преброиха парите (заедно с пожертвуванията в полза на децата те бяха петстотин тридесет и пет рубли) и тръгнаха за гарата да вземат влака за Москва.

Трябваше да минат с файтон през целия град.

На улица Кооперативна те видяха Полесов, който тичаше по тротоара като плаха антилопа. Гонеше го вратарят от жилищен дом №5

на Перелешинска. Когато завиваха зад ъгъла, концесионерите забелязаха, че вратарят настигна Виктор Михайлович и започна да го налага. Полесов крещеше: „Милиция!“ и „Простак!“

До тръгването на влака те седяха в клозета от страх да не се срещнат с любимата жена.

Влакът отнасяше приятелите в шумния център. Те се лепнаха на прозореца.

Вагоните минаваха край Гусишче.

Изведнъж Остап изрева и стисна Воробянинов за ръката.

— Гледайте, гледайте! — викна той. — По-скоро! Алхен, к-ку-чийт му син!...

Иполит Матвеевич погледна надолу. Край насипа снажен мустакат юначага мъкнеше количка, натоварена с червеникав хармониум и пет прозоречни рамки. А друг свенлив гражданин със сива рубашка потикваше количката.

Слънцето се показва през облаците. Блеснаха кръстовете на църквите.

Кискайки се, Остап се подаде от прозореца и викна:

— Пашка! На битпазар ли отиваш?

Паша Емилиевич вдигна глава, но видя само буфера на последния вагон и още по-енергично заработи с крака.

— Видяхте ли? — радостно запита Остап. — Очарователно! Работят хората!

Остап потупа по гърба натъжилия се Воробянинов.

— Нищо, драги! Не падайте духом! Заседанието продължава. Утре вечер сме в Москва!

**ВТОРА ЧАСТ
В МОСКВА**

ГЛАВА XV

СРЕД ОКЕАНА ОТ СТОЛОВЕ

Статистиката знае всичко.

Точно е пресметнатата орната земя в СССР, подразделена на чернозем, глинеста почва и лъос. Всички граждани от двата пола са вписани в редовни дебели книги, така добре познати на Иполит Матвеевич Воробянинов — книги на гражданското отделение. Знае се колко и каква храна изяжда за година средният гражданин на републиката. Знае се колко водка, изпива средно тоя среден гражданин и са посочени приблизително изконсумираните при такива случаи мезета. Знае се колко ловци има в страната, колко балерини, колко револверни стругове, кучета от всички породи, велосипеди, паметници, момичета, фарове и шевни машини.

Колко много живот, изпълнен е жар, страсти и мисли, ви гледа от статистическите таблици!

Кой е този индивид с розовите бузи, който седи на масата със салфетка на гърдите и с апетит унищожава дигащото пара ястие? Около него лежат стада от миниатюрни волове. Тлъсти свини са се скупчили в ъгъла на таблицата. В специален статистически басейн се гмуркат безброй есетри, трески и шарани. По раменете, ръцете и главата на индивида са накацали кокошки. В перести облаци летят гъски, патици и пуйки. Под масата се крият два питомни заека. На хоризонта се издигат пирамиди и вавилонски кули от печен хляб. Млечна река мие малка крепост от сладко. Краставица, голяма колкото кулата в Пиза, се откроява на хоризонта. Отвъд крепостните насипи от сол и червен пипер маршируват повзводно бутилки с вино, ракия и всякакви други напитки. В ариергарда се влачи жалка група безалкохолни напитки: нестроеви газирани води, лимонади и соди в сифоновии бутилки с предпазни мрежи.

Но кой е този розовобузест индивид — чревоугодник, пияница или лакомник? Гаргантюа, кралят на пиячите? Атлетът Фос? Легендарният войник Яшка Червената рубашка? Лукул^[1]?

Не, не е Лукул. Това е Иван Иванович Сидоров или Сидор Сидорович Иванов; средният гражданин, който изяжда средно през живота си всички изброени на таблицата храни. Това е нормалният потребител на калории и витамини, скромен четиридесетгодишен ерген, служител в държавния магазин за галантерия и трикотажа.

Никъде не можеш да се скриеш от статистиката. Тя има точни сведения не само за броя на зъболекарите, колбасарите, на спринцовките, вратарите, кинорежисьорите, проститутките, сламените покриви, вдовиците, файтонджиите и камбаните, но знае дори колко статистици има в страната.

И само едно не знае статистиката.

Не знае колко стола има в СССР.

Столовете са твърде много.

Последното статистическо преброяване установи числеността на населението в съюзните републики на сто четиридесет и три милиона души. Ако се махнат деветдесет милиона селяни, предпочитащи вместо столове пейки, одри и пезули, а на Изток — изтъркани килими и черги, все пак ще останат петдесет милиона души, в домакинството на които столовете са предмети от първа необходимост. И ако се вземат под внимание възможните грешки при изчисленията и навикът на някои граждани в Съюза да седят на два стола, то, като съкратим за всеки случай два пъти общия брой, ще излезе, че в страната трябва да има не по-малко от двадесет и шест милиона и петстотин хиляди стола. За да бъдем по-близо до точния брой, ще се откажем още от шест милиона и петстотин хиляди стола. Останалите двадесет милиона стола ще бъдат минималният брой.

Сред тоя океан от столове, направени от орех, дъб, ясен, палисандър, махагон и карелска бреза, сред елови и чамови столове героите на романа трябва да намерят ореховия стол, изработка на Гамбс, с извити крачета, криещ в търбуха си, тапициран с английска дамаска, съкровищата на мадам Петухова.

Концесионерите, изтегнати на горните легла на вагона, още спяха, когато влакът предпазливо прекоси река Ока и вече се приближаваше към Москва с ускорен ход.

---

[1] Лукул — римски сенатор-робовладелец, известен с лакомията си. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XVI

ОБЩЕЖИТИЕТО „МОНАХ БЕРТОЛД ШВАРЦ“

Облегнати един на друг, Иполит Матвеевич и Остап стояха на отворения прозорец на третокласния вагон и внимателно гледаха кравите, които бавно се спускаха по насипа, младите борчета, дъсчените платформи за летовници.

Всички вицове бяха вече разказани. „Старгородска правда“ от вторник бе прочетена с обявленията и покрита с мазни петна. Всички пилета, яйца и маслини бяха изядени.

Оставаше най-уморителното време от пътя — последният час пред Москва.

Из редките горички и дъбрави изскачаха и се приближаваха към насипа весели вилчки. Сред тях имаше дървени дворци, чиито стъклени веранди и прясно боядисани ламаринени покриви бляскаха на слънцето. Имаше и прости дървени къщи с малки квадратни прозорчета, същински капани за летовниците.

Докато пътниците разглеждаха с позата на познавачи хоризонта и изопачавайки запазилите се в паметта им спомени за битката при Калка, си разказваха миналото и настоящето на Москва, Иполит Матвеевич упорито се мъчеше да си представи мебелния музей. Той го виждаше като многокилометров коридор с наредени в шпалир покрай стените столове. Воробянинов си представи как минава бързо между тях.

— Не се знае още как ще се нареди с мебелния музей. Дали ще успеем? — питаше разтревожен той.

— Предводителю, време ви е да се лекувате с електричество! Не изпадайте в преждевременна истерика. Ако не можете да не преживявате, то поне преживявайте мълчаливо.

При стрелките влакът подскачаше. Семафорите го гледаха зинали. Линиите се увеличаваха. Чувствуваше се, че приближава голям железопътен възел. Тревата изчезна; замени я сгурията. Пищяха маневриращи локомотиви. Стрелочниците свиреха. Изведнъж грохотът

се засили. Влакът се вмъкна в коридор между празни композиции, започна да трака като сметачна машина и да отброява вагоните.

Линиите се раздвояваха.

Влакът изскочи от коридора. Блесна слънце. Ниско, по самата земя, се разбягаха стрелочните фенери, приличащи на брадвички. Изви се пушек. Локомотивът, задъхан, изпусна белоснежни бакенбарди. При обръщателния кръг се чуваха викове. Работниците вкарваха един локомотив в депото, както се вкарва говедо в обор.

От внезапното спиране ставите на влака изпукаха. Всичко заскърца и на Иполит Матвеевич му се стори, че е попаднал в царството на зъбобола. Влакът спря до асфалтовия перон.

Москва. Рязанската гара — най-приветливата и най-новата от всички московски гари.

Нито една от останалите московски гари няма такива широки и високи помещения както Рязанската. Цялата Ярославска гара с нейните псевдоруски гребенчета и хералдически кокошки лесно може да се побере в големия бюфет-ресторант на Рязанската гара.

Московските гари са портите на града. Всеки ден през тях влизат и излизат тридесет хиляди пътници. През Александровската гара влиза в Москва чужденецът с гумени подметки, с голф и дебели вълнени чорапи. През Курската — в Москва се озовава кавказецът с кафяв овчи калпак с вентилационни дупчици и снажният волжанец с кълчищна брада. От Октомврийската изскача полуотговорен работник с чанта от прекрасна свинска кожа. Пристигнал е от Ленинград, за да уреди въпросите по координирането, съгласуването и конкретната връзка. Представителите на Киев и Одеса проникват в столицата през Брянската гара. Още от малката гара Тихонова обител киевчани започват презрително да се усмихват. Те много добре знаят, че Крещчатик е най-хубавата улица на земята. Одесчани мъкнат кошници и плоски кутии с пушена скумрия. Те също знаят коя е най-хубавата улица на земното кълбо. Но тя, разбира се, не е Крещчатик, а улица Ласал, бивша Дерибасовска. През Павелецката гара в Москва пристигат от Саратов, Аткарск, Тамбов, Ртищев и Козлов. Най-малко хора идват в Москва през Савеловската гара. Това са обуцари от Талдом, жители на град Дмитров, работници от Яхромските текстилни заводи или изпаднал в меланхолия летовник, който зиме и лете живее на гара Хлебниково. Оттук пътуването до Москва не е дълго. Най-голямото

разстояние по тази линия е сто и трийсет верста. През Ярославската гара в столицата нахълтват хора, пристигнали от Владивосток, Хабаровск, Чита, от далечни и големи градове.

Ала най-странни пътници слизат на Рязанската гара. Това са узбеки с бели муселинени чалми и пъстри халати, червенобради таджики, тюркмени, хивинци и бухарци, над чиито републики сияе вечното слънце.

Концесионерите с мъка се провряха до изхода и се озоваха на Каланчевския площад. Вдясно се издигаха хералдическите кокошки на Ярославската гара. Точно срещу тях смътно се открояваше Октомврийската гара, боядисана с блажна боя в два цвята. Часовникът на тази гара показваше десет и пет. Часовникът на Ярославската гара сочеше точно десет. А като се възряха в тъмносиния, украсен със знаците на зодиака циферблат на Рязанската гара, пътниците забелязаха, че часовникът показва десет без пет.

— Много удобно за срещи! — забеляза Остап. — Винаги имаш десет минути на разположение.

Файтонджията издаде звук с устните си като при целувка. Минаха под моста и пред пътниците се откри величествената панорама на столичния град.

— Къде собствено отиваме? — попита Иполит Матвеевич.

— При добри хора — отвърна Остап, — в Москва ги има много. И всички ми са познати.

— И при тях ли ще отседнем?

— Там е общежитие. Ако не при един, то при друг място все ще се намери.

На Охотни ряд^[1] имаше паника. На всички страни с табли на главата бягаха като гъски амбулантни търговци без позволено. След тях лениво препускаше конен милиционер. Безпризорни седяха край котела с асфалт и с наслада вдишваха мириса на кипящата смола.

Излязоха на Арбатския площад, минаха по Пречистенския булевард и като завиха надясно, спряха на Сивцев Вражек.

— Каква е тая къща? — попита Иполит Матвеевич.

Остап погледна розовата къщичка с мансарда и отговори:

— Общежитие за студенти-химици „Монах Бертолд Шварц“.

— На името на монах?

— Е, пошегувах се, пошегувах се. На името на Семашко.

Като всяко най-обикновено студентско общежитие в Москва домът на студентите химици отдавна бе населен с хора, твърде далеч от химията. Студентите се бяха пръснали. Част от тях завършиха курса и отидоха по назначеният си, друга част бяха изключени за показан слаб успех. Тази част именно, увеличавайки се от година на година, образува в розовата къщичка нещо средно между другарско общежитие и феодално селище. Напразно новите студенти се опитваха да влязат в общежитието. Ексихимиците бяха необикновено изобретателни и отблъскваха всички атаки. Дигнаха ръце от този дом. Смятаха го за запустял и той изчезна от всички планове на МУНИ^[2] Все едно, че го нямаше. А той съществуваше и в него живееха хора.

Концесионерите се изкачиха по стълбата на втория етаж и свърнаха в съвсем тъмен коридор.

— Светлина и въздух — каза Остап.

Изведнъж в мрака, до самия лакът на Иполит Матвеевич някой засумтя.

— Не се плашете — обясни Остап, — не е в коридора. Зад стената е. Шперплатът, както се знае от физиката, е най-добрият проводник на звука. По-внимателно! Дръжте се за мене! Тук някъде трябва да има огнеупорен шкаф.

Викът, който тутакси издаде Воробянинов, ударил гърдите си в остър железен ръб, показва, че шкафът наистина бе някъде тук.

— Заболя ли ви? — осведоми се Остап. — Това е още нищо. Физическа болка. Затова пък колко душевни мъки са изживени тук — ужас ме хваща, като си спомня. Точно тука имаше скелет, собственост на студента Иванопуло. Купил го бе от Сухаревка, но се страхуваше да го държи в стаята си. Така че посетителите най-напред се удряха в железния шкаф, а след това върху тях се строполяваше скелетът. Бременните жени много негодуваха.

По вита стълба съдружниците се изкачиха на мансардата. Голямата таванска стая бе разделена с шперплат на дълги преградки, широки метър и половина. Стаичките приличаха на ученически кутии за моливи с тази разлика само, че вместо моливи и перодръжки тук имаше хора и примуси.

— Коля, в къщи ли си? — тихо запитва Остап пред средната врата. В отговор и в петте ученически кутии се раздвижиха и загълчаха.

— В къщи — отговориха зад вратата.

— На тоя глупак пак му дойдоха рано-рано гости! — зашепна женски глас от крайната кутийка вляво.

— Не оставят човека да си поспи! — измърмори кутийка №2.

В третата кутийка радостно засъскаха:

— При Колка дойдоха от милицията. Заради вчерашното стъкло. В петата кутийка мълчаха. Там цвилеше примус и се чуваха целувки.

Остап бутна вратата с крак. Цялото шперплатово съоръжение се разклати и концесионерите се вмъкнаха в килийката на Колка. Картината, която се откри пред погледа на Остап, въпреки цялата си външна невинност, беше ужасна. В стаята имаше само един матрак на червени ивици, поставен върху четири тухли. Но не това обезпокои Остап. Мебелировката в стаята на Колка отдавна му бе позната. Не го учуди и Колка, седнал на матрака с обувки. Но до него седеше едно такова небесно създание, че Остап веднага помръкна. Такива момичета никога не са делови познати — прекалено сини им са очите и гладка шията. Това са любовници или, още по-лошо — съпруги, и то любими съпруги. И наистина Колка наричаше създанието Лиза, говореше и на „ти“ и ѝ се плезеше.

Иполит Матвеевич свали касторената си шапка. Остап извика Коля в коридора и там те дълго си шепнаха.

— Прекрасно утро, госпожице — каза Иполит Матвеевич.

Синеоката госпожица се засмя и без каквато и да било връзка със забележката на Иполит Матвеевич започна да разказва какви глупаци живеят в съседната кутия.

— Нарочно паят примуса, за да не се чува как се целуват. Но вие разбирате, че това е глупаво. Ние всичко чуваме. Те наистина вече нищо не чуват от своя примус. Искате ли ей сегичка да ви покажа? Слушайте!

И жената на Коля, разбрала всички тайни ни примуса, викна високо:

— Зверевци са глупци!

Зад стената се чуваше адското съскане на примуса и звучни целувки.

— Виждате ли? Нищо не чуват. Зверевци са глупци, дръвници и психопати. Виждате ли!...

— Да — каза Иполит Матвеевич.

— А ние не употребяваме примус. Защо? Ходим да се храним във вегетарианската гостилница, макар аз да съм против вегетарианската

храна. Но когато се оженихме с Коля, той мечтаеше как заедно ще ходим във вегетарианката. И ето че ходим. Аз много обичам месо. А там поднасят кюфтета от юфка. Само че, моля ви се, вие нищо не казвайте на Коля...

В този момент Коля и Остап се върнаха.

— Е, няма как, щом при тебе съвсем не е възможно да останем, ще отидем при Пантелей.

— Правилно, момчета — викна Коля. — Идете при Ивановуло. Той е наш момък.

— Идвайте ни на гости — каза жената на Коля, — много ще се радваме с моя мъж.

— Пак гости канят! — възмутиха се в крайната кутийка. — Като че ли малко гости им идват!

— А вие, глупци, дръвници и психопати, не е ваша работа! — каза жената на Коля, без да повишава глас.

— Чуваш ли, Иван Андреевич — завълнуваха се в крайната кутийка, — жена ти оскърбяват, а ти мълчиш.

Обадиха се невидимите коментатори и от другите кутийки. Словесната пукотевица се засилваше. Съдружниците слязоха долу, у Ивановуло.

Студентът го нямаше. Иполит Матвеевич драсна клечка кибрит. На вратата имаше бележка:

Ще се върна
не по-рано от 9₂.
Пантелей

— Не е голяма беда — каза Остап, — аз зная къде е ключът.

Той пошари с ръка под огнеупорната каса, намери ключа и отвори вратата.

Стаята на студента Иванопуло имаше същите размери като стаята на Коля, само че бе ъглова. Едната ѝ стена беше тухлена, с което студентът много се гордееше. Иполит Матвеевич забеляза с прискърбие, че студентът няма дори матрак.

— Чудесно ще се наредим — каза Остап, — прилична кубатура за Москва. Ако и тримата легнем на пода, дори ще остане малко място. А Пантелей е едно магаре! Интересно къде ли е дянал матрака?

Прозорецът гледаше към уличката. По нея се разхождаше милиционер. Насреща, в къщичка, построена в стила на готическа кула, се помещаваше легацията на малка държавица. Зад желязната ограда играеха на тенис. Бялата топчица летеше. Чуваха се кратки възгласи.

— Аут — каза Остап, — играта е от ниска класа. Но хайде да си починем.

Концесионерите постлаха вестници на пода. Иполит Матвеевич извади малката възглавничка, която носеше със себе си.

Остап се просна върху телеграмите и заспа. Иполит Матвеевич отдавна вече спеше.

---

[1] Охотни ряд — пазар в Москва за дивеч и живи птици — Б.пр.

↑

[2] МУНИ — Московско управление на недвижими имуществва. ↑

ГЛАВА XVII

ГРАЖДАНИ, УВАЖАВАЙТЕ МАТРАЦИТЕ!

- Лиза, хайде да вървим да обядваме!
- Не ми се яде. Вчера нали обядвах.
- Не мога да те разбера!
- Няма да дойда да ти ям фалшивия заек.
- Глупаво постъпваш.
- Не мога да се храня с вегетариански кренвирши.
- Днес ще ядеш пудинг с ябълки.
- Нещо не ми се ще.
- Говори по-тихо. Всичко се чува.

И младите съпрузи преминаха към драматичен шепот.

След две минути Коля разбра, за пръв път през тримесечния си съпружески живот, че любимата му жена обича много по-малко от него кренвирши от моркови, картофи и грах.

— Искаш да кажеш, че предпочиташ кучешко месо пред диетичната храна? — изкрещя Коля, забравил в избухливостта си за подслушващите съседи.

— Но говори по-тихо! — изкрещя високо и Лиза. — А се държиш и лошо с мене. Да! Аз обичам месо! Понякога. Какво лошо има в това?

Слисан, Коля млъкна. Тоя обрат бе неочакван за него. Месото би объркало много, непоправимо, неговия бюджет. Крачейки нагоре-надолу покрай матрака, на който се бе свила на топка пламналата Лиза, младият съпруг правеше отчаяни изчисления.

Дори в най-добрите месеци копирането в чертожното бюро „Техносила“ донасяше на Коля Калачов не повече от четиридесет рубли. Наем той не плащаше. Запустялото общежитие нямаше домоуправител и там наемът бе абстрактно понятие. Десет рубли отиваха за курса на Лиза по кроене и шев, с права на строителен техникум. Обедът на двамата (едно първо — манастирски борш, и едно второ — фалшив заек или чисто и просто юфка), изяждан честно по половина във вегетарианската гостилница „Не кради“, изтръгваше от

бюджета на съпрузите тринадесет рубли месечно. Останалите пари кой знае къде отиваха. Това най-много смущаваше Коля. „Къде отиват парите?“ — замисляше се той, докато чертаеше с райсфедера дълга и тънка линия по небесносинята копирна хартия. При тия условия да се премине към месна храна, означаваше пълен провал. Ето защо Коля пламенно заговори:

— Помисли си само, да ядеш трупове на убити животни! Людоедство под маската на култура! Всички болести идват от месото.

— Разбира се — каза с лека насмешка Лиза, — например ангината.

— Да, да, и ангината! А ти какво мислиш? Организмът, отслабнал от вечната употреба на месо, няма сили да се съпротивлява на инфекцията.

— Колко е глупаво всичко това!

— Не това е глупаво. Глупав е оня, който се стреми да натъпче стомаха си, без да се грижи за количеството на витамините...

Коля изведнъж млъкна. Пред вътрешния му поглед израстваше обемиста свинска пържола, която все повече и повече засенчваше фона от неапетитни и блудкави тестени ястия, каши, картофени безвкусици. Изглежда, че тя току-що бе изскочила от тигана. Още цвърчеше, бълболеше и издаваше пикантна миризма. Кокалът стърчеше от пържолата като пистолет за дуел.

— Но ти разбери най-сетне — закреця Коля, — някаква си свинска пържола отнема на човека. Цяла седмица живот!

— Нека отнема! — каза Лиза. — Фалшивият заек отнема половин година. Вчера, когато изядохме пържените моркови, почувствувах, че умирам. Само че не исках да ти кажа.

— Защо пък не си искала да ми кажеш?

— Нямах сили. Страхувах се да не заплача.

— А сега не се ли страхуваш?

— Сега вече ми е все едно.

Лиза изхълца.

— И Лев Толстой не е ял месо — каза Коля с треперещ глас.

— Да-а — отвърна Лиза, хълцайки през сълзи, — графът е ял аспержи.

— Аспержите не са месо.

— А когато е писал „Война и мир“, той е ял месо! Ял е, ял, ял! И „Ана Каренина“ когато е писал, е лапал, лапал, лапал!

— Млъкни най-сетне!

— Лапал е, лапал, лапал!

— А когато е писал „Крайцеровата соната“, също ли е лапал? — язвително запита Коля.

— „Крайцеровата соната“ е малка. Да бе опитал да напише „Война и мир“, като се храни с вегетариански кренвирши!

— Какво току ми навираш тоя твой Толстой?

— Аз да ти навирам Толстой?! Аз? Аз да ви навирам Толстой?! Коля също премина на „ви“. В останалите кутийки не криеха ликуването си. Лиза бързо наместваше синята си плетена шапчица от тила към челото.

— Къде отиваш?

— Остави ме на мира. Имам си работа.

И Лиза избяга.

„Къде може да отиде?“ — помисли си Коля. Той се послуша.

— Много свобода се даде на жената при съветската власт — каза някой в крайната кутийка отляво.

— Отиде да се дави! — решиха в третата кутийка.

Петата кутийка запали примуса и се зае с обичайните си целувки. Лиза тичаше развълнувана по улиците.

Беше часът от неделния ден, когато щастливците си превозват по Арбатска улица матраци от пазара.

Главни купувачи на пружинени матраци са младоженците и съветските граждани от средна ръка. Те ги превозват изправени и ги прегръщат с две ръце. И как няма да прегръщаш тая синя, с лъскави цветчета основа на своето щастие!

Граждани! Уважавайте пружинения матрак със сини цветчета! Та това е семейното огнище, алфата и омегата на мебелировката, общото и цялостното на домашния уют, любовната база, бащата на примуса! Как сладко се спи под демократичния звън на неговите пружини! Какви чудни сънища вижда човек, заспиващ върху неговата синя груба тъкан! На какво уважение се радва всеки собственик на матрак!

Човек, лишен от матрак, е за окайване. Той не съществува. Не плаща данъци, няма жена, познатите не му дават пари назаем „до

първи“, шофьорите на таксите му подхвърлят оскърбления, момичетата му се подиграват: те не обичат идеалистите.

Човек, лишен от матрак, обикновено пише стихове:

*Часовникът „Буре“ отмерва равен звън,
а ти седиш в шезлонга тъй приятно!
Снежинките се вият като нежен сън,
като мечти прелитат врани — ято.*

Твори той, изправен край високата маса на телеграфната станция, и задържа деловите собственици на матраци, дошли да изпращат телеграми.

Матракът пречупва човешкия живот. В тапицировката и пружините му се крие някаква сила, притегателна и все още неизследвана. Хора и вещи се стичат на призивния звън на неговите пружини. Идва финансовият агент, дохождат и момичета. Те искат да се сприятелят с притежателите на матраци. Финансовият агент върши това с фискална цел, в полза на държавата, а момичетата — безкористно, подчинявайки се на законите на природата.

Разцъфва младостта. Събрал данъците, както пчелата събира пролетен прашец, финансовият агент с радостно жужене отлита за своя участъков кошер. А отдръпналите се момичета биват заменени от съпруга и примус „Ювел №1“.

Матракът е ненаситен. Той иска жертвоприношения. Нощем издава шум на падаща топка. Нужна му е етажерка. Нужна му е маса с модерни крака. Пружините му дрънчат — той иска завеси, пердета и кухненски съдове. Той тласка човека и му казва:

— Тръгвай! Купи корито и дъска за гладене!

— Срамувам се заради тебе, човече. Ти все още нямаш килим!

— Работи! Скоро ще ти донеса деца! Трябват ти пари за пелени и детска количка.

Матракът всичко помни и всичко върши посвоему.

Дори поетът не може да избегне общата участ. Ето той си носи от пазара матрак, като с ужас се притиска до мекия му търбух.

— Ще сломя упорството ти, поете! — казва матракът. — Сега вече няма да тичаш до телеграфа, за да пишеш стихове. И изобщо

струва ли си да се пишат стихове? Постъпи на служба? И салдото винаги ще бъде в твоя полза. Помисли за жената и децата.

— Аз нямам жена! — крещи поетът и се отдръпва от пружинения учител.

— Ще имаш. Но не се обзалагам, че тя ще бъде най-красивото момиче на земята. Не зная дори дали ще бъде добра. Бъди готов за всичко. Ще ти се родят деца.

— Не обичам децата!

— Ще ги обикнеш!

— Вие ме плашите, гражданино матрако!

— Мълчи, глупако! Ти не знаеш още всичко! Ще вземеш и мебели на кредит от Мосдрев^[1].

Ще те убия, матрако!

— Паленце! Ако дръзнеш да сториш това, съседите ще съобщят в домоуправлението.

Така всеки неделен ден из улиците на Москва кръстосват щастливци под радостния звън на матраците.

Но не само с това, разбира се, е забележителен московският неделен ден. Неделята е ден на музеите.

В Москва има особена категория хора. Те нищо не разбират от живопис, не се интересуват от архитектура и не обичат античните паметници. Тая категория хора посещават музеите само защото те се намират в прекрасни сгради. Тия хора сноват из залените с ослепителна светлина зали, разглеждат със завист фреските по таваните, пипат с ръце това, което е забранено да се пипа, и току мърморят:

— Ех! Живеели са хората!

За тях няма значение, че стенописът е работа на французина Пюви дьо Шаван. За тях е важно да научат колко е струвало това на бившия собственик на сградата. Те се изкачват по стълбището с мраморни статуи по площадките и си представят колко лакеи са стояли тук, каква заплата и колко бакшиш е получавал всеки лакей. Върху камината има порцеланови украшения, но те не им обръщат внимание и решават, че камината е скъпа работа: твърде много дърва гълта. В трапезарията с дъбова облицовка те не забелязват изключително изкусната резба. Мъчи ги една мисъл: какво е ял тук бившият стопанин-търговец и колко би струвало това при сегашната скъпотия?

Във всеки музей могат да се намерят такива хора. Докато гражданите при груповите посещения бодро преминават от един шедьовър към друг, такъв човек стои сред залата и без да гледа нищо, мучи жално:

— Ех! Живеели са хората!

Лиза тичаше по улицата, преглъщайки сълзите си. Мислите я гонеха. Тя мислеше за своя беден, но щастлив живот.

„Ако имаше още маса и два стола, щеше да е съвсем хубаво. И примус в края на краищата трябва да си набави човек. Трябва по някакъв начин да се нареди.“

Тя тръгна по-бавно, тъй като внезапно си спомни за караницата с Коля. Пък и бе много гладна. Злобата към мъжа и се разпали в нея мигновено.

— Просто безобразие! — каза тя гласно. Още повече ѝ се прияде.

— Добре де, добре! Сама знам какво трябва да правя.

И цяла пламнала, Лиза си купи от една продавачка сандвич с варен салам. Колкото и да бе гладна, видя ѝ се неудобно да яде на улицата. Така или иначе, но тя все пак бе собственичка на матрак и умело се справяше с живота. Огледа се и влезе във входа на една двуетажна къща. И там с голямо наслаждение се зае със сандвича. Саламът беше великолепен. Група граждани влязоха във входа. Минавайки покрай изправената до стената Лиза, те я поглеждаха.

„Нека гледат!“ — реши озлобената Лиза.

---

[1] Московско обединение на дървообработващата промишленост. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XVIII МЕБЕЛНИЯТ МУЗЕЙ

Лиза избърса с кърпичка устата си и изтърси трохите от блузката. Стана ѝ по-весело. Тя стоеше пред табелка:

Да се върне в къщи, и бе неудобно. А нямаше при кого да отиде. В джоба ѝ дрънчаха двадесет копейки. И Лиза реши да започне самостоятелния си живот с посещението на музея. Провери парите си и влезе във вестибюла.

Там тя веднага се натъкна на човека с овехтяла брада, който, впил мрачен поглед в малахитовата колона, седеше през зъби:

— Богато са живеели хората!

Лиза погледна колоната с благоговение и се отправи за горния етаж.

Тя се повъртя десетина минути в малките квадратни стаи с толкова ниски тавани, че всеки влязъл тук човек изглеждаше гигант.

Това бяха стаи, мебелирани в стил ампир от времето на Павел I, от махагон и карелска бреза — със строги, странни и войнствени мебели. Два квадратни шкафа, чиито стъклени вратички бяха пресечени с кръстосани копия, стояха срещу писалищната маса. Масата бе необятна. Да се седне край нея, бе равносилно да седнеш на Театралния площад, при което Большой театър с колоната и четирите бронзови грамадни коня, откарващи Аполон на премиерата на „Червения мак“, биха изглеждали върху масата като мастилница. Така поне се струваше на Лиза, хранена с моркови като някой заек. По ъглите имаше кресла с високи облегалки, които най-отгоре бяха извити като рога на овен. Слънцето играеше по тапицировката на креслата в прасковен цвят.

В такова кресло човек с удоволствие би седнал веднага, но сядането бе забранено.

Лиза мислено си представи как би изглеждало креслото в безценния стил павловски ампир до нейния матрак на червени ивици. Нямаше да е лошо. Тя прочете окачената на стената табелка с научно и идеологично обоснование на стила ампир от времето на Павел I и натъжена, че те с Коля нямат стая в този дворец, се озова в някакъв коридор.

Вляво от самия под се подаваха ниски полукръгли прозорци. През тях, под краката си, Лиза видя огромна бяла зала с колони, с прозорци от двете страни. В залата също имаше мебели и сновяха посетители. Лиза се спря. Никога досега тя не бе виждала още зала под краката си.

Захласната и онемяла от възторг, Лиза дълго гледа надолу. Изведнъж забеляза, че там, от креслата към бюрото, минават нейните днешни познати — Бендер и неговият спътник, представителният старец с бръснатата глава.

— Чудесно! — каза Лиза. — Няма да ми бъде така скучно.

Тя много се зарадва, изтича долу и веднага се обърка. Попадна в червена гостна, където имаше около четиридесет предмета. Бяха орехови мебели с извити крачета. От гостната нямаше изход. Трябваше да изтича обратно през кръглата стая с горно осветление, която беше мебелирана сякаш само с пъстри възглавнички.

Лиза тичаше покрай брокатени кресла от Италианското възраждане, покрай холандски шкафови, покрай голям готически креват с балдахин на черни вити колони. На това легло човек би изглеждал не по-голям от орех.

Най-сетне тя чу глъчката на групата посетители; те слушаха невнимателно ръководителя си, който порицаваше империалистическите замисли на Екатерина 11 във връзка със слабостта на покойната императрица към мебелите стил Людовик XVI.

Това бе именно голямата зала с колони, с прозорци от двете страни. Лиза отиде на другия край, където познатият ѝ другар Бендер говореше нещо разпалено на своя спътник с обръснатата глава.

Когато се приближи, тя чу звучен глас:

— Мебели в стил шик-модерн. Но май че не са тия, които ни интересуват...

Да, но тук безспорно има и други зали. Трябва да разгледаме последователно всичко.

— Здравейте — каза Лиза.

Двамата се обърнаха и в същия миг се намръщиха.

— Здравейте, другарю Бендер. Много се радвам, че ви намерих. Така сама ми е скучно. Нека да разглеждаме всички заедно.

Концесионерите се спогледаха. Иполит Матвеевич се престори на весел, макар да му бе неприятно, че Лиза може да ги забави и им попречи във важната работа — търсенето на брилянтовия стол.

— Ние сме типични провинциалисти — каза Бендер нетърпеливо, — но как вие, московчанката, сте попаднали тука?

— Съвсем случайно. Скарах се с Коля.

— Я виж ти! — забеляза Иполит Матвеевич.

— Хайде да излезем от тази зала — рече Остап.

— Но аз още не съм я разгледала. Тя е толкова хубавичка.

— Започва! — пошепна Остап на ухото на Иполит Матвеевич; после се обърна към Лиза и добави: — Тук няма какво да се гледа. Упадъчен стил. Епохата на Керенски.

— Казваха ми, че тук някъде имало мебели, работа на майстор Гамбс — обади се Иполит Матвеевич, — нека да отидем там.

Лиза се съгласи, хвана Воробянинов под ръка (той ѝ се струваше чудно мил представител на науката) и тръгна към изхода. Въпреки цялата сериозност на положението и настъпилия решителен момент в търсенето на съкровищата Бендер, който вървеше след девойката, весело се подсмиваше. Разсмиваше го предводителят на команчите в ролята на кавалер.

Лиза страшно много пречеше на концесионерите. Докато те само с един поглед определяха, че търсените мебели не са в съответната зала и неволно се повличаха към следващата, Лиза се застояваше дълго във всеки кът. Тя прочиташе на глас всички печатни критични бележки за мебелите, правеше остри забележки по адрес на посетителите и дълго се спираше пред всеки експонат. Неволно и без да си дава сметка за това, тя приспособяваше видените мебели за своята стаичка и нуждите си. Готическият креват не ѝ хареса никак. Той бе твърде голям. Дори да получиеше Коля по някакво чудо стая от осем квадратни метра, то и тогава средновековното легло не би се поместило в стаята. Но все пак Лиза дълго обикаля кревата и измерва с малките си крачки истинската му площ. Беше ѝ много весело. Тя не забелязваше киселите физиономии на своите спътници, чиито рицарски характери не им позволяваха да хукнат презглава към стаята на майстор Гамбс.

— Ще потърпим — прошепна Остап, — мебелите няма да избягат; а вие, предводителю, не се притискайте о момичето. Ревнувам.

Воробянинов самодоволно се усмихна.

Залите се низеха бавно. Нямаха край. Мебелите от александровската епоха бяха представени с многобройни комплекти. Сравнително малките размери на тия мебели доведоха Лиза във възторг.

— Гледайте, гледайте! — наивно крещеше тя, като хващаше Воробянинов за ръкава. — Виждате ли това бюро? Колко би подхождало за нашата стая! Нали?

— Разкошни мебели! — раздражено каза Остап. — Само че упадъчни.

— Тук вече бях — каза Лиза, влизайки в червената гостна, — мисля, че не си струва да се спираме.

За нейно учудване равнодушните към мебелите спътници застинаха на вратата като часовои.

— Защо се спряхте? Да вървим. Уморих се вече.

— Почакайте — каза Иполит Матвеевич, като се освобождаваше от ръката ѝ, — една минутка.

Голямата стая бе претъпкана с мебели. Гамбсовски столове бяха наредени покрай стената и около масата. Диванът в ъгъла също бе ограден със столове. Техните извити крачета и удобни облегалки бяха вълнуващо познати на Иполит Матвеевич. Остап го гледаше изпитателно. Иполит Матвеевич пламна.

— Вие сте уморена, госпожице — обърна се той към Лиза, — поседнете ей тука и си починете, а ние с него ще пообиколим още малко. Тази зала ми се струва интересна.

Накараха Лиза да седне.

Концесионерите се отдръпнаха до прозореца.

— Те ли са? — запита Остап.

— Май че са те. Трябва да ги разгледам по-внимателно.

— Всички столове ли са тук?

— Сега ще ги преброя. Почакайте, почакайте...

Воробянинов започна да мести поглед от стол на стол.

— Но чакайте — каза той най-сетне, — столовете са двадесет. Не може да бъде. Трябва да са всичко десет.

— Но вие се вгледайте хубавичко. Може да не са същите столове. Тръгнаха между столовете.

— Е? — припираше Остап.

— Облегалата сякаш не са като на моите.

— Значи, не са те?

— Не са.

— Напрасно май съм тръгнал с вас.

Иполит Матвеевич бе напълно сломен.

— Добре — рече Остап, — заседанието продължава. Столът не е игла. Ще се намери. Дайте тук ордерите. Ще трябва да се влезе в неприятен контакт с администрацията на музея. Седнете до момичето и чакайте. Веднага ще се върна.

— Защо сте така натъжен? — запита го Лиза. — Навярно се уморихте?

Иполит Матвеевич гледаше да се отърве с мълчание.

— Глава ли ви боли?

— Да, малко. Грижи, знаете. Липсата на женски ласки се отразява върху живота.

Отначало Лиза се учуди, а след това, като погледна своя събеседник с бръсната глава, наистина го съжали. Очите на Воробянинов бяха очи на страдалец. Пенснето не можеше да скрие ясно очерталите се торбички. Резкият преход от спокойния живот на деловодител в околийско гражданско отделение към неудобния и изпълнен с грижи живот на човек, тръгнал на лов за брилянти, и авантюрист не можеше да не остави своя отпечатък. Иполит Матвеевич

бе отслабнал много и черният му дроб се обаждаше. Под строгия надзор на Бендер Иполит Матвеевич губеше физиономията си и бързо се разтапяше под влиянието на могъщия интелект на сина на турския поданик. Сега, останал за минутка насаме с очарователната гражданка Калачова, му се прищя да ѝ разкаже за всички горчивини и тревоги, но не посмя да стори това.

— Да — каза той, като гледаше с нежност събеседничката си, — такива работи. Но как живеете вие, Елизавета...

— Петровна. А вас как ви казват? Воробянинов назова името и презимето си.

„Приказка за голямата любов“ — помисли си Иполит Матвеевич, като се вглеждаше в простодушното лице на Лиза. Старият предводител на дворянството почувствува такова силно, непреодолимо желание за женска ласка, чиято липса се отразява така тежко върху живота, че тутакси грабна ръчичката на Лиза в своите набръчкани ръце и започна пламенно да ѝ говори за Париж. Поиска му се да е богат, щедър и обаятелен. Искаше му се да бъде привлекателен и в отделно сепаре, под звуците на оркестри, да пие шампанско с красавицата от дамския оркестър. За какво можеше да говори с това момиче, което абсолютно нищо не знаеше нито за шампанското, нито за дамските оркестри и което поради природата си не можеше дори да схване цялата прелест на този жанр? А как му се искаше да бъде привлекателен! И Иполит Матвеевич се мъчеше да прелъсти Лиза с разказите си за Париж.

— Вие научен работник ли сте? — запита Лиза.

— Да, до известна степен — отвърна Иполит Матвеевич, съзнавайки, че от момента на запознаването си с Бендер отново е придобил несвойственото му през последните години нахалство.

— Простете за нескромността, но на колко сте години?

— За науката, която представлявам в момента, това няма значение. Лиза бе покорена от този бърз и на място отговор.

— Но все пак? Тридесет? Четиридесет? Петдесет?

— Почти. Тридесет и осем.

— Охо! Изглеждате значително по-млад.

Иполит Матвеевич се почувствува щастлив.

— Кога ще ми доставите удоволствие да ви видя отново? — запита той с глух глас.

Лиза се засрами много. Почна да се върти в креслото и се натъжи.
— Къде се губи другарят Бендер? — запита тя с тъничко гласче.
— Е, кога? — попита Воробянинов нетърпеливо. — Кога и къде ще се видим?

— Ами не зная. Когато искате.

— Днес може ли?

— Днес?

— Моля ви.

— Е, добре. Нека да е днес. Наминете към нас.

— Не, нека се видим някъде навън. Времето сега е прекрасно. Знаете ли стиховете:

*Май — немирникът, май — магьосникът,
вее със свежо ветрило.*

— От Жаров ли са тези стихове?

— М-м да... Струва ми се. Та, значи, днес? Къде?

— Колко сте чуден! Където искате. Искате ли при огнеупорния шкаф? Знаете ли го? Когато се здрачи...

Иполит Матвеевич едва успя да целуне ръката на Лиза, което направи много тържествено, на три пъти, и Остап се върна. Той беше много сериозен.

— Извинете, мадмоазел — каза той бързо, — но ние с моя приятел не можем да ви придружим. Излезе малка, но твърде важна работица. Трябва веднага да отидем на едно място.

Иполит Матвеевич не можа да си поеме дъх.

— Довиждане, Елизавета Петровна — каза той бързешком, — извинявайте, извинявайте, извинявайте, но ние страшно бързаме.

И съдружниците изтичаха, като оставиха смаяната Лиза в стаята, натъпкана с мебели, изработка на майстор Гамбс.

— Ако не бях аз — започна Остап, когато слизаха по стълбището, — нищо нямаше да излезе. Вие трябва да ми се кланяте! Поклонете ми се, метани ми правете, не се страхувайте, главата ви няма да се откъсне! Слушайте! Вашите мебели нямат музейно значение. Мястото им не е в музея, а в казармата на изправителния батальон. Доволен ли сте от тази ситуация?

— Какво издевателство! — възкликна Воробянинов, който бе започнал да се освобождава от игото на могъщия интелект на сина на турския поданик.

— Мълчание — отвърна студено Остап, — вие не знаете какво става. Ако сега не вземем нашите мебели — свършено е. Никога няма да ги видим. Току-що имах в канцеларията тежичък разговор със завеждащия тази историческа смет.

— Е, и какво? — закрещя Иполит Матвеевич. — Какво ви каза завеждащият?

— Каза всичко, каквото трябва. Не се вълнувайте. „Кажете — помолих го аз, — как да се обясни, че изпратените ви по ордер мебели от Старгород не са в наличност?“ Запитах, разбира се, любезно, по приятелски. „Какви мебели? — пита той. — При мене в музея такива факти не се наблюдават!“ Тук такси му пъгнах ордера под носа. Зарови се в книгата. Търси половин час и най-сетне се връща. Е, как мислите вие? Къде са мебелите?

— Изчезнали? — изписка Воробянинов.

— Представете си, не. Представете си, че в тази неразбория те са оцелели. Както вече ви казах, те нямат музейна ценност. Струпали ги в склада и едва вчера, забележете, вчера, след седем години (седем години са стояли в склада!), били изпратени за публична разпродажба. Публичен търг в Главнаука^[1]. И ако не са ги купили вчера или днес сутринта, те са наши! Доволен ли сте?

— Бързо! — изкрещя Иполит Матвеевич.

— Файтонджия! — провикна се Остап.

Качиха се, без да се пазарят.

— Правете ми метани, правете ми метани! Не се бойте, хофмаршале! Вино, жени и карти ни са осигурени. Тогава ще си уредим и сметката за синята жилетка.

В пасажа на Петровка, където се помещаваше залата за публични търгове, концесионерите се втурнаха буйни като жребци.

Още в първото помещение те видяха това, което толкова дълго търсеха. Десетте стола на Иполит Матвеевич стояха на извитите си крачета наредени, покрай стената. Дори тапицировката им не беше нито потъмняла, нито избеляла, нито пък протъркана. Столовете бяха нови и чисти, сякаш току-що излезли изпод надзора на старателната Клавдия Ивановна.

— Те ли са? — запитва Остап.

— Господи, господи — повтаряше Иполит Матвеевич, — те са, те са. Същите. Този път няма никакво съмнение.

— За всеки случай да проверим — каза Остап, като се мъчеше да запази спокойствие.

Той се приближи до продавача:

— Моля, тия столове не са ли от Мебелния музей?

— Тези ли? Тези — да.

— А продават ли се?

— Продават се.

— Цена?

— Цената още не е определена. Продаваме ги на търг.

— Аха. Днес ли?

— Не. Днес търгът вече свърши. Утре от пет часа.

— А сега не се ли продават?

— Не. Утре от пет часа.

Невъзможно бе да се откъснат от столовете току-така, изведнъж.

— Позволете ни — прошепна Иполит Матвеевич — да ги разгледаме. Може ли?

Концесионерите дълго разглеждаха столовете, сядаха по тях, гледаха за приличие и други вещи. Воробянинов сумтеше и току побутваше Остап с лакът.

— Благодарете ми! — шепнеше Остап. — Правете ми метани, предводителю!

Иполит Матвеевич бе готов не само да прави метани на Остап, но дори да целува подметките на малиновочервените му чепици.

— Утре — мълвеше той, — утре, утре, утре.

Искаше му се да запее.

---

[1] Главно управление на научните учреждения. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ХІХ

БАЛОТИРАНЕ ПО ЕВРОПЕЙСКИ

Докато приятелите водеха културно-просветен живот, посещаваха музеи и се навъртаха около момичетата, в Старгород, на улица Плеханов, двойната вдовица Грицацуева, жена пълна и немоцна, се съвещаваше и съзаклятничеше със своите съседки. Всички вкупом разглеждаха оставената от Бендер бележка и дори я гледаха срещу светлината. Но на нея нямаше водни знаци, а дори и да имаше, тайнствените драскулки на великолепия Остап едва ли биха станали по-ясни.

Минаха три дни. Хоризонтът си оставаше чист. Нито Бендер, нито Цедката за чай, ни кухата гривничка, нито столът се връщаха. Всички тия одушевени и неодушевени предмети бяха изчезнали по най-мистериозен начин.

Тогава вдовицата взе радикални мерки. Отиде в администрацията на „Старгородская правда“ и там набързо ѝ скалпиха обявлението:

МОЛЯ ЛИЦАТА,

КОИТО ЗНАЯТ МЕСТОПРЕБИВАВАНЕТО

Изчезнал е от къщи др. Бендер, 25—30-годишен. Облечен със зелен костюм, жълти чепици и синя жилетка. Брюнет.

Знаещите моля да съобщят срещу прилично възнаграждение. Улица Плеханов 15, Грицацуева.

— Ваш син ли е? — осведомиха се със съчувствие в администрацията.

— Мъж ми е! — отвърна мъченицата и скри лице в кърпичката си.

— Ах, мъж!

— Законен. Защо?

— Нищо. Не би било зле да се обърнете и към милицията.

Вдовицата се изплаши. Тя се страхуваше от милицията. Изпроводена от недоумяващите погледи, вдовицата си отиде.

Трикратно прозвуча призивът от страниците на вестник „Старгородская правда“. Но великата страна мълчеше. Не се и. Никой не се яви да получи приличното възнаграждение. Съседките продължаваха да сплетничат.

С всеки изминат ден челото на вдовицата ставаше все по-мрачно. И странно нещо: мъжът се мярна като ракета, отмъкна в черното небе хубавия стол и семейната цедка, но вдовицата все още го обичаше. Кой може да разбере сърцето на жената, особено на вдовицата?

В Старгород вече свикнаха с трамвая и се качваха в него без страх. Кондукторите викаха с бодри гласове: „Места няма!“ и всичко си вървеше така, сякаш трамваят бе прокаран в града още по времето на Владимир Червеното Слънчице. Инвалидите от всички категории, жените с деца и Виктор Михайлович Полесов се качваха в трамвая от предната платформа. На поканата: „Билети моля!“ — Полесов важно отвръщаше: „Карта“ — и си оставаше до ватмана. Карта той нямаше и не можеше да има.

Пребиваването на Воробянинов и на великия комбинатор остави в града дълбока следа.

Заговорниците ревностно пазеха поверената им тайна. Мълчеше дори Виктор Михайлович, когато винаги нещо го глождеше да разкаже вълнуващите го тайни още на първия срещнат. Ала като си представеше широките плещи на Остап, Полесов се въздържаше. Олекваше му на душата само когато си поговореше с гледачката.

— Ами вие как мислите, Елена Станиславовна — казваше ѝ той, — с какво да си обясним изчезването на нашите ръководители?

Това също така много интересуваше Елена Станиславовна, но тя нямаше никакви сведения.

— А не мислите ли, Елена Станиславовна — продължаваше неуморният шлосер, — че те сега изпълняват някаква специална

задача?

Гледачката беше убедена, че е именно така. На същото мнение бе, изглежда, и папагалът с червените гащички. Той гледаше Полесов със своето кръгло умно око, сякаш му казваше: „Дай ми семчици и аз веднага всичко ще ти разкажа. Виктор, ти ще станеш губернатор. Ще ти бъдат подчинени всички шлосери. А вратарят от жилищен дом №5, тоя самозабравил се простак, вратар ще си остане!“

— А не мислите ли, Елена Станиславовна, че ние трябва да продължим работата? Така или иначе, но не бива да седим със скръстени ръце!

Гледачката се съгласи и забеляза:

— Ама Иполит Матвеевич е герой!

— Герой е, Елена Станиславовна! Няма никакво съмнение. Ами смелият офицер с него? Делови човек! Не зная вие как мислите, Елена Станиславовна, но работата не може да остане така. В никакъв случай не може.

И Полесов започна да действа. Той посещаваше редовно всички членове на тайния съюз „Меча и ралото“, като особено много досаждаше на предпазливия собственик на одеския артел „Московски кравайчета“, гражданина Кислярски. Щом видеше Полесов, Кислярски помръкваше. А заговореше ли се, че трябва да се действа, страхливият производител на гевреци изпадаше в лудост.

В края на седмицата всички се събраха у Елена Станиславовна, в стаята с папагала. Полесов кипеше.

— Ти, Виктор, много-много не дрънкай. — казваше му разсъдливият Дядев, — какво току се шляеш по цели дни из града?

— Трябва да се действа! — крещеше Полесов.

— Че трябва да се действа — трябва, но да се крещи, е съвсем излишно. Аз, господа, ето как си представям всичко. Щом веднъж Иполит Матвеевич е казал — значи, работата е свята. И вероятно няма да чакаме дълго. Как ще стане всичко това, не е необходимо ние да знаем: за тази работа си има военни. А ние сме от гражданската част — представители на градската интелигенция и на търговското съсловие. Какво е важното за нас? Да бъдем готови. Ние имаме ли нещо? Център имаме ли? Нямаме. Кой ще стане кмет на града? Такъв нямаме. А това, господа, е най-главното. Англичаните, господа, май няма повече да се церемонят с болшевиките. Това за нас е първият

признак. Всичко ще се промени, господа, и то твърде бързо. Уверявам ви.

— В това ние не се съмняваме — каза важно Чарушников.

— И много добре, че не се съмнявате. Какво е вашето мнение, господин Кислярски? И вашето, млади хора?

С целия си вид Никеша и Владя изразиха увереност в бързата промяна. А Кислярски, разбрал от думите на шефа на търговската фирма „Бързоопак“, че не ще се наложи да взема непосредствено участие във въоръжените стълкновения, се съгласи зарадван.

— Какво трябва да правим сега? — нетърпеливо запита Виктор Михайлович.

— Ще чакате — каза Дядев, — вземете пример от спътника на господин Воробянинов. Каква ловкост! Каква предпазливост! Вие забелязахте ли колко бързо обърна той работата за помощ на безпризорните? Така трябва да действуваме и ние. Ние само помагаме на децата. И така, господа, да набележим кандидатурите!

— Предлагаме за предводител на дворянството Иполит Матвеевич Воробянинов! — възкликнаха младите хора Никеша и Владя.

Чарушников се изкашля снизходително.

— Ама че го казахте и вие! Той най-малко министър ще бъде. А може и по-нагоре да го издигнем — диктатор!

— Какво приказвате, господа — обади се Дядев, — предводител е нещо съвсем незначително! За губернатор трябва да помислим, а не за предводител. Нека почнем с губернатор. Аз мисля...

— Господин Дядев! — възторжено извика Полесов. — Та кой друг може да поеме кормилото на цялата губерния?

— Много съм поласкан от доверието... — започна Дядев, но в същия миг го прекъсна почервенелият Чарушников.

— Този въпрос, господа — каза той с пресилване в гласа, — би трябвало да се поизясни.

Той се стараяше да не гледа Дядев.

Собственикът на „Бързоопак“ разглеждаше с високомерие ботушите си, по които се бяха полепили дървени стърготини.

— Не възразявам — промълви той, — нека балотираме. Тайно или явно гласуване?

— По съветски не ни трябва — обидено каза Чарушников, — да гласуваме честно, по европейски — тайно.

Гласуваха с листчета. За Дядев бяха подадени четири бележки. За Чарушников — две. Някой се беше въздържал. По лицето на Кислярски се виждаше, че е той. Не му се искаше да разваля отношенията си с бъдещия губернатор, който и да беше той.

Когато треперещият от вълнение Полесов оповести резултатите от честното европейско балотиране, в стаята настъпи тягостно мълчание. Всеки избягваше да гледа Чарушников. Провалилият се кандидат за губернатор седеше като опозорен.

Елена Станиславовна го съжаляваше. Тя бе гласувала за него.

Другия глас ловкият в изборните работи Чарушников бе подал сам за себе си. Добрата Елена Станиславовна тутакси каза:

— А за кмет предлагам все пак да бъде избран мосю Чарушников.

— Защо все пак? — обади се великодушният губернатор. — Не все пак, а именно него и никого друго. Обществената дейност на господин Чарушников ни е много добре известна.

— Съгласни, съгласни! — завикаха всички.

— Да смятаме ли изборния за утвърден?

Опозореният Чарушников се оживи и дори запротестира:

— Не, не, господа, моля да се гласува. За кмет дори по е необходимо да се гласува, отколкото за губернатор. Щом вие, господа, искате да ми окажете доверие, то моля, много ви моля, гласувайте!

В празната захарница се изсипаха листчета.

— Шест гласа „за“ — каза Полесов — и един въздържал се.

— Поздравявам ви, господин кмете! — каза Кислярски, по чието лице бе изписано, че и този път пак той се е въздържал. — Поздравявам ви!

Чарушников цъфна.

— Остава да се освежим, ваше превъзходителство — каза той на Дядев. — Полесов, я изтичай в „Октябрь“. Пари имаш ли?

Полесов направи тайнствен жест с ръка и изчезна. Временно преустановиха изборите и ги продължиха по време на вечерята.

За окръжен училищен инспектор набелязаха бившия директор на дворянската гимназия, сега букинист, Распопов. Много го хвалеха. Само Владя, изпил вече три чаши водка, тутакси запротестира:

— Не бива да го избираме. На матурата ми писа двойка по логика. Всички се нахвърлиха върху Владя.

— В такъв решителен момент — викнаха му — не бива да се мисли за собственото благо! Помислете за отечеството.

Така бързо проагитираха Владя, че и той самият гласува за своя мъчител. За Распопов гласуваха всички при един въздържал се.

За поста председател на борсовия комитет предложиха Кислярски. Той не възрази, но за всеки случай при гласуването се въздържа.

Прехвърляйки през паметта си роднини и познати, избраха: полицейски началник, управител на Палатата за проби на благородни метали, акцизен, данъчен и фабричен инспектор; попълниха ваканциите за окръжен прокурор, председател, секретар и членове на съда; набелязаха председатели на земската и търговска управа, попечителство за децата и най-сетне управа на еснафското сдружение. Елена Станиславовна бе избрана за попечителка на дружествата „Капка мляко“ и „Бялото цвете“. Поради младостта им Никеша и Владя бяха назначени като чиновници за специални поръчения при губернатора.

— Из-звинете! — извика неочаквано Чарушников. — На губернатора цели два чиновника! А на мене?

— На кмета — каза кротко губернаторът — по щат не се полагат чиновници за специални поръчения.

— Е, добре, тогава секретар.

Дядев се съгласи. Поокопити се и Елена Станиславовна.

— Не може ли — започна тя плахо, — при мене има един млад човек, много мил и възпитан момък. Син на мадам Черкесова... Много, много мил, много способен... Сега е безработен. Записан е в трудови резерви. Дори карта има. Бяха му обещали да го настанят тия дни в съюза... Не може ли да го вземете при себе си? Майка му ще бъде много благодарна.

— Вярвам, че ще може да се нареди — каза снизходително Чарушников, — как гледате вие на това, господа? Добре. Изобщо мисля, че ще се нагласи.

— Е, какво — обади се Дядев, — май че, общо взето... всичко е в ред, а? Всичко почти, нали?

— Ами аз? — прозвуча ненадейно креслив, възбуден глас.

Всички се обърнаха. В ъгъла до папагала стоеше съвсем разстроеният Полесов. Сълзи напиреха през черните мигли на Виктор Михайлович. Всички много се засрашиха. Гостите изведнъж се сетиха, че пият водката на Полесов и че той изобщо е един от главните организатори на старгородския клон на „Меча и ралото“.

Елена Станиславовна се хвана за главата и изплашено възкликна.

— Виктор Михайлович! — завайкаха се всички. — Гълъбче! Мили! Как не ви е срам! Защо сте се скрили там в ъгъла? Веднага елате тук!

Полесов се приближи. Той страдаше. Не очакваше от своите другари по линията на „Меча и ралото“ такова жестокосърдечие. Елена Станиславовна не изтрая.

— Господа — започна тя, — това е ужасно! Как можахте да забравите скъпия на всички ни Виктор Михайлович?

Тя стана и целуна шлосера-аристократ по изцапаното му със сажди чело.

Господа, а нима не може Виктор Михайлович да бъде достоен окръжен, училищен инспектор или началник на полицията?

— Е, Виктор Михайлович? — попита губернаторът. — Искате ли да бъдете училищен инспектор?

— Но, разбира се, той ще бъде прекрасен, хуманен инспектор! — обади се кметът, който лапаше гъби и се мръщеше.

— Ами Распо-опов? — проточи засегнатият Виктор Михайлович. — Нали вие вече назначихте Распопов?

— Да, всъщност къде да турим Распопов?

— Пожарен командир, а?...

— Пожарен командир! — тутакси се завълнува Виктор Михайлович.

Пред него в миг изникнаха пожарни коли, замятаха се огнени езици; той чу тръби и удари от барабани; засвяткаха секири, зашариха факли, земята се разтвори и черни дракони го понесоха към пожара, обхванал градския театър.

— Пожарен командир ли? Аз искам да бъда пожарен командир!

— Е, чудесно! Поздравявам ви. От този момент вие сте пожарен командир.

— За процъфтяването на пожарната команда! — каза иронично председателят на борсовия комитет.

Всички се нахвърлиха върху Кислярски:

— Вие винаги сте били ляв! Знаем ви!

— Господа, какъв ляв съм аз?

— Знаем, знаем!...

— Ляв!

— Всички евреи са леви.

— Но, за бога, господа, не разбирам тези шеги.

— Ляв, ляв, не крийте!

— Нощем ви се присънва Милюков!

— Кадет! Кадет сте вие!

— Кадетите продадоха Финландия — изведнъж измуча Чарушников, — пари от японците вземаха! С млади момчета мърсуваха.

Кислярски не можа да понесе потока от неоснователни обвинения. Бледен, с искрящи малки очички, председателят на борсовия комитет се вкопчи за облегалото на стола и каза със звънтящ глас:

— Винаги съм бил октябрист и такъв ще си остана.

Започнаха да се осведомяват кой на коя партия съчувствува.

— Преди всичко, господа, демокрацията — каза Чарушников. — Нашето градско самоуправление трябва да бъде демократично. Но без кадетчета. Доста бели ни направиха те през седемнадесета година!

— Надявам се, че между нас няма от така наречените социалдемократи? — ехидно се интересува губернаторът.

По-леви от октябристите, представлявани на заседанието от Кислярски, нямаше. Чарушников се обяви за „център“. В крайния десен фланг стоеше пожарният командир. Той бе толкова десен, че дори не знаеше към коя партия принадлежи.

Заговориха за война.

— Ако не днес, то утре — каза Дядев.

— Ще има война, ще има.

— Съветвам ви да се запасите с това-онова, докато не е късно.

— Така ли мислите? — разтревожи се Кислярски.

— А вие как смятате? Мислите ли, че през време на войната ще може да си набавите нещо? Брашното веднага ще изчезне от пазара! Сребърните монетки — вдън земя ще потънат. Ще се появят хартийки

всякакви, пощенски марки, които ще вървят наравно, и какви ли не още работи.

— Войната е въпрос вече решен.

— Вие правете, както си знаете — каза Дядев, — но аз ще хвърля всичките си свободни средства за предмети от първа необходимост.

— Ами вашата манифактура?

— Манифактурата си е манифактура, а брашното и захарта са си отделна работа. Съветвам ви и вие да направите така. Настоятелно ви съветвам.

Полесов се усмихна.

— Как ще воюват болшевиките? С какво? С какво ще воюват? Със стари пушки ли? Ами въздушният флот? Един виден комунист ми казваше, че те имали — е, как мислите, колко аероплана?

— Около двеста парчета!

— Двеста? Не двеста, а тридесет и два! А Франция има осемдесет хиляди бойни самолета.

Разотидоха се след полунощ.

— Да-а... Болшевиките ни докараха до безизходно положение.

Губернаторът тръгна да изпраща кмета. Двамата вървяха прекалено бавно.

— Губернатор! — говореше Чарушников. — Какъв губернатор си ти, когато не си генерал?

— Ще бъда цивилен генерал, а ти завиждаш ли ми, а? Когато поискам, ще те хвърля в затвора. Има да седи-иш там.

— В затвора не можеш да ме хвърлиш. Аз съм избран, гласувано ми е доверие.

— За един избран двама неизбрани дават.

— Мо-оля, не позволявам такива шеги с мене! — изведнъж изкрещя гръмогласно Чарушников.

— Защо крещиш, глупако? — запита го губернаторът. — В милицията ли искаш да спиш?

— В милицията няма да спя — отвърна кметът, — аз съм съветски служител...

На небето искреше звезда. Нощта беше вълшебна. По Втора Съветска спорът между губернатора и кмета продължаваше.

ГЛАВА XX ОТ СЕВИЛЯ ДО ГРЕНАДА

Извинете, ами къде е отец Фьодор? Къде е остриганият свещеник от църквата „Флор и Лавър“? Той май се канеше да отиде на улица Виноградна №34, при гражданина Брунс? Къде е този иманяр в образа на ангел и заклет враг на Иполит Матвеевич Воробянинов, който пък в момента дежуреше в тъмния коридор край огнеупорния шкаф?

Изчезна отец Фьодор. Понесоха го мътните. Казват, че го видели на гара Попасна, по донецката железопътна линия. Тичал по перона с пълен чайник гореща вода...

Полакоми се отец Фьодор. Прищя му се богатство. Понесе се из Русия за гарнитурата на генералшата Попова, от която, да си признаем, и помен няма.

Носи се отецът по Русия. Само писмо след писмо на жена си пише.

ПИСМО НА ОТЕЦ ФЬОДОР,

ПИСАНО В ХАРКОВ, НА ГАРАТА,

ДО ЖЕНА МУ В ОКОЛИЙСКИЯ ГРАД Н.

Гълъбице моя, Катерина Александровна!

Много съм виновен пред тебе. Оставих те, бедната, сама в никое време.

Трябва всичко да ти разкажа. Ти ще ме разбереш и мога да се надявам, ще се съгласиш с мене.

Никакъв обновенец не съм станал и не мисля да ставам, и пазил ме бог от такова нещо.

Сега чети внимателно. Скоро ние ще заживеем другояче. Помниш ли, аз ти говорих за свецоливница. Ще

си имаме такава и още нещичко може би ще имаме. И ти не ще готвиш вече сама обеди, а и пансионери няма да държим. В Самара ще отидем и прислуга ще си вземем.

Работата е такава, но ти я пази в строга тайна, никому, дори на Мария Ивановна, не казвай. Търся съкровище. Помниш ли покойната Клавдия Ивановна Петухова, тъщата на Воробянинов? На смъртния си одър Клавдия Ивановна ми се изповяда, че в нейната къща в Старгород, в един от столовете в гостната (те били дванадесет) са скрити нейните брилянти.

Катенка, не мисли, че аз съм някакъв крадец. Брилянтите тя завеща на мене и ми заръча да ги пазя от Иполит Матвеевич, от нейния отколешен мъчител.

Ето защо те изоставих, тебе, бедничката, тъй неочаквано.

Ти не ме вини.

Пристигам аз в Старгород и представи си, тоя стар женкар също се бе озовал там. Научил е някак. Види се, терзал е старицата преди смъртта ѝ. Ужасен човек! И с него се влачи някакъв криминален престъпник — наел си е той бандит. Те направо се нахвърлиха върху мене, от света искаха да ме затрият. Но аз не съм вчерашен, не се дадох.

Отначало попаднах на лъжливи следи. Само един стол намерих в дома на Воробянинов (там сега е старопиталище); нося аз моя стол към хотел „Сорбона“, където бях отседнал, и изведнъж зад ъгъла ръмжи човек, дебне ме като лъв, нахвърли се и се вкопчи за стола. Едва не стигна до бой. Искаха да ме посрамят. После се взрях, гледам — Воробянинов. Избръснал се, представи си, и главата си оголил, аферистът му с аферист, позорил се на стари години.

Строшихме стола — нищо нямаше в него. По-късно разбрах, че съм попаднал на лъжливи следи. Но тогава много се измъчвах.

Стана ми обидно и казах цялата истина в очите на тоя развратник.

„Какъв, казвам, срам на стари години, каква, казвам, диващина се шири сега в Русия: един предводител на дворянството да се нахвърля яко лъв върху свещенослужителя и да го укорява в безпартийност! Вие, казвам, сте долен човек, мъчител на Клавдия Ивановна и ламтите за чуждо богатство, което сега е държавно, а не ваше.“

Сконфузи се и ме остави, сигурно отиде в публичен дом.

А аз се прибрах в стаята си в „Сорбона“ и седнах да обмислям по-нататъшния план. И съобразих това, което на този бръснат глупак не би минало през ума: реших да намеря човека, който е разпределял реквизираните мебели. Представи си, Катенка, ненапразно съм учил в Юридически факултет — от полза е било. Намерих аз този човек. Още на другия ден го намерих. Вартоломеич — много честен старец. Живее си с бабичката, с тежък труд хляба си изкарва. Всички документи ми даде. Трябваше, то се знае, да го възнаградя за тая услуга. Останах без пари (но за това после). Излезе, че и дванадесетте стола от гостната на Воробяниновата къща са попаднали у инженер Брунс, на улица Виноградна № 34. Забележи, всички столове у един човек, това аз никак не очаквах (страхувах се, че столовете ще попаднат на различни места). Много се зарадвах. И не щеш ли, в „Сорбона“ отново се срещнах с мерзавеца Воробянинов. Здравата го насолех, а и приятеля му, бандита, не пожалих. Много се страхувах да не разберат моята тайна, та останах в хотела дотогава, докато те си отидоха.

А пък Брунс напуснал Старгород през 1923 година и отишъл в Харков, където го назначили на служба. От вратаря научих, че е отнесъл със себе си всички мебели и че добре ги пази. Казват, че бил почтен човек, благовъзпитан.

Седя аз сега на гарата в Харков и ти пиша ето по какъв случай. Първо, много те обичам и си спомням за тебе и, второ, Брунс вече не е тук. Но ти не се тревожи. Брунс

сега е на служба в Ростов, в „Новоросцимент“, както научих. Имам пари, колкото за път. Тръгвам след един час с товаропътнически влак. А ти, добричката ми, иди, моля те, при зетя, вземи от него петдесет рубли (той ми дължи и обеща да ги даде) и ги прати в Ростов: Централна поща, до поискване, Фьодор Йоанович Востриков. За по-евтино изпрати парите по пощата. Ще струва тридесет копейки.

Какво се чува из града? Какво ново?

Идвала ли е при тебе Кондратиевна? На отец Кирил кажи, че скоро ще се върна: заминал съм уж при умиращата си леля във Воронеж. Пести парите. Обядва ли още Евстигнеев? Поздрави го от мене. Кажи му, че съм отишъл при леля си.

Какво е времето при вас? Тук, в Харков, е истинско лято. Градът е шумен — център е на Украинската република. След провинцията ми се струва сякаш съм попаднал в чужбина.

Направи следното:

1) дай лятното ми расо за почистване (по-добре 3 рубли за чистене да се дадат, отколкото разходи за ново да се правят); 2) пази си здравето; 3) когато пишеш на Гуленка, спомени между другото, че съм заминал при леля във Воронеж.

Поздрави всички от мене. Кажи, че скоро ще си дойда.

Нежно те целувам, прегръщам и благославям.

Твой мъж Федя

Нота бене: къде ли гони вятъра сега Воробянинов?

Любовта изсушава човека. Бикът мучи от страст. Петелът не може да си намери място. Предводителят на дворянството губи апетит.

След като Остави Остап и студента Ивановуло в кръчмата, Иполит Матвеевич се промъкна в розовата къщичка и зае позиция край огнеупорния шкаф. Той чуваше грохота на заминаващите за Кастилия влакове и пляска на отплуващите параходи.

*Над далечна Алпухара
златен залез — в зноя.*

Сърцето се мяташе като махало. В ушите му тиктакаше.

*Звън призивен от китара
чуй, любима моя!*

Из коридора витаеше тревога. Нищо не можеше да сгрее мраза на огнеупорния шкаф.

*От Севиля до Гренада
в тоя мрак бленуван...*

В кутийките стенеха грамофони. Чуваше се пчелното жужене на примусите.

*се разнася серенада,
саблен звън се чува...*

С една дума, Иполит Матвеевич беше влюбен до полуда в Лиза Калачова.

Много хора минаваха по коридора покрай Иполит Матвеевич, но от тях лъхаше на тютюн или водка, на аптека или вкисната супа. В мрака на коридора хората можеха да бъдат разпознати само по дъха, който издаваха, или по стъпките. Лиза не минаваше. Иполит Матвеевич беше сигурен в това. Тя не пушеше, не пиеше водка и не носеше ботуши, подковани с желязо. Не можеше да мирише на йод или риба. Тя би издавала само най-нежен лъх на оризова кашлица или вкусно приготвено сено, с което госпожа Нордман-Северова толкова дълго беше хранила известния художник Иля Репин.

Но ето че се чува леки, несигурни стъпки. Някой вървеше по коридора, като се блъскаше в неговите еластични стени и нежно гугукаше.

— Вие ли сте, Елизавета Петровна? — запита Иполит Матвеевич с ефирно гласче.

Отзоваха се басово:

— Кажете ми, моля ви се, къде живеят тук Пфеферкорнови? В тая тъмница нищо не може да се види.

Иполит Матвеевич млъкна изплашен. Търсачът на Пфеферкорнови почака в недоумение отговор и като не получи такъв, запълзя по-нататък.

Лиза дойде чак към девет часа. Те излязоха на улицата под карамелено-зеленото вечерно небе.

— Къде ще се разхождаме? — попита Лиза.

Иполит Матвеевич погледна бялото ѝ лъчезарно лице и вместо да каже направо: „Аз съм тук, Инезилия, под прозореца“, започна дълго и скучно да ѝ говори, че отдавна не е идвал в Москва и че Париж е далеч по-хубав от Белокаменната, която, както и да я въртят, си остава безсистемно планирано голямо село.

— Помня Москва, Елизавета Петровна, не такава. Сега във всичко се чувства стиснатост. А в наше време ние не жалехме парите. „Веднъж се сал живеј...“ — има такава песенчица.

Минаха по целия Пречистенски булевард и излязоха на Крайбрежна, при храма на Христа-Спасителя.

Отвъд Москворецкия мост се влачеха тъмносиви лисичи опашки. Електрическите централи на Могес^[1] димяха като ескадра. Трамваите се търкаляха по мостовете. По реката плуваха лодки. Тъжно ридаше хармоника.

Хванала Иполит Матвеевич за ръка, Лиза му разказа всичките си огорчения — за скарването с мъжа си, за трудния живот сред подслушващите съседни бивши химици — и за еднообразието на вегетарианската храна.

Иполит Матвеевич слушаше и съобразяваше. Демони се пробуждаха в него. Във въображението му се рисуваха прекрасна вечеря. И той дойде до заключението, че такова момиче трябва да се слиса с нещо.

— Да отидем на театър — предложи Иполит Матвеевич.

— По-добре на кино — каза Лиза, — киното е по-евтино.

— О! Какво значение имат тук парите! Такава нощ — и изведнъж някакви си пари!

Развилнелите се демони, без да се пазарят, качиха двойката във файтон и я откараха в кино „Арс“. Иполит Матвеевич бе великолепен. Взе от най-скъпите билети. Но те не изтраяха до края на представлението. Лиза, привикнала да седи на евтините места, по-близо до екрана, виждаше зле от скъпия тридесет и четвърти ред.

В джоба на Иполит Матвеевич бе скътана половината от сумата, която концесионерите получиха от старгородските заговорници. Това бяха много пари за отвикналия от разкош Воробянинов. Сега, развълнуван от възможността за леснодостъпна любов, той се канеше да смае Лиза с щедро пилеене. Смяташе се великолепно подготвен за това. С гордост си спомни как лесно бе покорил нявга сърцето на прекрасната Елена Боур. Навикът да пилее пари леко и с жест му бе присъщ. В Старгород той се славеше със своето възпитание и с уменията си да води разговор с всяка дама. Стори му се смешно да изразходва цялото си старорежимно лустро за покоряване на малкото съветско момиче, което още нищо не знаеше и нищо не бе виждало.

След кратки увещания Иполит Матвеевич закара Лиза в „Прага“, образец ресторант на МСПО — „най-доброто място в Москва“, както му бе казал Бендер.

„Прага“ смая Лиза с премногото си огледала, светлина и саксии с цветя. За Лиза това бе простимо: никога досега тя не бе посещавала големи образцово-показни ресторанти. Но огледалната зала съвсем неочаквано смая и Иполит Матвеевич. Той бе изостанал, бе забравил ресторантските порядки. Сега наистина се срамуваше от баронските си ботуши с квадратни бомбета, старомодните конфекция панталони и бледожълтата жилетка, обсипана със сребристи звезди.

И двамата се смутиха и замръзнаха пред погледите на пъстрата публика.

— Да минем там, в ъгъла — предложи Воробянинов, макар край самата естрада, където оркестърът стържеше поредното потпури от „Баядерка“, да имаше свободни маси.

Чувствайки, че всички я гледат, Лиза бързо се съгласи. Светският лъв и покорител на жените Воробянинов смутено я последва. Изтърканите панталони на светския лъв висяха на

отслабналите му задни части като торбичка. Покорителят на женските сърца се прегърби и за да надвие смущението си, започна да си бърше пенснето.

Никой не дойде на масата им. Иполит Матвеевич не очакваше това. И вместо да разговаря галантно със своята дама, той мълчеше, топеше се, почукваше плахо с пепелницата по масата и току покашляше. Лиза поглеждаше любопитно настрани, мълчанието ставаше неестествено. Но Иполит Матвеевич не можеше да промълви нито думичка. Бе забравил, че в такива случаи говореше именно той.

— Моля! — извикваше той на профучаващите покрай тях работници от Обществено хранене.

— Момент! — крещяха келнерите и подминаваха.

Най-сетне листът бе донесен. Иполит Матвеевич се задълбочи в него с чувство на облекчение.

— Я гледай — промърмори той, — телешки котлети — две рубли и двайсет и пет копейки, филе — две и двайсет и пет, водка — пет рубли.

— За пет рубли голямо шише — каза келнерът, който се озърташе нетърпеливо.

„Какво става с мене? — ужаси се Иполит Матвеевич. — Почвам да ставам смешен.“

— Моля — обърна се той към Лиза със закъсняла вежливост, — желаете ли да изберете нещо? Какво ще ядете?

Лиза се засрами. Тя виждаше как келнерът гледа отвисоко нейния компаньон и разбираше, че той върши нещо нередно.

— Никак не ми се яде — каза тя с треперещ глас. — Или пък вижте какво... Кажете, другарю, нямате ли нещо вегетарианско?

Келнерът започна да тъпче на едно място като кон.

— Вегетариански яденета не готвим. Само омлет с шунка.

— Тогава вижте какво — каза Иполит Матвеевич, решил се най-сетне, — донесете ни кренвирши. Ще хапнете кренвирши, нали, Елизавета Петровна?

— Да.

— Та, значи — кренвирши. От тия по рубла и двайсет и пет копейки. И бутилка водка.

— В шишенце ще бъде.

— Тогава голямо шише.

Работникът от Обществено хранене погледна съчувствено безпомощната Лиза.

— Какво ще вземете към водката? Пресен хайвер? Съомга? Пирожки с месце?

В Иполит Матвеевич продължаваше да бушува книговодителят от Отдела за гражданско състояние.

— Няма нужда — каза той троснато. — Колко струват при вас киселите краставички? Е, добре, донесете две.

Келнерът изчезна и на масата отново настъпи мълчание. Първа заговори Лиза:

— Никога не съм идвала тук. Много е приятно.

— Да-а-а — проточи глас Иполит Матвеевич, който пресмяташе стойността на поръчката.

„Нищо — мислеше си той, — ще пийна водка и ще се поразвеселя. А то наистина е някак неудобно.“

Но и след като изпи водката и изяде киселите краставички, не само че не се развесели, но се навъси още повече. Лиза не пиеше. Натегнатото положение продължаваше. А на всичко отгоре към масата се приближи цветопродавач, който загледа любезно Лиза и ѝ предложи цветя.

Иполит Матвеевич се престори, че не забелязва мустакатия цветопродавач, но той не си отиваше. Съвсем невъзможно бе да се говорят в негово присъствие любезности.

Навреме то избави концертната програма. На естрадата излезе пълничък мъж с жакет и лачени обуца.

— Ето че отново се виждаме — обърна се той непринудено към публиката. — Следващият номер от нашата концертна програма ще бъде изпълнен от световната изпълнителка на руски народни песни, добре познатата в Мариина горичка Варвара Ивановна Годлевска. Варвара Ивановна! Моля!

Иполит Матвеевич пиеше водка и мълчеше. Тъй като Лиза не пиеше и през всичкото време току припираше да си ходят, трябваше да се бърза, за да бъде изпразнено цялото шише.

Когато след певицата, известна в Мариина горичка, на сцената излезе куплетист с рипсена кадифена толстовка и запя:

Ходете!
Цял живот бродете!
Сякаш вашият апандисит
от ходене ще бъде сит!
Ходете!
Тра-ра-ра-ра —

Иполит Матвеевич беше вече порядъчно пиян и заедно с всички посетители на показния ресторант, които той само преди половин час смяташе за грубияни и алчни съветски бандити, запляска в такт ръце и почна да приглася:

Ходете!
Тра-ра-ра-ра...

Той час по час скачаше и без да се извинява, отиваше в тоалетната. От съседните маси вече го наричаха чичко и го канеха на чаша бира. Но той не отиваше. Изведнъж бе станал надменен и мнителен. Лиза скочи решително от масата:

— Тръгвам си. А вие останете. Сама ще си отида.

— Не, как така?! Аз съм дворянин и не мога да допусна това! Сеньор! Сметката! Проста-аци!...

Иполит Матвеевич дълго разглежда сметката, като се олюляваше на стола.

— Девет рубли и двадесет копейки? — мърмореше той. — Може би ще трябва да ви дам и ключа от жилището, където държа парите си?

Свърши се с това, че изведоха Иполит Матвееич навън, като го държаха внимателно под ръце. Лиза не можеше да избяга, защото номерчето от гардероба бе у великосветския лъв.

Още на първата пресечка Иполит Матвеевич цял се облегна върху Лиза и започна да я хваща с ръце. Лиза мълчаливо се отдръпваше.

— Моля ви се! — казваше тя. — Моля ви се! Моля ви се!

— Да отидем на хотел! — увещаваше я Воробянинов.

Лиза със сила се изтръгна и без да му мисли, удари покорителя на женските сърца с юмруче по носа. Пенснето със златната дъгичка тутакси се изхлузи, попадна под квадратното бомбе на баронските ботуши и с хрущене се натроши на парченца.

*В нощта зефир
струи ефир.*

Задавена от сълзи, Лиза хукна по улица Серебряна към къщи.

*Шуми,
и пей
Гвадалквивир.*

Ослепелият Иполит Матвеевич заситни в противоположната страна, като крещеше:

— Дръжте крадеца!

След това той дълго плака и все още хълцайки, купи от една старица всичките ѝ гевреци заедно с кошницата. Излезе на Смоленския пазар, пуст и тъмен, и дълго се разхожда там нагоре-надолу, като разхвърляше гевреците, също както сеячът хвърля семената. При това крещеше дисхармонично:

*Ходете!
Цял живот бродете!
Тра-ра-ра-ра...*

По-нататък Иполит Матвеевич се сприятели с един файтонджия, разкри му цялата си душа и заплетено му разказа за брилянтите.

— Весел господин! — възкликна файтонджията.

Иполит Матвеевич наистина се развесели. Неговото веселие явно е било осъдително, защото към единадесет часа на другия ден той се събуди в милиционерския участък. От двестата рубли, с които така

компрометиращо бе започнал нощта на насладите и удоволствията, у него бяха останали само дванадесет.

Струваше му се, че умира. Гръбнакът го болеше, обаждаше се черният му дроб, а освен това чувствуваше, като че ли на главата му са надянали оловен котел. Но най-страшното бе, че никак не помнеше къде и как е могъл да пропилее толкова много пари. По пътя за в къщи трябваше да се отбие при оптик, за да постави на пенснето нови стъкла.

Остап дълго и с учудване разглежда изтерзаната фигура на Иполит Матвеевич, но не каза нищо. Той бе студен и готов за борба.

---

[1] Московско обединение на хидроелектростанциите. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ХХІ ЕКЗЕКУЦИЯТА

Разпродажбата започваше в пет часа. Гражданите можеха да разгледат вещите от четири. Приятелите дойдоха в три и цял час разглеждаха машиностроителната изложба, която се помещаваше в съседното здание.

— Както изглежда — каза Остап, — още утре ще можем, при добра воля, да купим това локомотивче. Жалко само, че цената не е обявена. Приятно е все пак да си има човек собствен локомотив.

Иполит Матвеевич се терзаеше. Само столовете можеха да го утешат.

Той се откъсна от тях едва в оня момент, когато на подиума се качи аукционистът с карирани панталони стил столетие и с брада, която падаше върху толстоевката му от руски коверкот.

Концесионерите седнаха на четвъртия ред вдясно. Иполит Матвеевич започна силно да се вълнува. Струваше му се, че столовете ще се продават веднага. Но те бяха четиридесет и трети номер, а най-напред се разпродаваха различни глупави и ненужни неща: непълни комплекти сервиси от двореца, сосиера, сребърен поднос, пейзаж от художника Петунин, бисерна чантичка, съвсем нова цицка за примус, бюстче на Наполеон, памучни сутиени, гоблен „Ловец стреля по диви патици“ и други дреболии.

Трябваше да се търпи и чака. Но бе мъчително да се чака: всички столове бяха налице; целта бе близка, само да протегнеш ръка и ще я хванеш.

„А каква ли бъркотия би настанала — помисли си Остап, като разглеждаше публиката, — ако научеха какво съкровище ще се продава днес под формата на тия столове.“

— Статуетка, изобразяваща правосъдието! — обяви аукционистът. — Бронзова. Напълно запазена. Пет рубли. Кой дава повече? Шест и половина, вдясно, накрая — седем. Осем рубли от първия ред, средата. Втори път, осем рубли, средата. Трети път, първият ред, средата.

Към гражданина от първия ред веднага се понесе девойка с квитанция за получаване на сумата.

Следваха удари на чукчето. Продаваха се пепелници от двореца, французко стъкло, порцеланова пудриера.

Времето минаваше мъчително бавно.

— Бронзово бюстче на Александър III. Може да служи за преспание. За друго май вече не го бива. Продава се за предложената цена.

Сред публиката се изсмяха.

— Купете го, предводителю — злъчно се обади Остап, — вие, струва ми се, го обичате.

Иполит Матвеевич мълчеше и не откъсваше поглед от столовете.

— Няма ли желаещи? Снема се от публична продажба бронзовото бюстче на Александър III. Статуйка, изобразяваща правосъдието. Струва ми се, че подхожда към току-що купената. Василий, покажете на публиката „Правосъдието“. Пет рубли. Кой дава повече?

От средата на първия ред се чу сумтене. Види се, гражданинът искаше да има „Правосъдието“ в пълен състав.

— Пет рубли бронзово „Правосъдие“!

— Шест! — отривисто каза гражданинът.

— Шест рубли в средата. Седем. Девет рубли в края вдясно.

— Девет и половина — каза тихо любителят на „Правосъдието“ с вдигната ръка.

— И половина, в средата. Втори път, и половина, в средата. Трети път, и половина.

Чукчето удари. Към гражданина от първия ред се спусна госпожицата.

Той плати и се потътри към другата стая, за да си получи бронзовото изделие.

— Десет стола от двореца! — викна внезапно продавачът.

— Защо пък от двореца? — тихо ахна Иполит Матвеевич.

Остап се разсърди:

— Вървете по дяволите! Слушайте и не се месете!

— Десет стола от двореца. Орехови. От епохата на Александър II. Напълно запазени. Работа на мебелната работилница на Гамбс. Василий, поставете един стол под рефлексора.

Василий така грубо повлече стола, че Иполит Матвеевич подскочи.

— Седете мирно, идиот такъв, откъде ми се довякохте на главата! — изсъска Остап. — Сядайте, ви казвам!

Долната челюст на Иполит Матвеевич затрепери. Остап се изправи. Очите му заблестяха.

— Десет орехови стола — осемдесет рубли.

Залата се оживи. Продаваха се вещи, необходими за домакинството. Една след друга се повдигаха ръце. Остап бе спокоен.

— Защо не наддавате? — нахвърли се върху него Воробянинов.

— Махай се оттук! — процеди през зъби Остап.

— Сто и двадесет рубли, отзад. Сто тридесет и пет, също там. Сто и четиридесет.

Остап спокойно се обърна гърбом към катедрата и наблюдаваше подигравателно своите конкуренти.

Търгът бе в разгара си. Свободни места в залата вече нямаше. Точно зад Остап една дама, след като размени няколко думи с мъжа си, се полакоми за столовете („Чудесни полукресла! Дивна изработка! Саня! От двореца, моля ти се!“) и вдигна ръка.

— Сто четиридесет и пет, петия ред вдясно. Веднъж.

Залата притихна. Прекалено скъпо.

— Сто четиридесет и пет. Втори път.

Остап разглеждаше равнодушно гипсовия корниз. Иполит Матвеевич седеше с наведена глава и потрепваше.

— Сто четиридесет и пет. Трети път.

Но преди още черното лъскаво чукче да е ударило шперплатовата катедра, Остап се обърна, вдигна ръка и тихо каза:

— Двеста.

Всички глави се обърнаха към концесионерите. Фуражки, кепета, каскети и шапки се раздвижиха. Аукционистът вдигна безстрастното си лице и погледна Остап.

— Двеста, веднъж — изрече той, — двеста, четвъртия ред вдясно, втори път. Няма ли повече желаещи да наддават? Двеста рубли, дворцова орехова гарнитура от десет парчета. Двеста рубли — трети път, четвъртия ред вдясно.

Ръката с чукчето увисна над катедрата.

— Майчице мила! — викна гръмогласно Иполит Матвеевич.

Поруменял, но спокоен, Остап се усмихваше. Чукчето падна и издаде божествен звук.

Продадено — обяви аукционистът. — Госпожице! Четвъртият ред вдясно.

— Е, председателю, ефектно, нали? + запитва Остап. — Интересно е да се знае какво бихте правили вие без технически ръководител?

Иполит Матвеевич въздъхна облекчено. Към тях тичешком се приближи госпожицата.

— Вие купихте столовете, нали?

— Ние! — възкликна дълго сдържалият се Иполит Матвеевич. — Ние, ние. Кога можем да ги вземем?

— Ами когато искате! И сега може!

Мотивът „Ходете, цял живот бродете“ бясно се заблъска в главата на Иполит Матвеевич. „Наши са столовете, наши, наши, наши!“ Целият му организъм крещеше това. „Наши!“ — крещеше черният му дроб. „Наши!“ — потвърждаваше апендиксът.

Той така се зарадва, че усети пулс и в най-неочаквани места по тялото си. Всичко вибрираше, разклащаше се и пращеше под напора на нечуваното щастие. Вече се виждаше влак, приближаващ към Сен Готар. На откритата платформа на последния вагон стоеше Иполит Матвеевич Воробянинов с бели панталони и пура в уста. Еделвайси леко се сипеха върху главата му, отново разкрасена с прошарените му, лъскави като алуминий коси. Той летеше към Едем.

— Защо двеста и трийсет, а не двеста? — чу Иполит Матвеевич. Питаше Остап, който въртеше в ръка квитанцията.

— Включват се и петнайсет процента комисионна — отвърна госпожицата.

— Е, няма как! Дръжте!

Остап извади портфейла си, отброи двеста рубли и се обърна към главния директор на предприятието:

— Добавете трийсет рубли, драги, но по-бързо: не виждате ли — госпожичката чака. Хайде де!

Иполит Матвеевич не направи ни най-малък жест да извади пари.

— Хайде де! Какво ме гледате като войник въшка? Да не сте се побъркали от щастие?

— Нямам пари — измърмори най-сетне Иполит Матвеевич.

— Кой няма? — запита Остап много тихо.

— Аз.

— А двестате рубли?!

— Ам-м-ми... з-загубих ги.

Остап погледна Воробянинов и тутакси схвана защо лицето му бе така посърнало, страните — позеленели и очите — с подпухнали торбички.

— Дайте парите! — прошепна той с ненавист. — Стар негодник!

— Е, ще платите ли? — запита госпожицата.

— Една минутка! — обърна се към нея Остап с очарователна усмивка. — Малко затруднение.

Имаше още малка надежда. Можеше да я склони да почака за парите.

Точно тогава окопитилият се Иполит Матвеевич се намеси в разговора, като пръскаше слюнки наляво и надясно.

— Моля ви се! — завика той. — Защо пък и комисионна. Ние нищо не знаем за такова нещо! Трябва да предупреждавате. Отказвам да платя тези тридесет рубли.

— Добре — каза госпожицата кротко, — ей сега ще уредя всичко. Тя взе разписката, отиде при аукциониста и му каза няколко думи. Той веднага стана. Брадата му лъщеше под светлината на силните електрически лампи.

— Според правилата на търга — звънко обяви той — лицето, което отказва да заплати цялата сума за купения от него предмет, трябва да напусне залата. Продажбата на столовете се отменя.

Смаяните приятели не се помръдваха.

— Моля ви! — каза аукционистът.

Ефектът бе поразителен. Сред публиката злобно се смееха. Но въпреки всичко Остап не ставаше. Такива удари той не бе понасял отдавна.

— Мо-оля ви!

Аукционистът подканяше с глас, който не допускаше възражения.

Смехът в залата се усили.

И те излязоха. Малцина са излизали от тръжната зала така огорчени. Пръв вървеше Воробянинов. Превил правите си кокалести

рамене, с окъсяло сако и смешни баронски ботуши, той вървеше като жерав и чувствуваше зад гърба си топлия, приятелски поглед на великия комбинатор.

Концесионерите се спряха в стаята, съседна на тръжната зала. Сега те можеха да наблюдават тържището само през стъклената врата. Пътят им за там бе вече преграден. Остап приятелски мълчеше.

— Възмутителни порядки — плахо запротестира Иполит Матвеевич — истинско безобразие! В милицията трябва да се оплачем от тях.

Остап мълчеше.

— Не, наистина дявол знае какво става! — продължаваше да се горещи Воробянинов. — По три кожи смъкват от трудещите се. Ей богу!... За някакви си десет вехти стола двеста и тридесет рубли! Просто да полудееш...

— Да — тъпо се обади Остап.

— Нали? — поде Воробянинов. — Човек просто може да полудее!

— Може.

Остап се долепи до Воробянинов, озърна се настрани и нанесе на предводителя къс, силен и незабележим за чуждото око удар в хълбока.

— На ти милиция! На ти скъпи столове за трудещите се от всички страни! На ти нощни разходки с момичета! На ти, побеляла брадо! На ти, дърти любовнико!

През цялото време на екзекуцията Иполит Матвеевич не гъкна.

Отстрани на случайния наблюдател можеше да се стори, че благовъзпитан син разговаря с баща си, само че бащата твърде възбудено си тресе главата.

— А сега — вълн!

Остап застана гърбом към директора на предприятието и започна да наблюдава какво става в тръжната зала. След минута той се озърна.

Иполит Матвеевич все още стоеше зад него с изопнати по войнишки ръце.

— Ах, вие още ли сте тук, душа на обществото! Вълн! Хайде...

— Дру-угарю Бендер — каза с умоляващ глас Воробянинов. — Другарю Бендер!

— Хайде! Хайде! И да не си се мяркал при Ивановуло! Ще те изгоня!

— Дру-угарю Бендер!

Остап не се обърна повече. В залата стана нещо, което така силно го заинтересува, че той пооткрехна вратата и започна да се ослушва.

— Всичко пропадна! — промърмори той.

— Какво пропадна? — угоднически запита Воробянинов.

— Продават столовете поотделно, ето какво. Може би искате да ги купите? Моля, няма да ви преча. Само че се съмнявам дали ще ви пуснат. Па и с пари, струва ми се, не сте пълен.

В този момент в тръжната зала ставаше следното: разбрал, че мъчно ще успее да измъкне от публиката изведнъж двеста рубли (доста голяма сума за дребната риба, която бе останала в залата), аукционистът реши да прибере тия двеста рубли на части. Отново започна наддаването за столовете, но вече поотделно.

— Четири стола от двореца. Орехови. Тапицирани. Работа на Гамбс. Тридесет рубли. Кой дава повече?

Цялата решителност и хладнокръвието на Остап бързо се възвърнаха.

— Ей, вие, любимце на жените, стойте тук и никъде не мърдайте. След пет минути се връщам. А вие тук си отваряйте очите кой какво върши. Нито един стол да не излезе.

В главата на Бендер веднага назря план, единствено възможен при такива тежки обстоятелства, в каквито бяха изпаднали те.

Той изтича на Петровка, приближи се до най-близкия котел, където разтапяха асфалт, и влезе в делови разговор с безпризорните.

След пет минути, както бе обещал, той наистина се върна при Иполит Матвеевич. Безпризорните стояха готови край входа на тръжната зала.

— Продават ги, продават — зашепна Иполит Матвеевич, — четирите, и още два вече продадоха.

— Вие я наредихте така хубаво — каза Остап, — радвайте се сега! В ръцете ни беше всичко, разбирате ли — в ръцете ни! Можете ли да разберете това?

В залата се чуваше скърцащ глас, с какъвто природата дарява само аукционистите, крупиятата и джамджиите:

— И половина, вляво. Трети път. Още един стол от двореца. Орехов. Напълно запазен. И половина, в средата — първи път — и

половина, в средата.

Три стола бяха продадени поотделно. Аукционистът обяви продажбата на последния стол. Ярост душеше Остап. Той отново се нахвърли върху Воробянинов. Оскърбителните му упреци бяха пълни с горчивина. Кой знае докъде би стигнал Остап в своите сатирични упражнения, ако не бе го прекъснал бързо приближилият се мъж с костюм от кафяв лодзински^[1] плат. Той размахваше месестите си ръце, навеждаше се, притичваше и подскачаше, сякаш играеше тенис:

— Кажете, моля ви се — обърна се той бързо към Остап, — тук ли е тръжната зала? Да? Тръжната зала? И тук наистина ли се продават вещи? Чудесно!

Непознатият отскочи и тутакси лицето му бе озарено от множество усмивки.

— Значи, тук действително продават вещи? И наистина могат евтино да се купят, така ли? Висока класа! Много, много! Ах!...

Като клатеше въздебеличките си бедра, непознатият се втурна покрай слисаните концесионери в залата и така бързо купи последния стол, че Воробянинов можа само да изкрюка. После с разписка в ръка той изтича да получи стола.

— Моля ви се, столът може ли веднага да се вземе? Чудесно!... Ах!... Ах!...

Непрекъснато блеейки и без да се спре нито за миг през цялото време, непознатият качи стола на един файтон и замина. След него хукна безпризорен.

Един след друг новите собственици на столовете се разотидоха, всеки по своя път. След тях летяха малолетните агенти на Остап. Тръгна си и той. Иполит Матвеевич плахо вървеше по петите му. Днешният ден му се струваше сън. Всичко стана много бързо и далеч не така, както се очакваше.

На Сивцев Вражек рояли, мандолини и хармоники празнуваха пролетта. Прозорците бяха разтворени. По первазите им имаше саксии с цветя. Дебел мъж с открити космати гърди и по тиранти стоеше до един прозорец и пееше страстно. Покрай стената бавно се промъкваше котарак. В павилионите за продажба на продукти горяха газени лампички.

Край розовата къщичка се разхождаше Коля. Когато видя Остап, който вървеше отпред, той вежливо го поздрави и се приближи до

Воробянинов. Иполит Матвеевич сърдечно го приветствува. Коля обаче не искаше да губи време.

— Добър вечер — каза рязко той и не можейки повече да се сдържа, удари Иполит Матвеевич по ухото.

Едновременно с това Коля изрече твърде вулгарна, по мнението на наблюдаващия тази сцена Остап, фраза.

— Така ще бъде с всеки — каза Коля с детско гласче, — който си позволи да посегне...

На какво именно да посегне, Коля не доизрече. Той се повдигна на пръсти и като затвори очи, плесна Воробянинов по бузата.

Иполит Матвеевич вдигна ръка, но не посмя дори да гъкне.

— Правилно — пригласяше на ударите Остап, — а сега по врата. Два пъти. Няма що. Понякога се налага яйцата да учат самозабравилата се кокошка... Още един път... Така. Не се стеснявайте. По главата повече не го удряйте. Там е най-слабото му място.

Ако старгородските съзаклятници можеха да видят отнякъде титана на мисълта и бащата на руската демокрация в този критичен за него момент, тайният съюз „Меча и ралото“ сигурно би прекратил своето съществуване.

— Струва ми се, че е достатъчно — каза Коля, като криеше ръката си в джоба.

— Още един път — молеше Остап.

— Е, да върви по дяволите! Друг път ще знае!

Коля си отиде. Остап се качи в стаята на Ивановуло и погледна оттам на улицата. Иполит Матвеевич стоеше на отсрещната страна, опрян на желязната ограда на посолството.

— Гражданино Михелсон! — викна Остап. — Конрад Карлович! Влезте вътре! Разрешавам!

Иполит Матвеевич влезе в стаята вече поокопитен.

— Нечувано нахалство! — каза той гневно. — Едва се сдържах.

— Ай-ай-ай — посъчувствува му Остап, — каква младеж се е навъдила! Ужасна младеж! Преследва чуждите жени! Пилее чужди пари... Пълен упадък. Но кажете ми, моля ви се, боли ли наистина, когато удрят човека по главата?

— Ще го извикам на дуел!

— Чудесно! Мога да ви препоръчам мой много добър познат. Знае кодекса за дуелите наизуст и има на разположение две метли, напълно пригодни за борба не на живот, а на смърт. За секунданти можете да вземете Ивановуло и съседа отдясно. Той е бивш почетен гражданин на град Кологрив и досега се кичи с тази титла. А можете да устроите дуел със сатъри за кълцане на месо — по-елегантно е. Всяко нараняване е безусловно смъртоносно. Сразеният противник механически се превръща на къфте. Това харесва ли ви, предводителю?

В този момент откъм улицата се чу изсвирване и Остап отиде да получава агентурни сведения от безпризорните.

Безпризорните се бяха справили отлично с възложената им задача. Четири стола бяха попаднали в театър „Колумб“. Безпризорният подробно разказа как са карали тия столове с количка, как са ги разтоварили и са ги вкарали в сградата през входа за артистите. Местоположението на театъра беше добре известно на Остап.

Два стола били откарани с файтон от някаква си, по думите на друг млад разузнавач, „елегантна голтачка“. Както изглежда, малчуганът не се отличаваше с големи способности. Уличката, в която бяха откарали столовете — Варсонофиевска, — той знаеше; помнеше дори, че номерът на апартамента е седемнадесети, но съвсем не можеше да си спомни номера на сградата.

— Много бързо тичах — каза безпризорният, изхвъркна ми из главата.

— Няма да получиш пари — отсече работодателят.

— Чи-и-чко!... Но аз ще те заведа.

— Добре! Остани. Ще отидем заедно.

Оказа се, че блеещият гражданин живее на улица Садовая-Спаска. Остап записа точния адрес в бележника си.

Осмият стол бе отишъл в Дома на народите. Малчуганът, който преследваше този стол, излезе много ловък. Преодолявайки пречките под формата на комендатура и многобройни пропуски, той прониква в сградата и се убеждава, че столът е купен от домакина на редакцията на „Станок“.

Двама от малчуганите още ги нямаше. Те дотичаха почти едновременно, запъхтени и уморени.

— Улица Казармена, край Чистие Пруди.

— Номер?

— Девет. И апартаментът е девет. В съседство живеят татари. В двора. Аз сам му отнесох стола. Пеша вървахме.

Последният бързоходец донесе печални известия. Отначало всичко било добре, но после тръгнало зле. Купувачът влязъл със стола в магазинята на Октомврийската гара и просто било невъзможно да се промъкне човек при него — край вратата стояли стрелци от ОВО НКПС.

— Навярно е заминал — завърши своя доклад безпризорният.

Това обстоятелство разтревожи много Остап. След като възнагради безпризорните по царски — по рубла на бързоходец, с изключение на вестителя от улица Варсонофиевска, който бе забравил номера на сградата (нему бе заповядано да се яви на другия ден пораничко), техническият директор се върна в къщи и без да отговаря на въпросите на посрамилия се председател на ръководството, се зае да крои нови планове.

— Още нищо не е загубено. Адресите са налице. А за да се добере човек до столовете, съществуват много стари, изпитани методи: 1) обикновено познанство, 2) любовна интрига, 3) запознаване чрез взлом, 4) обмяна и 5) пари. Последното средство е най-сигурното. Но парите са малко.

Остап погледна подигравателно Иполит Матвеевич. Обикновената свежест на мисълта и душевното равновесие на великия комбинатор се възвърнаха. Пари, разбира се, могат да се намерят. В резерва бяха: картината „Болшевики пишат писмо на Чембърлейн“, цедката за чай и пълната възможност да продължава кариерата на многоженец.

Тревожеше го само мисълта за десетия стол. Следа естествено имаше, но каква следа! — неопределена и мъглява.

— Е, какво пък — изрече високо Остап. — Човек може да се залови при такива шансове. Играя девет срещу един. Заседанието продължава! Чувате ли? Вие! Съдебни заседателю!

---

[1] От град Лодз в Полша — известен с хубавите си вълнени платове. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXII

ЛЮДОЕДКАТА ЕЛОЧКА

Речникът на Уилям Шекспир според изчисленията на изследователите съдържа 12 000 думи. Речникът на негъра от людоедското племе мумбо-юмбо има само 300 думи.

Елочка Шчукина си служеше с лекота и свободно и с тридесет.

Ето думите, фразите и междуметията, грижливо подбрани от нея от целия велик, богат и могъщ руски език:

1. Нахалниците.
2. Хо-хо! (В зависимост от обстоятелствата изразява: ирония, учудване, възторг, ненавист, радост, презрение и задоволство)
3. Знаменито.
4. Мрачен (По отношение на всичко. Например: „мрачният Петя дойде“, „мрачно време“, „мрачен случай“, „мрачен котарак“ и т.н.)
5. Мрак.
6. Ужас (Ужасен. Например при среща с добра позната: „Ужасна среща“.)
7. Хлапак (Към всички познати мъже, независимо от възрастта и общественото им положение)
8. Не ме учете как да живея.
9. Като дете („Бия го като дете“ — при игра на карти. „Срязях го като дете“ — види се, при разговор с отговорен наемател.)
10. Кр-р-расота!
11. Дебел и красив (Употребява се като характеристика за неодушевени и одушевени предмети)
12. Да отидем с файтон (Казва се на мъжа)
13. Да отидем с таксè (На познат от мъжки пол)
14. Целият ви гръб е бял (Шега)
15. Ама че го рече
16. Уля (Ласкателно окончание на имена. Например: Мишуля, Зинуля)
17. Охо! (Ирония, учудване, възторг, ненавист, радост, презрение и задоволство.)

Останалите твърде незначителен брой думи служеха като свързващо звено между Елочка и продавачите в универсалните магазини.

Ако разгледате снимките на Елочка Шчукина, окачени над леглото на нейния мъж, инженер Ернест Павлович Шчукин (едната — анфас, другата — в профил), лесно ще забележите високото и изпъкнало красиво чело, големите влажни очи, най-сладкото в Московска губерния носле и брадичката с мъничка, нарисувана с туш бенка.

Ръстът на Елочка пленяваше мъжете. Тя беше мъничка и дори най-хилавите мъже, изправени до нея, изглеждаха едри и снажни.

Що се отнася до особените белези, тя нямаше такива. Елочка не се и нуждаеше от тях. Тя бе красива.

Двестата рубли, които мъжът ѝ получаваше всеки месец от завода „Електрополилей“, бяха оскърбление за Елочка. Те съвсем не можеха да подпомогнат онази грандиозна борба, която тя водеше вече четири години, откак зае общественото положение на домакиня — жена на Шчукин. Борбата се водеше с пълно напрежение на силите. Тя поглъщаше всички доходи. Ернест Павлович работеше извънредно вечер в къщи, отказа се от домашна прислуга, сам палеше примуса, изхвърляше сметта и дори пържеше кюфтета.

Но всичко бе напусто. С всяка измината година опасният враг все повече разрушаваше домакинството. Преди четири години Елочка забеляза, че има съперница отвъд океана. Нещастieto я сполетя онази радостна вечер, когато тя пробваше една твърде фина крепдешинена блузка. В този тоалет тя изглеждаше почти като богиня.

— Хо-хо! — възкликна тя, изразяваща с този канибалски вик изумително сложните чувства, които я бяха обзели.

По-просто тези чувства можеха да се изразят със следните думи: „Щом ме видят такава, мъжете ще се развълнуват. Ще започнат да треперят. Накрай света ще отидат заради мене, захласнати от любов. Но аз ще бъда непристъпна. Нима те ме заслужават? Аз съм най-красивата. Такава елегантна блузка няма никой на земното кълбо.“

Но думите ѝ бяха само тридесет. И Елочка избра от тях най-изразителната — „хо-хо“.

В такъв съблимен момент при нея дойде Фимка Собак. Тя донесе със себе си студеното дихание на януари и френски моден

журнал. Елочка се спря още на първата страница. Блестящата фотография изобразяваше дъщерята на американския милиардер Вандербилд във вечерна рокля. Тук имаше кожи и пера, коприна и бисери, необикновено широко отворено деколте и главозамайваща прическа. Това реши всичко.

— Охо! — каза си Елочка.

Това значеше: „Или аз, или тя.“

Утрото на следващия ден завари Елочка при фризьора. Тук тя загуби прекрасната си черна коса — боядиса я червеникава. След това успя да изкачи още едно стъпало по стълбата, която я приближаваше до блестящия рай, където се разхождат дъщерите на милиардерите, недостойни дори да вържат връзките на обувките на домакинята Щчукина. Със заем от работнически фонд беше купена кучешка кожа, имитация лутър. Тя бе употребена за гарнитура на вечерния тоалет.

Мистър Щчукин, който отдавна мечтаеше да си купи нова чертожна дъска, се поомърлуши.

Роклята, гарнирана с кучешката кожа, нанесе на високомерната дъщеря на Вандербилд първия сполучлив удар. След това на надутата американка бяха нанесени три удара поред. Елочка си набави от придворния кожухар на Фимочка Собак чинчилово наметало (руски заек, убит в Тулска губерния), сдоби се с гълъбова шапка от аржентински филц и преправи новото сако на мъжа си в моден дамски жакет. Милиардершата позалитна, но нейният любвеобилен татко Вандербилд, види се, я подкрепи.

Новият брой на модния журнал показва проклетата съперница в четири различни образа: 1) със сребърни лисици, 2) е брилянтена диадема, 3) в авиаторски костюм (високи ботушки, много фина зелена куртка и ръкавици, широките краища на които бяха инкрустирани с изумруди от средна големина) и 4) в бален тоалет (каскади от скъпоценности и малко коприна).

Елочка обяви мобилизация. Татко Щчукин взе заем от взаимоспомагателната каса. Повече от тридесет рубли не му отпуснаха. Новото мощно усилие подкопа из корен домакинството. Трябваше да се води борба във всички области на живота. Наскоро бяха получени снимки на мис Вандербилд в нейния нов замък във Флорида. Наложиха се и Елочка да се обзаведе с нови мебели. Тя купи при разпродажба два тапицирани стола. (Изгодна покупка! Не биваше

да се изпусне!) Без да пита мъжа си, Елочка взе от отделените за храна пари. До петнадесети оставаха десет дена и четири рубли.

Елочка мина тържествено със столовете по малката уличка Варсонофиевска. Мъжа ѝ го нямаше в къщи. Но той скоро се яви, мъкнейки тежка чанта.

— Мрачният мъж пристигна — отчетливо изрече Елочка.

Тя произнасяше всички думи отчетливо и те подскачаха бойко като грахови зърна.

— Здравей, Еленочка. Какво е това? Откъде са тия столове?

— Хо-хо!

— Не, наистина, откъде са?

— Кр-р-расота!

— Да, столовете са хубави.

— Зна-ме-ни-ти!

— Подарък от някого?

— Охо!

— Как?! Нима си ги купила? Но с какви пари? Да не би със средствата за храна? Хиляди пъти съм ти казвал...

— Ернестуля! Нахалничиш!

— Но как можеш да вършиш такива неща?! Няма да има просто какво да ядем!

— Ама че го рече!

— Но това е възмутително! Ти се простираш не според чергата си!

— Шегувате се!

— Да, да. Простирате се не според чергата си...

— Не ме учете как да живея!

— Не, нека поговорим сериозно. Получавам двеста рубли...

— Мрак!

— Рушвети не вземам, пари не крада и не умея да ги фалшифицирам...

— Ужасно!

Ернест Павлович млъкна.

— Виж какво — каза той най-сетне, — така не може да се живее.

— Хо-хо — каза Елочка, сядайки на един от новите столове.

— Трябва да се разделим.

— Ама че го рече!

— Характерите ни не си схождат. Аз...

— Ти си дебел и красив хлапак.

— Колко пъти съм те молил да не ме наричаш хлапак!

— Шегувате се!

— И откъде се взе у тебе тоя идиотски жаргон!

— Не ме учете как да живея!

— По дяволите! — викна инженерът.

— Нахалничите, Ернестуля.

— Нека се разделим с добро.

— Охо!

— Ти нищо не ще ми докажеш! Този спор...

— Ще те набия като дете.

— Не, това е непоносимо! Принуден съм да направя тая крачка и твоите доводи не могат да ме спрат. Отивам веднага за каруцар.

— Шегувате се!

— Мебелите ще делим по равно.

— Ужасно!

— Ти ще получаваш сто рубли месечно. Дори сто и двадесет. Стаята ще остане на тебе. Живей, както си искаш, но аз така не мога...

— Знаменито — изрече с презрение Елочка.

— Аз ще се пренеса у Иван Алексеевич.

— Охо!

— Той замина на почивка и ми остави за през лятото целия си апартамент. Ключът е у мен... Само няма мебели.

— Кра-расота!

След пет минути Ернест Павлович се върна с портиера.

— Гардероба няма да взема, той ти е нужен, но писалищната маса, бъди така добра... И ето тоя стол вземете — обърна се той към вратаря. — Аз ще взема един от тия два стола. Мисля, че имам право?!

Ернест Павлович завърза своите вещи в голям вързоп, уви ботушите си във вестник и се обърна към вратата.

— Целият ти гръб е бял — каза Елочка с грамофонен глас.

— Довиждане, Елена.

Той очакваше, че поне в този случай жена му ще се въздържа от обичайния си жаргон. Елочка също схвана важноста на момента. Напрегна се и затърси подходящи за раздяла думи. Тя бързо ги намери.

— С таксе ли ще отидеш! Кр-расота!

Инженерът като лавина се спусна по стълбището.

Елочка прекара вечерта с Фимка Собак. Те обсъждаха необикновено важното събитие, което застрашаваше да обърне с главата надолу световната икономика.

— Изглежда, ще се носят дълги и широки дрехи — казваше Фима, която завираше като кокошка главата си в раменете.

— Мрак!

И Елочка погледна с респект Фима Собак. Мадмоазел Собак минаваше за културно момиче: нейният речник имаше около сто и осемдесет думи. Освен това тя знаеше една дума, която Елочка не можеше дори и да сънува. Това беше съдържателна дума: хомосексуализъм. Не, нямаше никакво съмнение, Фима Собак беше културно момиче.

Оживеният разговор продължи до късно след полунощ.

В десет часа сутринта великият комбинатор влезе в улица Варсонофиевска. Пред него тичаше вчерашният безпризорен. Той му посочи къщата:

— Да не лъжеш?

— Ех пък вие, чичко... Ей тука, в главния вход.

Бендер даде на момчето честно спечелената рубла.

— Трябва да додадете нещо — каза момчето, подражаващо на файтонджиите.

— От умряло магаре уши. Ще ги получиш от Пушкин. Довиждане, недоносче.

Остап почука на вратата, без да помисли под какъв предлог ще влезе. За разговори с дамички той предпочиташе вдъхновението.

— Охо? — попитаха зад вратата.

— По работа — отвърна Остап.

Вратата се отвори. Остап се вмъкна в стаята, която можеше да бъде мебелирана само от същество с въображение на кълвач. По стените висяха снимки на киноартисти, куклички и тамбовски гоблени. На този пъстър фон, от който се премрежваха очите, мъчно можеше да се забележи малката стопанка на стаята. Тя бе облечена с пеньоар, преправен от рубашката на Ернест Павлович и гарниран със странна кожа.

Остап веднага схвана как трябва да се държи в светско общество. Той затвори очи и отстъпи крачка назад.

— Прекрасна кожа! — възкликна той.

— Шегувате се! — рече нежно Елочка. — Това е мексикански заек.

— Не може да бъде. Излъгали са ви. Дали са ви много по-добра кожа. Това са шанхайски пантери. Да, да! Пантери! Познавам ги по нюанса. Виждате ли как кожата блести на слънцето!... Изумруд! Изумруд!

Елочка сама беше боядисала мексиканския заек със зелена боя и поради това похвалата на ранния посетител ѝ бе особено приятна.

Не давайки на домакинята да се съвземе, великият комбинатор изтърси всичко, което бе слушал някога за кожата. След това заговориха за коприната и Остап обеща да подари на очарователната домакиня няколко кинтина копринени пашкула, които му били уж донесени от председателя на ЦИК в Узбекистан.

— Вие сте момче на място — забеляза Елочка, стигнала до това заключение след първите минути на запознанството.

— Вас, разбира се, ви учуди това ранно посещение на непознат мъж, нали?

— Хо-хо!

— Но аз идвам при вас по една много деликатна работа.

— Шегувате се!

— Вие вчера бяхте на тържището и ми направихте необикновено впечатление.

— Нахалничите!

— Моля ви се! Непростимо е да нахалничи човек с една такава очарователна дама.

— Ужас!

Разговорът продължи в същата насока, която в известни случаи обаче дава прекрасни плодове. Но комплиментите на Остап ставаха все по-блудкави и по-кратки. Той бе забелязал, че втория стол го няма в стаята. Трябваше да надуши следите. Примесвайки своите въпроси с цветисти източни ласкателства, Остап научи за събитията, станали вчера в живота на Елочка.

„Открива се нова работа — помисли си той, — столовете плъзват като хлебарки.“

— Мило момиче — неочаквано каза Остап, — продайте ми този стол. Много ми харесва. Само вие с вашия женски усет сте могли да

изберете такова художествено нещо. Продайте ми го, момиче, ще ви дам седем рубли.

— Нахалничите, малкия — отвърна лукаво Елочка.

— Хо-хо — вгълпяваше Остап.

„С нея трябва да се действа друго — реши той, — ще предложи замяна.“

— Знаете ли, сега в Европа и в най-приличните къщи на Филадельфия са възобновили старата мода — да се налива чай през цедка.

Необикновено ефектно и много елегантно.

Елочка наостри уши.

— Тия дни при мене идва познат дипломат от Виена и ми я донесе като подарък. Забавна работа.

— Трябва да е знаменито — заинтересува се Елочка.

— Охо! Хо-хо! Хайде да направим замяна. Вие ще ми дадете стола, а аз на вас — цедката. Искате ли?

И Остап измъкна от джоба си малката позлатена цедка.

Слънцето се търкаляше в цедката като яйце. По тавана рипаха зайчета. Неочаквано тъмният ъгъл на стаята се освети. Предметът направи на Елочка такова неотразимо впечатление, каквото прави старата консервна кутия на людоеда от племето мумбо-юмбо. В такива случаи людоедът крещи с цяло гърло. Елочка пък тихичко заохка:

— Хо-хо!

Без да ѝ даде да се опомни, Остап остави цедката на масата, взе стола и след като научи от очарователната жена адреса на мъжа ѝ, галантно се сбогува.

ГЛАВА XXIII

АВЕСАЛОМ ВЛАДИМИРОВИЧ ИЗНУРЕНКОВ

За концесионерите настана усилено време. Остап поддържаше, че столовете трябва да се коват, додето са горещи. Иполит Матвеевич бе амнистиран, макар Остап от време на време да го подлагаше на разпит:

— И за какъв дявол съм се свързал с вас? Защо сте ми собствено? По-добре да бяхте се върнали в къщи, в отдела за гражданско състояние. Там ви чакат покойниците, новородените. Не измъчвайте младенците. Тръгвайте!

Но в душата си великият комбинатор се бе привързал към подивелия предводител. „Без него няма да е така весело“ — мислеше си Остап. И той попоглеждаше развеселен Воробянинов, по чиято глава вече бе поникнала сребриста тревица.

В плана за по-нататъшни действия на инициативата на Иполит Матвеевич бе отредено значително място. Още щом тихият Иванопуло излизаше, Бендер втълпяваше в главата на съдружника си най-късите пътища за търсене на съкровището:

Да се действа смело. Никой да не се разпитва. Повече цинизъм. Това се харесва на хората. Нищо да не се предприема чрез трети лица. Глупци вече няма. Никой няма заради вас да вади брилянти от чужд джоб. Но и без криминални престъпления. Трябва да тачим кодекса.

И въпреки това диренията протичаха без особен успех. Пречеха Наказателният кодекс и масата буржоазни предразсъдъци, вгнездили се в столичните жители. Те например не можеха да понасят нощни визити през прозореца. Трябваше да се работи само легално.

Същия ден, когато Остап посети Елочка Шчукина, в стаята на студента Иванопуло се появи мебел. Това беше столът, заменен срещу цедката за чай — третият поред трофей на експедицията. Отдавна бе минало времето, когато търсенето на брилянтите извикваше у съдружниците силни емоции, когато те разкъсваха столовете с нокти и прегризваха пружините им.

— Дори в столовете да няма нищо — казваше Остап, — смятайте, че ние сме спечелили най-малко десет хиляди. Всеки изтърбушен стол увеличава нашите шансове. Какво от това, че в стола на дамичката няма

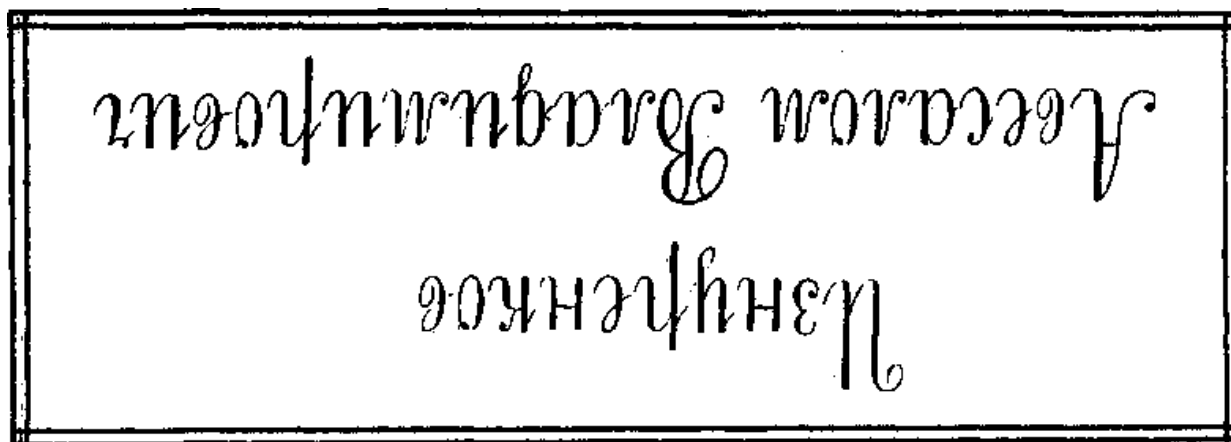
нищо? Не трябва заради това той да се чупи. Нека Ивановуло се обзаведе. За самите нас ще е по-приятно.

Същия ден концесионерите изхвъркнаха от розовата къщичка и се отправиха в разни посоки. На Иполит Матвеевич бе възложен блеещият непознат от улица Садовая-Спаска, бяха му дадени двадесет и пет рубли за разходи, заповядано му бе да не влиза в пивници и да не се връща без стол. Великият комбинатор пое мъжа на Елочка.

Иполит Матвеевич Пресече града с автобус №6. Подскачайки на коженото кресло и излитайки чак до лакирания таван на колата, той си мислеше само как да научи фамилното име на блеещия гражданин, под какъв предлог да влезе при него, какво да му каже с първата фраза и как да пристъпи към същността.

Когато слезе при Червените врати, той намери по написания му от Остап адрес дирената сграда и започна да обикаля наоколо. Не се решаваше да влезе. Това беше стар, мръсен московски хотел, превърнат в жилищен дом, натъпкан, ако се съди по изпокъртената мазилка на фасадата, от недобросъвестни наематели, които не си плащаха наема.

Иполит Матвеевич дълго стоя срещу входа, приближаваше се до него, научи наизуст написаната на ръка обява, заплашваща нехайните обитатели, и без да е измислил нещо, се качи на втория етаж. В коридора излизаха вратите на отделните стаи. Бавно, сякаш отиваше към черната дъска, за да докаже ненаучената от него теорема, Иполит Матвеевич се приближи до стая № 41. На вратата бе прикачена с кабарче обърната надолу визитна картичка:

Съвсем занесен, Иполит Матвеевич забрави да почука, отвори вратата, направи три крачки като лунатик и се озова сред стаята.

— Извинете — каза той с глух глас, — мога ли да видя другаря Изнуренков?

Авесалом Владимирович не отговаряше. Воробянинов вдигна глава и едва сега забеляза, че в стаята няма никой.

По външния вид на стаята съвсем не можеха да се определят навичките на нейния обитател. Ясно бе само, че е ерген и че няма прислуга. На прозореца беше оставена хартийка с кожички от салам. Диванът до стената бе отрупан с вестници. От стените гледаха цветни снимки на котараци, котарачета и котенца. Сред стаята, до мръсните, обърнати настрани обуца стоеше ореховият стол. По всички предмети от мебелировката на стаята, включително и върху стола от старгородската къща, се мъдреха печати от червен восък. Но Иполит Матвеевич не обърна внимание на това. Той тутакси забрави за Наказателния кодекс, за наставленията на Остап и подскочи към стола.

В този момент вестниците върху дивана се размърдаха. Иполит Матвеевич се изплаши. Вестниците се плъзнаха и паднаха на пода. Изпод тях изскочи съвсем спокойно котенце. То погледна безстрастно Иполит Матвеевич и започна да се мие, като хващаше с лапичка ухото, бузичката и мустаците си.

— Пфу! — изрече Иполит Матвеевич.

И помъкна стола към вратата. Тя се разтвори сама. На прага се показва стопанинът на стаята — блеещият непознат. Той беше облечен с дълго палто, изпод което се виждаха лилави долни гащи. В ръката си държеше панталон.

За Авесалом Владимирович Изнуренков можеше да се каже, че втори човек като него няма в цялата република. Републиката го ценеше заради заслугите му. Той й беше много полезен. И въпреки всичко това оставаше неизвестен, макар в изкуството си да беше също такъв майстор, както Шаляпин — в пеенето, Горки — в литературата, Капабланка — в шахмата, Мелников — при бягането с кърки и както най-кафявият и с най-голям нос асириец, заемащ най-хубавото място на ъгъла на Тверска и булевард Камерхерски — в лъскането на обуца с жълта боя.

Шаляпин пееше. Горки пишеше голям роман. Капабланка се готвеше за мач с Альохин. Мелников чупеше рекорди. Асириецът

докарваше чепиците на гражданите до огледален блясък. Авесалом Изнуренков остроумничеше.

Той никога не остроумничеше без цел, заради хубавата дума. Правеше това по поръка на хумористичните списания. На плещите си той изнасяше най-отговорните кампании, снабдяваше с теми за рисунки и фейлетони повечето от московските сатирични списания.

Великите хора остроумничат два пъти в живота си. Тези остроумия ги прославят и остават в историята. Изнуренков пускаше не по-малко от шестдесет първокласни остроумия на месец, които се повтаряха с усмивка от всички, и все пак си оставаше неизвестен. Ако с остроумието на Изнуренков се подписваше някоя рисунка, славата бе за сметка на художника. Над рисунката се поставяше името на художника. Името на Изнуренков то нямаше.

— Това е ужасно! — крещеше той. — Невъзможно е да се подпише човек. Под какво да се подпиша? Под двата реда ли?

И той продължаваше да се бори пламенно с враговете на обществото: с лошите кооператори, с прахосниците, с Чембърлейн, с бюрократите. С остротите си той жигосваше подлизурковците, домоуправителите, частниците, ръководителите, хулиганите, гражданите, тия, които не желаеха да намалят цените, и стопановедите, кръшкащи от режима за икономии.

След излизането на списанията от печат остроумията се казваха от цирковата арена, препечатваха се от вечерните вестници, без да се посочва източникът, и се поднасяха на публиката от естрадата от „авторите-куплетисти“.

Изнуренков съумяваше да остроумничи в ония области, където не би могло сякаш да се каже нищо смешно. От такава печална пустиня, като надутите надбавки върху себестойността, Изнуренков успяваше да измъдри стотина шедеврови на хумора. Хайне би бил безпомощен, ако му предложеха да каже нещо смешно и заедно с това обществено полезно във връзка с неправилните тарифни такси на пратките с малка бързина; Марк Твен би избягал от такава тема. Но Изнуренков оставаше на своя пост.

Той тичаше по редакционните стаи, блъскаше пепелници и плювалници и блееше. След десет минути темата биваше обработена, рисунката обмислена и заглавието натъкмено.

Когато видя в стаята си човека, който отнасяше подпечатания стол, Авесалом Владимирович замахна с току-що изгладените от шивача панталони, подскочи и заграчи:

— Вие сте си загубили ума! Протестирам! Нямате право! В края на краищата има закон! Макар той и да не е писан за глупците, но на вас може би ви е известно, че мебелите могат да стоят още две седмици! Ще се оплача на прокурора!... Ще заплатя най-сетне!

Иполит Матвеевич не мърдаше от мястото си, а Изнуренков свали палтото си и без да се отмести от вратата, навлече панталоните върху пълните си като на Чичиков крака. Изнуренков бе въздебеличък, но имаше слабо лице.

Воробянинов не се съмняваше, че тозчас ще го грабнат и замъкнат в милицията. Ето защо той бе много учуден, когато стопанинът на стаята, справил се с тоалета си, неочаквано се успокои.

— Но разберете най-сетне — започна домакинът с примирителен тон, — че аз не мога да се съглася с това.

На мястото на Изнуренков Иполит Матвеевич също в края на краищата не би могъл да се съгласи да му крадат сред бял ден столовете. Но той не знаеше какво да каже и поради това мълчеше.

— Не съм аз виновният. Виновен е Музпред. Да, съзнавам. Не бях платил цели осем месеца за наетото пиано, но нали не го продадох, макар да имах пълна възможност да направя това. Постъпих честно, а те по мошенически. Дигнаха инструмента, на всичко отгоре подадоха заявление в съда и описаха мебелите. На мене не бива нищо да ми се описва. Тия мебели са оръдие за производство. И столът — и той е оръдие за производство.

Иполит Матвеевич започна нещичко да долавя.

— Оставете стола! — изпищя неочаквано Авесалом Владимирович. — Чувате ли? Вие! Бюрократ такъв!

Иполит Матвеевич покорно остави стола и промърмори:

— Извинете, недоразумение, службата ми е такава.

Тогава Изнуренков страшно се развесели. Той се разтича из стаята и запя: „А на сутринта тя отново се усмихваше пред своето прозорче както винаги.“ Не знаеше какво да прави с ръцете си. Те просто летяха. Започна да връзва връзката си и я хвърли недовързана. После грабна вестник и без да прочете нито ред, го захвърли на пода.

— Та, значи, вие днес няма да вземете мебелите?... Много добре!... Ах! Ах!

Използувайки благоприятно стеклите се обстоятелства, Иполит Матвеевич тръгна към вратата.

— Почакайте! — викна изведнъж Изнуренков. — Виждали ли сте някога такъв котарак? Кажете, нали той наистина е необикновено рошав?

Котенцето се озова в треперещите ръце на Иполит Матвеевич.

— Висока класа!... — бърбореше Авесалом Владимирович и не знаеше какво да прави с излишъка от енергията си. — Ах!... Ах!...

Той се спусна към прозореца, плесна с ръце и се закланя често и ниско на двете момичета, които го гледаха от прозореца на отсрещната къща. Тъпчеше на едно място й щедро сипеше сладникави ах, ах.

— Момичета от Предградията! Прекрасен плод!... Висока класа!... Ах!... „А на сутринта тя отново се усмихваше пред своето прозорче както винаги...“

— И така аз си тръгвам, гражданино — каза някак глупаво директорът на концесията.

— Почакайте, почакайте! — започна да се вълнува изведнъж Изнуренков. — Една минутка!... Ах!... Ами котенцето? Нали наистина то е необикновено рошаво?... Почакайте!... Аз ей сегичка!...

Той се порови смутено из джобовете, изскочи от стаята, върна се, въздъхна, погледна през прозореца, отново изскочи и отново се върна.

— Извинете, душичке — обърна се той към Воробянинов, който през време на тия манипулации стоеше, опънал ръце по войнишки.

С тия думи той даде на предводителя половин рубла.

— Не, не, не отказвайте, моля. Всеки труд трябва да бъде заплатен.

— Крайно благодаря рече Иполит Матвеевич, възхищавайки се на ловкостта си.

— Благодаря ви, скъпи, благодаря ви, душичке!...

Вървейки по коридора, Иполит Матвеевич чуваше долитащите от стаята на Изнуренков блеене, пицене, пеене и страстни викове.

На улицата Воробянинов си спомни за Остап и потрепери от страх.

Ернест Павлович Шчукин обикаляше из празния апартамент, любезно отстъпен му за през лятото от неговия приятел, и не можеше

да реши въпроса: да се окъпе ли, или да не се окъпе.

Тристайният апартамент се помещаваше под самия покрив на девететажна сграда. В него освен писалищната маса и Воробяниновия стол имаше още и едно стенно огледало. Нищо повече. Слънцето се отразяваше в огледалото и заслепяваше очите. Инженерът се облегна на бюрото, но тутакси скочи. Всичко беше нажежено.

„Ще отида да се изкъпя“ — реши той.

Съблече се, поразведри се, погледна се в огледалото и отиде в банята. Облъкна го прохлада. Влезе във ваната, обля се с вода от синята емайлирана кана и щедро се насапуниса. Целият се покри с парцали пяна и заприлича на Дядо Мраз.

— Ех, че приятно! — каза си Ернест Павлович.

Всичко бе много добре. Разхлади се. Жена му я нямаше. Занапред го очакваше пълна свобода. Инженерът приклепна и отвори крана, за да измие сапуна. Кранът захърка и започна бавно да бърбори нещо неприятно. Вода не течеше. Ернест Павлович пъкна плъзгавото си кутре в отвора на крана. Протече Тънка струйка — и толкоз. Ернест Павлович се навъси, излезе от ваната, като вдигна Най-напред единия си крак, след това другия, и се отправи към чешмата в кухнята. Но и там нищо не успя да издои.

Ернест Павлович зашляпа из стаите и се спря пред огледалото. Пяната му лютеше на очите, гърбът го сърбеше, парцали пяна падаха върху паркета. Ернест Павлович се послуша да не би водата във ваната да е потекла и реши да повика портиера.

„Поне да донесе вода — каза си инженерът, като си търкаше очите, и чувствуваше, че почва бавно да кипва, — Иначе дявол знае какво ще правя.“

Той погледна през прозореца. На дъното на дворната шахта играеха деца.

— Портиер! — закреця Ернест Павлович. — Портиер!

Никой не се обади.

Тогава Ернест Павлович си спомни, че портиерът живее при главния вход, под стълбището. Той стъпи върху студените плочи и придържайки вратата с ръка, се наведе надолу. На тоя етаж имаше само един апартамент и Ернест Павлович не се страхуваше, че могат да го видят в тази странна премяна от сапунена пяна.

— Портиер! — викна той надолу.

Думата изгърмя и шумно се търколи по стъпалата.

— Гу-гу! — отвърна стълбището.

— Портиер! Портиер!

— Гум-гум! Гум-гум!

Тогава, пристъпвайки неспокойно с босите си крака, инженерът се подхлъзна и за да запази равновесие, изпусна вратата. Медното езиче на американската секретна брава щракна и вратата се затвори. Стената затрепери. Неразбран още непоправимостта на случилото се, Ернест Павлович натисна дръжката. Вратата не се помръдна.

Слисан, инженерът дръпна дръжката още няколко пъти и се послуша с разтуптяно сърце. Цареше здрачна църковна тишина. През разноцветните стъкла на високия прозорец едва се промъкваше светлина.

„Ама че се наредих!“ — помисли си Ернест Павлович.

— Виж я ти негодницата! — обърна се той към вратата.

Долу започнаха да тряскат и избухват като снаряди човешки гласове. После залая като високоговорител домашно куче.

По стълбището тикаха нагоре детска количка!

Ернест Павлович уплашено заситни по площадката.

— Човек може да полудее!

Стори му се, че всичко това е твърде нелепо, за да може наистина да се случи. Той отново се приближи до вратата и се послуша. Чу някакви нови звуци. Отначало му се стори, че някой ходи из апартамента.

„Може би някой е влязъл през задния вход?“ — помисли си той, макар да знаеше, че вратата на задния вход беше затворена и в апартамента не можеше да влезе никой.

Еднообразният шум продължаваше. Инженерът затаи дъх. Тогава той разбра, че този шум идва от течащата вода. Явно, тя течеше от всички кранове в апартамента. Ернест Павлович едва не ревна.

Положението беше ужасно. В Москва, в центъра на града, на площадката на деветия етаж стоеше възрастен мустакат мъж с висше образование, абсолютно гол и покрит с шаваща още сапунена пяна. Нямаше къде да отиде. Той по-скоро би се съгласил да го хвърлят в затвора, отколкото да се покаже в такъв вид. Оставаше му едно — да загине. Пяната започваше да се спихва и пареше гърба му. По ръцете и

лицето тя вече бе засъхнала, заприлича на кел и стягаше кожата като стипца след бръснене.

Така измина половин час. Инженерът се търкаше о варосаната стена, стенеше и на няколко пъти безуспешно се опита да строши вратата. Изпоцапа се и стана страшен.

Шчукин реши да слезе долу, при портиера, каквото и да му коства това.

„Не, друг изход няма, няма. Само да мога да се скрия при портиера!“

Задъхвайки се и като се прикриваше с ръка, както правят мъжете, когато влизат във водата, Ернест Павлович започна бавно да се промъква покрай перилата. Озова се на площадката между осмия и деветия етаж.

Фигурата му се освети от разноцветните ромбове и квадрати на прозорците. Той заприлича на Арлекин, който подслушва разговора между Коломбина и Палячо. Вече беше завил по стълбището, когато изведнъж бравата на вратата на долния апартамент изтреця и от него излезе госпожица с балетно куфарче. Госпожицата не бе успяла да направи крачка, а Ернест Павлович вече се озова на своята площадка. Той почти оглуша от страшните удари на сърцето си.

Едва след половин час инженерът се покопити и можа да предприеме нов опит. Този път той твърдо реши да се спусне стремително надолу и без да обръща внимание на нищо, да дотича до мечтаната стая на портиера.

Така и направи. Скачайки безшумно през четири стъпала, членът на бюрото на секцията на инженерите и техниците слизаше надолу и тихичко виеше. За момент той се спря на площадката на шестия етаж. Това го погуби. Отдолу някой се качваше.

— Невъзможно момче! — чу се женски глас, многократно подсилен от стълбищния репродуктор. — Колко пъти съм му казвала!

Подчинявайки се вече не на разума, а на инстинкта, както подгоненият от кучета котарак, Ернест Павлович излетя на деветия етаж.

Озовал се на своята изпоцапана от мокри следи площадка, той тихо заплака, като скубеше косите си и конвулсивно потреперваше. Горещите сълзи се врязаха в засъхналата пяна и прокараха през нея две криволичещи бразди.

— Господи! — простена инженерът. — Боже мой! Боже мой!
Живот нямаше. А при това Той съвсем ясно чу грохот от минаващ по улицата камион. Значи, някъде живееха!

Той направи още няколко пъти опити да слезе долу, но не можа — нервите му не издържаха. Бе попаднал в гробница.

— Измърсили като свине! — чу той старчески глас от долната площадка.

Инженерът изтича до стената и няколко пъти удари главата си в нея. Най-разумно би било, разбира се, да вика, докато дойде някой, и после да се предаде в плен на дошлия. Но Ернест Павлович бе загубил напълно способността да разсъждава и дишайки тежко, се въртеше по площадката.

Изход нямаше.

ГЛАВА XXIV

КЛУБЪТ НА АВТОМОБИЛИСТИТЕ

В редакцията на големия ежедневник „Станок“, която се помещаваше на втория етаж на Дома на народите, бързо подготвяха материал за набор.

Подбираха от изостаналия материал (набран, но непоместен в миналия брой) бележки и статии, пресмятаха броя на редовете и започна всекидневният пазарлък за място.

На своите четири страници вестникът можеше да побере 4 400 реда. Тук трябваше да се помести всичко: телеграми, статии, хроника, писма на рабкорите, обявления, един фейлетон в стихове и два в проза, карикатури, снимки, специални рубрики: театър, спорт, шахмат, уводна и подуводна статия, съобщения на съветски партийни и професионални организации, печатащият сее продължение роман, художествени очерци из столичния живот, дребни случки, озаглавени „Ситнежи“, научно-популярни статии, радио и различен случаен материал. Всичко по различните отдели се набираще материал за около 10 000 реда. Поради това разпределянето на мястото по страниците обикновено се придружаваше с драматични сцени.

Пръв при отговорния секретар на редакцията изтича завеждащият шахматната рубрика маестро Судейкин. Той зададе вежлив, но пълен с тревога въпрос:

— Как? Днес няма ли да има шахмат?

— Не се побира — отвърна секретарят. — Подлистникът е голям. Триста реда.

— Но днес е събота. Читателят очаква неделната рубрика. Имам отговори на задачи, прекрасен етюд на Неунивако, имам най-сетне...

— Добре. Колко искате?

— Не по-малко от сто и петдесет.

— Добре. Щом има отговори на задачи, ще дадем шестдесет реда.

Маестрото се опита да измоли още тридесетина реда, поне за етюда на Неунивако (забележителната индийска партия Тартаковер—

Боголюбов той държеше в себе си повече от месец), но го изместиха.

Дойде репортерът Персицки.

— Трябва ли да се дават впечатления от пленума? — запита той доста тихо.

— Разбира се! — викна Оекретарят. — Та нали завчера говорихме.

— Пленум има — каза Персицки още по-тихо — и две скици, но те не ми дават място.

— Как не дават? С кого говорихте? Те да не са полудели?

Секретарят хукна да се кара. След него, интригувайки, вървеше Персицки, а още по-назад тичаше сътрудникът от отдела за обявления.

— Имаме обявления за секарови капки^[1]! — крещеше той с печален глас.

След него се тътреше домакинът, като мъкнеше със себе си купения от тържището тапициран стол за отговорния редактор.

— Капките във вторник. Днес поместваме наши приложения!

— Много ще спечелите с вашите безплатни обявления, а за капките парите са вече получени.

— Добре, ще изясним този въпрос с дежурния редактор. Дайте обявлението на Паша. В момента тя отива в дежурната.

Секретарят седна да чете уводната. Но веднага го откъснаха от това увлекателно занимание. Бе дошъл художникът.

— Аха — каза секретарят, — много добре. Има тема за карикатура във връзка с последните телеграми от Германия...

— Аз мисля така — започна художникът: — Стоманеният шлем и общото положение в Германия...

— Добре, комбинирайте някак, а после ще ми покажете.

Художникът отиде в своя отдел. Там той взе квадратче ватманска хартия и нахвърли с молив дръгливо куче. На главата на кучето той надяна германска каска с пика. След това се зае с надписите. Върху туловището на животното написа с печатни букви думата „Германия“, върху извитата опашка — „Данцигски коридор“, върху челюстта — „Мечти за реванш“, върху нашийника — „Плана Дауес“ и върху изплезения език — „Щреземан“. Пред кучето художникът постави Поанкаре да държи в ръка парче месо. Художникът бе намислил да постави надпис и върху месото, но парчето бе малко и надпис не можеше да се помести. Човек, по-несъобразителен от вестникарския

карикатурист, би се объркал, но художникът, без да се замисля, нарисува към месото нещо подобно на привързана за гърлото на аптекарско шише рецепта и на нея написа с дребни букви: „Френски предложения за гарантиране безопасността“. За да не бъде объркан Поанкаре с някакъв друг държавен деец, художникът написа на корема му „Поанкаре“. Скицата бе готова.

На масата в художествения отдел имаше чужди списания, големи ножици, кутии с туш и бяла боя. По пода се валяха изрезки от снимки: нечие рамо, нечий крак и части от пейзаж.

Петима художници стържеха снимките с ножчета за бръснене „Жилет“ — правеха ги по-светли; придаваха на снимките релефност, като ги боядисваха с туш и бяла боя, а на обратната им страна слагаха надпис и размер: 3-3/4 квадрата, 2 колонки и така нататък — указания, необходими за цинкографията.

В стаята на отговорния редактор имаше чуждестранна делегация. Преводачът на редакцията гледаше говорещия чужденец в лицето и обръщайки се към редактора, казваше:

— Другарят Арно желае да знае...

Водеше се разговор за структурата на съветския вестник. Докато преводачът обясняваше на редактора какво желае да научи другарят Арно, самият Арно, с кадифени панталони на колоездач, и всички останали чужденци с любопитство наблюдаваха червената перодръжка с писец № 86, която бе подпряна в ъгъла на стаята. Перото почти докосваше тавана, а перодръжката в широката си част бе дебела колкото туловището на човек със среден ръст. С тази перодръжка можеше да се пише: писецът беше истински, макар че по размери надминаваше голяма щука.

— Охо-хо! — смееха се чужденците. — Колосално!

Писецът бе подарен на редакцията от конгреса на рабкорите.

Седнал на Воробяниновия стол, редакторът се усмихваше и като обръщаше бързо глава ту към перодръжката, ту към гостите, весело обясняваше.

Викове в секретариата продължаваха. Персицки бе донесъл статията на Семашко и секретарят бързо зачеркваше от макета на третата страница шахматната рубрика. Маестро Судейкин вече не се бореше за прелестния етюд на Неунивако. Той полагаше усилия да запази поне решенията на задачите. След борбата, по-напрегната от

борбата му с Ласкер на сансебастианския турнир, maestrото си извоюва малко местенце за сметка на рубриката „Из залите на съда“.

Изпратиха статията на Семашко за набор. Секретарят отново се задълбочи в уводната. Той бе решил да я прочете на всяка цена, така, от чисто спортен интерес.

Когато стигна мястото: „... Обаче съдържанието на последния пакт е такова, че ако Обществото на народите го регистрира, ще трябва да се признае, че...“, към него се приближи „Из залите на съда“, мъж с дълга коса. Секретарят продължи да чете, като нарочно не гледаше към „Из залите на съда“ и правеше в уводната ненужни бележки.

„Из залите на съда“ мина от другата му страна и каза обидено:

— Не разбирам.

— Е-е — измърмори секретарят, като се стараяше да спечели време, — какво има?

— Въпросът е там, че в сряда не бе дадена рубриката „Из залите на съда“, в петък — също, в четвъртък поместихме от изостаналия от предишния брой материал само делото за издръжка, а в събота изхвърляме материала за процеса, за който отдавна пишат във всички вестници, а само ние...

— Къде пишат? — кресна секретарят. — Не съм чел.

— Утре навсякъде ще се появи, а ние пак ще закъснеем.

— Ами когато ви възложиха чубаровското дело, вие какво писахте? Един ред не получихме от вас. Зная аз, за чубаровците писахте във вечерния вестник.

— Откъде знаете?

— Зная. Казаха ми.

— В такъв случай зная кой ви е казал. Казал ви е Персицки, този Персицки, който пред очите на цяла Москва използва апарата на редакцията, за да праща материал в Ленинград.

— Паша! — каза секретарят тихо. — Извикайте Персицки.

„Из залите на съда“ седеше индиферентно на прозореца. Зад него се виждаше градината, в която се щураха птици и играчи на городки^[2]. Спорът продължи дълго. Секретарят го прекрати изкусно: изхвърли шахмата и вместо него постави „Из залите на съда“. На Персицки бе направено предупреждение.

Бе най-усилното редакционно време — пет часът.

Над загрелите се пищеци машини се виеше тютюнев дим. Сътрудниците диктуваха с противни от бързането гласове. Старшата машинописка крещеше на негодниците, които незабелязано пробутваха свои материали не по установения ред.

В коридора се разхождаше поетът на редакцията. Той ухажваше машинописката, чиито непретенциозни бедра разпалваха поетичните му чувства. Отвеждаше я в края на коридора и до прозореца ѝ шепнеше любовни думи, на които девойката отговаряше:

— Днес имам извънредна работа и съм много заета.

Това значеше, че тя обича друг.

Поетът се мотаеше в краката на всички и се обръщаше към всеки познат с поразително еднообразна молба:

— Услужете ми с десет копейки за трамвай!

За тази сума той се отби в отдела на рабкорите. След като поприказва край масите, където работеха „четците“, и опипа връзките кореспонденция, поетът възобнови опитите си. Четците, най-суровите хора в редакцията (станали такива по необходимост, понеже трябваше да четат всеки ден по сто писма, изписани от ръце, запознати повече със секирата, четката за боядисване или количката, отколкото с перодръжката), мълчаха.

Поетът ходи и в експедицията и най-сетне се прехвърли в администрацията. Но там той не само че не получи десет копейки, но дори бе нападат от комсомолеца Авдотиев: на поета бе предложено да влезе в кръжока на автомобилистите. Влюбената душа на поета тутакси бе забулена от бензинови пари. Той направи две крачки встрани и като взе трета скорост, се изгуби от погледа.

Авдотиев съвсем не се обезкуражи. Той вярваше в тържеството на автомобилната идея. В секретариата той поведе борбата тихомълком. Именно това попречи на секретаря да дочете уводната статия.

— Слушай, Александър Йосифович. Прекъсни за малко, работата е сериозна — каза му Авдотиев, като сядаше на масата на секретаря. — Образувахме автомобилен клуб. Редакцията няма ли да ни даде назаем петстотин рубли за осем месеца?

— Можеш да не се съмняваш.

— Какво? Ти мислиш, че е вятър работа?

— Не мисля, а знам. Колко членове имате в кръжока?

— Вече твърде много.

Засега кръжокът се състоеше само от организатора, но Авдотиев не се разпростираше по този въпрос.

— За петстотин рубли ние ще купим от битпазар кола. Егоров вече се спря на една. Ремонтът, казва той, ще ни струва не повече от петстотин. Всичко хиляда. Затова именно мисля да запиша двадесет души — по петдесет от всеки. Много хубаво ще бъде. Ще се научим да караме кола. Егоров ще бъде шефът. И след три месеца — към август — всички ще можем да караме, има кола и всеки поред ще отиде, където си иска.

— Ами петстотин рубли за купуването?

— Ще отпусне взаимоспомагателната каса с лихва. Ще ги изплатим. Е, да те запиша ли?

Но секретарят бе вече оплешивял, много работеше, беше зависим от семейството и къщата, обичаше да си подрямва след обед на дивана и преди да заспи, да прочете „Правда“. Той помисли и отказа.

— Ти си дядка! — каза му Авдотиев.

Авдотиев обикаляше край всяка маса и повтаряше своите въодушевяващи речи. У старците, за каквито той смяташе всички сътрудници над двадесет години, неговите думи предизвикваха съмнителен ефект. Те с неудоволствие се отдръпваха, като наблягаха, че са вече приятели на децата и редовно плащат по двадесет копейки годишно за благородното дело в помощ на бедните малки. Всъщност те биха се съгласили да влязат в новия клуб, но...

— Какво „но“? — крещеше Авдотиев. — Ами ако днес автомобилът беше налице? А? Ами ако ви се поднесе син шестцилиндров „Пакард“ за петнайсет копейки годишно, а бензин и смазочни материали за сметка на правителството?!

— Хайде, да те няма! — казаха старците. — Сега е последното изпращане за набор, пречиш на работата!

Автомобилната идея гаснеше и почваше да дими. Най-сетне се намери пионер на новото предприятие. Персицки шумно се отдръпна от телефона, изслуша Авдотиев и рече:

— Ти не действуваш както трябва. Дай тука листа. Ще започнем отначало.

И Персицки заедно с Авдотиев започна ново обхождане.

— Ех ти, стари матрако — казваше Персицки на синеок младеж, — за това дори пари не трябва да се дават. Имаш ли облигации от заема двадесет и седма година? За колко? За петдесет? Толкова по-добре. Даваш тия облигации в нашия клуб. От облигациите се образува капитал. Към август ще успеем да реализираме всички облигации и ще си купим автомобил.

— Ами ако някоя от моите облигации спечели? — защищаваше се младежът.

— А колко искаш да спечелиш?

— Петдесет хиляди.

— За тия петдесет хиляди ще бъдат купени автомобили. Ако и аз спечеля — също. Ако и Авдотиев — също. С една дума, която и облигация да спечели, парите ще отидат за коли. Сега разбра ли? Чудак! Със собствена кола ще пътуваш по Военногрузинския път! Планини! Глупак!... А след тебе със собствени коли ще се возят „Из залите на съда“, хрониката, рубриката за произшествия и тази женичка, знаеш ли я, от киновести... Е? Е? Има да се увърташ около нея!...

Всеки притежател на облигации дълбоко в душата си не вярва във възможността да спечели. Затова той се отнася много ревниво към облигациите на своите съседи и познати. Страхува се повече, отколкото от огъня, че ще спечелят те, а той, вечният несретник, пак ще си остане на сухо. Поради това надеждите, че ще спечели съседът по редакция, неминуемо тласкаха собствениците на облигации в лоното на новия клуб. Смущаваше ги само опасението, че нито една облигация няма да спечели. Но това, кой знае защо, изглеждаше малко вероятно, а и автомобилният клуб нищо не губеше: една кола от битпазар бе гарантирана от образувалия се облигационен капитал.

За пет минути се набраха двадесет души. Когато делото бе увенчано с успех, дойде секретарят, чул за съблазнителните перспективи на автомобилния клуб.

— Какво ще кажете, момчета — рече той, — дали да се запиша и аз, а?

— Запиши се, дядка, защо не — отвърна Авдотиев, — само че не при нас. За съжаление ние вече имаме пълен комплект и приемането на нови членове е прекратено до хиляда деветстотин двадесет и девета

година. Ти по-добре се запиши в съюза за закрила на децата. Евтино и спокойно. Двадесет копейки годишно и не е необходимо да се пътува.

Секретарят се повъртя малко, спомни си, че наистина е вече позастарял, въздъхна и тръгна да си дочете увлекателната уводна статия.

— Другарю — спря го в коридора красавец с черкезко лице, — можете ли да ми кажете къде е тук редакцията на вестник „Станок“?

Беше великият комбинатор.

---

[1] Секарови капки — лекарство против сифилис, по името на създателя им д-р Секар. — Б.пр. ↑

[2] Городки — руска народна игра, наподобяваща игра на кегли — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXV

РАЗГОВОР С ГОЛИЯ ИНЖЕНЕР

Появяването на Остап Бендер в редакцията бе предшествувано от редица твърде важни събития.

Като не завари Ернест Павлович през деня (апартаментът бе заключен и стопанинът по всяка вероятност бе на работа), великият комбинатор реши да намине по-късно към него, а дотогава да се поразходи из града. Измъчван от жажда за дейност, той кръстосваше улици, спираше се по площади, намигаше на милиционера, помагаше на дамите да се качват в автобуса и изобщо имаше такъв вид, сякаш цяла Москва с нейните паметници, трамваи, работнички от комбината за земеделски сечива, църквици, гари и афишни будки се бе събрала у него на тържествен прием. Той се движеше сред гостите, разговаряше любезно с тях и за всекиго намираше топла думичка. Приемът на толкова много посетители поизмори великия комбинатор. Освен това бе вече шест часът и трябваше да върви при инженер Шчукин.

Но съдбата бе отредила Остап да се забави около два часа, за да подпише малък акт, преди да се види с Ернест Павлович.

На Театралния площад великият комбинатор попадна под копитата на един кон. Плахото животно с бял косъм налетя върху му съвсем неочаквано и го блъсна с яката си гръд. Бендер падна, обливайки се в пот. Бе много горещо. Белият кон високо молеше за извинение. Остап живо скочи. Неговото мощно тяло не получи никакви наранявания. Затова именно бяха налице повече причини и възможности за скандал.

Човек не можеше да познае гостоприемния и любезен домакин на Москва. Клатушкайки се, той се приближи до смутения стар колар и го удари с юмрук по ватирания гръб. Старчето търпеливо понесе наказанието. Дотича милиционер.

— Искам да бъде съставен акт! — патетично закрещя Остап.

В гласа му се доловиха металически нотки на човек, оскърбен в най-светите си чувства. И изправен край стената на Малий театър, на същото място, където по-късно ще бъде издигнат паметник на великия

руски драматург Островски, Остап подписа акта и даде малко интервю на дотичалия Персицки. Персицки Не се гнусеше от черна работа. Той внимателно залиса в бележника си името и презимето на потърпевшия и отлетя по-нататък.

Остап тръгна гордо. Като все още преживяваше връхлетяването на белия кон и изпитваше закъсняло съжаление, че не можа да набие хубаво каруцаря, той се изкачи на седмия етаж на Шчукиновата къща, вземайки по две стъпала наведнъж. Тук на главата му падна тежка капка. Той погледна нагоре. От горната площадка право в очите му блисна малко водопадче мръсна вода.

„За толкова нещо муцуна се разбива“ — реши Остап.

Той хукна нагоре. Пред вратата на Шчукиновия апартамент, с гръб към него, седеше гол човек, покрит с бели лишеи. Той седеше направо на керамичните плочки, хванал с две ръце главата си, и се клатеше.

Голият бе плувнал във водата, която изтичаше от процепа под вратата на апартамента.

— О-о-о! — стенеше той. — О-о-о...

— Кажете, моля ви се, вие ли разливате тука вода? — запита Остап ядосано. — Място за къпане ли е тук? Вие сте полудял!

Голият погледна Остап и изхлипа.

— Слушайте, гражданино, вместо да плачете, не е ли по-добре да отидете на баня? Погледнете на какво сте заприличали? Същински пикадор!

— Ключът... — измуча инженерът.

— Какво ключът? — запита Остап.

— От ап-п-парта-амента.

— Където са Ви парите ли?

Голият човек хълцаше със смайваща бързина.

Нищо не можеше да смути Остап. Той започна да схваща каква е работата. И когато най-сетне разбра, едва не се прекатури през перилата от смях, който не можеше да надвие.

— Значи, вие не, можете да си влезете в апартамента? Но това е толкова лесно!

Като внимаваше да не докосне голия и се оцапа, Остап се приближи до вратата, пхна в процепа на американската брава дългия

жълт нокът на големия си пръст и предпазливо започна да го върти наляво и от горе на долу.

Вратата безшумно се отвори и голият с радостен рев се втурна в наводненото жилище.

Чешмите шуртяха. Водата в трапезарията бе образувала водовъртеж. В спалнята тя наподобяваше тихо езеро, по което спокойно, като лебеди, плуваха нощните пантофи. В ъгъла угарките се бяха събрали в дремецо рибе ято.

Воробяниновият стол бе в трапезарията, където течението на водата бе най-силно. Бели пенести вълнички се бяха образували край всеки един от неговите четири крачета. Столът леко потреперваше и, изглежда, се канеше незабавно да отплува от своя преследвач. Остап седна на него и подви крака. Съзелият се Ернест Павлович с викове „Пардон! Пардон!“ затвори крановете, изми се и се изправи пред Бендер гол до кръста и със запретнати до коленете мокри панталони.

— Вие просто ме спасихте! — възбудено крещеше той. — Извинявайте, че няма да ви подам ръка, целият съм мокър. Знаете ли, едва не полудях.

— Явно, нататък е отивала работата.

— Намерих се в ужасно положение.

И Ернест Павлович, преживявайки отново страшното произшествие, ту навъсен, ту с нервен смях, разказа на великия комбинатор с подробности постигналото го нещастие.

— Ако не бяхте вие, щях да загина — завърши инженерът.

— Да — каза Остап, — с мене се случи нещо подобно. Дори малко по-лошо.

В момента инженерът толкова се интересуваше от всичко, отнасящо се до подобни случки, че дори захвърли кофата, с която изчерпваше водата, и заслуша напрегнато.

— Точно като вас — задочна Бендер, — само че бе през зимата и не в Москва, а в Миргород, по време на една от веселичките интермедии между Махно и Тютюник през деветнадесета година. Живеех у едно семейство. Върли малоруси! Типични собственици: едноетажна къщичка и маса различни вехтории. Трябва да ви обърна внимание, че по отношение на канализацията и другите удобства в Миргород има само помийни ями. И една нощ изскачам аз само по долни дрехи направо на снега: от простуда не се страхувах — по малка

работа беше. Изскочих и машинално затворих вратата след себе си. Студ — двадесетина градуса! Чукам — не отварят. На едно място не бива да се стои: може да измръзне човек! Чукам и тичам, чукам и тичам — не отварят. И най-важното — в къщата никой от онези мръсници не спи. А нощта — страшна. Кучетата вият. Някъде стрелят. А аз тичам по преспите по долни гащи! Цял час чуках. Едва не пукнах. И защо, мислите, не отваряха? Богатството Си криеха, зашиваха керенки във възглавниците. Мислели, че обиск ще им правят. Едва не ги убих после.

Всичко това бе много познато на инженера.

— Да — рече Остап, — та, значи, вие сте инженер Шчукин?

— Аз съм. Само че, моля ви, никому не казвайте. Някак е неудобно, знаете...

— О, моля, моля! Антр-ну, тет-а-тет. Между четири очи, както казват французите. А аз идвам при вас по работа, другарю Шчукин.

— Крайно ще се радвам да ви услужа.

— Гран мерси. Работата е дребна. Вашата Съпруга ме помоли да намина към вас и да взема този стол. Казва, че ѝ е нужен за комплект, а на вас смятала да изпрати креслото.

— Разбира се, моля ви се! — възкликна Ернест Павлович. — Много се радвам. Но защо да ви затруднявам? Мога сам да го занеса. Още днес.

— Не, няма защо! За мене това е дребна работа. Живея наблизко и няма да ме затрудни.

Инженерът се засуети и изпроводи великия комбинатор чак до вратата, чийто праг обаче се страхуваше да престъпи, макар че ключът бе вече сложен за сигурност в джоба на мокрите панталони.

На бившия студент Ивановуло беше подарен още един стол.

Тапицировката му наистина бе малко повредена, но все пак столът бе прекрасен и при това досущ като първия.

Неуспехът с този стол, четвърти поред, не тревожеше Остап. Той познаваше всички капризи на съдбата.

В стройната система на неговите умозаклучения като грамадно тъмно петно се врязваше само столът, който бе изчезнал безследно в магазинята на Октомврийската гара. Мислите за този стол бяха неприятни и навяваха тягостно съмнение.

Великият комбинатор се намираше в положението на играч на рулетка, залагащ изключително на номера, един от онази пасмина хора, които желаят да спечелят изведнъж тридесет и шест пъти повече от онова, което са заложили. Положението бе дори по-лошо: концесионерите играеха на такава рулетка, където зерото се падаше на единадесет номера от дванадесетте. А и дванадесетият номер излезе от полето на зрението, намираше се дявол знае къде и може би криеше в себе си чудесната печалба.

Веригата от тия тъжни размисли беше прекъсната от появяването на главния директор. Дори само видът му възбуди у Остап недобри чувства.

— Охо! — каза техническият ръководител. — Виждам, че имате успехи. Само не се шегувайте с мене. Защо сте оставили стола отвън? За да се позабавлявате с мене ли?

— Другарю Бендер — промърмори предводителят.

— Ах, защо си играете с нервите ми! Донесете го тука по-скоро, донесете го! Вие виждате, че новият стол, на който седя, увеличи ценността на вашата придобивка много пъти.

Остап наклони глава настрани и присви очи.

— Не мъчете детето — изрече басово той най-сетне, — къде е столът? Защо не сте го донесли?

Обърканият доклад на Иполит Матвеевич бе прекъсван с викове от място, с иронични ръкопляскания и коварни въпроси. Воробянинов завърши доклада си под единодушния смях на аудиторията.

— Ами моите инструкции? — запита Остап страшно. — Колко пъти съм ви казвал, че е грешно да се краде! Още тогава, в Старгород, когато искахте да оберете моята жена, мадам Грицацуева, още тогава разбрах, че вие имате дребнокриминални наклонности. Най-многого, до което могат да ви доведат тия наклонности — това е шест месеца обикновен затвор. За титана на мисълта и бащата на руската демокрация мащабът, изглежда, не е голям и — резултатите са налице. Столът, който е бил в ръцете ви, се е изплъзнал. Нещо повече, вие изпортихте добрия случай! Опитайте се сега да направите второ посещение. Тоя Авесалом главата ви ще откъсне. Имали сте щастие, че ви е помогнал идиотският случай, иначе щяхте да седите зад решетките и да чакате напразно да ви донеса нещо. Аз няма да ви нося

нищо, имайте предвид това. Какво ме интересува Хекуба? В края на краищата вие не сте ми нито майка, нито сестра, нито любовница.

Осъзнал цялото си нищожество, Иполит Матвеевич стоеше с клюмнала глава.

— Ето какво, миличък, виждам колко е безцелна нашата съвместна работа. Във всеки случай за мене е абсурдно да работя с такъв слабокултурен съдружник като вас за четиридесет процента. Воленс-неволенс, аз трябва да поставя нови условия.

Иполит Матвеевич си пое дъх. До този момент той се стараше да не диша.

— Да, стари ми приятелю, вие сте болен от организационно безсилие и от малокръвие. Съответно на това вашите дялове се намаляват. Откровено, искате ли двадесет процента?

Иполит Матвеевич поклати категорично глава.

— Защо не искате? Малко ли са ви?

— М-малко.

— Но това са тридесет хиляди рубли! Колко искате вие?

— Съгласен съм на четиридесет.

— Пладнешки обир! — каза Остап, като подражаваше на интонациите на предводителя по време на паметния пазарлък в стаята на вратаря в Старгород. — Тридесет ви са малко, а? Не ви ли трябва още и ключът от квартирата?!

— На вас ви трябва ключът от квартирата — измърмори Иполит Матвеевич.

— Вземайте двадесет, додето не е късно, иначе мога да се откажа. Възползвайте се от случая, че съм в добро настроение.

Воробянинов отдавна вече бе загубил оная самонадеяност, с която някога започна търсенето на брилянтите.

Ледът, който се пропука още в стаята на вратаря, ледът, който трещеше, пукаше се и се удряше о гранита на крайбрежния булевард, отдавна се бе съвсем разтрошил и стопил. Лед вече нямаше. Течеше широко разляла се вода, която лениво влачеше Иполит Матвеевич, мятеше го от една страна на друга и ту го удряше о някоя греда, ту го сблъскваше със столовете, ту го отнасяше далеч от тях. Иполит Матвеевич изпитваше неизразим страх. Всичко го плашеше. По тази река плаваха смет, петролни отпадъци, продънени курници, умряла риба, някаква ужасна шапка. Може би това бе шапката на отец Фьодор,

патешката фуражка, отнесена от главата му от вятъра в Ростов? Кой знае! Краят на пътя не се виждаше. На брега не можеше да бъде изхвърлен, а да плува срещу течението бившият предводител на дворянството нямаше нито сили, нито желание.

Течението го носеше към откритото море на приключенията.

ГЛАВА XXVI

ДВЕ ВИЗИТИ

Подобно на разповито бебе, което не остава нито за секунда спокойно, а разтваря и стиска безсилните си юмручета, рита с крачета, върти главичката си, голяма колкото едра антоновска ябълка и с шапчица, и изпуска мехурчета из устата си, Авесалом Изнуренков се намираше в състояние на вечно безпокойство. Той постоянно движеше пълните си крачка, въртеше избръснатата си брадичка, ахкаше и охкаше и така жестикулираше с косматите си ръце, сякаш правеше гимнастика с ластик.

Той водеше много неспокоен живот, навсякъде се появяваше и нещо предлагаше, летеше по улицата като изплашена кокошка, говореше нещо бързо на глас, сякаш изчисляваше застраховката на покрита с ламарина тухлена постройка. Същността на неговия живот и на дейността му се заключаваше в това, че той органически не можеше да се съсредоточи върху каквато и да била работа, предмет или мисъл повече от една минута.

Ако остроумието не се харесваше и не извикваше спонтанен смях, Изнуренков не убеждаваше редактора както другите, че остроумието е добро и че за да бъде напълно оценено, то се нуждае само от малко размишления, а тутакси предлагаше ново.

— Което е лошо, то си е лошо — казваше той, — не ще и дума. В магазините Авесалом Владимирович създаваше такава галиматия, така бързо се появяваше и изчезваше пред очите на слисаните продавачи, така експанзивно купуваше кутия шоколадени бонбони, че касиерката очакваше да получи от него поне тридесет рубли. Но Изнуренков, подскачайки край касата като балерина и подръпвайки връзката си, сякаш го душеха, подхвърляше върху стъклената плочка смачкана трирублевка и като блееше благодарно, изчезваше.

Ако този човек можеше да се спре поне за два часа, биха станали най-неочаквани събития.

Може би Изнуренков би седнал на масата и би написал прекрасна повест, а може би и заявление до взаимоспомагателната

каса, за да му се отпусне безвъзмезден заем, или пък нов параграф към закона за ползуване на жилищната площ, или книгата „Как да се обличаме и как да се държим в обществото“.

Но той не можеше да направи това. Бясно действащите крака го отнасяха, моливът изхвъркваше като стрела от движещите се ръце, мислите отскачаха.

Изнуренков тичаше из стаята и печатите по мебелите се полюляваха като обици на танцуваща циганка. На стола бе седнала веселата девойка от предградието.

— Ах, ах — възклищаваше Авесалом Владимирович, — божествено! „Царицата с взор и глас пира разкошен оживява...“ Ах, ах! Висока класа!... Вие сте кралица Марго.

Кралицата от предградието нищо не разбираше от всичко това, но се смееше почтително.

— Но яжте шоколад, яжте, моля ви се! Ах, ах!... Очарователно!

Той току целуваше ръцете на кралицата, възхищаваше се от скромния ѝ тоалет, пъхаше ѝ котака и питаше угодливо:

— Прилича на папагал, нали? Лъв! Лъв! Истински лъв! Кажете, нали е необикновено пухкав?... Ами опашката! Опашката! Кажете, нали опашката е наистина голяма? Ах!

След това котакът избяга в ъгъла и Авесалом Владимирович притисна ръце към меката си бяла гръд и започна да се кланя някому през прозореца. Изведнъж в неговата буйна глава щракна някаква клапа и той започна предизвикателно да остроумничи по повод физическите и душевни качества на своята гостенка:

— Кажете, тази брошка наистина ли е от стъкло? Ах! Ах! Какъв блясък!... Вие ме ослепихте, честна дума!... А кажете ми, Париж наистина ли е голям град? Там наистина ли има Айфелова кула?... Ах! Ах!... Какви ръце!... Какъв нос!... Ах!

Той не прегръщаше момичето. За него беше достатъчно да му казва комплименти. И той не млъкваше. Потокът комплименти бе прекъснат от неочакваната поява на Остап.

Великият комбинатор въртеше в ръцете си някакво листче и строго попита:

— Тук ли живее Изнуренков? Вие ли сте?

Авесалом Владимирович тревожно се взираше в безизразното лице на посетителя. В неговите очи той се мъчеше да прочете какви

именно претенции ще бъдат предявени сега: глоба ли за счупеното при разговор в трамвая стъкло, призовка от народния съд за неплатен наем или пък покана за абониране за списанието на слепите.

— На какво прилича това, другарю — каза грубо Бендер, — може ли така — да се изгони държавен разсилен!

— Какъв разсилен? — ужаси се Изнуренков.

— Вие си знаете какъв. Ей сега ще почна да изнасям мебелите. Моля, гражданко, освободете стола — рече строго Остап.

Гражданката, на която току-що четяха стихове от най-лиричните поети, стана от мястото си.

— Не! Седете си! — изкрещя Изнуренков, като закриваше стола с тялото си. — Те нямат право.

— Колкото до правата, по-добре да мълчите, гражданино. Трябва да бъдете съзнателен. Освободете мебелта! Законът трябва да се съблюдава!

Като каза това, Остап грабна стола и го разтърси във въздуха.

— Отнасям мебелта! — заяви решително Бендер.

— Не, няма да го изнасяте!

— Как няма да го изнеса — усмихна се Остап и вече излизаше със стола в коридора, — когато именно го изнасям.

Авесалом целуна ръка на кралицата и хукна с наведена глава подир строгия съдия. Той вече слизаше по стълбището.

— Казвам ви, че нямате право. По закон мебелите могат да стоят две седмици, а столът е само от три дни! Може би ще заплатя!

Изнуренков се виеше около Остап като пчела. В това положение двамата се озоваха на улицата. Авесалом Владимирович тича след стола чак до ъгъла. Тук той видя врабчета, които подскачаха около купчина тор. Погледна ги със светнали очи, заломоти, плесна ръце и заливайки се от смях, каза:

— Висока класа! Ах! Ах!... Каква промяна на темата!

Увлечен от разработката на темата, Изнуренков весело се обърна и с подскачане изтича към къщи. За стола той си спомни едва когато се прибра, понеже завари момичето от предградието изправено сред стаята.

Остап откара стола с файтон.

— Вземете пример — каза той на Иполит Матвеевич, — столът е взет с голи ръце. Без пари. Разбирате ли?

След разпарянето на стола Иполит Матвеевич оклюмна.

— Шансовете ни все повече се увеличават — каза Остап, а пари — ни копейка. Но ями кажете, покойната ви тъща не обичаше ли да се шегува?

— Какво значи това?

— Може би няма никакви брилянти?

Иполит Матвеевич така замаха с ръце, че сетренцето му се вдигна.

— В такъв случай всичко е прекрасно. Да се надяваме, че покъщнината на Ивановуло ще се увеличи само с още един стол.

— Другарю Бендер, днес във вестниците пише за вас — каза угоднически Иполит Матвеевич.

Остап се навъси.

Той не обичаше, когато печатът дигаше шум около името му.

— Какво дрънкате? В кой вестник?

Иполит Матвеевич разгърна тържествуващ „Станок“.

— Ето тук. В рубриката „Произшествия“.

Остап малко се успокои: беше го страх от бележките само в разобличителните рубрики: „Нашето жило“ и „Злоупотребителите — под съд!“

Наистина в рубриката „Произшествия“ бе напечатано с нонпарей:

ПОД КОПИТАТА НА КОНЯ

Вчера на площад Свердлов попадна под копитата на коня на каруцар № 8974 гражданинът О. Бендер. Пострадалият се отърва с лека уплаха.

— Каруцарят се отърва с лека уплаха, а не аз! — сърдито забеляза О. Бендер. — Идиоти! Пишат, пишат, а сами не знаят какво пишат. Ах! Това е „Станок“. Много, много ми е приятно. А знаете ли, Воробянинов, че може би са писали тая бележка, седнали на нашия стол? Забавна история!

Великият комбинатор се замисли.

Повод за визита на редакцията бе намерен.

След като се осведоми от секретаря, че всички стаи отдясно и отляво по целия коридор са заети от редакцията, Остап си даде най-наивен вид и започна да обхожда редакционните помещения: необходимо му бе да научи в коя стая се намира столът.

Той се вмъкна в профкомитета, където младите автомобилисти имаха заседание, но тъй като веднага забеляза, че стола го няма там, се прехвърли в съседното помещение. В администрацията се престори, че чака резолюциите; в отдела на рабкорите попита къде тук, съгласно обявата, се продава макулатура; в секретариата се интересува от условията за абониране, а в стаята на фейлетонистите запитва къде приемат обявления за загубени документи.

Така той се добра до кабинета на отговорния редактор, който, седнал на концесионния стол, ревеше в телефонната слушалка.

На Остап му трябваше време, за да проучи внимателно терена.

— Другарю редактор, срещу мене е поместена истинска клевета — каза Бендер.

— Каква клевета? — запитва редакторът.

Остап дълго разгръща броя на „Станок“. В това време той огледа вратата и забеляза на нея американската секретна брава. Ако се изрежеше парченце от стъклото на вратата, човек лесно би могъл да си пъхне ръката и да отвори бравата отвътре.

Редакторът прочете посочената от Остап бележка.

— Къде виждате тук клевета, другарю?

— Как къде? Ами това:

Пострадалият се отърва с лека уплаха.

— Не разбирам.

Остап гледаше приветливо редактора и стола.

— Да се уплаша от някакъв си там каруцар! Опозорили сте ме пред целия свят — трябва да се даде опровержение.

— Почакайте, гражданино — започна редакторът, — никой не ви е опозорил и ние не даваме опровержение по такива дребни въпроси.

— Както желаете, но аз няма да оставя тази работа така — каза Остап, когато вече излизаше от кабинета.

Той беше видял всичко, което му бе нужно.

ГЛАВА XXVII

ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНАТА АРЕСТАНТСКА КОШНИЦА

Старгородският клон на ефимерния съюз на „Меча и ралото“ се бе наредил заедно с юначагите от „Бързоопак“ в дълга опашка край брашнарския магазин на „Хлебопродукт“.

Минувачите се спираха.

— Къде е краят на опашката? — питаха гражданите.

Във всяка досадна опашка, образувала се пред някой магазин, винаги има един човек, чиято словоохотливост е толкова по-голяма, колкото по-далеч се намира той от вратата на магазина. А най-далеч тук беше Полесов.

— Доживяхме и това — казваше пожарният командир, — скоро ще преминем на кюспе. През деветнадесета година пак бе добре. В града има брашно за четири дни.

Гражданите засукаха недоверчиво мустаци, влизаха в спор с Полесов и се позоваваха на „Старгородская правда“.

Доказали на Полесов, като две и две четири, че в града има брашно, колкото искаш, и че няма защо да се създава паника, гражданите източваха до вкъщи, вземаха всички налични пари и се нареждаха на опашката за брашно.

След като закупиха всичкото брашно от магазина, юначагите от „Бързоопак“ преминаха към бакалницата и образуваха чайно-захарна опашка.

След три дни Старгород бе обхванат от продоволствена и стокова криза. Представителите на кооперацията и държавната търговия предложиха до пристигането на намиращите се по път продоволствени стоки да ограничат продажбата на продукти на лице по четиристотин грама захар и по два килограма брашно.

На другия ден бе намерена противоотрова.

Пръв на опашката за захар стоеше Алхен, зад него — жена му Сашхен, Паша Емилиевич, четиримата Яковлевичи и петнадесетте бабички от старопиталището със сивите си дочени премени. След като измъкна от магазина на Старгико осем килограма захар, Алхен поведе

своята опашка към друга кооперация, като ругаеше по пътя Паша Емилиевич, който беше успял да излапа отпуснатата му дажба ситна захар. Паша изсипваше захарта на купчинка на дланта си и я изпращаше в широко отворената си уста. Алхен не подви крак цял ден. За да избегне фирата и разпиляването, той измъкна Паша Емилиевич от опашката и го определи да пренася купеното на частния пазар. Там Алхен свенливо препродаваше по частните дюкянчета набавените количества захар, брашно, чай и маркизет.

Полесов се нареждаше на опашките главно по принцип. Той нямаше пари и без това нищо не можеше да купи. Тичаше от опашка на опашка, ослушваше се в разговорите, правеше язвителни бележки, вдигаше многозначително вежди и пророкуваше. Като последица от неговите недомлъвки градът се изпълни със слухове, че уж от Меч и Урал пристигнала някаква си нелегална организация.

Губернаторът Дядев спечели за един ден десет хиляди. А колко изкара председателят на борсовия комитет Кислярски, дори жена му не знаеше.

Мисълта, че влиза в тайна организация, не даваше покой на Кислярски. Плъзналите из града слухове най-сетне го изплашиха. След като прекара една безсънна нощ, председателят на борсовия комитет реши, че само чистосърдечното признание може да му намали лежането в затвора.

— Слушай, Хенриета — каза той на жена си, — време е да пренесем манифактурата у шурей.

— Да не би да дойдат, а? — запита Хенриета Кислярска.

— Могат да дойдат. Щом в страната няма свобода на търговията, все един ден ще се влезе в затвора, нали?

— Значи, да ти приготвям вече бельо? Ох, тоя мой нещастен живот! Вечно да нося храна по затворите. А защо не станеш съветски служител? Ето на, шурейт ти е член на профсъюза и — не му е зле! Затова непременно трябва да бъдеш червен търговец!

Хенриета не знаеше, че съдбата бе отредила на нейния мъж поста председател на борсовия комитет. Затова тя бе спокойна.

— Може да не се върна довечера — каза Кислярски, — тогава утре ела ми донеси храна. Само, моля те, недей да ми носиш вареники. Никакво удоволствие не е да ядеш студени вареники!

— Не е ли по-добре да вземеш примуса?

— Кой ще ти разреши да държиш в килията примус! Дай ми кошницата.

Кислярски имаше специална арестантска кошница. Направена по поръчка, тя бе напълно универсална. Разгънатата представляваше легло, полуразгънатата — масичка; освен това тя служеше и за шкаф: в нея имаше рафтове, куки и чекмеджета. Жена му сложи в универсалната кошница студено ядене за вечеря и чисто бельо.

— Може да не ме изпращаш — каза сведущият съпруг. — Ако дойде Рубенс за пари, кажи му, че пари няма. Довиждане! Рубенс може да почака.

И Кислярски важно излезе на улицата, като стискаше дръжката на кошницата.

— Къде, гражданино Кислярски? — викна му Полесов.

Полесов стоеше до телеграфния стълб и с викове поощряваше пощенеца, който се изкачваше към изолаторите, като се вкопчваше с железните котки за стълба.

— Отивам да правя признания — отвърна Кислярски.

— За какво?

— За „Меча и ралото“.

Виктор Михайлович онемя. А Кислярски, изпъчил напред яйцеобразното си коремче, препасан с широк летен колан с пришито джобче за часовника, бавно тръгна към губернкската прокуратура.

Виктор Михайлович запърха с криле и отлетя при Дядев.

— Кислярски е провокатор! — изкрещя пожарният командир. — Току-що отиде да ни издаде. Още се вижда.

— Как? С кошницата ли е? — ужаси се старгородският губернатор.

— С кошницата.

Дядев целуна жена си, викна ѝ, че ако дойде Рубенс, пари да не му дава и презглава изтича на улицата. Виктор Михайлович се повъртя, закудкудяка като кокошка, снесла яйце, и хукна към Владя и Никеша.

През това време гражданинът Кислярски бавно се приближаваше към губернкската прокуратура. По пътя той срещна Рубенс и дълго говори с него.

— А как ще стане за парите? — попита Рубенс.

— За парите ще отидете при жена ми.

— Но защо сте с кошницата? — подозрително запитва Рубенс.

— Отивам на баня.

— Е, приятно къпане.

След това Кислярски се отби в сладкарницата на ССПО, бивша „Бонбон дьо Варсови“, гаврътна чаша кафе и изяде една баничка. Сега можеше да отиде да се разкае. Председателят на борсовия комитет влезе в чакалнята на губернската прокуратура. Там нямаше никой. Кислярски се приближи до вратата, на която бе написано: „Губернски прокурор“, и лекичко почука.

— Влез! — обади се добре познатият на Кислярски глас.

Кислярски влезе и се спря изумен. Яйцевидното му коремче в миг спадна и се набръчка като фурма. Това, което видя, бе съвсем неочаквано за него.

Писалищната маса, зад която седеше прокурорът, бе заобиколена от членовете на могъщата организация „Меча и ралото“. Съдейки по техните жестове и по жалните им гласове, те си признаваха всичко.

— Ето го най-главния октябрист! — възкликна Дядев.

— Първо — започна Кислярски, като остави кошницата на пода и тръгна към масата, — първо, аз не съм октябрист, второ, винаги съм съчувствувал на съветската власт и, трето, главният не съм аз, а другарят Чарушников, чийто адрес...

— Красноармейска! — викна Дядев.

— Номер три! — в хор се обадиха Владя и Никеша.

— В двора вляво — добави Виктор Михайлович, — мога да ви я посоча.

След двадесет минути доведоха Чарушников, който най-напред заяви, че никога в живота си не е виждал никого от присъстващите в кабинета. След това, без да си поеме дъх, Чарушников направи донос срещу Елена Станиславовна.

Едва в килията, след като смени бельото и се излегна на разгънатата кошница, председателят на борсовия комитет се успокои и му олекна.

По време на кризата мадам Грицацуева-Бендер бе успяла да запаси с хранителни продукти и стоки своето магазинче поне за четири месеца. Успокоена, тя отново затъгува за своя млад съпруг, който се

измъчваше на заседанията на Малкия Совнарком. Посещението ѝ у гледачката не ѝ донесе успокоение.

Разтревожена от изчезването на целия старгородски ареопаг, Елена Станиславовна хвърляше картите с възмутителна небрежност. Картите показваха ту края на света, ту увеличение на заплатата, ту среща с мъж в държавно учреждение и в присъствието на недоброжелател — поп пика.

А и самото гледане завърши някак странно. Дойдоха агенти — попове пики — и отведоха прорицателката в държавно учреждение, при прокурора.

Останала сама с папагала, объркана, вдовицата вече се канеше да си тръгва, когато папагалът изведнъж удари с човка по клетката и за първи път заговори с човешки глас.

— Доживяхме! — изрече той язвително, скри главата си под крилото и измъкна перце изпод мишницата.

Мадам Грицацуева-Бендер се втурна изплашена към вратата.

След нея се изля пламенна, несвързана реч. Древната птица бе така слисана от посещенията на агентите и отвеждането на господарката ѝ в държавно учреждение, че започна да изговаря с крясък всички познати ѝ думи. Най-голямо място в нейния репертоар заемаше Виктор Михайлович Полесов.

— При тая оскъдица — възбудено каза птицата.

И като се обърна на пръчката с главата надолу, намигна на стъписаната край вратата вдовица, сякаш ѝ казваше: „Е, как ви харесва това, вдовичке?“

— Майчице мила! — завайка се Грицацуева.

— В кой полк сте служили? — запита папагалът с гласа на Бендер.

— Кр-р-р-рах... Европа ще ни помогне.

След бягството на вдовицата папагалът оправи нагръдника си и изрече ония думи, които хората напразно се опитваха да изтръгнат от него в продължение на тридесет години:

— Папагалът е глупак!

Вдовицата тичаше по улицата и нареждаше на глас. А в къщи я очакваше някакво живо старче.

Бе Вартоломеич.

— Във връзка с обявлението — започна Вартоломеич — вече два часа ви чакам, госпожице.

Тежкото копито на предчувствието удари Грицацуева в сърцето.

— Ох! — изхлипа вдовицата. — Измъчи се душичката ми!

— Струва ми се, вас напусна гражданинът Бендер? Вие давали ли сте обявление?

Вдовицата се стовари върху чувалите с брашно.

— Какви слаби организми имате — сладникаво каза Вартоломеич.

— Първом ми се ще да си изясня въпроса за възнаграждението...

— Ох!... Всичко вземете! За нищо не ми е жал сега! — нареждаше чувствителната вдовица.

— Та ето какво. Зная къде се намира вашето синче О. Бендер. Какво ще бъде възнаграждението?

— Всичко вземете! — повтори вдовицата.

— Двадесет рубли! — каза сухо Вартоломеич.

Вдовицата стана от чувалите. Цялата бе овалена в брашно. Напращените ѝ ресници мигаха бързо-бързо.

— Колко? — запита тя.

— Петнадесет рубли — намали цената Вартоломеич.

Той подушваше, че и три рубли мъчно би изтръгнал от нещастната жена.

Тъпчейки с крака чувалите, вдовицата се приближаваше до старчето, призоваваше за свидетели силите небесни и с тяхна помощ получи ниска цена.

— Е, няма какво, нека господ ви помага, да бъдат пет рубли. Само че за парите ще помоля предварително. Такова правило си имам.

Вартоломеич извади от бележника си две изрезки от вестник и като ги стискаше здраво, започна:

— Да започнем, моля, поред. Вие пишете, значи: „Моля... изчезна от къщи другарят Бендер... зелен костюм, жълти челици, синя жилетка...“ Така, нали? Това е вестник „Старгородская правда“, значи. А ето какво пишат за вашето синче в столичните вестници. Ето... „Под копитата на коня...“ Но вие, госпожо, не се опечалявайте, слушайте по-нататък... „Под копитата на коня...“ Но жив е, жив! Казвам ви, жив е! Бих ли взел пари за покойник? Та ето: „Под копитата на коня. Вчера на площад Свердлов попадна под копитата на коня на каруцар №8974

гражданинът О. Бендер. Пострадалият се отърва с лека уплаха...“ Та ето, предоставям ви тези документчета, но вие ми дайте предварително паричките. Такова ми е правилото.

Вдовицата с плач даде парите. Мъжът ѝ, нейният мил мъж с жълти чепици е лежал на далечната московска земя и огнедишаният кон го е ударил с копитото по синята вълнена гръд.

Отзивчивата душа на Вартоломеич се задоволи с приличното възнаграждение. Той си отиде, след като обясни на вдовицата, че допълнителните следи на нейния мъж безусловно ще се намерят в редакцията на вестник „Станок“, където, разбира се, знаят всичко, каквото става по света.

ПИСМО НА ОТЕЦ ФЬОДОР,

ПИСАНО В РОСТОВ, В ПАВИЛИОНА ЗА ГОРЕЩА ВОДА „МЛЕЧНИЯТ ПЪТ“,

ДО ЖЕНА МУ В ОКОЛИЙСКИЯ ГРАД Н.

Мила моя Катя! Нова неприятност ме сполетя, но за това после. Парите Получих съвсем навреме, за което ти благодаря сърдечно. Веднага след пристигането си в Ростов изтичах на посочения адрес. „Новоросцимент“ е доста голямо учреждение, никой не познаваше там инженер Брунс. Бях се съвсем отчаял, но ме подсетиха. Идете, казват, в личния състав. Отидох. „Да — рекоха ми, — служеше при нас такъв, отговорна работа изпълняваше, само че, казват, миналата година ни напусна. Примамиха го в Баку, на служба в АЗОВНЕФТ по въпросите на техниката за безопасността.“

Е, гълъбице моя, не излезе така кратко пътуването ми, както си мислехме. Ти ми пишеш, че парите привършват. Няма как, Катерина Александровна. Краят приближава. Въръжи се с търпение и като се помолиш на бога, продай студентския ми сукнен мундир. Ще се наложат може би и по-големи разходи. Бъди готова на всичко.

Скъпотията в Ростов е страшна. За стая в хотела платих 2 р. и 25 коп. До Баку парите ще стигнат. Оттам, в случай на успех, ще телеграфирам.

Времето тук е горещо. Палтото си нося на ръка. Страхувам се да го оставя в хотела — току-виж, са го задигнали. Тук хората не си поплюващ.

Град Ростов не ми харесва. По броя на населението и по географското си положение той значително отстъпва на Харков. Но нищо, попадийо, бог е добър, и в Москва ще отидем заедно. Ще видиш тогава — напълно западноевропейски град. А после ще си заживеем в Самара, до нашата свещоливница.

Не се ли е върнал още Воробянинов? Къде ли гони вятъра сега? Храни ли се още Евстигнеев? Как е расото ми след почистването? У всички познати поддържай убеждението, че съм край смъртния одър на леля. На Гуленка пиши същото.

Чакай! Щях да забравя да ти разкажа за ужасното произшествие, което ми се случи днес.

Застанал бях на моста да се полюбувам на тихия Дон и се бях унесъл в мечти за нашето бъдещо богатство. Изведнъж излезе вятър и отнесе в реката фуражката на брат ти, хлебаря. Само ми се мярна и — изчезна. Наложих се да направя нов разход: купих си английска барета за 2 р. и 50 коп. На брат ти, хлебаря, нищо не казвай за станалото. Убеди го, че съм във Воронеж.

Виж, зле съм с бельото. Вечер си пера дрехите, а на заранта, ако не са изсъхнали, влажни ги навличам. При тая горещина дори е приятно.

Целувам те и те прегръщам.
Вечно твой мъж Федя

ГЛАВА XXVIII

ЯРКАТА И ТИХООКЕАНСКОТО ПЕТЛЕ

Репортьорът Персицки усилено се готвеше за двестагодишния юбилей на великия математик Исаак Нютон.

В разгара на работата влезе Стъопа от „Наука и живот“ . Зад него се тътреше дебела гражданка.

— Слушайте, Персицки — започна Стъопа, — тази гражданка е дошла при вас по работа. Елате, гражданко, другарят ще ви обясни.

И Стъопа излезе, като се подсмиваше под мустак.

— Е? — запита Персицки. — Какво има да кажете?

Мадам Грицацуева (това бе тя) погледна репортьора с тъжни очи и мълчаливо му подаде хартийка.

— Тъй — рече Персицки — ... под копитата на коня... отървал се с лека уплаха... Какво искате всъщност?

— Адреса — умолително промълви вдовицата, — не мога ли да науча адреса?

— Чий адрес?

— На О. Бендер.

— Откъде ще зная аз?

— Ами другарят каза, че вие знаете.

— Нищо не зная. Обърнете се към експедицията.

— А не може ли да си спомните, другарю? С жълти чепици.

— И аз съм с жълти чепици. В Москва още двеста хиляди души ходят с жълти чепици. Може би искате да научите адресите им? Тогава моля. Ще изоставя всичко друго и ще се заема с тази работа. След половин година вие ще знаете адресите на всички. Зает съм, гражданко.

Но вдовицата, почувствувала голямо уважение към Персицки, вървеше след него по коридора и като шумолеше с колосаната си фуста, повтаряше молбите си.

„Ах, това магаре Стъопа! — помисли си Персицки. — Но нищо, аз пък ще му пратя изобретателя на перпетуум-мобиле, та и той да се поизпоти малко.“

— Но какво мога да направя аз? — запита раздражено Персицки, като се спря пред вдовицата. — Откъде мога да зная адреса на

гражданина О. Бендер? Аз да не съм конят, който е налетял върху него? Или каруцарят, когото той удари по гърба пред мене?...

Вдовицата избоботи нещо неясно, от което можеше да се разбере само „другарю“ и „много ви моля“.

Работният ден в Дома на народите бе свършил. Канцеларията и коридорите опустяха. Някъде само се дописваше страница на пишеща машина.

— Извинете, мадам, виждате, че съм зает!

С тези думи Персицки се вмъкна в тоалетната. След като се помая там десет минути, той изскочи весел. Грицацуева търпеливо чакаше на ъгъла на двата коридора. Щом Персицки мина край нея, тя отново му заговори.

Репортьорът побесня.

— Вижте какво, стрино — каза той, — от мене да мине, ще ви кажа къде е вашият О. Бендер. Вървете направо по коридора, после завийте надясно и вървете пак направо. Там има врата. Потърсете Черепенников. Той знае.

И доволен от хрумването си, Персицки тъй бързо изчезна, че колосаната вдовичка не успя да получи допълнителни сведения.

Мадам Грицацуева пооправи полите си и тръгна по коридора.

Коридорите в Дома на народите бяха толкова дълги и тесни, че вървящите по тях неволно ускоряваха ход. За всеки срещнат можеше да се каже колко е изминал. Ако се движеше с едва ускорена крачка, това значеше, че току-що е тръгнал. Изминалите два или три коридора развиваха среден тръс. А понякога можеше да се види човек, тичащ, колкото му държат краката: той се намираше в стадия на петия коридор. Гражданинът пък, оставил зад гърба си осем коридора, лесно би могъл да съперничи в бързина на птиците, на коня за надбягване и на световния шампион — бегача Нурми.

След като сви надясно, мадам Грицацуева се затича. Паркетът пукаше.

Насреща ѝ вървеше бързо мургав мъж със синя жилетка и малинови чепици. По лицето на Остап се виждаше, че посещението му в Дома на народите в такъв късен час е предизвикано от извънредните работи на концесията. Нямаше съмнение, че в плановете на техническия ръководител не влизаше среща с любимата.

Когато забеляза вдовичката, Бендер се обърна и без да се озърта, тръгна назад покрай стената.

— Другарю Бендер — закрепця вдовицата във възторг, — къде отивате?

Великият комбинатор ускори ход. Забърза и вдовицата.

— Спрете да ви кажа нещо — молеше тя.

Но думите ѝ не стигаха до слуха на Остап, В ушите му вече свиреше и фучеше вятърът. Той летеше по четвъртия коридор, прескачаше перилата на вътрешните железни стълби. На любимата си той остави само ехото, което дълго ѝ повтаряше шумът по стълбите.

— Е, слава богу! — мърмореше Остап под носа си, озовал се на петия етаж. — Намерила време за срещи. Кой ли е изпратил тука тази пламенна дамичка? Време е вече да бъде ликвидиран московският филиал на концесията, иначе, току-виж, довтасал при мене и хусарят-частник с мотора.

В това време мадам Грицацуева, разделена от Остап с три етажа, хиляда врати и дузина коридори, избърса с полите на фустата пламналото си лице и започна търсенето. Най-напред тя искаше по-скоро да намери мъжа си и да се обясни с него. В коридорите светнаха мъждиви лампи. Всички лампи, всички коридори и всички врати бяха еднакви. Вдовицата я достраша. Поиска ѝ се да си върви.

Подчинявайки се на коридорната прогресия, тя се носеше с все по-ускорен темп. След половин час бе вече невъзможно да се спре. Вратите на президиумите, секретариатите, местните комитети, орготделите и редакциите с грохот отлетяваха от двете страни на обемистото ѝ тяло. С коравите колосани поли на фустите си тя събаряше в движение плювалници, които с шум на търкалящи се тенджери падаха след нея. В ъглите на коридорите се образуваха вихрушки и водовъртежи. Отварящите се прозорчета тракаха. Изрисуваните по стените с шаблон едни и същи пръсти, показващи посоката, боцкаха бедната пътничка.

Най-сетне Грицацуева се озова на площадката на вътрешната стълба. Там бе тъмно, но вдовицата надви страха си, изтича надолу и дръпна стъклената врата. Вратата бе заключена. Вдовицата се втурна назад. Но вратата, през която току-що бе минала, също беше заключена от нечия старателна ръка.

В Москва обичат да заключват вратите.

Хиляди главни входове са залостени отвътре с греди и стотици хиляди граждани се промъкват в жилищата си през задните входове. Отдавна отмина осемнадесета година, отдавна загуби смисъл понятието „нападение на жилището“, отпадна охраната на жилищата, организирана от живущите в тях за по-голяма сигурност, разрешава се вече проблемът за уличното движение, строят се огромни електростанции, правят се грандиозни научни открития, но все още няма кой да посвети живота си на разрешаването проблема за затворените врати.

Кой ще е този човек, който ще разреши загадката на кината, театрите и цирковете?

За десет минути три хиляди души трябва да влязат в цирка през една-единствена, отворена само с едното си крило врата. Останалите десет врати, специално приспособени за пропускане на големи групи народ, са затворени. Може ли да ни каже някой защо са затворени? Може би за това, че преди двадесетина години от конюшната на цирка било откраднато дресирано магаренце и оттогава в страха си дирекцията зазижда удобните входове и изходи. А може би някога течение е пронизало прославения цар на въздуха — акробата, и затворените врати са само отзвук от скандала, който той е вдигнал.

В театрите и кината пускат публиката на малки групи, за да се избегне уж задръстването. Но задръстването може да се избегне много лесно — стига само да се отворят съществуващите в изобилие изходи. Но вместо това администрацията действа, като употребява сила. Проверителите на входните билети, хванати за ръце, образуват жива бариера и по такъв начин държат публиката обсадена не по-малко от половин час. А вратите, заветните врати, затворени още при Павел I, си стоят затворени и до ден-днешен.

Петнадесет хиляди любители на футбола, възбудени от сърцатата игра на сборния тим на Москва, са принудени да се провират към трамвая през пролуката, която е толкова тясна, че един леко въоръжен войник би могъл да задържи тук четиридесет хиляди варвари, защитени от две крепостни кули.

Спортният стадион няма покрив, но има няколко врати. Отворена е само една вратичка. През нея може да се влезе само след като бъдат строшени останалите врати. След всяко голямо състезание тях ги

строшават. Но в грижите за изпълнението на светата традиция всеки път те биват акуратно възстановявани й здраво залоствани.

И ако няма никаква възможност да се прикачи вратата (това става тогава, когато няма към какво да се прикачи), пускат се в ход скритите врати от всички видове:

1. Бариери,
2. Прегради,
3. Обърнати пейки,
4. Забранителни надписи,
5. Вържета.

Бариерите имат голямо приложение в учрежденията.

С тях се прегражда достъпът до нужния сътрудник.

Посетителят се разхожда като тигър край бариерата и се старае с жестове да обърне внимание върху себе си. Той не винаги успява да стори това. А може би посетителят носи полезно изобретение! Или пък чисто и просто иска да си плати данъка върху общия доход! Но бариерата е попречила — изобретението е останало неизвестно и данъкът — неплатен.

Преградата се прилага на улицата.

Поставят я през пролетта на шумната улица уж за да ограда тротоара, който ще се поправя. И в един миг шумната улица опустява. Минувачите се промъкват към желаните места по други улици. Всеки ден им се налага да извървяват излишен километър, но лекокрилата надежда не ги напуска. Лятото си отива. Листата жълтеят. А преградата продължава да стои. Ремонт не е направен. И улицата е пуста.

С обърнати градински пейки преграждат входовете за московските паркове, които поради възмутителната небрежност на строителите не са снабдени със солидни врати.

За надписите би могло да се напише цяла книга, но засега това не влиза в плановете на авторите.

Тези надписи са два вида: преки и косвени.

Към преките могат да бъдат отнесени:

БЕЗ ДОКЛАД
НЕ ВЛИЗАЙ

Такива надписи понякога се окачват на вратите на онези учреждения, които особено много се посещават от граждани.

Косвените надписи са най-пагубни. Те не забраняват влизането, но рядко ще се намери смелчага, който да рискува все пак да се възползува от правото си. Ето ги тези позорни надписи:

БЕЗ ДОКЛАД
НЕ ВЛИЗАЙ

ДНЕС НЕ ПРИЕМАМ

С ПОСЕЩЕНИЕТО СИ ТИ ПРЕЧИШ НА ЗАЕТИЯ ЧОВЕК

Там, където не може да се постави бариера или преграда, да се преобърнат пейки или да се окачи надпис — там се опъват въжета. Опъват ги по вдъхновение на най-неочаквани места. Ако са опънати на височина до гърдите на човека, работата се ограничава с лека уплаха и малко нервен смях. Опънатото пък на височината на глезените въже може да осакати човека.

По дяволите вратите! По дяволите опашките пред входовете на театрите! Разрешете да се влиза без доклад! Молим да махнете преградата, поставена от нехаен домоуправител пред разровения плочник! Махнете обърнатите пейки! Поставете ги на мястото! В градинката е приятно да се седи именно нощем. Въздухът е чист и ти хрумват умни мисли!

Седнала на стълбището край затворената стъклена врата в самия център на Дома на народите, мадам Грицацуева мислеше за вдовишката

си съдба, от време на време позадрямваше и чакаше утрото.

От осветения коридор през стъклената врата върху вдовицата падаше абажурната жълтеникава светлина на електрическите лампи. Сивото утро проникваше през прозорците на стълбищната шахта.

Бе оня безмълвен час, когато утрото е още свежо и лазурно. В този час Грицацуева чу стъпки в коридора. Вдовицата скочи живо и се залепи на стъклото. В края на коридора се мярна синя жилетка. Малиновите чепици бяха посипани с мазилка. Лекомисленият син на турския поданик се приближаваше към стъклената врата, като изтърсваше прашинка от самото си.

— Лалугерче! — викна вдовицата. — Лалу-у-у-герче!

Тя дишаше върху стъклото с неизразима нежност. Стъклото се замъгли и отрази всички цветове на дъгата. В тая замъгленост и в небесната дъга сияеха сини и пъстри призраци.

Остап не чуваше гукането на вдовицата. Той си почесваше гърба и загрижено клатеше глава. Още един миг и той щеше да изчезне зад завоя.

Като изстена „другарю Бендер!“, бедната съпруга забарабани по стъклото. Великият комбинатор се обърна.

— А! — възкликна той, като видя, че заключената врата го разделя от вдовицата. — И вие ли сте тук?

— Тук, тук — повтаряше радостно вдовицата.

— Прегърни ме, радост моя, толкова отдавна не сме се виждали — отпрати покана техническият директор.

Вдовицата се замята. Подскачаше зад вратата като щиглец в кафез. Притихналите през нощта фусти отново зашумоляха. Остап разтвори обятия.

— Защо не идваш, ярчице моя? Твоето тихоокеанско петле е така уморено от заседанията на Малкия Совнарком.

Вдовицата бе лишена от фантазия.

— Лалугерче — повтори тя за пети път. — Отворете ми вратата, другарю Бендер.

— По-спокойно, момиче! Скромността краси жената. Какви са тези скокове?

Вдовицата страдаше.

— Но защо се измъчвате? — питаше Остап. — Кой ви пречи да живеете?

— Изостави ме, а и пита отгоре на това!

И вдовицата заплака...

— Изтрийте си очичките, гражданко. Всяка ваша сълзичка е молекула в космоса.

— А аз чаках, чаках, магазина си затворих... Тръгнах вас да търся, другарю Бендер...

— Е, и как се чувствувате сега на стълбището? Не духа ли?

Вдовицата почна бавно да кипва като голям манастирски самовар.

— Изменник! — изрече тя и цяла потрепери.

Остап имаше още малко свободно време. Той защрака с пръсти и като се поклащаше ритмично, тихичко запя:

*От дявола частица
е в нашата душица.
Затуй от женски чар
в гръдта гори пожар.*

— Да пукнеш дано! — пожела му вдовицата, когато той свърши танца. — Гривната открадна, подарък от мъжа ми. Ами стола защо задигна?

— Вие май преминавате към оскърбление? — забеляза Остап равнодушно.

— Открадна, открадна! — повтаряше вдовицата.

— Вижте какво, момиче: Остап Бендер никога нищо не е крал — хубавичко да запомните това.

— А цедката кой взе?

— Ах, цедката! От вашия неликвиден фонд? И това вие смятате за кражба? В такъв случай нашите възгледи за живота са диаметрално противоположни.

— Задигна я — продължаваше да кука вдовицата.

— Значи, ако млад, здрав човек вземе взаимнообразно от една провинциална бабичка ненужната ѝ, поради разклатеното ѝ здраве, кухненска принадлежност, значи, той е крадец? Така ли да ви разбирам, моля?

— Крадец, крадец!

— В такъв случай ще трябва да се разделим. Съгласен съм на развод.

Вдовицата се хвърли върху вратата. Стъклата задрънчаха.

Остап разбра, че е време да се отдалечи.

— Няма време за прегръдки рече той, — сбогом, любима! Разминахме се, както се разминават кораби в морето.

— Милиция! — закрещя вдовицата.

Но Остап бе вече в края на коридора. Той се качи на прозореца, скочи тежко върху влажната след нощния дъжд земя и изчезна в блестящите физкултурни градини,

На виковете на вдовицата се притече събудилият се пазач. Той пусна затворничката, като я заплаши с глоба.

ГЛАВА XXIX

АВТОРЪТ НА „ГАВРИЛИАДАТА“

Когато мадам Грицацуева напусна негостоприемния лагер от канцеларии, към Дома на народите вече се стичаха служителите от най-скромни чинове: разсилни, деловодителки на изходящи и входящи дневници, телефонистки, млади помощник-счетоводители и здрави хлапета.

Между тях беше и Никифор Ляпис, твърде млад човек с прическа на овен и дързък поглед.

Невежите, твърдоглавците и новаците влизаха в Дома на народите през главния вход. Никифор Ляпис се смъкна в сградата през амбулаторията. В Дома на народите той бе вътрешен и знаеше най-късите пътища към оазисите, където под широколистната сянка на ведомствените списания бликат бистрите извори на хонорара.

Най-напред Никифор Ляпис отиде в бюфета. Никелираната каса запя и изхвърли три бележки. Никифор изяде чаша квасено във фурна мляко и баничка с крем, която приличаше на цветна лехичка. Всичко това той поля с чай. След това Ляпис започна бавно да обхожда владенията си.

Първото си посещение той направи в редакцията на месечното ловно списание „Герасим и Муму“. Другарят Наперников още не бе дошъл и Никифор Ляпис се запъти към „Хигроскопичен бюлетин“, седмичния рупор, посредством който фармацевтите общуваха с външния свят.

— Добро утро — каза Никифор. — Написах забележителни стихове.

— За какво? — запита завеждащият литературната страничка. — На каква тема? Нали знаете, Трубецкой, че нашето списание...

За по-точно определяне същността на „Хигроскопичен бюлетин“ завеждащият пошава с пръсти.

Трубецкой-Ляпис погледна белите си груби панталони, изпъна тялото си назад и каза напевно:

— „Балада за гангрена“.

— Това е интересно — забеляза хигроскопичната личност. — Отдавна е време да се популяризират идеите на профилактиката в достъпна форма.

Ляпис тутакси започна да декламира:

*Гаврила беше болен от гангрена,
Гаврила от гангрена легна болен...*

По-нататък със същия героичен четиристъпен ямб се разказваше за Гаврила, който поради невежеството си не отишъл навреме в аптеката и загинал, понеже не намазал раничката си с йод.

— Напредвате, Трубецкой — одобри редакторът, — но би било желателно още повече... Разбирате, нали?

Той размърда пръсти, но взе страшната балада, като обеща хонорара за вторник.

В списанието „Делниците на телеграфиста“ посрещнаха Ляпис гостоприемно.

— Добре че дойдохте, Трубецкой. Тъкмо ни трябва стихове. Само че — бит, бит, бит ни трябва. Никаква лирика. Чувате ли, Трубецкой? Нещо из живота на телеграфопоценци и същевременно... разбирате, нали?...

— Тъкмо вчера се бях замислил върху бита на телеграфопоценци. И цяла поема излезе. Озаглавих я „Последното писмо“. Ето...

*Гаврила носеше писма.
Гаврила стана раздавач*

Историята на Гаврила бе събрана в седемдесет и два реда. В края на поемата раздавачът Гаврила, макар и сразен от куршума на фашист, доставя писмото на адреса.

— Къде става това? — запитаха Ляпис.

Въпросът бе на място. В СССР няма фашисти, в чужбина няма Гавриловци, членове на Съюза на телеграфопоценци.

— Че защо? — каза Ляпис. — Действието става, разбира се, у нас, а фашистът е преоблечен.

— Знаете ли какво, Трубецкой, напишете ни по-добре за радиостанцията.

— А защо не искате раздавача?

— Нека поотлежи. Приемаме го условно.

Понатъжен, Никифор Ляпис-Трубецкой се върна отново в „Герасим и Муму“. Наперников вече седеше на своята писалищна маса. На Стената бе окачен увеличен портрет на Тургенев с пенсне, с високи ботуши и двуцевка през рамо. До Наперников стоеше конкурентът на Ляпис — стихоплетецът от предградието.

Започна старата песен за Гаврила, но вече с ловджийска насока. Творбата бе озаглавена „Молитвата на браконiera“.

*Гаврила дебнеше в гората заек,
Гаврила заека с куршум удари.*

— Чудесно! — каза добродушният Наперников. — Вие, Трубецкой, сте надминали в това стихотворение самия Ентих. Само че трябва да поправите тук-таме нещичко. Първо — изхвърлете напълно думата „молитва“.

— И заека — каза конкурентът.

— Защо пък заека? — учуди се Наперников.

— Защото сега не е сезон за лов на зайци.

— Чуйте, Трубецкой, променете и заека.

В преобразения вид поемата носеше заглавие „Урок за браконiera“, а зайците бяха заменени с бекаси. После се оказа, че през лятото бекаси също не се бият. В окончателна форма стиховете звучаха:

*Гаврила дебнеше в гората птица,
Гаврила птицата с куршум удари...*

След като закуси в стола, Ляпис отново се зае за работа. Белите му панталони се мяркаха в мрака на коридорите. Той влизаше от редакция в редакция и продаваше многоликия Гаврила.

В „Кооперативна флейта“ Гаврила беше даден под название „Еолова флейта“.

*Гаврила стана продавач,
продаваше Гаврила флейти...*

Наивниците от дебелото списание „Гората, каквато е в действителност“ купиха от Ляпис малката поема „На края на гората“. Тя започваше така:

*Гаврила бродеше в гора дълбока,
Гаврила пръчка от бамбук отсече.*

Последното занятие на Гаврила през този ден бе печенето на хляб. Намери му се място в редакцията на „Кифладжия“. Поемата носеше дългото и тъжно название: „За хляба, за качеството на продукцията и за любимата“ и се посвещаваше на тайнствената Хина Члек. Началото бе както преди епично:

*Гаврила стана фурнаджия,
Гаврила кифлички опече.*

След деликатна борба изхвърлиха посвещението.

Най-печалното бе, че никъде не дадоха пари на Ляпис. Едни обещаваха да му дадат във вторник, други — в четвъртък или петък — след две седмици. Трябваше да търси заем от лагера на враговете — там, където никога не печатаха негови произведения.

От петия етаж Ляпис се спусна на втория и влезе в секретариата на „Станок“. За негово нещастие той веднага се сблъска с усърдния Персицки.

— А! — възкликна Персицки. — Ляпсус!
— Слушайте — каза Никифор Ляпис, като снишаваше гласа си,
— дайте три рубли. „Герасим и Муму“ ми дължат сума пари.
— Половин рубла ще ви дам. Почакайте. Ей сегичка ще дойда. И Персицки се върна, като доведе десетина сътрудници на „Станок“.
Завърза се разговор.
— Е, как върви търговията? — попита го Персицки.
— Написал съм забележителни стихове!
— За Гаврила ли? Нещо селско? „В зори Гаврила наш ореше, Гаврила плуга си ценеше“, а?
— Какъв ти Гаврила! То е несериозно нещо! — защищаваше се Ляпис. — Написал съм нещо за Кавказ.
— А били ли сте в Кавказ?
— Заминавам след две седмици.
— Ами не се ли страхувате, Ляпсус? Там има чакали!
— Това много ме плаши! Но в Кавказ те не са отровни!
След този отговор всички наостриха уши.
— Я кажете, Ляпсус — запита Персицки, — какви са според вас чакалите?
— Знам аз, оставете ме на мира!
— Кажете, кажете, щом знаете!
— Е, такива едни... като змии.
— Да, да, вие сте прав както винаги. Според вас седлото^[1] на дивата коза се поднася за ядене заедно със стремената.
— Никога не съм казвал такова нещо! — закрещя Трубецкой.
— Вие не сте казвали, а сте писали. Наперников ми каза, че сте се опитали да му пробутате такива стихчета в „Герасим и Муму“, уж из живота на ловците. Кажете искрено, Ляпсус, защо пишете за неща, които не сте виждали в живота и за които нямате никаква представа? Защо във вашето стихотворение „Кантон“ пенъорът е бална рокля? Защо?
— Вие сте еснаф — отговори Ляпис високомерно.
— Защо в стихотворението „Надбягвания за наградата на Будьони“ вашият жокей затяга ремъка на конския хамут и след това сяда на капрата? Вие виждали ли сте някога ремък на хамут!
— Виждал съм.
— Кажете тогава какво представлява!

— Оставете ме на мира! Вие сте психопат.

— А капра виждали ли сте? На конни надбягвания ходили ли сте?

— Не е нужно да бъде човек навсякъде! — крещеше Ляпис. — Пушкин е писал турски стихове, а никога не е ходил в Турция.

— О, да, нали Ерзерум се намира в Тулска губерния.

Ляпис не разбра сарказъма. Той продължаваше разпалено:

— Пушкин е писал по материали. Той е прочел историята на Пугачовския бунт, а след това я написал. А на мене за конните надбягвания ми разказа Ентих.

След тая виртуозна защита Персицки повлече упорствуващия Ляпис в съседната стая. Зрителите ги последваха. Там на стената бе окачена голяма изрезка от вестник, оградена с траурна лента.

— Вие ли писахте този очерк в „Капитански мостик“?

— Аз.

— Това е май първият ви опит в прозата, нади? Поздравявам ви! „Вълните се прехвърляха през вълнолома и падаха надолу като стремителен крик...“ Няма що, направили сте приятелска услуга на „Капитански мостик“! „Мостик“ сега дълго няма да ви забрави, Ляпис!

— Но какво има?

— Това, че... Знаете ли вие що е крик?

— Разбира се, зная, оставете ме на мира...

— Как си представлявате вие крика? Опишете ни го със свои думи.

— Такъв... Пада, с една дума.

— Крикът пада. Забележете всички! Крикът стремително пада! Почакайте, Ляпис, ей сега ще ви донеса половин рубла. Не го пускайте!

Но и този път половината рубла не бе дадена. Персицки домъкна от справочното бюро двадесет и първия том на Брокхаус — от Домиций до Евреинов. Между Домиций, крепост във великото херцогство Макленбург-Шверинск и Домел, река в Белгия и Холандия, бе намерена търсената дума.

— Слушайте! „Кран (нем. «Daumkraft») — една от машините за повдигане на големи тежести. Обикновеният прост кран, употребяван за повдигане на коли и тям подобни, се състои от подвижна зъбчата ос, която захваща зъбчатото колело, въртящо се с помощта на ръчка...“ И

така нататък. И по-нататък: „Джон Диксън поставил през 1879 година на мястоobeliska, известен под названието «Иглата на Клеопатра», с помощта на четирима работници, действащи с четири хидравлически К.“ И този уред според вас притежава способността да пада стремително? Следователно Брокхаус и Ефрон са мамили човечеството в продължение на петдесет години? Защо дращите, вместо да седнете да се учите? Отговорете!

— Трябват ми пари.

— Но вие никога нямате пари. Вечно обикаляте за половин рубла.

— Купих си мебели и си обърках бюджета.

— Много ли мебели купихте? За вашите драсканици ви плащат толкова, колкото струват — грошове!

— Хубави грошове! Знаете ли какъв стол си купих от една разпродажба...

— Във формата на змия?

— Не. Дворцов. Но ме сполетя нещастие. Снощи се връщам късно в къщи...

— От Хина Члек? — викнаха присъстващите в един глас.

— Каква ти Хина!... От колко време аз вече не живея с Хина. Връщах се от диспута на Маяковски. Приближавам — прозорецът отворен. Веднага почувствувах, че нещо се е случило.

— Ай-ай-ай! — каза Персицки, като закриваше с ръце лицето си. — Предугаждам, другари, че на Ляпсус са му откраднали най-добрия шедьовър: „Гаврила служба си намери, Гаврила стана портиер.“

— Оставете ме да се доизкажа. Поразително хулиганство. В стаята ми се вмъкнали някакви негодници и разпрали целия стол. Ще може ли някой да ми вземе пет рубли за поправка?

— За поправката съчинете нов Гаврила. Аз дори мога да ви подсказва началото. Чакайте, чакайте... Ей сега... Ето: „Гаврила стол си купи от пазара, лош стол набави си Гаврила.“ По-бързо записвайте. Може да се продаде с печалба в редакцията на „Гласът на шкафа“... Ех вие, Трубецкой, Трубецкой!... Впрочем, Ляпсус, вие защо сте Трубецкой? Защо не си изберете по-хубав псевдоним? Например Долгорукий! Никифор Долгорукий! Или Никифор Валоя! Или още по-добре: гражданинът Никифор Сумароков Елстон? Ако ви се падне удобен случай да пробутате наведнъж три стихотворения в

„Гермуму“, изходът от положението ви ще бъде блестящ. Едната безсмислица ще подпишете със Сумароков, другата макулатура — с Елстон, а третата — с Юсупов... Ех вие, драскач такъв!...

---

[1] Седло — част от гърба на животно. Б.пр. ↑

ГЛАВА XXX

В ТЕАТЪР „КОЛУМБ“

Иполит Матвеевич от ден на ден ставаше все по-голям подлизурко. Когато гледаше Остап, очите му добиваха раболепен жандармски оттенък.

В стаята на Иванопуло бе толкова горещо, че изсъхналите Воробянинови столове пукаха като дърва в камина. Великият комбинатор си почиваше, подложил под главата си синята жилетка.

Иполит Матвеевич гледаше през прозореца. Там, по кривите улички, край малките московски градинки, минаваше господарска карета. В черния ѝ лак последователно се отразяваха кланящите се минувачи: кавалергардът с медна глава, градските дами и пухкавите бели облачета. Тракайки с подкови по паважа, конете понесоха каретата край Иполит Матвеевич. Той се извърна разочарован.

Каретата носеше герб МКХ^[1]; беше предназначена за превозване на смет и нейните дъсчени стени нищо не отразяваха.

На капрата седеше напет старец с разкошна побеляла брада. Ако Иполит Матвеевич знаеше, че коларят е не някой друг, а граф Алексей Буланов, известният хусар-отшелник, той сигурно би викнал старика, за да си поговорят за доброто старо време.

Граф Алексей Буланов бе много загрижен. Той шибаше конете и тъжно размишляваше за бюрократизма, разяждащ асенизационния подотдел, поради който вече половин година на графа не даваха полагащото му се според трудовия договор специално работно облекло.

— Чуйте — обади се изведнъж великият комбинатор, — как ви наричаха като дете?

— А защо ви е да знаете?

— Така! Не зная как да ви назовавам. Вече ми омръзнала ви наричам Воробянинов, а Иполит Матвеевич ми се вижда твърде противно. Та как ви наричаха? Ипа?

— Писанчо — отвърна Иполит Матвеевич с усмивка.

— Конгениално. Та ето що, Писанчо, вижте моля ви се, какво имам на гърба. Между плешките ме боли.

Остап смъкна през главата си ковбойката. Пред Писанчо Воробянинов се откри широк гръб на провинциален Антиной, очарователен гръб, но малко мръсничък.

— Охо — каза Иполит Матвеевич, — имате някаква червенина.

Между плешките на великия комбинатор лилавееха и преливаха в багрите на петролна дъга синини със странни очертания.

— Честна дума, цифрата осем! — възкликна Воробянинов. — За пръв път виждам такава синина.

— А друга цифра няма ли? — спокойно попита Остап.

— Като че ли буквата Р.

— Повече въпроси нямам. Всичко ми е ясно. Проклета перодръжка! Виждате ли, Писанчо, как страдам, на какви опасности се подлагам заради вашите столове. Тези аритметически знаци ми нанесе голямата самопадаща писалка с писец номер осемдесет и шест. И обърнете внимание, че проклетата писалка падна върху гърба ми в същата минута, когато пъгнах ръката си в разпрания редакторски стол. А вие нищо не можете да свършите както трябва. Кой оплеска работата със стола, а? За разпродажбата вече не говоря. Намерихте време за еротика! На вашата възраст това е просто вредно! Пазете си здравето!... Я вижте аз какво свърших! Мой актив е столът на вдовицата, двата стола на Шчукин. Столът от Изнуренков в края на краищата е също мой актив! В редакцията и при Ляпис аз ходих! И само един-единствен стол вие докарахте до победен край, и то с помощта на нашия свещен враг архиепископа.

Техническият директор крачеше безшумно с босите си крака из стаята и наставляваше послушния Писанчо.

Изчезналият в магазинята на Октомврийската гара стол си оставаше, както и по-рано, тъмно петно върху бляскавия план на концесионните работи. Четирите стола в театър „Колумб“ бяха сигурна плячка. Но театърът заминаваше на турне по Волга с тиражния параход „Скрябин“ и днес представяше премиерата на „Женитба“ като последен спектакъл през сезона. Трябваше да се реши — дали да останат в Москва да търсят изчезналия в просторите на Каланчевския площад стол, или да тръгнат заедно с трупата на гастролно турне. Остап предпочиташе последното.

— А не може ли да се разделим? — запита Остап. — Аз ще тръгна с театъра, а вие останете и търсете стола на гарата.

Но Писанчо така изплашено замига с прошарените си ресници, че Остап не настоя повече.

— От два заека — каза той — винаги се избира по-тлъстият. Ще вървим заедно. Но разходите ще бъдат големи. Ще ни трябват пари. Останали са ми шестдесет рубли. Вие колко имате? Ах, аз пък забравих! На вашите години една пламенна любов струва скъпо! Постановявам: днес отиваме на премиерата на „Женитба“. Не забравяйте да облечете фрак. Ако столовете са още на мястото си и не са ги продали заради дълг към „Обществени осигуровки“, още утре заминаваме. Помнете, Воробянинов, настъпва последното действие на комедията „Съкровището на моята тъща“. Наближава финита ла комедия, Воробянинов! Не дишайте, стари ми приятелю! Равнение по рампата! О, младост! О, аромат на кулиси! Колко спомени! Колко интриги! Какъв талант показах аз на времето в ролята на Хамлет! С една дума, заседанието продължава!

За икономия тръгнаха за театъра пеша. Беше още съвсем светло, но уличните лампи вече пръскаха лимонена светлина. Пред очите на всички пролетта си отиваше. Прахът я гонеше от площадите, горещият вятър я изтикваше в малките улички. Там старите бабички приласкаваха красавицата и пиеха с нея чай в дворчетата край кръглите масички. Но животът на пролетта гаснеше — не я пускаха сред хората. А на нея толкова ѝ се искаше да отиде при паметника на Пушкин, където вече се разхождаха млади хора с пъстри каскети, панталони кюнци, връзки „кучешка радост“ и обуца „джими“.

Момичета, наплескани с лилава пудра, сновяха между храма МСПО^[2] и кооперация „Комунар“ (между бившия „Филипов“ и бившия „Елисеев“). Те се караха високо. По този час минувачите забавяха крачка, но не само защото улица Тверска ставаше тясна. Московските коне не бяха по-добри от старгородските: те също така нарочно удряха копита по дървените павеа. Колоездачите безшумно летяха от стадиона „Млади пионери“, от първото голямо междуградско състезание. Сладоледаджията тикаше своя зелен сандък, изпълнен с майски гръм, като плахо попоглеждаше милиционера: но милиционерът, зает със светофара, посредством който регулираше уличното движение, не бе опасен.

Двамата приятели вървяха сред цялата тая блъсканица. Съблазните изникваха на всяка крачка. Върху малки скари направо на улицата печаха карски и кавказки шишчета и филетчета. Горещият и лют дим се носеше към светлото небе. От пивниците, ресторантите и киното „Великият ням“ долиташе струнна музика. При трамвайната спирка се дереше високоговорител.

Трябваше да се бърза. Приятелите влязоха в шумното фоайе на театър „Колумб“.

Воробянинов се спусна към касата и прочете цените на местата.

— Все пак доста е скъпичко — каза той. — Шестнадесети ред — три рубли.

— Как не ги обичам тия еснафи, тия провинциални мухльовци! — забеляза Остап. — Къде се завирате? Не виждате ли, че това е каса?

— Ами къде? Нали без билети няма да ни пуснат!

— Писанчо, вие сте прост човек. Във всеки благоустроен театър има две гишета. Към гишето на касата се обръщат само влюбените и богатите наследници. Останалите граждани (те, както сам виждате, са преобладаващото мнозинство) се обръщат непосредствено към гишето на администратора.

И наистина пред гишето на касата стояха петима скромно облечени граждани. Възможно е да бяха богати наследници или влюбени; Затова пък при гишето на администратора цареше оживление. Там имаше пъстра опашка. Млади хора с модни сака и панталони, каквито провинциалистът може само да сънува, размахваха дръзко бележчици от познатите им режисьори, артисти, от редакции, от театралния костюмер, от районния началник на милицията и други лица, тясно свързани с театъра, като членове на съюза на театрално-кинокритиците, дружеството „Сълзите на бедните майки“, училищния съвет на „Ателието на цирковия експеримент“ и някакъв си „Фортинбрас при Умслопогас“. Около осем души стискаха бележки от Еспер Еклерович.

Остап се връза в опашката, разблъска фортинбрасовците и като викаше: „Само за справка, не виждате ли, че не съм си събул дори галошите“, стигна до гишето и надзърна вътре.

Администраторът работеше като хамалин. Светла брилянтена пот оросяваше затлъстялото му лице. Телефонът го безпокоеше всяка

минута и звънеше с упоритостта на трамвайна мотриса, провираща се през Смоленския пазар.

— По-бързо — викна той на Остап, — вашата бележка!

Две места — каза Остап тихо, — в партера.

— За кого?

— За мене!

— А кой сте вие, за да ви давам места?

— Все пак мисля, че ме знаете.

— Не мога да ви позная.

Но погледът на непознатия бе така чист, така светъл, че ръката на администратора сама определи за Остап две места на единадесетия ред.

— Всякакви се мъкнат — каза администраторът, като вдигаше рамене, — отде да ги знаеш кои са! Може би от Народния комисариат на просветата? Струва ми се, че съм го виждал там. Къде всъщност съм го виждал?

И като даваше машинално гратиси на щастливите теа- и кинокритици, умълчалият се Яков Менелаевич все още се мъчеше да си спомни къде е виждал тези чисти очи.

Когато бяха вече раздадени всички гратиси и във фоайето намалиха светлината, Яков Менелаевич си спомни: тия чисти очи, този уверен поглед той бе виждал в Таганския затвор през хиляда деветстотин двадесет и втора година, когато сам бе лежал там по една дребна работа.

От единадесетия ред, където седяха концесионерите, се чу смях. На Остап се хареса музикалното встъпление, изпълнено от оркестрантите на бутилки, на стъкленниците на Есмарх, на саксофони и големи полкови барабани. Писна флейта и завесата, лъхайки хлад, се разтвори.

За учудване на Воробянинов, свикнал с класическата интерпретация на „Женитба“, Подкольосин липсваше на сцената. Като пошари с очи, Иполит Матвеевич видя висящи от тавана шперплатови правоъгълници, боядисани с основните багри на слънчевия спектър. Нямаше ги нито вратите, нито сините тюлени прозорци. Под разноцветните правоъгълници танцуваха дамички с големи шапки, изрязани от черен картон. Стенанията на бутилките призоваха на сцената Подкольосин, който, яхнал Степан, се вряза сред тълпата.

Подколюсина бе облечен в мундир на камерхер. След като разгони дамичките с думи, каквито в пиесата няма, Той викна проглушително:

— Степа-ан!

И в същото време подскокна настрани и застина в неудобна поза. Стъклениците на Есмарх зазвънтяха.

— Степа-а-ан!! — повтори Подколюсин и пак подскочи.

Но тъй като Степан, облечен в кожа на пантера, беше също там и не се отзоваваше, Подколюсин запита трагично:

— Защо мълчиш като Обществото на народите?

— Изглежда, изплаших се от Чембърлейн — отвърна Степан, като почесваше кожата.

Чувствуваше се, че Степан ще измести Подколюсин и ще стане главното действащо лице на осъвременената пиеса.

— А шивачът шие ли редингота?

Скок. Удар по стъклениците на Есмарх. Степан с усилие се изправи на ръце и в това положение отговори:

— Шие!

Оркестърът изсвири потпури от „Чио-чио-сан“. През цялото време Степан стоеше на ръце. Лицето му почервения.

— Ами шивачът не пита ли защо му е на господаря такъв хубав плат? — запита Подколюсин.

Степан, който в това време вече се бе озовал сред оркестъра и прегръщаше диригента, отвърна:

— Не, не пита. Да не би да е депутат в английския парламент?

— А не пита ли шивачът дали господарят не иска да се жени?

— Шивачът пита, не иска ли, каза, господарят да си плаща алиментите.

След това светлината изгасна и публиката затропа с крака. Тя тропа дотогава, докато от сцената не се чу гласът на Подколюсин:

— Граждани! Не се вълнувайте! Светлината е изгасена нарочно, налага се от хода на действието. Това изисква и постановъчната част.

Публиката се покори. Лампите не бяха запалени до края на действието. Барабаните гърмяха сред пълния мрак. Премина с фенери Отред военни, облечени като хотелиерски портиери. После, види се, пристигна на камила Кочкаръов. Това можеше да се разбере от следния диалог:

— Уф, как ме изплаши! А на всичко отгоре и с камила дошъл!

— Ах, ти можа да видиш в тъмното?! А аз исках да ти поднеса сладка ка-мила^[3].

В антракта концесионерите прочетоха афиша:

ЖЕНИТБА

Текст — *Н. В. Гогол*

Стихове — *М. Шершелафамов*

Литмонтаж — *И. Антиохийски*

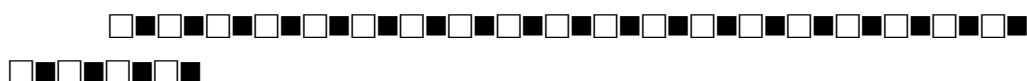
Музикален съпровод — *Х. Иванов*

Автор на спектакъла — *Ник. Сестрин*

Постановъчна част — *Симбиевич-Синдиевич*

Осветление — *Платон Плашчук*. Звуково оформяване — *Галкин, Палкин, Малкин, Чалкин и Залкинд*. Грим — работилницата на *Крулт*. Перуки — *Фома Кочур*. Мебели — работилницата на *Фортинбрас* при Умслопогас „Валтасар“. Инструктор по акробатика — *Жоржета Тирасполских*. Хидравлическа преса — под ръководството на монтьора *Мечников*.

Афишът е набран, вързан и отпечатан в училището на ФЗУ КРУЛТ

— Харесва ли ви? — плахо запита Иполит Матвеевич.

— А на вас?

— Много е интересно, само че Степан е никак странен.

— А на мен не ми хареса — отсече Остап, — особено това, че мебелите им са от някакви си работилници на Вогопас. Дали не са пригодили нашите столове?

Тези опасения се оказаха напразни. В началото на второто действие и четирите стола бяха изнесени на сцената от негри с цилиндри.

Сцената на сватосването предизвика най-голям интерес сред зрителите. В момента, когато по опънатата през целия салон жица започна да се спуска Агафия Тихоновна, страшният оркестър на Х. Иванов вдигна такъв шум, че само от него Агафия Тихоновна трябваше да падне сред публиката. Ала Агафия се държеше прекрасно на сцената. Тя бе облечена с трико телесен цвят и с мъжко бомбе на главата. Балансирайки с помощта на зелен чадър с надпис „Искам Подколюсин“, тя пристъпваше по жицата и всички отдолу виждаха мръсните ѝ ходила. От жицата тя скочи направо върху стола. Същевременно всички негри, Подколюсин, Кочкаръов с балетни крачки и сватята, облечена като железопътен кондуктор, направиха обратно салто. След това всички почиваха пет минути, през които светлината отново бе изгасена.

Кандидатите за женитба бяха много смешни, особено Пържени яйца. Вместо него изнасяха голям тиган с пържени яйца. Морякът носеше мачта с корабно платно.

Напразно търговецът Стариков крещеше, че патентът и уравниелният данък го душат. Той не се хареса на Агафия Тихоновна. Тя се омъжи за Степан. И двамата се заеха да излапат пържените яйца, които им поднесе превърналият се в лакей Подколюсин. Кочкаръов и Фьокла изпяха куплети за Чембърлейн и за алиментите, които британският Министър взема от Германия. На стъклените на Есмарх бе изсвирана зау покойна. И завесата, лъхайки прохлада, падна.

— Доволен съм от представлението — каза Остап, — столовете са непокътнати. Но ние няма защо да се бавим. Ако Агафия Тихоновна скача всеки ден на тях, те няма да преживеят дълго.

Група млади хора с модни сака, като се блъскаха и смееха, анализираха в тънкоост постановъчната част и звуковото оформяване.

— Хайде, Писанчо, време е да нанкате — каза Остап. — Утре заран трябва да се редим за билети. В седем часа вечерта театърът заминава с ускорения влак за Нижни. Така че вие вземете два билета трета класа до Нижни, Курската линия. Не е толкова страшно — ще поседим. Една нощ само.

На другия ден целият колектив на театър „Колумб“ седеше в бюфета на Курската гара. Взел мерки постановъчната част да тръгне със същия влак, Симбиевич-Синдиевич закусваше на една масичка.

След като потопи мустаците си в бирата, той заразително тревожно монтьора:

— Дали няма да счупят хидравлическата преса по пътя?

— Голяма беля е тая преса — отвърна Мечников, — работи пет минути, а трябва да я мъкнем цяло лято.

— А с „прожектора на времената“ от пиесата „Прашецът на идеологията“ по-леко ли ти беше?

— Разбира се, че по-леко. Прожекторът беше голям, но не така трошлив.

На съседната масичка седеше Агафия Тихоновна, младичка девойка с твърди и блестящи като кегли крака. Край нея се суетеше звуковото оформяване — Галкин, Палкин, Малкин, Чалкин и Залкинд.

— Вчера не пяхте в такт — оплакваше се Агафия Тихоновна, — ами че така аз мога да падна.

Звуковото оформяване зашумя:

— Какво да се прави! Две стъкленици се бяха счупили!

— Отде да се намери европейска стъкленица Есмарх? — крещеше Галкин.

— Я идете в Госмедторг. Не само стъкленица Есмарх, но и термометър не можете да купите! — подкрепи го Палкин.

— Вие и на термометри ли свирите? — ужаси се момичето.

— На термометри ние не свирим — обади се Залкинд, — но заради тия проклети стъкленици можеш направо да се разболееш тогава ще трябва да си мериш температурата.

Авторът на спектакъла и главният режисьор Ник. Сестрин се разхождаше с жена си по перона. Подколюсин и Кочкаръов бяха гаврътнали по три чаши и в надпревара ухажваха Жоржета Тирасполских.

Концесионерите, които бяха дошли два часа преди тръгването на влака, правеха вече пети кръг около градинката пред гарата.

На Иполит Матвеевич му се виеше свят. Гонитбата на столовете навлизаше в решителния стадий. Удължени сенки падаха върху напечения паваж. Прахът се лепеше по мокрите, потни лица. Пристигаха файтони. Миришеше на бензин. Такситата докарваха пътници. Към тях тичаха ермактимовичи, отнасяха куфарите и кръглите им металически плочки блестяха на слънцето. Музата на далечните пътувания хващаше хората за гушата.

— Хайде да вървим и ние — каза Остап.

Иполит Матвеевич покорно се съгласи. И в същия момент се намери лице срещу лице с майстора на ковчези Безенчук.

— Безенчук! — рече той крайно изненадан. — Какво правиш тук?

Безенчук сне шапка и замря от радост.

— Господин Воробянинов! — извика той. — Чест и почитание на скъпия гост!

— Е, как вървят работите?

— Зле — отвърна майсторът на ковчези.

— Защо така?

— Клиент търся, но той не идва.

— „Нимфа“ ли конкурира?

— Остави я! Че може ли тя да ме конкурира? Случаи няма. След вашата тъщичка само „Пиер и Константин“ изпъна краката.

— Какво говориш?! Наистина ли умря?

— Изпъна краката, Иполит Матвеевич. На поста си отиде. Бръснеше нашия аптекар Леополд и се гътна. Казват, разрив на вътрешността станал, а аз мисля, че покойникът се е надишал на лекарства от този аптекар и не е издържал.

— Ай-ай-ай — мотолевеше Иполит Матвеевич, — ай-ай-ай! Е, и ти го погребя, нали?

— Аз го погребях. Та кой друг? Че „Нимфа“, поразата да я порази, ресни слага ли?

— Победи, значи, а?

— Победих. Само че след това ме биха. За Малко да ми пръснат сърцето. Милицията ме спаси. Два дена лежах, със спирт се лекувах.

— Разтриваше ли се?

— На нас разтриването не ни помага.

— А какво те носи насам?

— Стока докарах.

— Каква стока?

— Моя стока. Кондукторът, мой познат, ми помогна да я прекарам безплатно в пощенския вагон. По приятелски.

Иполит Матвеевич едва сега забеляза, че малко встрани от Безенчук бяха наредени направо на земята ковчези. Едни с ресни,

други — без. Иполит Матвеевич веднага позна един от тях. Това беше големият и пращен дъбов ковчег от витрината на Безенчук.

— Осем парчета — каза Безенчук самодоволно, — като излени. Един път ковчези.

— А кому е нужна твоята стока? Тука си имат майстори колкото щеш.

— Ами грибът?

— Какъв гриб?

— Епидемията. Прусис ми каза, че в Москва върлува гриб и просто нямало в какво да погребват хората. Всичкия материал отишъл. И ето аз реших да си оправя работите.

Остап, който изслуша целия този разговор с любопитство, се намеси:

— Слушай, байно, в Париж върлува грип.

— В Париж ли?

— Ами да. Тръгвай за Париж. Там пара ще натрупаш. Наистина, ще има малко затруднения с визата, но ти, байно, не скърби. Ако Бриан те обикне, ще заживееш добре: ще се наредиш като лейбмайстор на ковчези при Парижкия муниципалитет. А тук нашите майстори са болбол.

Безенчук уплашено се огледа. Действително по площада, въпреки уверенията на Прусис, не се търкаляха трупове, хората стъпваха бодро на краката си, някои от тях дори се смееха.

Влакът отдавна бе отнесъл и концесионерите, и театър „Колумб“, и другите пътници, а Безенчук все още стоеше замаян над своите ковчези. В припадащия здрач очите му горяха с жълт неугасим пламък.

---

[1] МКХ — Московско комунално стопанство — Б.пр. ↑

[2] МСПО — Московски съюз на потребителни кооперации. — Б.пр. ↑

[3] Игра с думите верблюд (камила) и блюдо (ядене) — Б.пр. ↑

ТРЕТА ЧАСТ
СЪКРОВИЩЕТО НА МАДАМ ПЕТУХОВА

ГЛАВА XXXI

ВЪЛШЕБНА НОЩ НАД ВОЛГА

Вляво от пътническия кей на Волжкото държавно речно плаване, под надписа: „Връзвай за халката, пази решетката, не докосвай стената“, стоеше великият комбинатор със своя приятел и най-близък помощник Писанчо Воробянинов.

Над пристанището плющяха знамена. Дим, къдрав като цветно зеле, излизаше от корабните комини. Товареха парахода „Антон Рубинщайн“, който бе хвърлил котва пред скеля №2. Носачите забиваха железните скоби в балите с памук, на кея бяха наредени в каре чугунени гърнета, валяха се пресносолени кожи, рула тел, сандъци със стъкла за прозорци, кълба канап за сноповръзвачки, воденични камъни, двуцветни коколесни селскостопански машини, дървени вили, общити с платно кошнички с пресни череши и качета херинга.

Параход „Скрябин“ още го нямаше. Това много безпокоеше Иполит Матвеевич.

— Защо се тревожите? — запита Остап. — Представете си, че „Скрябин“ е тук. Добре, а как ще попаднете на него? Дори да имахме пари за билети, пак нищо не би излязло. Този параход не приема пътници.

Още във влака Остап бе успял да поговори със завеждащия хидравлическата преса, монтьора Мечников, и от него научи всичко.

Параход „Скрябин“, нает от Наркомфин^[1] трябвало да направи рейс от Нижни до Царицин, като се спира на всяко пристанище и тегли тиража на премиения заем. За тази цел от Москва отпътувало цяло учреждение: тиражната комисия, администрацията, духов оркестър, кинооператор, кореспонденти от централните вестници и колективът на театър „Колумб“. По пътя театърът трябвало да играе пиеси, чрез които да се популяризира идеята за държавните заеми. До Сталинград театърът щял да бъде изцяло на издръжката на тиражната комисия, а след това възнамерявал на своя сметка и на свой риск да предприеме голямо гастролно турне из Кавказ и Крим с „Женитба“.

„Скрябин“ закъсняваше. Казаха, че ще пристигне едва привечер от лимана, където се правели последните приготовления. Затова целият апарат, пристигнал от Москва, в очакване на товаренето бе организиран бивак на кея.

Нежните създания с куфарчета и ръчен багаж седяха върху ролата тел, като пазеха своите ундервуди и с боязън поглеждаха пристанищните работници. Върху един воденичен камък се бе настанил гражданин с малка подстригана виолетова брадичка. На коленете му лежеше връзка емайлирани табелки. На най-горната от тях любопитният би могъл да прочете:

Едни върху други бяха струпани бюра и по-скромни маси. Край запечатаната огнеупорна каса се разхождаше часовой. Представителят на „Станок“, Персицки, наблюдаваше територията на панаира с цайсов бинокъл, който увеличаваше осем пъти.

Параходът „Скрябин“, завивайки срещу течението, се приближаваше. На борда си той носеше рекламни шперплатови табла с изрисувани пъстри гигантски облигации. Параходът зарева, подражавайки на мамонта, а може би и на друго животно, заменяло в предисторическите времена параходната сирена.

Финансово-театралният бивак се оживи. Откъм града тичаха тиражни служаци. В облак прах се носеше към парахода

възделебеличкият Платон Плашчук. Галкин, Палкин, Малкин, Чалкин и Залкинд изтичаха от кръчмата „Сал“. Носачите вече се суетяха около огнеупорната каса. Инструкторът по акробатика Жоржета Тирасполских с гимнастическа стъпка изтича по параходната стълба. Симбиевич-Синдиевич, погълнат от грижи за постановъчната част, протягаше ръце ту към кремълските височини, ту към капитана, изправен на мостика. Кинооператорът понесе апарата си високо над главите на множеството и още по пътя настояваше да му освободят четириместна каюта, за да уреди в нея лабораторията си.

В общата залисия Иполит Матвеевич се промъкна до столовете и забравил се от радост, вече се канеше да повлече един от тях настрани.

— Оставете стола! — кресна му Бендер. — Вие какво, да не сте си загубили ума? Ще вземем един стол и ще се лишим от останалите завинаги. По-добре да помислите как да се качим на парахода.

По кея минаха музиканти, препасани с медни тръби. Те гледаха с отвращение саксофоните, флексотоните, бирените бутилки и стъклениците на Есмарх, с които бе въоръжено звуковото оформяване.

Тиражните сфери бяха докарани с фордовско фургонче. Това беше сложна конструкция, съставена от шест въртящи се цилиндъра, бляскащи от медта и стъклото. Монтирането им на долната палуба отне доста време.

Тропотът и караницата продължиха до късно вечерта.

В тиражната зала издигаха естрада, окачваха по стените плакати и лозунги, нареждаха дървени пейки за посетителите и свързваха тиражните сфери с електрически жици. На кърмата наместиха всички бюра, а от каютата на машинописките се чуваше тракането на пишещите машини, прекъсвано от смехове. Бледният мъж с виолетовата брадичка обикаляше по целия параход и окачваше на съответните врати емайлираните си табелки:

ОБЩА КАНЦЕЛАРИЯ

**МАШИННО
ОТДЕЛЕНИЕ**

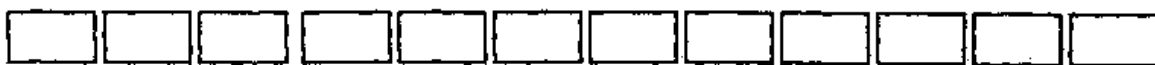
Към големите табелки той прикрепваше по-малки:

НЕ ВЛИЗАЙ БЕЗ РАБОТА

НЕ ПРИЕМА

**ВХОД ЗА ВЪНШНИ ЛИЦА
ЗАБРАНЕН**

ВСИЧКИ СПРАВКИ В РЕГИСТРАТУРАТА

Салонът първа класа бе обърнат в изложба на банкноти и бонове. Това обстоятелство предизвика взрив от негодувание у Галкин, Палкин, Малкин, Чалкин и Залкинд.

— А ние къде ще обядваме? — вълнуваха се те. — Ами ако завали?

— Ой — обърна се Ник. Сестрин към своя помощник, — не мога!... Как мислиш ти, Серьожа, дали няма да можем да минем без звуково оформяване, а?

— Какво говорите, Николай Константинович! Артистите са свикнали с ритъма.

Но ето че пак се вдигна врява. Петорката подуши, че авторът на спектакъла е отмъкнал и четирите стола в своята каюта.

— Така, така — казваше петорката с ирония, — ние ще репетираме седнали на леглата, а на четирите стола ще седи Николай Константинович с жена си Густа, която няма никакво отношение към нашия колектив! И ние може да искаме да пътуваме с жените си!

Великият комбинатор наблюдаваше с яд тиражния параход от брега.

Нов взрив от викове достигна до ушите на концесионерите.

— Защо не ми казахте по-рано?! — крещеше член от комисията.

— Откъде можех да зная, че ще се разболеете!

— По дяволите! Тогава тичайте в Рабис и искайте екстрено да командироваат художник.

— Къде ще вървя? Сега е шест часът. Рабис отдавна е затворен. А и параходът заминава след половин час.

— Тогава сам ще рисувате. Щом веднъж сте поели отговорността за украсата на парахода, носете и последиците от това и се оправяйте, както можете.

Остап вече тичаше по параходната стълба, като разблъскваше с лакти носачите, госпожиците и обикновените любопитни. При входа го спряха:

— Пропуск!

— Другарю! — ревна Бендер. — Вие! Вие! Дебеличкият! На когото е нужен художник!

След пет минути великият комбинатор седеше в бялата каюта на дебеличкия домакин на плаващия тираж и уговаряше условията за работа.

— Значи, другарю — говореше дебеланкото, — от вас ние ще искаме следното: направата на художествени плакати, надписи и завършването на таблото. Нашият художник го започна и се разболя. Оставихме го в тукашната болница. Е, разбира се, и общо ръководство на художествената част. Ще можете ли да се справите? Но предупреждавам ви — работата е доста.

— Да, ще мога да се справя. Случвало ми се е да върша такава работа.

— И ще можете ли да тръгнете веднага с нас?

— Малко трудничко ще е, но ще се постарая.

Голям и тежък товар се смъкна от плещите на домакина. Чувствайки се лек като дете, дебеланкото гледаше новия художник с лъчезарен поглед.

— Вашите условия? — запита Остап дръзко. — Имайте предвид, че аз не съм погребална кантора.

— Условията са по сделката система. По разценките на Рабис.

Остап се понамръщи, което му струваше големи усилия.

— Освен това храната безплатно — бързо добави дебеланкото — и отделна каюта.

— Е, добре — каза Остап с въздишка, — съгласен съм. Но с мене е и едно момче, асистент.

— Виж, за момчето не зная. За него не е отпуснат кредит. За ваша сметка — може. Нека живее във вашата каюта.

— Хайде, нека да е, както вие казвате. Момчето ми е чевръсто, свикнало е със спартанска обстановка.

Остап получи пропуск за себе си и за чевръстото момче, пъкна ключа от каютата в джоба си и излезе на напечената палуба. Той изпитваше голямо задоволство при докосването на ключа. Това му се случваше за първи път през бурния му живот. Имаше ключ и квартира. Нямахше само пари. Но те бяха тук, съвсем близо, в столовете. Пъкнал ръце в джобовете си, великият комбинатор се разхождаше по борда и даже не поглеждаше към останалия на брега Воробянинов.

Отначало Иполит Матвеевич му правеше мълчаливо знаци, а след това дори се осмели да издава писъци. Но Бендер бе глух. Обърнат гърбом към председателя на концесията, той внимателно следеше процедурата на спускането на хидравлическата преса в трюма.

Правеха се последните приготовления за отплаване. Агафия Тихоновна, наричана още Мура, потропвайки с крачета, изтичваше от каютата си на кърмата, гледаше водата, високо споделяше възторга си с виртуоза на балалайка и с всичко това внасяше смущение в редиците на почтените дейци на тиражното предприятие.

Параходът изсвири за втори път. От страшните звуци облаците се раздвижиха. Слънцето стана червено и се скри зад хоризонта. В града запалиха лампите и фенерите. Откъм пазара в Почаевски овраг долетяха хриповете на грамофони, състезаващи се пред последните

купувачи. Зашеметен и самотен, Иполит Матвеевич викаше нещо, но не го чуваха. Скърцането на макарата заглушаваше всички останали звукове.

Остап Бендер обичаше ефектите. Едва преди третото изсвирване, когато Иполит Матвеевич вече не се съмняваше, че е оставен на произвола на съдбата, Остап го забеляза:

— Какво се мъдрите такъв като млада булка? Мислех, че отдавна сте вече на парахода. Ей сега ще вдигнат мостчето! Тичайте по-скоро! Пуснете този гражданин! Ето пропуската.

Почти плачейки, Иполит Матвеевич изтича на парахода.

— Това ли е вашето момче? — запита подозрително домакинът.

— Момчето — отвърна Остап — нима не струва? Който каже, че е момиче, нека пръв хвърли камък върху мене!

Дебеланкото се отдалечи навъсен.

— Е, Писанчо — забеляза Остап, — от утре трябва да се заловим за работа. Надявам се, че ще можете да размивате бои. И после вижте какво: аз съм художник, свършил съм ВХУТЕМАС, а вие сте мой помощник. Ако мислите, че това не е така, по-скоро се връщайте обратно на брега.

Изпод кърмата изплува чернозелена пяна. Параходът потрепери, изпляскаха медните чинели, флейтите, корнетите, тромбоните, басовете започнаха чудноват марш и градът, обръщайки се и балансирайки, премина на левия бряг. Продължавайки да трепери, параходът тръгна по течението и бързо се устреми в тъмнината. Зад него се люлееха звезди, лампи и разноцветни пристанищни знаци. След минута параходът се отдалечи дотолкова, че градските светлини изглеждаха като неподвижно застинали искрици от ракети.

Все още се чуваше тракането на работещите „ундervуди“, а природата и Волга си искаха своето. Всички пътуващи на параход „Скрябин“ се разнежиха. Членовете на тиражната комисия лениво сърбаха чай. На първото заседание на профкомитета, което стана на носа, цареше сърдечност. Такова упоение лъхаше от топлата вечер, така нежно се плискаше водичката в борда, толкова бързо летяха отстрани на парахода тъмните очертания на бреговете, че председателят на профкомитета, човек напълно положителен, отвори уста да произнесе реч за условията на труда при необикновената обстановка, но неочаквано за всички, дори и за самия себе си, запя:

*Параход по Волга плава,
Волга, майчица-река...*

А останалите строги участници в заседанието избоботиха припева:

Люляк цъфти-и...

Резолюцията по доклада на председателя на профкомитета така си остана ненаписана. Чуха се звуци на пиано. Завеждащият музикалния съпровод Х. Иванов извличаше от инструмента най-лиричните ноти. Виртуозът на балалайка се мъknеше след Мурочка и не намирайки собствени думи, за да изрази любовта си, мъknаше ромansa:

„Не си отивай! Твоите целувки са горещи, от страстните ти ласки не съм още уморен. В планинските клисури облаците още спят, като бисерна звезда не гасне небосклонът...“

Вчепкал се за парапета, Симбиевич-Синдиевич съзерцаваше небесната бездна. В сравнение с нея постановката на „Женитба“ му се струваше отвратителна свинщина. Той погледна с погнуса ръцете си, които вземаха дейно участие в постановъчната част на класическата комедия.

В момента на върховна нега разположилите се на кърмата Галкин, Палкин, Малкин, Чалкин и Залкинд удариха по своите аптекарски и бирени принадлежности. Те репетираха. Миражът в миг се разсея. Агафия Тихоновна се прозина и без да обръща внимание на въздишания виртуоз, отиде да спи, В душите на профкомитетците отново зазвуча генералният договор и те се заеха с резолюцията. Симбиевич-Синдиевич след зрял размисъл стигна до извода, че оформяването на „Женитба“ не е чак толкова лошо. Сърдит глас зовеше в мрака Жоржета Тирасполских на съвещание при режисьора. В селата лаеха кучета. Лъхна прохлада.

В първокласната каюта, излегнат на кожения диван и загледан замечтано в спасителния пояс, покрит с грубо зелено платно, Остап разпитваше Иполит Матвеевич:

— Можете ли да рисувате? Много жалко. И аз за съжаление не мога.

Той помисли малко и продължи:

— А букви умеете ли да рисувате? Също не умеете? Много лошо! Та ние сме художници! Е, ден-два могат да ни търпят, но после ще ни изхвърлят. За тия два дни трябва да успеем да направим всичко, което ни е нужно. Положението малко се затегна. Научих, че столовете са в каютата на режисьора. Но и това в края на краищата не е страшно. Важното е, че сме на парахода. Докато не са ни изхвърлили, всички столове трябва да бъдат прегледани. Днес е вече късно. Режисьорът спи в каютата си.

---

[1] Наркомфин — Народен комисариат на финансите. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXXII

НЕЧЕСТИВАТА ДВОЙКА

Хората още спяха, но реката си живееше както през деня. Минаваха салове, същински огромни полета от греди с къщи върху тях. Малък свиреп влекач, на чийто корпус над колелетата дъгообразно бе написано името му — „Повелител на бурите“, мъкнеше след себе си три петролни шлепа-цистерни, свързани заедно. Профуча надолу по течението бързият пощенски кораб „Червена Латвия“. „Скрябин“ задмина земекопния керван и като измерваше дълбочината с жалон на шарки, описа дъга, завивайки срещу течението.

На парахода започнаха да се събуждат. Към кея „Бармино“ полетя gira със завързан за нея канап. С тази връв пристанищните работници издърпваха към себе си дебелия край на корабното въже. Витлата се завъртяха обратно. Половината река се покри с кипяща пяна. „Скрябин“ потрепери от резките удари на витлата и се прилепи към кея. Бе още рано. Поради това решиха да започнат тиража в десет часа.

Службата на „Скрябин“ започваше, както и на сушата, точно в девет часа. Никой не бе изменил навиците си. Който на сушата закъсняваше за работа, закъсняваше и тук, макар че спеше в самото учреждение. Походният щат на Наркомфин навикна доста бързо с новия начин на работа. Разсилните метяха каютите със същото равнодушие, с каквото метяха канцелариите в Москва. Чистачките разнасяха чай, тичаха с книжа от регистратурата в личния състав, като съвсем не се учудваха на това, че личният състав се помещава на кърмата, а регистратурата — на носа на кораба. От каютата на взаимни заплащания се чуваше кастанетното тракане на сметалата и скърцането на сметачните машини. Пред капитанската каюта кастреха някого.

Великият комбинатор, шляпайки с босите си ходила по напечената горна палуба, се въртеше около дълго тясно парче червено платно, по което той пишеше лозунг, като всяка минута сверяваше текста с написаното на хартийката:

Всички на тиража!
Всеки трудец се трябва
да има в ръкоба си
облигацята
от държавния заем!

Великият комбинатор много се стареше, но липсата на способности все пак пролича. Надписът се изкриви надолу и платното като че бе безвъзвратно изхабено. Тогава Остап с помощта на момчето Писанчо обърна платното наопаки и се зае отново да шари. Този път бе по-внимателен. Преди да изрисува буквите, той начерта с натебеширен канап две паралелни линии и като ругаше тихо Воробянинов, който нямаше никаква вина, пристъпи към изписването на буквите.

Иполит Матвеевич добросъвестно изпълняваше задълженията на помощник. Той тичаше долу за гореща вода, разтапяше туткал, като кихаше, сипваше в кофичката бои и раболепно гледаше в очите взискателния художник. Концесионерите снеха готовия и изсушен лозунг долу и го прикрепиха към борда.

Дебеланкото, който бе наел Остап, изтича на брега и оттам гледаше работата на новия художник. Буквите на лозунга бяха различно дебели и малко изкривени встрани. Друг изход обаче нямаше — трябваше да се задоволят и с това.

На брега слезе духовият оркестър и започна да свири ободряващи маршове. На музиката се стекоха децата от цяло Бармино, а след тях от ябълковите градини заприиждаха селяни и селянки. Оркестърът гърмя дотогава, докато на брега слязоха членовете на тиражната комисия. Започна митинг. От площадката на Коробковата чайна литнаха първите звуци на доклада за международното положение.

Колумбовци наблюдаваха от парахода. Оттам се виждаха белите забрадки на жените, застанали боязливо малко настрани от площадката, неподвижната тълпа селяни, които слушаха оратора, и самият оратор, размахващ от време на време ръце. След това пак засвири музика. Оркестърът се обърна и като не преставаше да свири, тръгна към стълбата на парахода. След него се повлече и тълпата.

Тиражният апарат методично изхвърляше комбинации от цифри. Сферите се въртяха, оповестяваха се номерата, барманци гледаха и слушаха.

Остап изтича за минута, убеди се, че всички обитатели на кораба са в тиражната зала и отново се озова на палубата.

— Воробянинов — пошепна той, — за вас има неотложна работа по художествената част. Застанете до изхода на коридора за първа класа и стойте там. Щом някой се приближи — пейте високо.

Старецът се сащиса.

— Какво трябва да пея?

— Във всеки случай не „Боже, царя пази“! Нещо по-страстно: „Ябълчица“ или „Сърцето на красавицата“. Но ви предупреждавам, ако навреме не започнете вашата ария... Това не е Експерименталният театър! Главата ви ще откъсна.

Шляпайки с босите си крака, великият комбинатор изтича в коридора, облицован с вишнева ламперия. За миг голямото огледало в края на коридора отрази фигурата му. Той прочете на табелката върху вратата:

НИК. СЕСТРИН

РЕЖИСЬОР

НА ТЕАТЪР „КОЛУМБ“

Образът в огледалото изчезна. След това в него отново се появи великият комбинатор. В ръката си държеше стол с извити крачета. Той профуча през коридора, излезе на палубата и като размени поглед с Иполит Матвеевич, понесе стола нагоре, към кабинката на кормчията. В стъклената кабина нямаше никого. Остап отнесе стола на кърмата и наставнически каза:

— Столът ще стои тук до довечера. Всичко съм обмислил. Тук освен нас не идва почти никой. Дайте да покрием стола с плакати, а когато се стъмни, спокойно ще се запознаем със съдържанието му.

След една минута столът, затрупан с шперплатови листа и червени платна, не се виждаше.

Иполит Матвеевич бе отново обхванат от златната треска.

— А защо да не го отнесем в нашата каюта? — запита той възбуден. — Там можем да го отворим още сега. И ако намерим брилянтите, хайде на брега...

— А ако не ги намерим? Тогава какво? Къде ще го денем? Или да го върнем обратно на гражданина Сестрин и вежливо да му кажем: „Извинете, ние ви откраднахме столчето, но за съжаление не намерихме нищо в него, така че, молим, получите си го обратно малко изпортено!“ Така ли бихте постъпили вие?

Великият комбинатор както винаги имаше право. Иполит Матвеевич се посъвзе от смущението едва когато от палубата се чу увертюрата, изпълнявана от стъклените на Есмарх и бирените батареи.

За този ден тиражните операции бяха завършени. Зрителите се настаняха по крайбрежните склонове и противно на очакванията шумно изразяваха одобрението си от аптечно-негърския ансамбъл. Галкин, Палкин, Малкин, Чалкин и Залкинд поглеждаха гордо, сякаш казваха: „Виждате ли! А вие твърдахте, че широките маси няма да разберат. Изкуството винаги стига до тях!“

След това на импровизираната сцена колумбовци изнесоха лек водевил с песни и танци, чието съдържание се свеждаше до това как Вавила спечелил петдесет хиляди рубли и какво се случило после. Отхвърлили от себе си веригите на никсестринския конструктивизъм, артистите играха весело, танцуваха енергично и пяха с нежни гласове. Брегът бе напълно задоволен.

Като втори номер излезе виртуозът на балалайка. Брегът се покри с усмивки.

„Барыня, барыня — редеше виртуозът, — сударыня барыня.“^[1] Балалайката се задвижи. Тя прелиташе зад гърба на артиста и иззад гърба се чуваше: „Ако господарят е при верижката, значи — господарят е без часовник!“ Тя излиташе във въздуха и по време на краткия си полет издаваше доста трудни вариации.

Дойде редът на Жоржета Тирасполских. Тя изведе със себе си група момичета, облечени със сарафани. Концертът завърши с руски танци.

Докато „Скрябин“ се готвеше за по-нататъшното си плаване, докато капитанът разговаряше през рупора с машинното отделение и параходните пещи бумтяха, затопляйки водата, духовият оркестър отново слезе на брега и за обща радост засвири танци. Образуваха се живописни групи, пълни с движение. Залязващото слънце изпращаше мека кайсиена светлина. Настъпи идеалният час за снимане. И наистина операторът Полкан, прозявайки се, излезе от каютата. Воробянинов, който вече бе свикнал с амплоато на момче за всичко, внимателно носеше снимачния апарат след Полкан. Полкан се приближи до борда и се вторачи в брега. Там на тревата танцуваха войнишка полка. Момците удряха с босите си крака с такава сила, сякаш искаха да разрушат

нашата планета. Момите плавно се носеха. По терасите и надолнището на брега се бяха разположили зрителите. Френският кинооператор от групата „Авангард“ би намерил тук работа за три денонощия, но Полкан само плъзна по брега мишите си очички и веднага се обърна, изтича при председателя на комисията, изправи го до бялата стена, пъхна в ръката му книга и след като го помоли да не мърда, дълго и плавно въртя дръжката на апарата. После отведе стеснителния председател при кърмата и го сне на фона на залеза.

Завършил снимането, Полкан важно се оттегли в каютата си и се заключи.

Сирената зарева отново и слънцето отново изплашено се скри. Настъпи втората нощ. Параходът бе готов за отплаване.

Остап с боязън мислеше за утрешния ден. Предстоеше му да изреже от картон фигура на сеяч, който пръска облигации. Това художествено изпитание не бе по силите на великия комбинатор. Ако с буквите все пак можа да се справи, то за художественото изобразяване на сеяча вече не му оставаха никакви изразни средства.

— Та не забравяйте — предупреждаваше го дебеланкото, — от Васюки нататък започваме вечерни тиражи и не можем да минем без този плакат.

— Моля ви се, не се безпокойте — заяви Остап, надявайки се повече не на утрешния ден, а на днешната вечер, — плакат ще има.

Настъпи звездна ветровита нощ. Населението на тиражния ковчег заспа.

Лъвовете от тиражната комисия спяха. Спяха агнетата от личния състав, козлите от счетоводството, питомните зайци от отдела взаимни разплащания, хиените и чакалите от звуковото оформяване и гълъбиците от машинописното бюро.

Не спеше само една нечестива двойка. Великият комбинатор излезе от каютата си към един часа през нощта. След него вървеше безмълвната сянка на верния Писанчо. Качиха се на горната палуба и мълком се приближиха до стола, покрит с шперплатови листове. След като отместиха внимателно прикритието, Остап тури стола на крака, стисна челюсти, разпра тапицировката с клещите и пъхна ръката си под седалката.

Вятърът фучеше по горната палуба. На небето леко потреперваха звездите. Дълбоко долу, под краката, плискаше черна вода. Бреговете не

се виждаха. Иполит Матвеевич го тресеше.
— Има! — изрече Остап глухо.

ПИСМО НА ОТЕЦ ФЬОДОР,

ПИСАНО В БАКУ, ОТ МЕБЕЛИРАНИТЕ СТАИ НА ХОТЕЛ „ВАЛИДНОСТ“

ДО ЖЕНА МУ В ОКОЛИЙСКИЯ ГРАД Н.

Скъпа и безценна моя Катя!

С всеки изминат час се приближаваме към нашето щастие. Пиша ти от мебелираните стаи на хотел „Валидност“, след като дълго тичах по работата. Град Баку е много голям. Тук, казват, добивали газ, но дотам трябва да се пътува с електрически влак, а пък аз нямам пари. Живописният град се мие от Каспийско море. То наистина е много голямо по размери. Тук е страшна жега. На едната си ръка нося палтото, на другата — сакото и пак е горещо. Ръцете ми се запотяват. Непрекъснато пия чай. А пари почти нямам. Но това не е беда, гълъбице Катерина Александровна, скоро ще имаме много, много пари. Къде само няма да идем, а след това ще се настаним в Самара край нашата свещоливница и ще си сръбваме от плодовата. Но на въпроса.

По географското си местоположение и по броя на народонаселението град Баку значително надминава град Ростов. Но отстъпва на град Харков по движението си. Тук има маса други народности. И особено много — арменци и персийци. Тук, попадийо, до Тюрция не е далеч. Бях и на пазара и видях много тюрски неща и шалове. Поиска ми се като подарък да ти купя мюсюлманско фередже, само че нямах пари. И си помислих, че когато забогатеем (а дотогава остават броени дни), тогава и мюсюлманско фередже ще може да се купи.

Ох, попадийо, забравих да ти пиша за два ужасни случая, станали с мене в град Баку: 1) изпуснах сакото на

брат ти, хлебаря, в Каспийско море и 2) на пазара едногърба камила ми плю в лицето. Тези две произшествия страшно ме смаяха. Защо властите допускат такова издевателство над минувачите, още повече, че аз не закачих камилата, а дори ѝ направих нещо приятно — погъделичках я с вършинка по ноздрите! А сакото всички се хвърлиха да го хванат, едва го уловиха, но то цялото бе напоено с газ. Не се сещам какво ще кажа на твоя брат, хлебаря. Ти, гълъбче, засега си мълчи. Обядва ли още Евстигнеев?

Препрочетох писмото и видях, че за работата нищо не съм успял да ти разкажа. Инженер Брунс действително работи в Азовнефт. Само че сега го няма в град Баку. Отишъл в отпуск в град Батум. Семейството му живее в Батум. Говорих тук с хората и те казват, че действително цялата мебелировка на Брунс е в Батум. Живее той там във вила, на Зелени Нос — такова летовище има там (скъпо е, казват). Пътят оттука до Батум струва 15 рубли и няколко копейки. Изпрати тука двадесет телеграфически, от Батум за всичко ще ти телеграфирам. Из града пускай слухове, че все още съм край смъртния одър на милата леля във Воронеж.

Вечно твой мъж: Федя

Постскрипtum. Докато отида да пусна писмото в пощенската кутия, в хотел „Валидност“ са ми откраднали палтото на брат ти, хлебаря. Ще се пръсна от мъка! Добре, че е лято! На брат си нищо не казвай.

---

[1] Барыня — название на руска народна песен и танц. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXXIII

ИЗГОНВАНЕ ОТ РАЯ

Докато едни герои на романа бяха убедени, че времето не бърза, а други смятаха, че времето не чака, времето си вървеше по своя обичаен път. След прашния московски май дойде прашния юни. В околийския град Н. автомобил Гос. №1, повреден при един трап, стоеше вече две седмици на ъгъла на Старопанския площад и улица Другаря Губернски, като от време на време забулваше околността с непрогледен пушек. От Старгородския арест излизаха един по един посрамените участници в заговора „Меча и ралото“ — бяха дали гаранция за неотлъчване. Вдовицата Грицацуева (пламенна жена, блян за поета) се върна към бакалийката си и бе глобена с петнадесет рубли, защото не поставила на видно място ценоразпис за сапуна, пипера, синката и други дребни стоки — пропуск, извинителен за жена с горещо сърце!

— Има! — повтори Остап със сподавен глас. — Дръжте!

Иполит Матвеевич пое с треперещите си ръце плоска дървена кутийка, В тъмнината Остап продължаваше да рови в стола. Блесна брегово фарче. Върху водата легна златен стълбец и заплува след парахода.

— По дяволите! — изпъшка Остап. — Повече нищо няма!

— Н-н-не може да бъде — измънка Иполит Матвеевич.

— Е, вижте и вие!

Затаил дъх, Воробянинов клекна и пъкна ръката си до лакътя под седалката. Между пръстите си той усети основите на пружините. Нямахше нищо друго твърдо. От стола лъхаше неприятно на сух разбутан прах.

— Няма ли? — попита Остап.

— Няма.

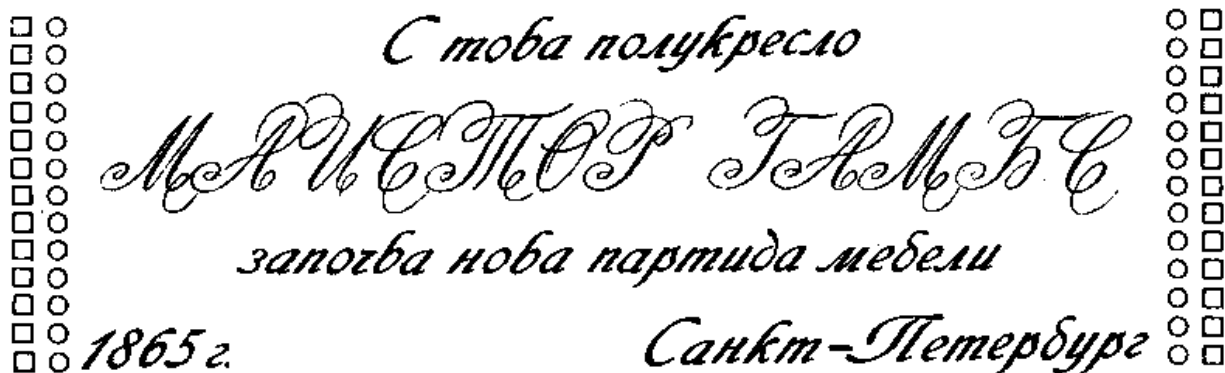
Тогавя Остап вдигна стола и го хвърли далеч зад борда. Чу се тежък плясък. Потръпвайки от нощната влага, концесионерите се върнаха в каютата ри недоумяващи.

— Така-а — рече Бендер. — Все пак нещо намерихме.

Иполит Матвеевич извади от джоба си кутийката и безсмислено я погледна.

— Хайде, дайте я тука! Какво се блещите!

Отвориха кутийката. На дъното ѝ имаше медна позеленяла плочица с надпис.

Остап го прочете на глас.

— А къде са брилянтите? — запита Иполит Матвеевич.

— Вие сте изумително досетлив, скъпи преследвачо на табуретки. Както виждате, брилянти няма.

Жал му ставаше на човек да гледа Воробянинов. Едва прораслите му мустаци мърдаха, стъклата на пенснето бяха замъглени. Изглеждаше, че в отчаянието си той се удря с уши по бузите.

Суровият, благоразумен глас на великия комбинатор оказа своето обичайно магическо въздействие. Воробянинов изопна ръце по изтърканите шевове на панталоните си и млъкна.

— Млъкни, печал, млъкни, Писанчо! Някога ще се посмеем над гламавия осми стол, в който намерихме глупавата плочица. Тука има още три стола — шансът е деветдесет и девет на сто!

През нощта на бузата на крайно огорчения Иполит Матвеевич изскочи конусообразна пъпка. Всички страдания, всички неуспехи, цялата мъка в усиленото търсене на брилянтите — всичко това като че ли се бе събрало в пъпката и сега тя изглеждаше като седеф, отсеняващ вишненосинкав залез.

— Вие нарочно ли? — запита го Остап.

Иполит Матвеевич въздъхна конвулсивно и висок, леко прегърбен, като въдица, се запъти за боите. Започна изготвянето на таблото. Концесионерите работеха на горната палуба.

И започна третият ден от плаването.

Започна той с кратка схватка между духовия оркестър и звуковото оформяване за място за репетиции.

След закуската към кърмата, едновременно от две страни, се отправиха здравеняците с медните тръби и мършавите рицари на Есмарховите стъкленици. Пръв на пейката на кърмата успя да седне Галкин. Втори притича кларнетът от духовия оркестър.

— Мястото е заето — рече навъсено Галкин.

— От кого е заето? — зловещо запита кларнетът.

— От мене, Галкин.

— И от кого още?

— От Палкин, Малкин, Чалкин и Залкинд.

И от Елкин при вас няма ли? Това място е наше.

И от двете страни идваха подкрепления. Изправи се три пъти опасаният от медния Змей-горянин хеликон — най-мощният инструмент в оркестъра. Полюляваше се приличащата на ухо валдхорна. Тромбоните стояха в пълна боева готовност. Слънцето хиляди пъти се отрази в бойните доспехи. Мрачно и нищожно изглеждаше звуковото оформление. Там блещукаше бутилковото стъкло, бледно светлееха клизмените стъкленици, а саксофонът — възмутителна пародия на духов инструмент, семенна издънка от истинска духов тръба — бе жалък и приличаше на луличка.

— Клизменият батальон — викна заядливиет кларнет — претендира за място.

— Вие — обади се Залкинд, като се стараеше да намери най-обидния израз, — вие сте консерватори в музиката!

— Не ни пречете да репетираме!

— Вие ни пречите! Колкото по-малко репетирате на вашите нощни гърнета, толкова по-хубаво се получава.

— А на вашите самовари и да репетирате, и да не репетирате, все едно, нищо няма да излезе.

И като не стигнаха до никакво споразумение, двете страни останаха по местата си и упорито засвириха всеки своето. Надолу по реката се носеха звуци, каквито може да издаде само трамвай, пълзящ

бавно по счупени стъкла. Духовият оркестър изпълняваше марша на Кексхолмския лейбгвардейски полк, а звуковото оформяване — негърския танц: „Антилопа при изворите на река Замбези“. Скandalът бе прекратен от личната намеса на председателя на тиражната комисия.

В единадесет часа великият труд бе завършен. Остап и Воробянинов помъкнаха бавно таблото със заден ход към капитанския мостик. Пред тях, вдигнал ръце към небето, тичаше дебеланкото, завеждащ домакинската част. С общи усилия таблото бе привързано към перилата. То висеше над пътническата палуба като екран. За половин час електротехникът прокара зад него жици и прикачи отвътре три крушки. Оставаше само да завъртят ключа.

Отпред, точно срещу носа, вече проблясваха светлинките на град Васюки.

На тържеството за освещаване на таблото домакинът покани цялото население на парахода. Иполит Матвеевич и великият комбинатор наблюдаваха публиката отгоре, изправени отстрани на неосветения още скрижал.

Всяко събитие на парахода се вземаше присърце от плуващото учреждение. Машинописки, разсилни, отговорни работници, колумбовци и екипажът на парахода се стекоха на пътническата палуба и вирнаха глави нагоре.

— Включвай! — изкомандува дебеланкото.

Таблото бе осветено.

Остап погледна надолу, към множеството. Розова светлина заля лицата.

Зрителите се засмяха. След това настъпи тишина. И суров глас се обади отдолу:

— Къде е домакинът?

Гласът бе толкова властен, че домакинът, скачайки през няколко стъпала, се втурна надолу.

— Погледнете — каза гласът, порадвайте се на вашата работа!

— Ей сега ще ни натирят! — пошепна Остап на Иполит Матвеевич. И наистина дебеланкото долетя като ястреб на горната палуба.

— Е, как ви се вижда плакатчето? — най-нахално запита Остап.
— Харесва ли ви?

— Събирайте си багажа! — кресна домакинът.

— Какво сте се разбързали толкова?

— Съ-би-рай-те си багажа! Вън! Пред съда ще отговаряте! Нашият началник не обича да се шегува!

— Изгонете го! — долетя отдолу властният глас.

— Не, сериозно, не ви ли харесва плаката? Наистина ли не струва?

Нямаше смисъл да се продължава играта. „Скрябин“ вече хвърли котва на васюкинския кей и от парахода можеха да се видят недоумяващите лица на васюкинци, струпали се на пристанището.

Пари им бяха отказани категорично. За стягане на багажа им бяха дадени пет минути.

— Идиотска работа — каза Симбиевич-Синдиевич, когато съдружниците слизаха на кея. — Да бяха възложили оформяването на таблото на мене. Така щях да го направя, че и самият Майерхолд не би могъл да се мери с мене.

На кея концесионерите се спряха и погледнаха нагоре към парахода. В черното небе сияеше таблото.

— М-да — рече Остап, — плакатчето е твърде безобразно. Мизерно изпълнение.

Рисунка, направена с опашката на опърничаво муле, би изглеждала музейна рядкост в сравнение с таблото на Остап. Вместо сеяч, пръскащ облигации, нескопосаната ръка на Остап бе наплескала някакъв пън с чукундуреста глава и тънки камшици вместо ръце.

Зад концесионерите параходът пламтеше от светлина и гърмеше от музика, а пред тях, на високия бряг, се стелеше мракът на провинциалната среднощ, чуваше се кучешки лай и далечна хармоника.

— Резюмирам положението — обади се Остап жизнерадостно. — Пасив: нито петак, три стола заминават надолу по реката, няма къде да се пренощува и нито помен от детската комисия. Актив: пътеводител по Волга, издание хиляда деветстотин двадесет и шеста година (трябваше да го вземат назаем от каютата на мосю Симбиевич). Много трудно е да се направи недефицитен баланс. Ще трябва да се спи на кея.

Концесионерите се нагласиха на пристанищните пейки. При светлината на опушения газен фенер Остап прочете пътеводителя:

„На десния висок бряг — град Васюки. Оттук се изнасят дървен материал, смола, лико, рогозки, а се докарват предмети за широко

потребление за целия край, който се намира на 50 километра от железопътната линия.

Градът има 8 000 жители, държавна картонажна фабрика с 320 работници, три малки завода: чугунолеярен, пивоварен и кожарски. Освен общообразователните учебни заведения има и горски техникум.“

— Положението е много по-сериозно, отколкото предполагах — допълни Остап. — Вижда ми се неразрешима задача да се измъкнат пари от васюкинци. А ни са необходими не по-малко от тридесет рубли. Първо, трябва да се яде и, второ, да изпреварим тиражното корито и се срещнем с колумбовци на сушата, в Сталинград.

Иполит Матвеевич се сви като стар мършав котарак след схватка с млад съперник — необуздан владетел на покривите, таваните и капандурите.

Остап се разхождаше покрай пейките, като съобразяваше и комбинираше. Към един часа след полунощ превъзходният план бе готов. Бендер легна до съдружника си и заспа.

ГЛАВА XXXIV

МЕЖДУПЛАНЕТЕН ШАХМАТЕН КОНГРЕС

Още от ранни зори из Васюки ходеше висок, мършав старец със златно пенсне и къси, много мръсни, изцапани с бои ботуши. Той лепеше по стените афиши, написани на ръка.

На 22 юни 1927 г.

В помещението на клуба „Картонажник“

ще бъде изнесена

лекция на тема

„ПЛОДОТВОРНАТА ДЕБЮТНА ИДЕЯ“

и

ШАХМАТЕН СЕАНС ПРИ ЕДНОВРЕМЕННА ИГРА

на 160 дъски

от гросмайстора (старши майстор) О. Бендер

Всички да дойдат с дъските си

Цена за играта — 50 коп.

Вход — 20 коп.

Начало точно 6 часа вечерта

Администрация К. Михелсон

А и гросмайсторът не губеше време. След като нае клуба за три рубли, той се прехвърли в шахсекцията, която, кой знае защо, се помещаваше в коридора на управлението на конезавода.

В шахсекцията седеше едноок мъж и четеше роман от Шпилхаген, издание на Пантелеев.

— Гросмайстор О. Бендер! — представи се Остап, като сядаше на масата. — Организирам във вашия град сеанс на едновременна игра.

Единственото око на васюкинския шахматист се разтвори до пределите, позволени от природата.

— За момент, другарю гросмайстор! — викна едноокият. — Седнете, моля. Аз ей сегичка.

И едноокият изчезна. Остап огледа помещението на шахматната секция. По стените бяха окачени снимки на коне за надбягване, а на масата лежеше прахен канцеларски дневник със заглавие: „Постижения на Васюкинската шахсекция през 1925 година“.

Едноокият се върна с десетина различни по възраст граждани. Всички поред се приближаваха да се запознаят — казваха си имената и почтително стискаха ръката на гросмайстора.

— На път за Казан — говореше Остап отсечено, — да, да, сеансът е довечера, заповядайте. А сега, моля да ме извините, не съм във форма: уморих се след карлсбадския турнир.

Васюкинските шахматисти слушаха Остап със синовна преданост. Остап се увлече. Той почувствува прилив на нови сили и шахматни идеи.

— Няма да повярвате — продължаваше той — колко далеч е отишла шахматната мисъл. Знаете, че Ласкер стигна до вулгарност, с него стана вече невъзможно да се играе. Той опушва противниците си с пури. И нарочно пуши долнокачествени, за да бъде пушекът по-неприятен. Шахматният свят е в тревога.

Гросмайсторът мина на местни теми.

— Защо в провинцията няма никаква игра на мисълта? Ето например вашата шахсекция. Тя така се и нарича: шахсекция. Скучно, момчета! Защо всъщност да не я наречете ей така някак по-красиво, наистина по шахматному. Това би привлякло в секцията съюзната маса. Да бяхте нарекли вашата секция, да кажем, „Шахматен клуб на четирите коня“ или „Червеният ендшпил“, или „Загуба на качеството при печелене на темп“. Би било прекрасно! Благозвучно!

Идеята имаше успех.

— И наистина — казаха васюкинци, — защо пък да не преименуваме нашата секция в „Клуб на четирите коня“?

И понеже бюрото на шахсекцията бе също тука, Остап организира под свое почетно председателство кратко заседание, на което секцията единодушно бе преименувана в „Шахклуб на четирите коня“. Използувайки школовката на „Скрябин“, гросмайсторът собственооръчно нарисова на картон четири коня с подходящ надпис.

Това значително мероприятие предвещаваше разцвет на шахматната мисъл във Васюки.

— Шахмат! — не млъкваше Остап. — Знаете ли вие що е шахмат? Той движи напред не само културата, но и икономиката! Знаете ли, че вашият „Шахклуб на четирите коня“ при правилно организиране на работата може съвсем да преобрази град Васюки?

Втори ден Остап не бе хапвал нищо. Затова красноречието му бе необикновено.

— Да! — крещеше той. — Шахматът обогатява страната! Ако се съгласите с моя проект, ще слизате от града на кея по мраморни стълби! Васюки ще стане център на десетина губернии! Какво сте чували преди за град Семеринг? Нищо! А сега това градче е богато и известно само защото там бе организиран международен турнир. Затова аз казвам: във Васюки трябва да бъде организиран международен шахматен турнир.

— Как? — викнаха всички.

— Напълно осъществимо и реално — отвърна grosмайсторът, — моите лични връзки и вашата самодейност — ето всичко необходимо и достатъчно за организиране на международен васюкински турнир. Помислете само колко красиво ще звучи: „Международен васюкински турнир 1927 година“. Идването на Хосе-Паул Капабланка, Емануел Ласкер, Альохин, Нимцович, Рети, Рубинщайн, Мароци, Тараш, Видмар и доктор Григориев е осигурено. Освен това осигурено е и моето участие!

— Ами пари! — завайкаха се васюкинци. — Нали на всички трябва да им се плаща! Много хиляди! Откъде ще ги вземем?

— Всичко е пресметнато от мощния ураган — отвърна О. Бендер. — Парите ще дадат сборовете.

— Та кой в нашия град ще плати толкова много пари? Васюкинци...

— Какви ти васюкинци! Васюкинци няма да дават никакви пари. Те ще по-лу-ча-ват! Всичко е извънредно просто. На турнира с участието на такива световноизвестни майстори ще се стекат любители на шахмата от целия свят. Стотици хиляди хора, материално осигурени хора, ще тръгнат за Васюки. Първо, речният транспорт не може да превози толкова много пътници. Следователно НКПС ще прокара железопътна магистрала Москва—Васюки. Това — едно. Второ — това са хотелите и небостъргачите за настаняване на гостите. Трето — повдигане на селското стопанство в радиус от хиляда километра: гостите трябва да бъдат продоволствувани със зеленчук, плодове, Хайвер, шоколадени бонбони. Дворецът, в който ще стане турнирът — четвърто. Пето — построяване на гараж за колите на гостите. За да бъдат предавани по целия свят сензационните резултати от турнира, ще се наложи да бъде построена свръхмощна радиостанция. Това —

шесто. Сега относно железопътната магистрала Москва—Васюки. Няма съмнение, че тя не ще може да превози до Васюки всички желаещи. Оттука и нуждата от аеропорт „Голямо Васюки“ — редовно излитане на пътнически самолети и дирижабли за всички краища на света, включително Лос Анджелис и Мелбърн.

Ослепителни перспективи се разгърнаха пред васюкинските любители. Пределите на стаята се разшириха. Порутените стени на конезаводското гнездо рухнаха и вместо тях към синьото небе се извиси стъклен тридесет и три етажен дворец на шахматната мисъл. Във всяка негова зала, във всяка стая и дори в летящите като куршуми асансьори седяха замислени хора и играеха шах върху инкрустирани с малахит дъски...

Мраморни стълби се спускаха до сините води на Волга. В реката бяха хвърлили котва океански параходи. По зъбчатите железници към града се изкачваха чужденци с охранени мутри, шахматни лейди, австралийски поклонници на индийската защита, индуси с бели чалми, привърженици на испанската партия, германци, французи, новозеландци, жители на басейна на река Амазонка и завиждащи на васюкинци — московчани, ленинградчани, киевчани, сибирци и одесчани.

Автомобилите се движат като конвейер между мраморните хотели. Но ето че изведнъж всичко спира. От луксозния хотел „Прходна пионка“ излиза световният шампион Хозе-Раул Капабланка-и-Граупера. Заобикалят го дами. Милиционерът, облечен в специална шахматна униформа (кариран голф и офицери на петлиците), вежливо отдава чест. Към шампиона се приближава с достойнство едноокият председател на васюкинския „Клуб на четирите коня“.

Разговорът между двете светила, който се води на английски език, е прекъснат от долитането на доктор Григопиев и на бъдещия световен шампион Альохин.

Приветствени викове разтърсват града. Хозе-Раул Капабланка-и-Граупера се намръщва. Едноокият само махва с ръка и към аероплана се прикрепва мраморна стълба.

Доктор Григориев изтичва по нея, приветствено размахва новата си шапка и вървешком коментира възможната грешка на Капабланка в предстоящия му мач с Альохин.

Изведнъж на хоризонта се откроява черна точка. Тя бързо се приближава, расте и се превръща в голям изумруден парашут. Като огромна ряпа виси на парашутната халка човек с куфарче.

— Той е! — провиква се едноокият. — Ура! Ура! Ура! Познавам великия философ-шахматист доктор Ласкер. Той единствен в света носи такива зелени чорапи.

Хозе-Раул Капабланка-и-Граупера отново се намръщва.

На Ласкер бързо подават мраморната стълба и бодрят ексшампион, издухвайки от левия си ръкав пращинката, паднала там при полета му над Силезия, се озовава в обятията на едноокия, който хваща Ласкер през кръста, завежда го до шампиона и казва:

— Помирете се! Моля ви от името на широките васюкински маси! Помирете се!

Хозе-Раул шумно въздъхва, разтърсва ръката на стария ветеран и казва:

— Винаги съм се прекланял пред вашата идея за прехвърляне на офицера в испанската партия от b5 на c4.

— Ура! — възкликва едноокият. — Просто и убедително, в стила на един шампион!

И цялата невъобразимо голяма тълпа подхваща:

— Ура! Виват! Банзай! Просто и убедително, в стила на шампиона!!!

Експресите пристигат на дванадесетте васюкински гари, като стоварват все нови и нови тълпи любители на шахмата.

Небето е вече пламнало от светещи реклами, когато по улиците на града прекарват бял кон. Това е единственият кон, оцелял след механизацията на васюкинския транспорт. Със специално постановление това животно е преименувано в кон, макар че цял живот се е смятало за

кобила. Почитателите на шахмата поздравяват кобилата, като размахват палмови клонки и шахматни дъски.

— Не се безпокойте — каза Остап, — моят проект гарантира на вашия град нечуван разцвет на производителните сили. Помислете си само какво ще бъде, когато турнирът завърши и всички гости се разотидат. Жителите на Москва, притеснени от жилищната криза, ще се втурнат към вашия великолепен град. Столицата автоматически ще се прехвърли във Васюки. Тук ще дойде правителството. Град Васюки ще бъде преименуван в Ню Москва, Москва — в Стари Васюки. Ленинградчани и харковчани ще скърцат със зъби, но нищо не ще могат да направят. Ню Москва ще стане най-елегантният център на Европа, а много скоро и в целия свят.

— В целия свят!!! — възкликнаха слисаните васюкинци.

— Да! А впоследствие и на вселената. Шахматната мисъл, превърнала провинциалния град в столица на земното кълбо, ще се превърне в приложна наука и ще изобрети начини за междупланетно съобщение. От Васюки ще полетят сигнали към Марс, Юпитер и Нептун. Връзката с Венера ще стане толкова лесна, както пътуването от Рибинск до Ярославъл. А по-нататък, кой знае, може би след около осем години, във Васюки ще се състои първият в историята на вселената междупланетен шахматен конгрес!

Остап избърса благородното си чело. Беше до такава степен гладен, че с апетит би изял опечен шахматен кон.

— Да-а — измънка едноокият, като обгърна със замечтан поглед прашното помещение. — Но как практически може да се проведе това мероприятие в живота, как ще бъде създадена, така да се каже, базата?

Присъстващите гледаха напрегнато grosмайстора.

— Повтарям, работата практически зависи само от вашата самодейност. Цялата организация, повтарям, поемам върху себе си. Материални разходи никакви, ако не се смятат разходите за телеграми.

Едноокият побутваше своите съратници.

— Е? — питаше той. — Какво ще кажете?

— Ще наредим! Ще наредим! — шумно се заобаждаха васюкинци.

— Колко пари ще трябват за... това... за телеграмите?

— Смешна цифра — отвърна Остап, — сто рубли.

— В касата имаме само двадесет и една рубли и шестнадесет копейки. Естествено, ние разбираме, че това съвсем не е достатъчно...

Но гросмайсторът се оказа сговорчив организатор.

— Добре — каза той, — дайте вашите двадесет рубли.

— Но ще стигнат ли? — запита едноокият.

— За първите телеграми ще стигнат. А после ще започнат пожертвуванията и няма да има къде да дяват парите.

След като скри парите в зеленото си пътно сако, гросмайсторът напомни на събралите се за първата си лекция и за сеанса на едновременна игра на 160 дъски, сбогува се любезно до вечерта и се запъти към клуба „Картонажник“, за да се срещне с Иполит Матвеевич.

— Умирам от глад — каза Воробянинов с дрезгав глас.

Той седеше вече зад гишето на касата, но още не бе събрал нито една копейка и не можеше дори да си купи четвъртинка хляб. Пред него имаше зелено телено панерче, предназначено за постъпленията. В такива панерчета семействата от средна ръка си поставят ножовете и вилиците.

— Слушайте, Воробянинов — викна Остап, — я прекратете за час и половина касовите операции! Отиваме да обядваме в Нарпит. По пътя ще ви обрисувам ситуацията. Но ще трябва да се обръснете и постегнете. Имате просто вид на скитник. Гросмайсторът не бива да има такива подозрителни познати.

— Не съм продал нито един билет — събщи Иполит Матвеевич.

— Не е беда. Привечер ще се стекат. Градът вече ми жертвува двадесет рубли за организиране на международен шахматен турнир.

— Защо ни е този сеанс на едновременна игра? — зашепна администраторът. — Могат да ни бият. А с двадесетте рубли ние можем още сега да се качим на парахода — току-що е пристигнал отгоре „Карл Либкнехт“, — да отидем спокойно в Сталинград и да чакаме там театъра. Може би там ще успеем да разпорим столовете. Тогава ние ще станем богаташи и всичко ще ни принадлежи.

— На гладен стомах не бива да се говорят такива глупости. Това влияе отрицателно на мозъка. За двадесет рубли ние може и да стигнем до Сталинград... А с какво ще се храним? Витамините, скъпи другарю предводител, никому не се дават даром. Затова пък от лекцията и сеанса можем да измъкнем от експанзивните васюкинци тридесетина рубли.

— Ще ни бият! — плачливо изрече Воробянинов.

— Разбира се, риск има. Могат здравата да ни напердашат. Впрочем аз имам нещичко предвид, което вас например ще ви предпази. Но за това после. Нека сега отидем да си хапнем от тукашните гозби.

Към шест часа вечерта ситият, избръснат и ухаещ на одеколон grosмайстор влезе в касата на клуба „Картонажник“.

Ситият и избръснат Воробянинов енергично продаваше билети.

— Е, как е? — тихо запита grosмайсторът.

— Входни — тридесет и за игра — двадесет — отвърна администраторът.

— Шестнадесет рубли. Слабо, слабо!

— Какво приказвате, Бендер, я погледнете каква опашка се е наредила! Непременно ще ни бият.

— За това не мислете. Когато ви бият, тогава ще плачете, а засега не се туткайте! Учете се да търгувате!

След един час в касата се събраха тридесет и пет рубли. Публиката в залата се вълнуваше.

— Затваряйте гишето! Дайте парите! — каза Остап. — Сега вижте какво. Ето ви пет рубли, идете на пристанището, наемете лодка за два-три часа и ме чакайте на брега, по-долу от складовете. Ще си направим заедно вечерна разходка. За мене не се безпокойте. Днес съм във форма.

Grosмайсторът влезе в салона. Той се чувствуваше бодър и беше уверен, че първият ход е2—e4 не го заплашва с никакви усложнения. Останалите ходове наистина той си представяше съвсем смътно, но това ни най-малко не смуцаваше великия комбинатор. Той имаше приготвен съвсем неочакван изход за спасение дори при най-безнадеждната партия.

Посрещнаха grosмайстора с ръкопляскания. Малкият салон на клуба бе украсен с разноцветни знаменца.

Преди седмица се бе състояла вечеринката на „Дружеството за спасяване на давецките се“, за което свидетелствуваше и лозунгът на стената;

ДЕЛОТО ЗА ПОМОЩ НА ДАВЕЩИТЕ СЕ Е ДЕЛО НА САМИТЕ ДАВЕЩИ СЕ

Остап се поклони, протегна ръце напред, сякаш отхвърляше незаслужените от него аплодисменти, и се качи на естрадата.

— Другари! — каза той с прекрасен глас. — Другари и братя по шахмат, предмет на моята днешна лекция ще бъде това, което изнасях, и трябва да ви призная, не без успех, преди една седмица в Нижни Новгород. Предмет на моята лекция е плодотворната дебютна идея. Що е, другари, дебют и що е, другари, идея? Дебют, другари, е „Quasi una fantasia“, а що е, другари, значи, идея? Идея, другари, е човешката мисъл, облечена в логична шахматна форма. Дори с нищожни сили може да се овладее цялата дъска. Всичко зависи от всеки индивидиум поотделно. Например ей оня там блондин на третия ред. Да предположим, че той играе добре...

Блондинът на третия ред цял се изчерви.

— А ей там онзи брюнет, да допуснем, играе лошо.

Всички се обърнаха и погледнаха също така и брюнета.

— Какво виждаме, другари? Виждаме, че блондинът играе добре, а брюнетът — лошо. И никакви лекции не ще изменят това съотношение на силите, ако всеки индивидиум поотделно не се тренира постоянно в игра на шашк... тоест искам да кажа — на шахмат... А сега, другари, ще ви разкажа няколко поучителни случки от практиката на нашите уважаеми хипермодернисти Капабланка, Ласкер и д-р Григориев.

Остап разказа на аудиторията няколко вехтозаветни анекдота, които бе почерпил още в детинството си от „Синьо списание“, и с това завърши интермедията.

Всички бяха малко учудени от късата лекция. А едноокият не снемаше единственото си око от чепиците на grosмайстора.

Обаче започналият сеанс на едновременна игра позадържа малко нарастващото подозрение на едноокия шахматист. Заедно с всички той нареждаше масите във форма на буквата „П“. Срещу grosмайстора седнаха да играят всичко тридесет любители. Мнозина от тях бяха съвсем смутени и току надзъртаха в ръководствата, за да опреснят в паметта си сложните варианти, с чиято помощ се надяваха да се предадат на grosмайстора поне след двадесет и втория ход.

Погледът на Остап се плъзна по редиците на „черните“, които го окръжаваха от всички страни, по затворената врата и без страх се залови за работа. Той се приближи до едноокия, който седеше зад първата дъска, и премести пионката пред царицата от квадратче е2 на квадратче е4.

Едноокият веднага залепи ръце към ушите си и започна напрегнато да мисли. По редиците на любителите мина шепот:

— Grosмайсторът изигра е2—е4.

Остап не глезеше своите противници с разнообразие в дебютите. На останалите двадесет и девет дъски той направи същата операция: премести пионката пред царицата от е2 на е4. Един след друг любителите се хващаха за косите и потъваха в трескав размисъл. Неучаствуващите в играта следяха с поглед grosмайстора. Единственият в града фотолюбител вече се бе покачил на един стол и се канеше да запали магнезия, но Остап сърдито махна с ръце, прекъсна наблюдението си върху дъските и извика високо:

— Махнете фотографа! Той пречи на шахматната ми мисъл!

„Отде накъде ще оставям снимката си в това загубено градче. Не обичам да имам работа с милицията“ — каза си той.

Негодуващото шъткане на любителите принуди фотографа да се откаже от опита си. Възмущението бе толкова голямо, че фотографът дори бе изтласкан от помещението.

При третия ход стана ясно, че grosмайсторът играе осемнадесет испански партии. В останалите дванадесет черните приложиха вече остарялата, но твърде сигурна защита на Филidor. Ако Остап знаеше,

че играе такива трудни партии и се сблъсква с такава изпитана защита, много би се учудил. Работата бе там, че великият комбинатор играеше шах за втори път в живота си.

Отначало любителите, и пръв между тях — едноокият, изпаднаха в ужас. Коварството на grosмайстора бе несъмнено.

С необичайна лекота и безусловно злорадствувайки в душата си над недораслите любители на град Васюки, grosмайсторът жертвуваше наляво и надясно пионки, големи и малки фигури. На охуления през време на лекцията брюнет той пожертвува дори царицата. Брюнетът изпадна в ужас и искаше незабавно да се предаде, но само с чудовищно усилие на волята си се принуди да продължи играта.

След пет минути се раздаде гръм от ясно небе.

— Мат! — прошепна изплашеният до смърт брюнет. — Вие сте мат, другарю grosмайстор.

Остап проанализира положението, пренебрежително нарече „царицата“ „кралица“ и надменно поздрави брюнета с победата. Глъч премина по редиците на любителите.

„Време е да офейквам“ — помисли си Остап, като се движеше спокойно между масите и небрежно местеше фигури.

— Неправилно преместихте коня, другарю grosмайстор — с угоднически тон се обади едноокият. — Конят не се движи така.

— Пардон, пардон, извинявам се — отвърна grosмайсторът, — малко съм уморен след лекцията.

През следващите десет минути grosмайсторът загуби още десет партии.

Викове на изумление изпълваха клуба „Картонажник“. Конфликтът назряваше. Остап загуби поред петнадесет партии и скоро след това още три. Оставаше само едноокият. В началото на партията той от страх направи маса грешки и сега мъчно водеше играта към победоносен край. Незабелязано за околните Остап открадна от дъската черния тур и го скри в джоба си.

Зрителите заобиколиха плътно играещите.

— Ей сегичка на това място стоеше моят тур — викна едноокият, като се огледа, — а сега го няма!

— Щом го няма, значи не е бил там! — грубо отвърна Остап.

— Как така не е бил там? Аз много добре помня!

— Разбира се, не е бил!

— Къде се е дянал? Вие спечелихте ли го?

— Спечелих го.

— Кога? При кой ход?

— Какво ми обърквате главата с вашия тур?! Ако се предавате, то кажете!

— Моля, другари, всичките ми ходове са записани!

— В канцеларията се пише — каза Остап.

— Това е възмутително! — зарева едноокият. — Дайте ми тура.

— Предавайте се, предавайте се, какво се маете?

— Дайте ми тура!

При тия думи grosмайсторът, разбрал, че протакането е смъртно опасно, грабна в шепата си няколко фигури и ги запрати в главата на едноокия противник.

— Другари! — завреця едноокият. — Вижте всички! Бият любителите.

Шахматистите на град Васюки се слисаха.

Без да губи ценно време, Остап запокити шахматната дъска към лампата и нанасяйки в настъпилия мрак удари по челюсти и чела, изтича на улицата. Падайки един върху друг, васюкинските любители се юрнаха след него.

Вечерта бе лунна. Остап се носеше по сребрилата улица леко като ангел, отскачайки от грешната земя. Предвид несъстоялото се превръщане на град Васюки в център на вселената, той бе принуден да тича не сред дворци, а между дървени къщи с капаци на прозорците.

Зад него летяха любителите на шахмата.

Дръжте grosмайстора! — ревеше едноокият.

— Измамник! — поддържаха го останалите.

— Галфони! — озъби им се grosмайсторът и увеличи скоростта.

— Милиция! — крещяха изиграните шахматисти.

Остап заподскача по стълбата, която водеше към кея. Предстоеше му да пробяга четиристотин стъпала. На шестата площадка вече го чакаха двама любители, промъкнали се тук по околната пътечка направо по склона. Остап се огледа. Отгоре се спускаха като кучешка глутница плътна група от разярените поклонници на защитата на Филідор. Нямаше къде да се отстъпва. Ето защо Остап изтича напред.

— Сега ще ви дам да разберете, негодници! — викна Той към храбрив авангард, като се хвърляше от петата площадка.

Изплашеният пеши разезд ахна, прехвърли се зад перилата и се търкулна някъде в мрака по неравния и стръмен склон. Пътят бе свободен.

— Дръжте grosмайстора! — прокънтя отгоре.

Преследвачите тичаха, тракайки по дървената стълба като падащи кегли.

Изтичал на брега, Остап свърна вдясно и затърси с поглед лодката с верния му администратор.

Иполит Матвеевич седеше замечтано в лодчицата. Остап се тръшна на пейката и започна лудо да гребе. След една минута в лодката полетяха камъни. Един от тях улучи Иполит Матвеевич. Малко по-горе от конусообразната пъпка израсна тъмна цицина. Иполит Матвеевич скри глава в раменете си и заохка.

— Ама че баба! На мене едва не ми откъснаха главата и аз — нищо: бодър съм си и весел. А ако вземем под внимание и петдесетте рубли чиста печалба, то за една краставица на главата ви хонорарът е твърде приличен.

През това време преследвачите, които едва сега разбраха, че планът за превръщането на Васюки в Ню Москва е рухнал и че grosмайсторът отнася от града петдесет рубли, спечелени с пот от васюкинци, наскочаха в една голяма лодка и е викове стигнаха до средата на реката. В лодката се натъпкаха около тридесет души. Всеки искаше да вземе лично участие в разправата с grosмайстора. Експедицията се командуваше от едноокия. Единственото му око святкаше в нощта като фар.

— Дръж grosмайстора! — крещяха в претоварената лодка.

— Карай, Писанчо! — каза Остап. Ако ни стигнат, не мога да гарантирам за целостта на цененето ви.

Двете лодки се носеха надолу по течението. Разстоянието между тях все повече намаляваше. Остап гребеше пряко сили.

— Няма да ни избягате, негодници! — крещяха от лодката.

Остап не отвърщаше: нямаше време. Веслата изскачаха от водата.

Водата излиташе на потоци изпод беснеещите весла и се изливаше в лодката.

— Дръж се — шепнеше си Остап.

Иполит Матвеевич изнемогваше. Голямата лодка тържествуваше. Високият ѝ корпус вече преграждаше пътя на лодчицата на

концесионерите отляво, за да притисне grosмайстора към брега. Плачевна участ очакваше концесионерите. Радостта в голямата лодка беше толкова голяма, че всички шахматисти минаха към десния борд, за да могат, изравнени с лодчицата, да се нахвърлят с превишаващи сили върху злодея-grosмайстор.

— Пазете си пенснето, Писанчо! — в отчаяние извика Остап, като изостави веслата. — Започва!

— Господа! — извика неочаквано Иполит Матвеевич с глас на петле. — Наистина ли ще ни биете?

— И още как! — зареваха васюкинските любители, готови да скочат в лодчицата.

Но в този момент се случи нещо твърде унизително за честните шахматисти в целия свят. Лодката неочаквано се наклони и десният ѝ борд загреба вода.

— По-внимателно! — изписка едноокият капитан.

Но бе вече късно. Твърде много любители се бяха струпали на десния борд на васюкинския дреднаут. Променила центъра на тежестта си, лодката не се колеба много и в пълно съответствие със законите на физиката се преобърна.

Общ вопъл наруши спокойствието на реката.

— Уау! — провлечено стенеха шахматистите.

И тридесетте любители се озоваха във водата. Те бързо изплуваха на повърхността и един след друг се хващаха за преобърнатата лодка. Последен се хвана едноокият.

— Галфони! — крещеше във възторг Остап. — Защо не биете вашия grosмайстор? Ако се не лъжа, вие искахте да ме биете?

Остап описа кръг около корабокрушенците.

— Разбирате ли, васюкински индивидуими, аз бих могъл да удавя всеки ви поотделно, но ви подарявам живота. Живейте си, граждани! Само, за бога, не играйте вече шах! Вие чисто и просто не знаете да играете! Ех вие, галфони!... Иполит Матвеевич, да продължим. Прощавайте, еднооки любители! Страхувам се, че Васюки няма да стане център на вселената. Не мисля, че шахмайсторите биха дошли при такива глупаци като вас, дори и да ги помоля за това. Прощавайте, любители на силните шахматни преживявания! Да живее „Клубът на четирите коня“!

ГЛАВА XXXV И ДР.

Утрото завари концесионерите пред Чебоксари. Остап дремеше до кормилото. Иполит Матвеевич сънливо пляскаше с веслата по водата. И двамата потръпваха от нощния хлад. На изток се разпукваха розови пъпки. Пенснето на Иполит Матвеевич светлееше. Овалните му стъкла запламтяха. В тях се отразиха поред двата бряга. Семафорът от левия бряг се огъна в двойно вдлъбнатото стъкло. Сините куполи на Чебоксари плуваха като кораби. Градината на изток разрастваше. Пъпките се превърнаха във вулкани и започнаха да изригват лава с най-прекрасни сладкарски бои. Птичките на левия бряг дигнаха голям и шумен скандал. Златната дъгичка на пенснето пламна и ослепи grosмайстора. Изгря слънцето.

Остап отвори очи и се протегна така, че наклони лодката и кокалите му изпукаха.

— Добро утро, Писанчо — каза той, като се задавяше от прозевки. — Идвам при теб с привет, да ти разкажа, че слънцето е изгряло, че то, кой знае защо, затрепка там с жарка светлина...

— Кеят — доложи Иполит Матвеевич.

Остап измъкна пътеводителя, за да направи справка.

— По всичко изглежда, че това е Чебоксари. Така, така...

Обръщаме внимание върху твърде красивото разположение на град Чебоксари...

— Писанчо, наистина ли е красиво разположен?...

Понастоящем Чебоксари има 7702 жители.

— Писанчо! Хайде да зарежем брилянтите и да увеличим народонаселението на Чебоксари до седем хиляди седемстотин и четирима души. А? Ще бъде много ефектно... Ще отворим „Пти-шво“ и с това „Пти-шво“ ще имаме сигурно гран-парче хляб... Я да видим.

Основан през 1555 година, градът е запазил няколко твърде интересни църкви. Освен административните учреждения на Чувашката република, тук има: работнически факултет, партийна школа, педагогически техникум, две училища втора степен, музей, научно дружество и библиотека. На чебоксарския кей и на пазара могат да се видят чувашки и черемиси, които се отличават по външния си вид...

Но преди още приятелите да се приближат до пристанището, където можеха да се видят чувашки и черемиси, вниманието им бе привлечено от една вещ, която плуваше по течението пред лодката.

— Столът! — изкрещя Остап. — Администраторе! Нашият стол плува.

Съдружниците се приближиха до стола. Той се поклащаше, въртеше се, потъваше във водата, отново изплуваше и се отдалечаваше от лодката на концесионерите. Водата свободно нахлуваше в разпрания му търбух.

Беше столът, разпран на „Скрябин“, който сега бавно плуваше към Каспийско море.

— Здравей, приятелю! — викна Остап. — Отдавна не сме се виждали! Знаете ли, Воробянинов, този стол ми прилича на нашия живот. Ние също плуваме по течението. Потапят ни, ние изплуваме, макар, както изглежда, никого да не радваме с това. Нас никой не ни обича, ако не смятаме криминалната милиция, която също не ни обича. Никой не се интересува от нас. Ако вчера шахматните любители бяха успели да ни удавят, от нас би останал само един протокол за оглед на трупове: „Двете тела лежат с краката към югоизток, а с главите — към северозапад. По телата цъфнали рани, нанесени явно с някакво тъпо оръжие.“ Любителите щяха да ни бият по всяка вероятност с шахматните дъски. Както се казва, тъпо оръжие... Първият труп

принадлежи на мъж на около петдесет и пет години, облечен със скъсано ластикотинено сако, стари панталони и стари ботуши. В джоба на самото удостоверение на името на Конрад Карлович, гр. Михелсон... Ето какво ще напишат за вас, Писанчо.

— Ами за вас какво биха написали? — сърдито запита Воробянинов.

— О! За мене биха написали съвсем друго. За мене биха написали така: „Вторият труп принадлежи на двадесет и седем годишен мъж. Той е любил и страдал. Любил е парите и е страдал, защото ги няма. Главата му с високо чело, увенчано с възсиньо черни къдри, е обърната към слънцето. Неговите изящни крака, обуца четиридесет и втори номер, са насочени към Северното сияние. Тялото е облечено в чисти бели дрехи, на гърдите му златна арфа с инкрустация от седеф и нотите на романа: «Прощавай, Ново село». Покойният младеж се е занимавал с пирография, което се вижда от намереното в джоба на фрака удостоверение, издадено на 23/VIII — 24 г. от занаятчийската кооперация «Пегас и Парнас» под №86/1562.“ И мене ще ме погребат, Писанчо, тържествено, с оркестър, е речи и на паметника ми ще бъде издълбан надписът: „Тук лежи известният топлотехник и изтребител Остап-Сюлейман Берта Мария Бендер-бей, чийто баща е бил турски поданик и умрял, без да остави на своя син Остап-Сюлейман никакво наследство. Майката на покойния била графиня и е живяла от нетрудови доходи“.

Разговаряйки по този начин, концесионерите стигнаха до чебоксарския бряг.

Вечерта, след като увеличиха капитала си с пет рубли от продажбата на васюкинската лодка, приятелите се качиха на моторния кораб „Урицки“ и поеха за Сталинград, с надежда да изпреварят по пътя бавния тиражен параход и да се срещнат с трупата на колумбовци в Сталинград.

„Скрябин“ пристигна в Сталинград в началото на юли. Приятелите го посрещнаха, криейки се зад сандъците на пристанището. Преди да разтоварят парахода, се състоя тираж. Разиграха големи печалби.

Столовете трябваше да се чакат четири часа. Отначало от парахода слязоха колумбовци и тиражните служители. Между тях се хвърляше в очи сияещото лице на Персицки.

Скрити, концесионерите чуваха крясъците му:

— Да! Моментално тръгвам за Москва! Изпратих вече телеграма! И знаете ли каква? „Ликувам заедно с вас“ Нека се сетят!

След това Персицки седна в наетия автомобил, като предварително го разгледа от всички страни и поопипа радиатора, и замина, изпрацан, който знае защо, с викове „ура!“.

Когато от парахода бе разтоварена хидравлическата преса, започнаха да изнасят постановъчната част на театър „Колумб“. Столовете изнесоха вече по здрач. Колумбовци се качиха в пет фургона, теглени от по два коня, и с весели крясъци потеглиха направо за гарата.

— Изглежда, че в Сталинград няма да играят — каза Иполит Матвеевич.

Това озадачи Остап.

— Ще трябва да се пътува — реши той, — ас какви пари? Впрочем да идем на гарата. Там ще видим.

На гарата стана ясно, че театърът отива в Пятигорск през Тихорецк Минерални води. Концесионерите имаха пари само за един билет.

— Можете ли да пътувате без билет? — запита Остап Воробянинов.

— Ще се опитам плахо отвърна Иполит Матвеевич.

— По дяволите! По-добре не опитвайте! Прощавам ви още веднъж. От мен да мине, аз ще пътувам без билет.

За Иполит Матвеевич беше купен билет трета класа без запазено място; с третокласния вагон бившият предводител пристигна на украсената с олеандри в зелени качета гара Минерални води на Северокавказката железопътна линия и започна да търси Остап, старейки се да не се натъкне на слизащите от влака колумбовци.

Театърът отдавна вече бе заминал за Пятигорск, настанен в новичките вагончета на излетния влак, а Остап все още го нямаше. Той пристигна едва вечерта и намери Воробянинов съвсем разстроен.

— Къде бяхте? — простена предводителят. — Така много се измъчих!

— Аха, вие сте се измъчили, че пътувахте с билет в джоба? А аз, значи, не съм се измъчил? Кого, мислите, свалиха от буферите на вашия влак в Тихорецк? Кой седя там три часа като глупак да чака

товарен влак с празни бутилки за газирана минерална вода? Вие сте свиня, гражданино предводител! Къде е театърът?

— В Пятигорск.

— Да вървим! Аз поспечелих нещичко из пътя. Чистият доход възлиза на три рубли. Разбира се, то не е много, но на първо време — за нарзан^[1] и билети за влака ще стигнат.

Излетният влак, подрънквайки като талига, домъкна за петдесет минути пътниците в Пятигорск. Преминали край Змейка и Бештау, концесионерите пристигнаха в полите на Машук.

---

[1] Нарзан — естествено газирана минерална вода в Кавказ. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXXVI

ПОГЛЕД КЪМ МАЛАХИТОВАТА ЛОКВА

Беше неделя вечер. Всичко бе чисто и свежо. Дори Машук, обрасъл с храсти и горички, изглеждаше грижливо сресан и дъхаше на брилянтин от планински цветя.

Бели панталони от най-разнообразни материи се мяркаха по мъничкия перон: панталони от коноп, молескин, ленени, от грубо платно и фино трико. Тук ходеха по сандали и с ризи с отворени яки. Със своите тежки, мръсни ботуши, груби прашни панталони, дебели жилетки и напечени сака концесионерите се чувствуваха като чужди. Сред цялото това многообразие от весели басмички, с които се гиздеха курортните девици, най-светъл и най-елегантен беше костюмът на началничката на гарата.

За почуда на всички пристигащи началник-гарата бе жена. Рижите ѝ къдри изскачаха изпод червената фуражка с два сребърни галуна на околишката. Тя бе облечена с бял униформен кител и бяла пола.

След като се нагледаха на началничката, прочетоха току-що залепеня афиш за гастролите на театър „Колумб“ в Пятигорск и изпиха две чаши нарзан от по пет копейки, пътниците влязоха в града с трамвая по линията Гарата—Цветарника. За вход в Цветарника им взеха десет копейки.

В Цветарника имаше много музика, много весели хора и твърде малко цветя. Симфоничният оркестър изпълняваше от бялата раковина на естрадата „Танцът на комарите“. В Лермонтовата галерия продаваха нарзан. Нарзан продаваха по будките и с колички.

Никой не се интересувахе от двамата изпоцапани търсачи на брилянти.

— Ех, Писанчо — каза Остап, — чужди сме ние на този празник на живота.

Първата нощ от курорта концесионерите прекараха край минералния извор.

Едва тук, в Пятигорск, когато театър „Колумб“ изнасяше за трети път пред слияните граждани своята „Женитба“, съдружниците разбраха колко трудна е гонитбата на съкровища. Да проникнат в театъра, както те предполагаша по-рано, бе невъзможно. Зад кулисите ношуваха Галкин, Палкин, Малкин, Чалкин и Залкинд, чиято купонна диета не им позволяваше да живеят в хотел.

Така се нижеха дните и приятелите, капнали от умора, ношуваха до мястото, където Лермонтов се е дуелирал, и изкарваха хляба си, като пренасяха багажа на туристите-средняци.

На шестия ден Остап успя да завърже познанство с монтьора Мечников, управляващ хидропресата. По това време Мечников, който поради липса на пари всеки ден се наливаше с нарзан направо от извора, бе изпаднал в ужасно състояние и според наблюденията на Остап продаваше на пазара някои предмети от театралния реквизит. Окончателното споразумение бе постигнато на сутрешното наливане при минералния извор. Монтьорът Мечников назоваваше Остап сладур и се съгласяваше.

— Може — каза той, — това винаги може, сладур. С наше удоволствие, сладур.

Остап тутакси схвана, че монтьорът е изпечен в тези работи.

Договарящите се страни се гледаха един друг в очите, прегръщаха се, тупаха се по гърбовете и вежливо се смееха.

— Е — каза Остап, — един десетак за цялата работа!

— Сладур! — учуди се монтьорът. — Озлобявате ме. Аз съм човек, измъчен от минералната вода.

— А вие колко искате?

— Дайте половин стотарка. Ами че имуществото е държавно. Аз съм човек измъчен.

— Добре. Вземете двадесетак! Съгласен ли сте? Е, по очите ви виждам, че сте съгласен.

— Съгласието е продукт на пълното непротивене на страните.

— Знае да приказва, кучето — пошепна Остап на ухото на Иполит Матвеевич, — слушайте и се учете.

— Кога ще донесете столовете?

— Столовете срещу парите.

— Това може — каза Остап, без да се замисля.

— Парите отнапред — заяви монтьорът. — Сутринта парите, вечерта — столовете, или вечерта — парите, а на другата сутрин — столовете.

— А не може ли днес — столовете, а утре — парите? — пробваше Остап.

— Аз, сладур, съм човек измъчен. Такива условия душата ми не приема.

— Но аз едва утре ще получа пари телеграфически — каза Остап.

— Тогава и ще говорим — заключи упоритият монтьор, — а сега, сладур, приятно прекарване при извора, аз си тръгвам: много работа ме чака с пресата. Симбиевич ме е хванал за гушата. Сили нямам вече. А може ли да се живее само с минерална вода?

И Мечников, великолепно осветен от слънцето, си тръгна.

Остап погледна строго Иполит Матвеевич.

— Времето — каза той, — което ние имаме, това са парите, които нямаме. Писанчо, ние трябва да направим кариера. Сто и петдесет хиляди рубли и нула, нула копейки лежат пред нас. Необходими ни са само двадесет рубли, за да стане съкровището наше. Тук не трябва да се подбират никакви средства. Или господар, или говедар. Избирам господаря, за да не се проваля.

Остап се завъртя замислен около Воробянинов.

— Съблечете си самото, предводителю, по-живо! — каза той неочаквано.

Остап взе от ръцете на слияния Иполит Матвеевич самото, хвърли го на земята и започна да го тъпче с прашните си чепици.

— Какво правите? — завайка се Воробянинов. — Петнадесет години как нося това сако и още е като ново!

— Не се вълнувайте! Скоро то няма да бъде като ново! Дайте си и шапката! Сега посипете панталона си с прах и го оросете с минерална вода. По-живо.

След няколко минути Иполит Матвеевич стана мръсен до погнуса.

— Сега вече сте готов, получихте пълна възможност да печелите пари с честен труд.

— Какво трябва да правя? — плачевно запитва Воробянинов.

— Френски език, надявам се, знаете?

— Много лошо. В рамките на гимназиалния курс.

— Хм... Ще трябва да се борава в тия рамки. Ще можете ли да кажете на френски следната фраза: „Господа, шест дни не съм ял“?

— Мосю — започна Иполит Матвеевич, като се запъваше, — мосю, хм... хм... жьо ньо, така ли, жьо ньо манж па... шест, как ли беше: ен, дьо, троа, катр, сенк... сис... сис... жур. Значи, жьо ньо манж па сис жур.

— Ех, пък едно произношение имате, Писанчо! Впрочем какво може да се иска от един просяк! Разбира се, просякът в Европейска Русия говори френски по-лошо от Милеран, Е, Писанчо, а в какви рамки знаете немски език?

— Защо ми е всичко това? — възкликна Иполит Матвеевич.

— За това — отвърна Остап натъртено, — защото вие още сега ще отидете при Цветарника, ще застанете на сянка и ще просите милостиня на френски, немски и руски език, като наблягате, че сте бивш член на Държавната дума от фракцията на кадетите. Целият чист приход ще постъпи в джоба на монтьора Мечников. Разбрахте ли?

Иполит Матвеевич се преобрази. Гърдите му се извиха като Дворцовия мост в Ленинград, в очите му проблесна мълния и из ноздрите, както се стори на Остап, излезе гъст дим. Мустаците започнаха бавно да щръкват.

— Ай-ай-ай — каза великият комбинатор, без ни най-малко да се изплаши, — я го погледнете. Не човек, а някакво конче-вихрогонче!

— Никога — изгърмя изведнъж Иполит Матвеевич, — никога Воробянинов не е подлагал ръка!

— Тогава подложете крак, стари глупако! — изкрещя Остап. — Не сте подлагали ръка?

— Не съм подлагал.

— Как ви се вижда този алфонсизъм^[1]? Три месеца живее на моя гръб. Три месеца аз го храня, поя, възпитавам и сега тоя Алфонс се сили и заявява, че той... Е, добре! Достатъчно, другарю! Едно от двете: или тутакси ще тръгнете към Цветарника и довечера ще донесете десет рубли, или автоматически ви изключвам от числото на съдружниците концесионери. Ще броя до пет. Да или не? Едно...

— Да-а — промърмори предводителят.

— В такъв случай повторете молбата.

Мосю, жьо ньо манж па сис жур. Гебен зи мир, бите, етвас копек ауф дем вдюк брот. Подарете нещичко на бившия депутат от Държавната дума.

— Още веднъж. По-жално!

Иполит Матвеевич повтори.

— Е, добре. Талантът за просия е заложен у вас още от детинство. Тръгвайте. Среца при извора в полунощ. Имайте предвид, че това не е заради романтиката, а чисто и просто — вечер подхвърлят повече.

— А вие къде ще отидете? — запита Иполит Матвеевич.

— За мене не се безпокойте. Аз действувам както винаги на най-трудното място.

Приятелите се разделиха.

Остап изтича в книжарничката, купи оттам за последните десет копейки квитанционен кочан и около един час седя на бордюра, за да номерира квитанциите и се подпише на всяка една от тях.

— Преди всичко системата — мърмореше си той, — всяка обществена копейка трябва да бъде отчетена.

Великият комбинатор тръгна с пехотинска крачка по планинския път, който заобикаляше Машук и водеше до мястото на дуела на Лермонтов с Мартинов, като минаваше покрай санаториумите и почивните домове.

Задминаван от автобусите и конните екипажи, Остап излезе при Провала.

Малка, издълбана в скалите галерия извеждаше в конусообразна падина. Галерията свършваше с тераска, от която можеше да се види на дъното на Провала локвичка с малахитова зловонна течност. Провала минаваше за забележителност на Пятигорск и поради това всекидневно се посещаваше от много екскурзианти, групово и поотделно.

Остап веднага съобрази, че Провала може да бъде доходно перо за човек, лишен от предразсъдъци.

„Чудна работа — размишляваше Остап, — как градът не се е сетил досега да взема по десет копейки вход за Провала. Това, види се, е единственото място, където пятигорчани пускат туристите без пари. Аз ще унищожа това позорно петно върху репутацията на града, ще поправа възмутителната небрежност.“

И Остап постъпи така, както му подсказваше разумът, здравият инстинкт и създалата се ситуация.

Той се спря пред входа за Провала и като размахваше кочана с квитанции, от време на време подвикваше:

— Вземайте си билети, граждани! Десет копейки! За деца и червеноармейци безплатно! За студенти — пет копейки! За нечленове на профсъюза — тридесет копейки!

Остап бе на прав път — пятигорчани не посещаваха Провала, а да се смъкнат десет копейки от съветския турист за вход „някъде“, не представляваше какъвто и да било труд. Към пет часа се събраха вече около шест рубли. Помогнаха нечленовете на профсъюза, каквито в Пятигорск имаше много. Всички доверчиво даваха своите монети от по десет копейки, а един червендалест турист, забелязал Остап, каза тържествуващ на жена си:

— Виждаш ли, Танюша, какво ти казвах аз вчера? А ти твърдеше, че за Провала не се плаща вход. Не може да бъде, нали така, другарю?

— Точно така — потвърди Остап, — изключено е да не се взема за вход. За членове на профсъюза — десет копейки, а за нечленове — тридесет копейки.

Привечер към Провала се приближиха два автобуса с харковски милиционери-екскурзианти. Остап се изплаши и искаше да се престори на невинен турист, но милиционерите така плахо се натрупаха около великия комбинатор, че път за отстъпление нямаше. И Остап се развика с достатъчно твърд глас:

— За членове на профсъюза — десет копейки, но тъй като представителите на милицията могат да бъдат приравнени към студентите и децата, то за тях — по пет копейки.

Милиционерите платиха, като деликатно се осведомиха за каква цел се вземат тия петащи.

— За капитален ремонт на Провала — дръзко отвърна Остап, — за да не се провали съвсем.

Докато великият комбинатор ловко събираше пари за поглед към малахитовата локва, Иполит Матвеевич, прегърбен и потънал от срам, стоеше под акацията и без да гледа разхождащите се, предъвкваше трите втълпени му фрази:

— Мосю, жьо ньо манж па... Гебен зи мир, бите... Подарете нещичко на депутатата от Държавната дума...

Подхвърляха наистина не малко, но някак с безразличие. Ала изговаряйки с чисто парижко произношение думата „манж“ и трогвайки душите с бедственото си положение на бивш член на Държавната дума, Воробянинов успя да събере около три рубли в медни монети.

Едрият пясък хрущеше под краката на разхождащите се. С малки паузи оркестърът изпълняваше творби от Щраус, Брамс и Григ. Пъстрата тълпа шумно минаваше покрай стария предводител и пак се връщаше. Сянката на Лермонтов невидимо витаеше над гражданите, които ядяха кисело мляко на верандата на бюфета. Лъхаше на одеколон и на газове от минералните извори.

— Подарете на бившия член на Държавната дума — мърмореше предводителят.

— Кажете, вие наистина ли сте били член на Държавната дума? — чу се над ухото на Иполит Матвеевич. — И действително ли сте ходили на заседания? Ах! Ах! Висока класа!

Иполит Матвеевич вдигна очи и примря. Пред него подскачаше като врабченце въздебеличкият Авесалом Владимирович Изнуренков. Той бе сменил кафявия лодзински костюм с бяло сако и сиви пепитени панталони. Бе необикновено възбуден и от време на време подскачаше на една-две педи от земята. Изнуренков не позна Иполит Матвеевич и продължаваше да го обсипва с въпроси:

— Кажете, наистина ли сте виждали Родзянко? Наистина ли Пуришкевич е бил плешив? Ах! Ах! Каква тема! Висока класа!

Като продължаваше да се върти, Изнуренков пъхна на слисания предводител три рубли и побягна. Но в Цветарника дълго още се мяркаха неговите въздебели бедра и едва ли не се сипеше от самите дървета:

— Ах! Ах! „Не пей, красавице, пред мен ти песните на Грузия печална!“ Ах! Ах! „Напомнят ми те за друг живот и брегове далечни!...“ Ах! Ах! „А на сутринта тя отново се усмихваше!“ Висока класа!...

Иполит Матвеевич продължаваше да стои, забил поглед в земята. И напразно стоеше той така. Много неща не можа да види.

В чудната тъма на пятигорската нощ по алеите на парка се разхождаше Елочка Шчукина, влачейки след себе си покорния, помирилия се с нея Ернест Павлович. Пътуването до Киселите води беше последният акорд в тежката борба с дъщерята на Вандербилд. Гордата американка неотдавна бе отпътувала със собствената си яхта за Сандвичевите острови, за да се развлече.

— Хо-хо! — се носеше сред нощната тишина. — Знаменито, Ернестуля! Кр-р-расота!

В осветения бюфет седеше свенливият крадльо Алхен със съпругата си Сашхен. Страните ѝ бяха украсени както и преди с николаевски полубакенбарди. Алхен срамежливо ядеше шишчета по татарски, като ги заливаше с кахетинско №2, а Сашхен, поглаждайки бакенбардите си, чакаше поръчаната есетра.

След ликвидирането на дом №2 на „Общественото осигуряване“ (бе продадено всичко, включително и дочената шапка на готвача и лозунгът: „Като дъвчеш старателно храната, ти помагаш на обществото“) Алхен реши да си почине и да се поразвлече. Съдбата сякаш закриляше този сит мошеник. През деня той се канеше да отиде към Провала, но не успя. Това го спаси: Остап би смъкнал от свенливия домакин не по-малко от тридесет рубли.

Иполит Матвеевич се повлече към извора едва когато музикантите събираха своите триножници, празничната публика се разотиваше и само влюбените двойки усилено въздишаха в пустите алеи на Цветарника.

— Колко събрахте? — запита Остап, когато прегърбената фигура на предводителя се появи край извора.

— Седем рубли двадесет и девет копейки. Три рубли банкнота. Останалите — медни и малко сребърни.

— За първи дебют, прекрасно! На вас може да се разчита! Вие ме трогвате, Писанчо! Но бих искал да зная — кой глупак ви даде три рубли? Може би не сте давали ресто?

— Изнуренков ги даде.

— Не може да бъде! Авесалом? Виж го ти тантуркото! Къде се е довялякъл! Говорихте ли с него? Ах, той не ви е познал!

— Разпитваше ме за Държавната дума! Смееше се!

— Ето, виждате ли, предводителю, не е толкова лошо да бъде човек просяк, особено когато има непретенциозно образование и слаба

постановка на гласа! А вие се дърпахте, за лорд-пазител на печата, искахте да минете! Е, Писенце, и аз не прекарах времето си напразно. Словом и цифром — петнадесет рубли. Общо — ще стигнат.

На другата сутрин монтьорът получи парите, а вечерта домъкна двата стола. Изключено било, както той каза да вземе третия стол. Звуковото оформяване играело карти на него.

За по-голяма сигурност приятелите се изкачиха почти на самия връх на Машук.

Долу лежеше с ярките си неподвижни светлини Пятигорск, Малко по-ниско от Пятигорск слаби светлилки сочеха селото Горячеводское. На хоризонта иззад планината изпъкваше с две паралелни пунктирани линии Кисловодск.

Остап погледна към звездното небе и измъкна от джоба познатите ни вече клещи.

---

[1] Алфонсизъм — от Алфонс, един от героите на Дюма-син, който живее за сметка на любовниците си. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXXVII

ЗЕЛЕНИ НОС

Инженер Брунс седеше на каменната веранда в своята вила на Зелени нос под голяма палма, чиито колосани листа хвърляха остри и тесни сенки по бръснатия тил на инженера, по бялата му риза и тамбовския стол от гарнитурата на генералшата Попова, на който скучаеше инженерът, очаквайки обеди.

Брунс сви дебелиите си сочни устни в тръбичка и с глас на разглежено дете викна:

— Му-у-усик!

Вилата мълчеше.

Тропическата флора се умилкваше около инженера. Кактусите протягаха към него ежовите си ръкавици. Драцените гърмяха с листата си. Бананите и саговите палми пропъждаха мухите от плешивото теме на инженера. Розите, които обвиваха верандата, се спущаха до сандалите му.

Но всичко бе напразно. Брунс искаше да яде. Той гледаше раздражено към седефения залив, към далечния нос на Баку и напевно зовеше:

— Му-у-у-уеик! Му-у-у-усик!

Звукът бързо замираще във влажния субтропически въздух. Отговор нямаше. Брунс си представи голямата кафява гъска с цвърчаща мазна кожичка, не можа да се сдържи и закрещя:

— Мусик! Готов ли е гъсокът?!

— Андрей Михайлович! — изкряска женски глас от стаята. — Не ме притеснявай!

Инженерът, който бе свил вече по навик устните си в тръбичка, тутакси отвърна:

— Мусик! Ти не милееш за малкото си мъжле!

— Остави ме на мира, ненаситнико! — отговориха от стаята.

Но инженерът не се покори. Той вече се канеше да продължи настоящия си зов към гъската, тъй безуспешно отправян в продължение на два часа, ала неочаквано лек шум го накара да се обърне.

От чернозелените бамбукови храсти излезе човек с изпокъсана синя рубашка, опасана с усукан шнур с големи пискюли, и с изтъркани райе-панталони. На добродушното лице на непознатия стърчеше чорлава брадичка. В ръцете си той държеше сако.

Човекът се приближи и запита с приятен глас:

— Къде мога да намеря инженер Брунс?

— Аз съм инженер Брунс — каза с неочакван бас заклинателят на гъската. — С какво мога да ви бъда полезен?

Човекът мълком падна на колене. Беше отец Фьодор.

— Вие сте си изгубили ума! — възкликна инженерът и скочи. — Станете, моля!

— Няма да стана — отец Фьодор отвърна, като въртеше глава подир инженера и го гледаше със светлите си очи.

— Станете!

— Няма да стана!

И предпазливо, за да не го боли, отец Фьодор заудря главата си в чакъла.

— Мусик! Ела тука! — закрещя изплашеният инженер. — Виж какво става тук. Станете, моля ви. Много ви моля!

На верандата изтича Мусик, която много бързо се ориентираше по интонациите в гласа на мъжа си.

Забелязал дамата, отец Фьодор, без да се изправя, пъргаво пропълзя на колене близо до нея, поклони ѝ се ниско и занарежда:

— На вас, госпожо, на вас, гълъбице, на вас разчитам.

Тогава инженер Брунс се изчерви, хвана молителя под мишници и напъвайки се, го вдигна, за да го изправи, но отец Фьодор се изхитри и подгъна крака. Възмутеният Брунс повлече странния гост към ъгъла и насила, го тури в полукреслото (тамбсовско, но не от къщата на Воробянинов, а от гостната на генералша Попова).

— Не смея — замърмори отец Фьодор, като поставяше върху коленете си умирисалото се на газ сако на хлебаря, — не се осмелявам да седя в присъствието на високопоставени особи.

И отец Фьодор отново направи опит да падне на колене.

Инженерът с отчаян вик го задържа за раменете.

— Мусик — обърна се той към жена си, като дишаше тежко, — поговори с този гражданин. Тук има някакво недоразумение.

Мусик веднага взе делови тон.

— В моята къща — започна тя заплашително, — моля, да няма никаква падане на колене!

— Гълъбице! — трогна се отец Фьодор. — Попадийо!

— Не съм ви аз никаква попадия. Какво обичате?

Отчето заломоти нещо непонятно, но, види се, трогателно. Едва след дълги разпитвания можа да се разбере, че той моли като особена благосклонност да му бъде продадена гарнитурата от дванадесетте стола, на един от които седи в настоящия момент.

Инженерът пусна изумен раменете на отец Фьодор, който мигновено се тръшна на колене и запристъпва като костенурка след инженера.

— Защо — крещеше инженерът, като се пазеше от дългите ръце на отец Фьодор, — защо трябва да ви продам моите столове? Колкото и да се тръшкате на колене, нищо не мога да разбера!

— Ами че столовете са мои — проплака отец Фьодор.

— Тоест как тъй ваши? От къде на къде ваши? Вие да не сте полудели? Мусик, сега всичко ми е ясно! Той е ненормален, няма никакво съмнение!

— Мои са — раболепно повтаряше отец Фьодор.

— Според вас аз съм ги откраднал, а? — кипна инженерът. — Откраднал? Чуваш ли, Мусик! Това е някакъв шантаж!

— Но боже мой — шепнеше отец Фьодор.

— Ако съм ви ги откраднал, има съд, но не устройвайте в моя дом пандемониум! Чуваш ли, Мусик! Докъде стига нахалството. Не оставят човека да се нахрани дори както трябва!

Не, отец Фьодор не желае да иска „своите“ столове чрез съда. Съвсем не. Той знае, че инженер Брунс не ги е откраднал от него. О, не! Това и през ум дори не му е минавало. Но тия столове все пак до революцията са принадлежали нему и са безкрайно скъпи на жена му, която е на смъртно легло сега във Воронеж. Изпълнявайки нейната воля, а съвсем не поради собствена дързост, той си е позволил да научи местонахождението на столовете и да се яви пред гражданина Брунс. Отец Фьодор не иска подаяние. О, не! Той е достатъчно заможен (малка свещоливница в град Самара), за да подслади последните минути на жена си, като купи старите столове. Той няма да се скъпи и е готов да заплати за цялата гарнитура двадесет рубли.

— Какво? — викна инженерът и цял се изчерви. — Двадесет рубли ли? За прекрасната гостна гарнитура? Мусик! Ти чуваш ли? Той без съмнение е ненормален! Бога ми, той е ненормален.

— Не съм ненормален. А единствено изпълнявам волята на пославшия ми жена...

— Ах, дявол — каза инженерът, — пак започна да пълзи! Мусик! Той пак пълзи!

— Определете тогава цена — стенеше отец Фьодор, като внимателно удряше главата си о стъблото на араукария.

— Не ми разваляйте дървото, чудако! Мусик, той не изглежда да е ненормален. Човекът просто се е разстроил, види се, от болестта на жена си. Да му продадем ли столовете, а, какво ще кажеш? Да се отървем, а? Иначе ще си разбие главата!

— Ами на какво ще седим? — запита Мусик.

— Други ще си купим.

— За двадесет рубли?

— За двадесет, да речем, аз няма да ги продам. Да речем, няма да ги продам и за двеста... Но за двеста и петдесет ще ги дам.

Отговорът беше страшният удар с глава в драцена.

— Е, Мусик, дотегна ми вече.

Инженерът се приближи решително до отец Фьодор и започна да му диктува следния ултиматум:

— Първо, отдалечете се от палмата на не по-малко от три крачки; второ, незабавно станете. Трето, мебелите ще продам за двеста и петдесет рубли, не по-малко.

— Не користи ради — проплака отец Фьодор, — а токмо во изпълнението на болящата жена.

— Е, мили, моята жена също е болна. Нали, Мусик, белите ти дробове не са в ред? Но аз не искам въз основа на това вие да... е... да ми продадете, да речем, вашето сако за трийсет копейки.

— Вземете го даром! — възкликна отец Фьодор.

Инженерът раздражено махна с ръка и студено каза:

— Оставете вашите шеги. Няма да се впускам повече в каквито и да било разсъждения. Оценявам столовете на двеста и петдесет рубли и няма да отстъпя нито копейка.

— Петдесет — предложи отец Фьодор.

— Мусик! — каза инженерът. — Извикай Багратион. Нека изпрати гражданина!

— Не користи ради...

— Багратион!

Уплашен, отец Фьодор избяга, а инженерът влезе в трапезарията и седна пред печената гъска. Любимата птица упражни благотворно въздействие върху Брунс. Той започна да се успокоява.

Но в момента, когато инженерът, увил кокалчето с цигарена книжка, поднасяше гъшата кълка към розовата си уста, в прозореца се откри умоляващото лице на отец Фьодор.

— Не користи ради — каза мекия глас. — Петдесет и пет рубли.

Инженерът изръмжа, без да се озърне. Отец Фьодор изчезна.

През целия ден след това фигурата на отец Фьодор се мяркаше откъм всички страни на вилата. Ту източваше от сянката на криптомериите, ту се появяваше в мандариновата горичка, ту прелиташе през задния двор и треперейки, изчезваше към Ботаническата градина.

Целия ден инженерът зовеше Мусик, оплакваше се от ненормалния и от главоболие. В припадащия здрач от време на време се чуваше гласът на отец Фьодор.

— Сто тридесет и осем! — провикваше се той някъде откъм небето. А след минута гласът му идваше откъм вилата на Думбасов.

— Сто четиридесет и една — предлагаше отец Фьодор, — не користи ради, господин Брунс, а токмо...

Най-сетне инженерът не издържа, изправи се по средата на верандата и като се взираше в тъмнината, изкрещя натъртено:

— По дяволите! Двеста рубли! Само се пръждосвайте.

Обезпокоените бамбукови храсти зашумоляха, чу се тих стон и отдалечаващи се стъпки. След това всичко заглъхна.

В залива весело се боричкаха звездите. Светулки преследваха отец Фьодор, въртяха се около главата му и озаряваха лицето му със зеленикава болнична светлина.

— Едни шмекери са се навъдили напоследък... — промърмори инженерът, като влизаше в стаята.

През това време отец Фьодор летеше с последния автобус покрай морския бряг за Батум. Тук под него с шумоленето на прелиствана

книга плискаха вълните, вятърът шибаше лицето му и в отговор на автомобилната сирена долиташе воят на чакалите.

Същата вечер отец Фьодор изпрати до жена си Катерина Александровна в град Н. следната телеграма:

**=СТОКАТА НАМЕРИХ ИЗПРАТИ ТЕЛЕГРАФИЧЕСКИ
ДВЕСТА ТРИДЕСЕТ ПРОДАЙ КАКВОТО НАМЕРИШ
=ФЕДЯ=**

Два дена поред той се въртя около вилата на Брунс, кланяше се отдалеч на Мусик и от време на време дори огласяше тропичните далнини с викове:

— Не користи ради, а токмо во изпълнении воли пославшей мя съпруги!

На третия ден парите бяха получени е отчаяна телеграма:

**=ПРОДАДОХ ВСИЧКО ОСТАНАХ БЕЗ КОПЕЙКА
ЦЕЛУВАМ И ЧАКАМ ЕВСТИГНЕЕВ ОЩЕ ОБЯДВА
=КАТЯ=**

Отец Фьодор преброи парите, усърдно се прекръсти, нае платформа и се отправи за Зелени нос.

Времето бе мрачно. Откъм турската граница вятърът гонеше облаци. Чорох тънеше в мъгла. Тънкият слой синьо небе намаляваше все повече и повече. Ураганът бе достигнал до шест бала. Къпането и излизането с лодки в открито море бе забранено. Над Батум се носеше гръм и трясък. Ураганът разтърсваше брега.

Когато стигнаха до вилата на инженер Брунс, отец Фьодор заповяда на коларя-аджарец, който имаше качулка на главата си, да почака и тръгна за столовете.

— Донесох парите — каза отец Фьодор, — да бяхте отстъпили още мъничко.

— Мусик — изпъшка инженерът, — не мога повече!

— Но, моля ви се, аз донесох парите — разбърза се отец Фьодор, — двеста рубли, както казахте.

— Мусик! Вземи парите! Дай му столовете. И нека всичко свърши по-скоро. Имам мигрена.

Целта на живота бе постигната. Свещоливницата в Самара бе вързана в кърпа. Брилянтите се сипеха в джобовете му като семки.

Дванадесетте стола един след друг бяха натоварени на платформата. Те много приличаха на Воробяниновите, с тази само разлика, че бяха тапицирани не с дамаска на цветчета, а с рипс, син с розови райенца.

Отец Фьодор изгаряше от нетърпение. Под дрехата си, в усукания шнур, беше затъкнал брадвичка. Той седна до каруцаря и по пътя за Батум току поглеждаше столовете. Здравите коне смъкнаха отец Фьодор и неговите съкровища долу, на шосето, минаха покрай ресторантчето „Финал“, дето по бамбуковите маси и в беседките лудуваше вятърът, покрай тунела, който поглъщаше последните цистерни на петролния влак, край фотографа. Лишен в тоя навъсен ден от обикновената си клиентела, покрай табелката „Батумска ботаническа градина“ и го повлякоха не много бързо над самия морски бряг. На ония места, където шосето докосваше крайбрежните скали, солен воден прах обгръщаше отец Фьодор. Отблъсквани от скалите, исполинските вълни се превръщаха в гейзери, издигаха се към небето и бавно се изсипваха.

Плисъкът и тътнежът на прибоя нажежаваха смутения дух на отец Фьодор. Борейки се с вятъра, конете бавно се приближаваха към Махинджаури. Додето стигаше погледът, свистяха и се издигаха до възбог мътните зелени води. Чак до Батум се влачеше бялата пяна от вълните, като долна фуста, подавала се изпод роклята на неупретна жена.

— Стой! — викна изведнъж отец Фьодор на каруцаря. — Спри, мюсюлманино!

И той, целият разтреперан, препъвайки се, започна да разтоварва столовете на пустинния бряг. Равнодушният аджарец получи своите пет рубли, шибна конете с камшика и замина. А отец Фьодор, след като се увери, че наоколо няма никой, свлече столовете по стръмнината върху малкото, още сухо парче на плажа и измъкна брадвичката.

За момент той се поколеба — не знаеше от кой стол да започне. После се приближи като лунатик до третия стол и яростно удари с брадвичката по облегалото. Столът се преобърна, без да се повреди.

— Аха! — закани се отец Фьодор. — Ще ти дам да разбереш!

И той се нахвърли върху стола като върху жива твар. За миг столът бе накълцан като зелка. Отец Фьодор не чуваше ударите на брадвата в дървото, в рипса и в пружините. Всички останали звуци заглъхваха в мощния рев на урагана като удари в кече.

— Аха! Аха! Аха! — повтаряше отец Фьодор, като удряше с брадвичката където и както свари.

Един след друг столовете излизаха от строя. Яростта на отец Фьодор нарастваше. Засилваше се и ураганът. Някои вълни достигаха до самите крака на отчето.

От Батум до Синоп се носеше невъобразим рев. Морето беснееше и стоварваше яростта си върху всяко корабче. Параходът „Ленин“, който димеше с двата си комина и тежко се накланяше към кърмата, приближаваше Новоросийск. Ураганът вилнееше из Черно море и изхвърляше хилядотонни водни маси по бреговете на Трапезунд, Ялта, Одеса и Кюстенджа. Зад спокойствието на Босфора и Дарданелите ревеше Средиземно море. Отвъд Гибралтарския проток се удряше в европейските брегове Атлантическият океан. Разярената вода опасваше земното кълбо.

А на батумския бряг Отец Фьодор, облян в пот, разсичаше последния стол. Миг след това всичко бе свършено. Отчаяние обхвана отец Фьодор. Той хвърли обезумял поглед към струпаната от него планина от крачета, облежала и пружини и се отдръпна. Водата го грабна за краката. Той се юрна напред и целият измокрен, тръгна по шосето. Голяма вълна се разби точно на онова място, където преди малко стоеше отец Фьодор, и отдръпвайки се назад, завлече със себе си цялата похабена гарнитура на генералшата Попова. Но отец Фьодор не видя това. Той се тътреше по шосето прегърбен, с притиснат към гърдите мокър юмрук.

В Батум той влезе като слепец, който не вижда нищо около себе си. Положението му беше ужасно. На пет хиляди километра от къщи, с двадесет рубли в джоба бе наистина невъзможно да стигне до родния град.

Отец Фьодор мина през турския пазар, където с нежен шепот му предлагаха да купи пудра „Коти“, копринени чорапи и контрабанден сухумски тютюн, помъкна се към гарата и там се загуби сред тълпата носачи.

ГЛАВА XXXVIII ПОД ОБЛАЦИТЕ

Три дни след сделката на концесионерите с монтьора Мечников театър „Колумб“ отпътува с влака през Махачкала и Баку. През тия три дни, незадоволени от съдържанието на разтворените на Машук два стола, концесионерите чакаха от Мечников третия, последния от Колумбовските столове. Но монтьорът, изтерзан от минералната вода, трансформира двадесетте рубли в обикновена водка и стигна до такова състояние, че се Заклучи в стаята с реквизита.

— На ви сега Кисели води! — рече Остап, когато научи за отпътуването на театъра. — Негодник е тоя монтьор. Иди, че имай след това работа с теарботници!

Остап стана още по-неспокоен. Шансовете за намиране на съкровището се увеличиха безкрайно.

— Трябват ни пари, за да отидем до Владикавказ — каза той. — Оттам ще заминем за Тифлис с автомобил по Военногрузинския път. Прекрасни изгледи! Вълшебен пейзаж! Чуден планински въздух! И като финал на всичко — сто и петдесет хиляди рубли нула, нула копейки. Има смисъл да се продължи заседанието.

Но не бе така лесно да отпътуват от Минерални води. Воробянинов се оказа некадърен да пътува без билет и тъй като опитите му да се качи на влака излязоха безуспешни, трябваше да стърчи край Цветарника и да се представя там за бивш окръжен училищен инспектор. Това има твърде малък успех. Две рубли за дванадесет часа тежък и унизителен труд. Но сумата беше достатъчна за билета до Владикавказ.

В Беслан свалиха от влака пътуващия без билет Остап и великият комбинатор упорито тича след влака цели три километра, като заплашваше с юмрук Иполит Матвеевич, който нямаше никаква вина.

След това Остап успя да скочи на стъпалото на влака, който се изкачваше бавно по Кавказкия хребет. От тази позиция той с

любопитство наблюдаваше разкрилата се пред него панорама на Кавказките планини.

Минаваше три часът сутринта. Планинските върхове се осветиха с тъмнорозова слънчева светлина. Планините не се харесаха на Остап.

— Прекалено много шик — каза той. — Дива красота. Идиотско въображение. Излишна работа.

На Владикавказката гара открит автобус на Закавтопромторг очакваше пътниците и любезни хора канеха:

— Превозваме до града безплатно само тия, които ще пътуват по Военногрузинския път.

— Къде отивате, Писанчо? — запита Остап. — Ще се качим в автобуса. Нека ни возят безплатно.

Откараният с автобуса до агенцията на Закавтопромторга Остап не побърза да си запази място в колата. Той разгоряваше оживено с Иполит Матвеевич, любуваше се на опасаната с облаци Столова планина, като намираше, че планината наистина прилича на маса^[1], и бързо се измъкна.

Във Владикавказ им се наложи да прекарат няколко дни. Но всички опити да се сдобият с пари за пътуването по Военногрузинския път или бяха съвсем безрезултатни, или даваха средства, достатъчни само да се прехранят. Опитът да измъкнат грошове от гражданите излезе безуспешен. Кавказкият хребет бе толкова висок и забележим, че бе невъзможно да се вземат пари за показването му. Той се виждаше почти отвсякъде. А други красоти във Владикавказ нямаше. Колкото до Терек, той течеше покрай Трека^[2], входна такса за който събираше градската управа без съдействието на Остап. Подаянията, реализирани от Иполит Матвеевич, бяха тринадесет копейки за два дена.

— Достатъчно — каза Остап, — изходът е един: тръгваме пеша за Тифлис. За пет дни ще изминем двеста километра. Нищо, старче, прекрасни планински изгледи, чист въздух!... Трябват ни пари за хляб и чеснов салам. Към лексикона си можете да прибавите и няколко италиански фрази, това е вече ваша работа, но до довечера трябва да съберете най-малко две рубли! Днес няма да се обядва, скъпи другарю! Уви! Лош шанс...

Още в зори концесионерите прехвърлиха мостчето над Терек, заобиколиха казармите и навлязоха в зелената долина, по която минаваше Военногрузинският път.

— Провървя ни, Писанчо — каза Остап, — през нощта валя дъжд и сега няма да гълтаме прах. Дишайте чист въздух, предводителю. Пейте. Припомняйте си кавказки стихове. Дръжте се както подобава!...

Но Иполит Матвеевич не пееше и не си припомняше стихове. Пътят бе стръмен. Нощите, прекарани под открито небе, напомняха за себе си с боджите в хълбоците, с тежестта в краката, а саламът — с постоянните и мъчителни киселини в стомаха. Воробянинов вървеше, наведен настрани, носеше двукилограмов хляб, увит с владикавказки вестник, и едва влачеше левия си крак.

Пак трябва да се върви! Но тоя път за Тифлис, тоя път по най-красивото в света шосе. На Иполит Матвеевич му бе вече съвсем безразлично. Той не гледаше встрани като Остап. Почти не забелязваше Терек, който започваше вече да бучи в дъното на долината. И само бляскащите под слънчевите лъчи ледени върхове смътно му напомняха за нещо: може би блясъка на брилянти, а може би и хубавите сребристи ковчези на майстор Безенчук.

След Балта пътят навлезе в дефилето и тръгна по тесен корниз, изсечен в тъмните отвесни скали. Спиралата на пътя се виеше нагоре и надвечер концесионерите се озоваха на гара Ларс, хиляда метра над морското равнище.

Пренощуваха безплатно в бедна кръчмица и дори получиха по чаша мляко, като подкупили кръчмаря и гостите му с фокусите си при играта на карти.

Утрото бе така прелестно, че дори Иполит Матвеевич, освежаван от планинския въздух, закрачи по-бодро от вчера. Зад гара Ларс веднага се извиси грандиозната стена на Страничния хребет. Долината на река Терек тук се затвори с тесни проходи. Пейзажът ставаше все по-мрачен, а надписите по скалите — по-многобройни. Там, където скалите бяха притиснали Терек така, че мостът бе само двадесетина метра, концесионерите видяха толкова надписи по скалистите стени на дефилето, че Остап, забравил величественото Дарялско дефиле, закрепя, като се стараеше да надделее грохота и воплите на Терек:

— Велики хора! Обърнете внимание, предводителю. Виждате ли? Малко по-високо от облаците и по-ниско от орела! Надпис: „Коля и Мика, юли 1914 г.“ Незабравима картина! Обърнете внимание на

художественото изпълнение! Всяка буква почти метър и написана с блажна боя! Къде сте вие сега, Коля и Мика!

Писанчо — продължи Остап, — хайде и ние да се увековечим. Да ударим Мика. Тъкмо имам й тебешир. Ей богу, в миг ще се изкача и ще напиша: „Тук са били Писанчо и Ося“.

И без да мисли дълго, Остап остави върху парапета, който заграждаше шосето от кипящата бездна на Терек, запасите от салама и започна да се катери по скалата.

Отначало Иполит Матвеевич следеше изкачването на великия комбинатор, но после се отвлече, обърна се и започна да разглежда основите на Тамариния замък, запазили се върху скалата, която приличаше на конски зъби.

През това време на две версти от концесионерите откъм Тифлис в Дарялското дефиле влезе отец Фьодор. Той вървеше с отмерена войнишка крачка, гледаше пред себе си с твърд диамантен поглед и се подпираше с дълга гегата.

С последните си пари отец Фьодор стигна до Тифлис и сега крачеше пеша за родното място, като преживяваше от подаяния. Когато минаваше през Кръстния превал (2345 метра над морското равнище), го клъвна орел. Отец Фьодор замахна срещу дръзката птица с гегата и продължи пътя си.

Той вървеше, обгърнат от облаци, и мърмореше:

— Не користи ради, а токмо волею пославшей мя жени!

Разстоянието между враговете намаляваше. И когато свърна зад един остър завой, отец Фьодор налетя на старец със златно пенсне.

Дефилето се разцепи пред очите на отец Фьодор. Терек спря хилядолетния си вик.

Отец Фьодор позна Воробянинов. След страшния неуспех в Батум, където рухнаха всичките му надежди, новата възможност да получи богатството повлия по необикновен начин на отец Фьодор.

Той сграбчи Иполит Матвеевич за мършавия врат, стисна пръсти и закрещя с прегракнал глас:

— Къде дяна съкровището на тъща си, която ти затри?

Иполит Матвеевич, който не очакваше такава нещца, мълчеше, изблещил така очи, че те почти докосваха стъклата на пенснето.

— Казвай! — заповядваше отец Фьодор. — Покай се, грешнико! Воробянинов почувствува, че се задушаваше.

В този момент отец Фьодор, вече тържествуващ от победата, видя подскачащия по скалата Бендер. Техническият директор слизаше надолу и крещеше с цяло гърло:

*Шумят разпенени вълни,
кипят от мрачните скали...*

Силна уплаха смрази сърцето на отец Фьодор. Той машинално продължаваше да стиска предводителя за гърлото, но коленете му затрепераха.

— А, кого виждам?! — приветливо викна Остап. — Конкуриращата организация!

Отец Фьодор не губеше време. Подчинявайки се на инстинкта за самосъхранение, той грабна концесионния салам и хляба и офейка.

— Удряйте, другарю Бендер! — крещеше от земята дошлият на себе си Иполит Матвеевич.

— Хванете го! Дръжте!

Остап започна да дюдюка.

— Тю-у-у! — крещеше той и хукна да го гони. — Битката при пирамидите или Бендер на лов. Къде бягате, клиенте? Мога да ви предложа добре изпотрошен стол!

Отец Фьодор не издържа мъките на преследването и се покачи на една съвсем отвесна скала. Тласкаше го нагоре сърцето, което се изкачваше до самото му гърло, и особеният, известен само на страхливците сърбеж в петите. Краката сами се откъсваха от гранита и носеха своя повелител нагоре.

— У-у-у! — крещеше Остап отдолу. — Дръжте го!

— Открадна ни припасите! — ревна Иполит Матвеевич, притичвайки към Остап.

— Стой! — загърмя Остап. — Стой, на тебе казвам!

Но това придаде само нови сили на изнемогващия отец Фьодор. Той се напъна и с няколко скока се озова двадесетина метра над най-високия надпис.

— Върни салама! — викаше Остап. — Върни салама, глупако! Всичко ще ти простя!

Отец Фьодор вече нищо не чуваше. Той стигна до една равна площадка, на която човешки крак не бе стъпвал. Мъчителен ужас го обзе. Разбра, че няма да може да слезе. Скалата се спускаше перпендикулярно към шосето и за връщане назад не можеше дори да се мисли. Той погледна надолу. Там беснееше Остап, а на дъното на клисурата проблясваше златното пенсне на предводителя.

— Ще ви дам салама! — викна отец Фьодор. — Само ме снемете! В отговор шумеше Терек и от замъка на Тамара долитаха зловещи кръсъци. Там бе свърталище на кукумявки.

— Смъ-ък-нете ме-е! — жално викаше отец Фьодор.

Той наблюдаваше всички маневри на концесионерите. Те тичаха под скалата и ако се съдеше по жестовете им, псуваха най-вулгарно.

След един час легналият по корем и надвесил глава надолу отец Фьодор видя, че Бендер и Воробянинов се приближават към Кръстния превал.

Бързо падна нощ. В непрогледния мрак и в адския шум под самите облаци трепереше и плачеше отец Фьодор. Не му бяха нужни вече земни съкровища. Той искаше само едно: да е долу, на земята.

През нощта той така ревеше, че понякога заглушаваше Терек, а на сутринта подкрепи силите си със салама и хляба и със сатанински смях изпращаше профучаващите долу автомобили. До края на деня той прекара в съзерцание на планините и на небесното светило — слънцето. А на следната нощ видя царица Тамара. Царицата долетя при него от своя замък и кокетливо каза:

— Ще бъдем съседни.

— Миличка! — с чувство изрече отец Фьодор. — Не от корист...

— Зная, зная — забеляза царицата, — а токмо волею пославшей тя жены.

— Отде знаете? — учуди се отец Фьодор.

— Зная. Елате, съседе. Ще поиграем на сантасе. Искате ли?

Тя се засмя и отлетя, изпращайки фойерверк в нощното небе.

На третия ден отец Фьодор започна проповед към птиците. Кой знае защо, той ги увещаваше да станат лютерани.

— Птици — говореше им той с отекващ глас, — покайте се публично за греховете си!

На четвъртия ден отдолу вече го показваха на екскурзиантите.

— Вдясно е замъкът на Тамара — обясняваха сведущите водачи, — а там вляво стои жив човек, но с какво живее и как е попаднал тук, не се знае.

— Див народ! — чудеха се екскурзиантите. — Деца на планините!

Плуваха облаци. Над отец Фьодор се виеха орли. Най-смелият от тях открадна остатъка от салама, размаха криле и събори хляба в пенещия се Терек.

Отец Фьодор се закани на орела с пръст и прошепна с лъчезарна усмивка:

*Птиченцето не познава
нито грижи, нито труд;
то старателно не прави
дълговечен свой приют.*

Орелът погледна изкосо отец Фьодор, изкряска и отлетя.

— Ах ти, орльо, орльо, долна твар си ти!

След десет дни пристигна от Владикавказ пожарната команда с необходимите коли и принадлежности и сне отец Фьодор от скалата. Когато го сваляха, той пляскаше с ръце и пееше с неприятен глас:

*Ще бъдеш на света цари-и-и-ца
и моя спъ-ъ-тница вовек!*

И суровият Кавказ многократно повтори стиховете на М. Ю. Лермонтов и музиката на А. Рубинщайн.

— Не користи ради — каза отец Фьодор на пожарния командир, — а токмо...

Откараха хилещия се свещеник в психиатричната болница.

---

[1] Маса — на руски стол. — Б.пр. ↑

[2] В руския оригинал има игра на думи — трек — колодрум. — Б.пр. ↑

ГЛАВА XXXIX ЗЕМЕТРЕСЕНИЕ

— Как мислите, предводителю — запита Остап, когато двамата концесионери приближаваха селището Сиони, — с какво можем да припечелим нещо в тази гола местност на два километра над морското равнище?

Иполит Матвеевич мълчеше. Единственото занятие, с което той можеше да спечели средства за живот, бе просията, но тук, по планинските серпантини и корнизи, нямаше на кого да подлага ръка.

Впрочем и тук съществуваше просия, но просия съвсем особена — алпийска: към всеки минаващ покрай селището автобус или лека кола притичваха деца и изпълняваха пред движещата се аудитория няколко стъпки от наурската лезгинка; сетне децата хукваха подир колата и крещяха:

— Дай пари! Пари дай!

Пътниците хвърляха копейки и се понасяха нагоре към Кръстния превал.

— Импозантна работа — каза Остап, — капитални разходи не са нужни, приходите не са големи, но при нашето положение са ценни.

На втория ден от пътуването, към два часа, под наблюдението на великия комбинатор Иполит Матвеевич изпълни пред летящите пътници първия си танц. Танцът приличаше на мазурка, но пътниците, преситени от девствените красоти на Кавказ, го взеха за лезгинка и възнаградиха изпълнителя с три монети от по пет копейки. Пред следващата кола, която се оказа автобус и пътуваше от Тифлис за Владикавказ, танцува и скача самият технически директор.

— Дай пари! Пари дай! — завика той сърдито.

Смеещите се пътници щедро възнаградиха неговите подскачалия. Остап събра из праха по пътя тридесет копейки. Но в това време сионските деца обсипаха конкурентите с градушка от камъни. Спасявайки се от обстрела, пътниците се отпавиха с бърз ход към близкия аул, където похарчиха спечелените пари за сирене и питки хляб.

С такива занимания концесионерите прекарваха дните си. Нощуваха в планинските скали. На четвъртия ден те се спуснаха по криволичето шосе в Кайшаурската долина. Тук слънцето печеше силно и съдружниците, доста премръзнали на Кръстния превал, бързо стоплиха костите си.

Дарялските скали, мракът и студът на превала отстъпиха място на населената и потънала в зеленина дълбока долина. Пътниците вървяха над Арагва, спускаха се в долината, населена с хора и богата с домашни животни и храна. Тук можеше да се изпроси това-онова, нещо да се припечели или чисто и просто да се открадне. Тук беше Закавказието.

Развеселилите се концесионери тръгнаха по-бързо.

В Пасанаур, слънчево и богато селище с два хотела и няколко кръчми, приятелите изпросиха питка и се завряха в храстите срещу хотел „Франция“ с градина и две мечета, вързани със синджири. Те се наслаждаваха на топлината, на вкусния хляб и заслужената почивка.

Впрочем почивката им скоро бе нарушена от воя на автомобилни сирени, от шумоленето на нови гуми по покритото с чакъл шосе и от радостни викове. Приятелите надзърнаха. Към „Франция“ идваха една след друга три еднотипни новички коли. Автомобилите безшумно спряха. От първата кола изскочи Персицки. След него излезе „Из залите на съда“, който пригладжаше изпратените си коси. Сетне от всички коли се изтърсиха членовете на автомобилния клуб при вестник „Станок“.

— Почивка! — провикна се Персицки. — Съдържателю! Петнадесет шишчета!

Във „Франция“ се размърдаха сънливи фигури и се чу блеене на овен, когото влачеха за краката към кухнята.

— Не можете ли да познаете този млад човек? — запита Остап. — Това е репортьорът от Скрябин, един от критиците на нашия плакат. С какъв шик само пристигнаха! Какво може да означава това?

Остап се приближи до унищожителите на шишчетата и се поклони най-елегантно на Персицки.

— Бонжур! — каза репортьорът. — Къде съм ви виждал, скъпи другарю! А-а-а! Спомням си. Художникът от „Скрябин“! Нали така?

Остап притисна ръка до сърцето си и учтиво се поклони.

— Чакайте, чакайте — продължи Персицки, който притежаваше здравата памет на репортьора. — Не бяхте ли вие, върху когото

връхлетя конят в Москва, на Свердловския площад?

— Разбира се, разбира се! И още нещо, според вашия сполучлив израз аз уж съм се отървал с лека уплаха.

— А какво правите тук, по художествената част ли боравите?

— Не, с излетна цел.

— Пеша?

— Пеша. Специалистите твърдят, че пътуването по Военно-грузинския път с автомобил е просто глупост.

— Не винаги е глупост, драги, не винаги! Ето ние например не пътуваме така глупаво. Колите, както виждате, са наши, подчертавам — наши, колективни. Пряко съобщение Москва—Тифлис. Бензин изразходваме за грошове. Удобство и бързина на движението. Прекрасни ресори. Европа!

— А откъде имате всичко това? — запита със завист Остап. — Сто хиляди ли спечелихте?

— Сто не, но петдесет спечелихме.

— На деветката ли?

— С облигация, принадлежаща на автомобилния клуб.

— Да — каза Остап, — и с тия пари сте купили автомобили?

— Както виждате!

— Така. Може би ви е нужен старши? Познавам един млад човек.

Не пие.

— Какъв старши?

— Ами, такъв... общо ръководство, делови съвети, нагледно обучаване по комплексния метод... Какво ще кажете, а?

— Ясно. Разбирам ви. Не, не е нужен.

— Не е ли нужен?

— Не. Съжалявам. И художник не е нужен.

— В такъв случай дайте десет рубли.

— Авдотин — викна Персицки, — бъди добър и дай на този гражданин три рубли за моя сметка. Разписка не трябва. Това лице не е задължено да отчита получени суми.

— Много е малко — забеляза Остап, — но приемам. Разбирам цялото затруднение на вашето положение. То се знае, ако бяхте спечелили сто хиляди, по всяка вероятност щяхте да ми заемете цели пет. Но вие сте спечелили всичко на всичко петдесет хиляди рубли нула, нула копейки. Във всеки случай — благодаря!

Бендер учтиво сне шапка. Персицки направи същото. Бендер се поклони прелюбезно. Персицки отговори с най-любезен поклон. Бендер приветствено махна с ръка. Персицки, седнал при кормилото, направи същото. Но Персицки замина с прекрасния автомобил към сияещите далнини с компания весели приятели, а великият комбинатор остана на прашното шосе с другар-глупак.

— Видяхте ли този блясък? — запита Остап Иполит Матвеевич.

— Закавтопромторг или частно дружество „Мотор“? — делово запита Воробянинов, който за няколко дни път отлично се бе запознал с всички видове автотранспорт. — А аз исках да се приближа до тях и да потанцувам.

— Вие скоро съвсем ще затъпеете, мой бедни приятелю. Какъв ти Закавтопромторг? Тия хора, чувате ли, Писанчо, са спе-че-ли-ли петдесет хиляди рубли! Сам виждате, Писенце, колко са весели и колко механически боклуци са накупили! Когато ние получим нашите пари, ще ги изразходваме много по-рационално. Нали така?

И мечтаейки си какво ще купят, когато станат богати, приятелите напуснаха Пасанаур. Иполит Матвеевич живо си представяше как ще си купи нови чорапи и как ще замине за чужбина. Мечтите на Остап бяха по-богати. Неговите проекти бяха грандиозни: заприщване на Синия Нил с язовирна стена или отваряне на игрален дом в Рига с филиали в Естония, Литва, Латвия и Финландия.

На третия ден преди обед, след като минаха скучните и прашни места Ананур, Душет и Цилкани, пътниците се приближиха до Мцхета — древната столица на Грузия. Тук реката Кура завиваше към Тифлис.

Вечерта пътниците минаха покрай ЗАВЕЦ — Земо-Авчалската водноелектроцентрала. Стъкло, вода и електричество блестяха с различни светлини. Всичко това се отразяваше и трептеше в бързо течащата Кура.

Тук концесионерите завързаха приятелство с един селянин, който ги откара с волска кола в Тифлис към единадесет часа вечерта, оня час, когато вечерната свежест зове на улицата премалелите след душния ден жители на грузинската столица.

— Градчето не е лошо — каза Остап, когато излязоха на булевард Шота Руставели, — вие знаете, Писанчо...

И без да се доизкаже, Остап се втурна след някакъв гражданин, настигна го след десетина крачки и започна оживено да разговаря с

него.

После бързо се върна и ръгна Иполит Матвеевич с пръст в хълбока.

— Знаете ли кой е този? — Шепнеше той бързо. — Това е Одески артел „Московски кравайчета“, гражданинът Кислярски. Да идем при него. Сега вие отново, колкото и да изглежда парадоксално това, сте титан на мисълта и баща на руската демокрация. Не забравяйте да надувате бузи и да мърдате мустаците си. Те, разгеле, са вече порядъчно израснали. Ах, дявол да го вземе! Какъв случай! Фортуна! Ако сега не измъкна от него петстотин рубли, заплюйте ме! Да вървим! Да вървим!

Наистина на известно разстояние от концесионерите стоеше млечносиният от страх Кислярски, облечен в шантунгов костюм и гарсонетка.

— Вие, струва ми се, се познавате — каза шепнешком Остап, — това е особата, приближена на императора, титан на мисълта и баща на руската демокрация. Не обръщайте внимание на костюма му. Това е за конспирация. Отведете ни незабавно някъде. Трябва да поговорим.

Кислярски, дошъл в Кавказ, за да си почине от старгородските тревоги, бе напълно съкрушен. Мърморейки някакви нелепости за криза в производството на гевреци, Кислярски покани страшните познати в екипаж с посребрени спици и стъпала и ги отведе към планината на Давид. На върха на тази изобилствуваща с ресторанти планина те се изкачиха по зъбчатата железница. Тифлис с хилядите си светлини бавно лазеше към преизподнята. Заговорниците се изкачваха направо при звездите.

Масите на ресторанта бяха наредени по тревата. Кавказкият оркестър дрънкаше глухо, а едно малко момиче танцуваше по собствен почин лезгинка между масите под щастливите погледи на родителите си.

— Поръчайте нещо — подкани Остап.

По, нареждане на вещицата Кислярски бяха поднесени вино, зелена салата и зряло грузинско сирене.

— И нещо за хапване — допълни Остап. — Ако знаехте само, скъпи господин Кислярски, какво трябваше да понесем с Иполит Матвеевич, вие бихте се изумили от мъжеството ни.

„Пак! — помисли с отчаяние Кислярски. — Пак започват мъките ми. И защо не отидох в Крим? Та аз исках да отида в Крим! И Хенриета ме съветваше!“

Но той безропотно поръча две порции шишчета и обърна към Остап готовото си за услуги лице.

— Та ето що — започна Остап, като се озърташе настрани и понижаваше глас, — с две думи. Следят ни вече два месеца и по всяка вероятност утре в конспиративната квартира ни чака блокада. Ще се наложи да се защитаваме със стрелба.

Страните на Кислярски станаха сребърнобели.

— Драго ни е — продължаваше Остап — да срещнем в тази тревожна обстановка предания борец за каузата на родината.

— Хм... Да! — гордо процеди през зъби Иполит Матвеевич и в същото време си спомни с какъв гладен патос танцуваше лезгинка недалеч от Сиони.

— Да — прошепна Остап. — Надяваме се с ваша помощ да сразим врага. Ще ви дам парабел.

— Не трябва — твърдо каза Кислярски.

На следната минута стана ясно, че председателят на борсовия комитет няма възможност да вземе участие в утрешната битка. Той много съжалява, но не може. Не е запознат с военното дело. Именно затова го избрали за председател на борсовия комитет. Той е много отчаян, но за спасяване живота на бащата на руската демокрация (самият той е стар октябрист) е готов да окаже възможната финансова помощ.

— Вие сте верен приятел на отечеството! — тържествено каза Остап, като заливаше апетитното шишче с възсладичко отлежало грузинско. — Петстотин рубли могат да спасят титана на мисълта.

— Кажете — запита жално Кислярски, — а двеста рубли не могат ли спаси титана на мисълта?

Остап не издържа и възхитен ритна под масата Иполит Матвеевич.

— Мисля — каза Иполит Матвеевич, — че пазарлъкът тук е неуместен!

Той тутакси получи нов ритник в бедрото, което означаваше:

„Браво, Писанчо, браво, ето какво значи школа!“

За пръв път в живота си Кислярски чу гласа на титана на мисълта. Така го порази това обстоятелство, че незабавно връчи на Остап петстотин рубли. След това плати сметката и като остави приятелите на масата, се оттегли поради главоболие. Подир половин час той изпрати на жена си в Старгород следната телеграма:

**=ПО ТВОЯ СЪВЕТ ЗАМИНАВАМ КРИМ ЗА
ВСЕКИ СЛУЧАЙ ГОТВИ КОШНИЦАТА=**

Дългите лишения, които бе изпитал Остап Бендер, искаха незабавна компенсация. Затова още същата вечер великият комбинатор се напи в планинския ресторант до безсъзнание и по пътя за хотела едва не изхвъркна от вагончето на зъбчатата железница. На другия ден той приведе в изпълнение отколешната си мечта. Купи си прекрасен сив костюм със странни шарки. С костюма му бе горещо, но той все пак ходеше с него, обливайки се в пот. В магазина за готови дрехи на тифлиската кооперация купиха за Воробянинов бял костюм от пике и моряшка фуражка със златен монограм на неизвестен яхтклуб. В това облекло Иполит Матвеевич приличаше на търговски адмирал-любител. Снагата му се изправи. Походката му стана твърда.

— Ах! — възкликаваше Бендер. — Висока класа! Ако бях жена, то на такъв мъжествен красавец като вас бих направил осем процента намаление от обикновената такса. Ах! Ах! В такъв вид ние можем да валсираме! Знаете ли да валсирате, Писанчо?

— Другарю Бендер — повтаряше Воробянинов. — Какво ще правим със стола? Трябва да научим какво става е театъра.

— Хо-хо! — възрази Остап, като танцуваше със стола в голямата мавритански стил стая на хотел „Ориан“. — Не ме учете да живея. Сега съм зъл. Имам пари. Но съм великодушен. Давам ви двадесет рубли и три дни за разграбване на града! Аз съм като Суворов!... Грабете града, Писанчо! Веселете се!

И като размахваше бедра, Остап запя с бързо темпо:

*Вечерен звън, вечерен звън,
навява мисли — рой.*

Цяла седмица приятелите отчаяно пиянствуваха. Адмиралският костюм на Воробянинов се покри с разноцветни винени петна върху костюма на Остап те се разляха в голямо петно е всички цветове на дъгата.

Здравейте! — каза на осмото утро Остап, комуто през време на махмурлука бе дошло на ум да прочети „Заря Востока.“ Слушайте вие, пияници, какво питат във вестниците умните хора! Слушайте!

ТЕАТРАЛНА ХРОНИКА

Вчера, 3 септември, привършил гастролите си в Тифлис, отпътува на гастрол в Ялта Московският театър „Колумб“. Театърът смята да остане в Крим до започването зимния сезон в Москва.

— Аха! Аз ви казвах! — обади се Воробянинов.

— Казвали сте ми вие? — озъби се Остап.

Обаче той бе смутен. Тази немарливост му бе много неприятна. Вместо да завършат курса на тичането подир съкровища в Тифлис, сега трябваше да се прехвърлят в Кримския полуостров. Остап тутакси се зае за работа. Бяха купени билети за Батум и ангажирани места за втора класа на параход „Пестел“, който тръгваше от Батум за Одеса на 7 септември в 23 часа московско време.

През нощта на десети срещу единадесети септември, когато „Пестел“, без да влиза в Анапа поради силната буря, се отправи в открито море и взе курс за Ялта, на Иполит Матвеевич му се присъни сън.

Сънува, че стои на балкона на своята старгородска къща в адмиралски костюм и знае, че насъбралата се долу тълпа очаква от него нещо. Голям подемен кран спусна пред краката му свиня с черни петна.

Доиде вратарят Тихон, облечен с обикновен костюм, хвана свинята за задните крака и каза:

— Ех, поразата да го поразии! Та има ли „Нимфа“ ковчези с ресни!

Иполит Матвеевич усети в ръцете си кинжал. Той удари с него свинята в хълбока и от голямата широка рана се изсипаха и заскачаха по цимента брилянти. Те подскачаха и тропаха все по-силно. И накрая тропането им стана непоносимо и страшно.

Иполит Матвеевич се събуди от блъскането на вълните в илюминатора.

В Ялта стигнаха в спокойно време, в упоително слънчево утро. Оправил се от морската болест, предводителят стоеше на носа, край камбаната, украсена с лято славянско везмо. Веселата Ялта бе наредила покрай брега своите малки магазинчета и ресторанти върху шлепове. На пристанището стояха файтони с кадифени седалки под платнените чергила, автомобили и автобуси на „Кримкурсо“ и на дружеството „Кримски шофьор“. Тухленочервени момичета въртяха разтворените си чадъри и махаха с кърпички.

Приятелите първи слязоха на нажежения крайбрежен булевард. Щом видяха концесионерите, от тълпата посрещачи и любопитни изскочи гражданин в шантунгов костюм и бързо закрачи към изхода, от територията на пристанището. Но бе вече късно. Ястребовият поглед на великия комбинатор бързо разпозна шантунговия гражданин.

— Почакайте, Воробянинов! — викна Остап.

И той така бързо се спусна напред, че настигна шантунговия мъж на десетина крачки от изхода. Остап моментално се завърна със сто рубли.

— Не дава повече. Впрочем аз не настоявах. Иначе нямаше да има с какво да се върне в къщи.

И наистина Кислярски същия час офейка с автомобил за Севастопол, а оттам в трета класа — за в къщи, в Старгород.

Целия ден концесионерите прекараха в хотела, лежаха голи на пода и час по час изтичваха в банята под душа. Но водата се лееше топла като отвратителен чай. Нямаше никакво спасение от горещината. Сякаш Ялта ей сега ще се разтопи и ще се влее в морето.

Към осем часа вечерта, проклинайки всички столове на света, съдружниците намъкнаха горещите чепици и се отправиха за театъра. Даваха „Женитба“. Изтерзаният от жегата Степан, изправен на ръце,

едва не се сгромолясваше. Агафия Тихоновна тичаше по тела, като държеше с влажни от пот ръце чадъра с надпис: „Искам Подкольосин“. В тази минута, както и през целия ден, тя искаше само едно: студена вода с лед. Публиката също искаше да пие. Поради това, а може би и защото видът на Степан, който лапаше горещите пържени яйца, предизвикваше отвращение, представлението не се хареса.

Концесионерите бяха доволни, тъй като техният стол бе на мястото си заедно с трите нови разкошни полукресла стил рококо.

Притаили се в една от ложите, приятелите търпеливо изчакаха края на неимоверно проточилото се представление. Най-сетне публиката се разотиде и актьорите изтичаха да се поразхладят. В театъра не остана никой освен членовете-съдружници на концесионното предприятие. Всичко живо изхвъркна на улицата под плисналия най-сетне освежителен дъжд.

— След мене, Писанчо — изкомандува Остап. — В случай на нещо — ние сме провинциалисти, ненамерили изхода на театъра.

Те се промъкнаха на сцената и като драскаха кибрит, но все пак се блъснаха в хидравлическата преса, обследваха цялата сцена.

Великият комбинатор изтича нагоре по стълбището в реквизитната.

— Елате тука! — викна той.

Размахвайки ръце, Воробянинов хукна нагоре.

— Виждате ли? — запита Остап, като запали клечка кибрит.

Из полумрака изплуваха тъгълът на гамбсовския стол и секторът на чадъра с надпис: „... искам...“

— Ето! Ето го нашето бъдеще, настояще и минало. Писанчо, драскайте кибрит, аз ще го разпоря.

И Остап пъкна ръка в джоба за инструментите.

— Е — каза той, като протягаше ръка към стола, — още една клечка, предводителю.

Кибритената клечка пламна и странно нещо — столът сам подскочи встрани и тутакси пред погледите на смаяните концесионери потъна през пода.

— Майко мила! — викна Иполит Матвеевич, като отлетя към стената, макар че нямаше и най-малко желание да прави това.

Стъклата се пръснаха със звън и чадърът с надпис: „Искам Подкольосин“, подхванат от вихъра, излетя през прозореца към морето.

Остап лежеше на пода, попритиснат от шперплатовите листове.

Беше дванадесет часът и четиринадесет минути. Това беше първият трус на голямото кримско земетресение през 1927 година.

Трусът от девет бала, който причини неизчислими бедствия на целия полуостров, изтръгна съкровището от ръцете на концесионерите.

— Другарю Бендер! Какво става? — крещеше в ужас Иполит Матвеевич.

Остап бе въвн от себе си: земетресението се изпречи на пътя му. Това беше единственият случай в неговата богата практика.

— Какво става? — виеше Воробянинов.

Откъм улицата долитаха викове, звън и тропот.

— Става туй, че трябва незабавно да се измъкнем на улицата, докато не ние затрупала стената. По-скоро! По-скоро! Подайте ми ръка, дръвник.

И те се втурнаха към изхода. За тяхно голямо изумление до вратата, която водеше от сцената към улицата, лежеше катурнат, цял и невредим, гамбсовският стол. Иполит Матвеевич изскимтя като куче и със смъртна хватка се вкопчи в него.

— Дайте клещите! — викна той на Остап.

— Идиот крастав! — изпъшка Остап. — Таванът ей сега ще рухне, а той си е загубил ума! По-скоро навън!

— Клещите! — ревеше обезумелият Иполит Матвеевич.

— Вървете по дяволите! Гиберясвайте тук с вашия стол! А за мене животът ми е скъп като спомен!

С тия думи Остап хукна към вратата. Иполит Матвеевич залая, грабна стола и изтича след Остап.

Щом се озоваха посред уличката, земята страшно се залюля под краката им, от покрива на театъра падна керемидата и на същото място, което концесионерите току-що напуснаха, вече лежах само останки от хидравлическата преса.

— Хайде сега дам те стола — каза хладнокръвно Бендер. — Както виждам, вече ви омръзна да го държите.

— Не го давам! — изквича Иполит Матвеевич.

— Това пък какво е? Бунт на кораба? Дайте стола. Чувате ли?

— Столът е мой! — изкряска Воробянинов, като заглуши стоновете, плача и трясъците, долитащи отвсякъде.

— В такъв случай ето ви хонорара, дърта кранто!

И Остап удари с тежката си ръка Воробянинов по врата.

Същия миг по улицата прелетя пожарната команда с факли и при трепкащата им светлина Иполит Матвеевич видя върху лицето на Бендер такъв страшен израз, че мигновено се покори и даде стола.

— Е добре — каза Остап, поемайки си дъх, — бунтът е потушен. А сега вземете стола и го носете след мен. Отговаряте за целостта на тази вещ. Ако дори последва трус от петдесет бала, столът трябва да бъде запазен! Разбрахте ли?

— Разбрах.

Цялата нощ концесионерите се лутаха заедно с обзетите от паника тълпи, без да се решат, както и всички останали, да влязат в някоя изоставена къща, очаквайки нови трусове.

На разсъмване, когато страхът малко се поуталожил, Остап избра местенце, близо до което нямаше нито стени, които биха могли да се срутят, нито хора, които да им попречат, и пристъпи към аутопсия на стола.

Резултатите от аутопсията смаяха и двамата концесионери. В стола нямаше нищо. Неиздържал всички тревоги на нощта и утрото, Иполит Матвеевич избухна в истеричен смях.

Непосредствено след това последва трети трус, земята се разтвори и погълна пощадения от първия тласък на земетресението и разнебитения от хората гамбсовски стол, чиито цветчета се усмихваха на показалото се сред облачния прах слънце.

Иполит Матвеевич застана на четири крака и обърнал посърналото си лице към мътноаления слънчев диск, зави като куче. От неговия вой великият комбинатор падна в несвяст. Когато се свести, той видя до себе си обраслата с лилава четина брада на Воробянинов. Иполит Матвеевич бе загубил съзнание.

— В края на краищата — каза Остап с глас на оздравяващ от тифус — сега шансът ни е сто на сто. Последният стол (при думата стол Иполит Матвеевич се свести) изчезна в магазинята на Октомврийската гара, но съвсем не се е провалил вдън земя. Какво има ли? Заседанието продължава.

Някъде с грохот се срутваша тухли. Провлечено пицеше параходна сирена.

ГЛАВА XL СЪКРОВИЩЕТО

През един дъждовен ден в края на октомври Иполит Матвеевич без сако, с бледожълтата жилетка, обсипана с дребни сребристи звездички, вършеше нещо в стаята на Иванопуло. Иполит Матвеевич работеше на прозореца, защото в стаята и досега нямаше маса. Великият комбинатор бе получил голяма поръчка — художествена изработка на адресни табелки за жилищните кооперации. Направата на табелките по шаблон Остап възложи на Воробянинов, а самият той почти цял месец от момента на пристигането им в Москва се въртеше в района на Октомврийската гара, като търсеше с непреодолима страст следите на последния стол, който без съмнение криеше в себе си брилянтите на мадам Петухова.

Навъсил чело, Иполит Матвеевич сечеше по шаблон железните табелки. За половин година препускане подир брилянтите той бе загубил навиците си.

Нощем на Иполит Матвеевич му се присънваха планински вериги, украсени със странни плакати, пред погледа му летеше Изнуренков, като тресеше кафявите си бедра, преобръщаха се лодки, давеха се хора, от небето падаха тухли и разпукалата се земя изхвърляше в очите серен дим.

Остап, който ежедневно бе с Иполит Матвеевич, не забелязваше в него никаква промяна. А Иполит Матвеевич се бе променил необикновено. И походката му не бе вече същата, и в погледа му имаше нещо диво, и израсналите му мустаци стърчаха вече не паралелно на земната повърхност, а почти перпендикулярно, като на стар котарак.

Иполит Матвеевич се бе променил и вътрешно. В характера му се появиха несвойствени му по-рано черти на решителност и жестокост. Три епизода постепенно оформиха у него тия нови чувства: чудното спасяване от тежките юмруци на васюкинските любители, първият дебют в областта на просията в Пятигорския „Цветарник“,

най-сетне земетресението, след което Иполит Матвеевич бе малко мръднал и затаи скрита ненавист към своя съдружник.

Напоследък много силни подозрения обземаха Иполит Матвеевич. Той се страхуваше, че Остап ще разпори сам стола и заграбил съкровището, ще изчезне, като го остави на произвола на съдбата. Но като знаеше тежката ръка на Остап и непреклонния му характер, той не смееше да изкаже подозренията си. Ежедневно, докато, седнал край прозореца, почистваше със стария нацърбен бръснач изсъхналите букви, Иполит Матвеевич се измъчваше. Всеки ден той се страхуваше, че Остап повече няма да се върне и че той, бившият предводител на дворянството, ще умре от гладна смърт край някой влажен московски стобор.

Но Остап си идваше всяка вечер, макар да не донасяше радостни вести. Неговата енергия и веселост бяха неизчерпаеми: Надеждата не го напущаше нито за миг.

В коридора се чуха стъпки, някой се блъсна в огнеупорния шкаф и шперплатовата врата се разтвори с лекотата на прелистена от вятъра страница. На прага стоеше великият комбинатор. Беше мокър до костите, страните му се бяха зачервили като ябълки. Той дишаше тежко.

— Иполит Матвеевич! — викна той. — Слушайте, Иполит Матвеевич!

Воробянинов се смая. Никога досега техническият директор не го бе назовавал по име и презиме. И изведнъж разбра...

— Намерихте ли го? — изпъшка той.

— Там е работата, че го намерих. Ах, Писанчо, дяволите да ви вземат!

— Не крещете, всичко се чува.

— Вярно, вярно, могат да чуят — зашепна бързо Остап. — Да, Писанчо, намерих го и ако искате, мога още сега да ви го продемонстрирам, Той е в клуба на железничарите, в новия клуб... Вчера е станало откриването... Как го намерих? Празни работи ли? Необикновено трудно нещо! Гениална комбинация, блестящо доведена до края! Антично приключение!... С една дума, висока класа!

Недочакал Иполит Матвеевич да намъкне сакото си, Остап изтича в коридора. Воробянинов се присъедини към него на стълбището. И двамата, развълнувано отправяйки си въпроси, летяха

по мокрите улици към Каланчевския площад. Те дори не се сетиха, че могат да се качат на трамвай.

— Облекли сте се като обуцар! — весело подмяташе Остап. — Кой ходи така, Писанчо? Необходима ви е колосана риза, копринени чорапи и, то се знае, цилиндър. Във вашето лице има нещо благородно. Кажете ми, вие наистина ли сте бил предводител на дворянството?

След като показва на предводителя стола, който стоеше в стаята на шахматния кръжок и имаше най-обикновен гамбсовски вид, макар и да криеше в себе си несметни богатства, Остап помъкна Воробянинов в коридора. Тук нямаше жива душа. Остап се приближи до още незамазания за през зимата прозорец и измъкна от жлеба сюрметата на двете рамки.

— През това прозорче — каза той — ние лекичко и нежничко ще се озовем в клуба във всеки час на настъпващата нощ. Запомнете, Писанчо — третият прозорец от главния вход.

Приятелите дълго още се шляха из клуба като представители на УОНО^[1] и не можеха да се начудят на прекрасните зали и стаи.

— Ако; във Васюки бях играл — започна Остап, — седнал на такъв стол, не бих загубил нито една партия. Ентусиазмът не би позволил. Но да вървим, старче, имам скътани за черни дни двадесет и пет рубли. Трябва да сръбнем бира и да си починем преди нощната визита. Не ви ли шокира бирата, предводителю? Нищо, не е беда. Утре ще лочите шампанско в неограничено количество.

По пътя от пивницата на Сивцев Вражек Бендер страшно се развесели и закачаше минувачите. Прегръщаше сръбналия Иполит Матвеевич през рамо и нежно му говореше:

— Вие сте извънредно симпатично старче, Писанчо, но повече от десет процента няма да ви дам. Бога ми, няма да ви дам. Но кажете ми, защо ви са, защо ви са толкова пари?

— Как защо? Как защо? — горещеше се Иполит Матвеевич.

Остап чистосърдечно се смееше и допираше бузата си до мокрия ръкав на своя приятел по концесия.

— Е, какво ще си купите, Писанчо! Какво? Та вие нямате никаква фантазия. Бога ми, петнадесет хиляди са ви предостатъчни... Вие скоро ще умрете, старичък сте вече. На вас пари изобщо не ви са нужни... Знаете ли, Писанчо, аз, както изглежда, нищо няма да ви дам. Та няма защо да ви разглезвам. Ще ви взема, Писенце, за секретар. А?

Четиридесет рубли на месец. Разходите — мои. Четири свободни дни... А? Специално облекло, бакшиш, обществена осигуровка и какво още там... А? Допада ли ви това предложение?

Иполит Матвеевич отскубна ръката си и избърза напред. Тия шеги го подлудяваха.

Остап настигна Воробянинов до входа на розовата къщичка.

— Вие наистина ли ми се обидихте? — запита Остап. — Та аз само се пошегувах. Ще получите вашите три процента. Бога ми, Писанчо, стигат ви три процента.

Иполит Матвеевич влезе мрачен в стаята.

— А? Писанчо — не мирясваше Остап, — съгласете се на три процента! Бога ми, съгласете се! Друг на ваше място би се съгласил. Няма защо да наемате стая, Ивановуло замина за Твер за цяла година. И освен това ще постъпите при мене като камердинер... Топличко местенце...

Като видя, че с нищо не може да раздвижи Иполит Матвеевич, Остап Сладко се прозина, протегна се до самия таван, изпълни с въздух широкия си гръден кош и каза:

— Е, друже, гответе си джобовете. В клуба ще отидем пред разсъмване. Това е най-хубавото време. Пазачите спят и сънуват сладки сънища, за което често ги уволняват без обезщетение. А засега, мили мой, съветвам ви да си починете.

Остап се изтегна на трите стола, събрани от различните краища на Москва, и заспивайки, измърмори:

— Камердинер!... Прилично възнаграждение... Разноски... Бакшиш... Хайде, хайде, пошегувах се... Заседанието продължава! Ледът се пука, господа съдебни заседатели!

Това бяха последните думи на великия комбинатор. Той заспа безгрижен сън, дълбок, освежителен и необезпокояван от съновидения.

Иполит Матвеевич излезе на улицата. Душата му преливаше от отчаяние и злоба, Луната подскачаше по облачните буци. Мокрите железни огради на къщите мазно лъщяха. Уличните лампи, обкръжени от венчета воден прах, тревожно мигаха. От пивница „Орел“ изблъскаха един пиян. Той зарева. Иполит Матвеевич се намръщи и с твърда крачка тръгна назад. Имаше едно желание: час по-скоро всичко да се свърши.

Влезе в стаята, погледна сурово спящия Остап, избърса пенснето си и взе от прозореца бръснача. По нащърбеното му острие се виждаха засъхнали люспички блажна боя. Той прибра бръснача в джоба си, мина още веднъж покрай Остап, без да го гледа, но се ослушваше в дишането му, и се озова в коридора. Тук беше тихо и сънно. Както изглеждаше, всички си бяха вече легнали. В пълния мрак на коридора Иполит Матвеевич изведнъж се усмихна по най-злобен начин и усети, че кожата на челото му се задвижи. За да провери това ново усещане, той пак се усмихна. Изведнъж си спомни, че в гимназията ученикът Пихтеев-Какуев можеше да си мърда ушите.

Иполит Матвеевич стигна до стълбището и внимателно се ослуша. На стълбището нямаше никой. От улицата долиташе особено висок и отмерен тропот на конски копита, сякаш работеха на сметачна машина. Пристъпвайки като котка, предводителят се върна в стаята, измъкна от поставеното на стола сако на Остап двадесет и петте рубли и клещите, сложи си мръсната адмиралска фуражка и отново се ослуша.

Остап спеше тихо, без да хърка. Носоглътката и белите му дробове работеха идеално, равномерно вдишваха и издишваха въздуха. Тежката му ръка бе провиснала до самия под. Усещайки пулса на слепите си очи, Иполит Матвеевич бавно запретна десния ръкав над лакътя, омота разголената си ръка с кърпата за лице, отиде до вратата, извади от джоба си бръснач и като пресметна на око разстоянието, завъртя електрическия ключ. Светлината угасна, но стаята остана слабо осветена от синкавата аквариумна светлина на уличната лампа.

— Толкова по-добре — прошепна Иполит Матвеевич.

Той се приближи до възглавето и замахна отдалече с бръснача, с все сила от един път косо заби цялото му острие в гърлото на Остап, веднага след това извади бръснача и отскочи към стената. Великият комбинатор издаде звук, какъвто издава кухненска мивка, всмукваща остатъка от водата. Иполит Матвеевич успя да не се изцапа с кръв. Отърквайки със сакото си стената, той се промъкна към малката врата и за секунда отново погледна Остап. Тялото му се изопна два пъти и се наклони към облегалата на столовете. Уличната светлина заигра по черната локва, образувала се на пода.

„Каква ли е тази локва? — помисли си Иполит Матвеевич. — Ах, да, да, кръв... Другарят Бендер свърши.“

Воробянинов размота леко изпръсканата с кръв кърпа, запокити я, след това внимателно остави бръснача на пода и се измъкна, като притвори тихо вратата.

Озовал се на улицата, Иполит Матвеевич се нацупи и мърморейки под носа си: „Всички брилянти са мои, а не само шест процента“, излезе на Каланчевския площад.

При третия прозорец от главния вход на железничарския клуб Иполит Матвеевич се спря. Огледалните прозорци на новата сграда сивееха с бисерни отсенки в светлината на настъпващото утро. Във влажния въздух глухо се обаждаха маневрените локомотиви. Иполит Матвеевич ловко се покатери на корниза, блъсна рамката и безшумно скочи в коридора.

Ориентирайки се лесно в сивите предутринни зали на клуба, Иполит Матвеевич проникна в шахматния кабинет и се приближи до стола, като докосна с глава окачения на стената портрет на Емануел Ласкер. Той не бързаше. Нямахше защо да бърза; Никои не го гонеше. В розовата къщичка на Сивцев Вражек гросмайсторът О. Бендер спеше вечен сън.

Иполит Матвеевич седна на пода, обгърна стола с кльощавите си крака и с хладнокръвието на зъболекар започна да вади от стола медните гвоздеи, без да пропусне нито един. На шестдесет и втория гвоздей работата му се свърши. Английската дамаска и зеблото свободно лежаха върху стола.

Трябваше само да ги вдигне, за да види калъфите, калъфчетата и кутийките, напълнени със скъпоценни камъни.

„Веднага на автомобил — помисли си Иполит Матвеевич, придобил житейска мъдрост в школата на великия комбинатор — и на гарата. Оттам на полската граница. За едно само камъче ще ме прехвърлят оттатък, а после вече...“

И от желание по-скоро да види какво ще бъде „после“, Иполит Матвеевич смъкна от стола дамаската и зеблото. Пред очите му се откриха пружини, прекрасни английски пружини, и пълнеж, забележителен пълнеж, довоенно качество, какъвто сега никъде не можеш намери. Но в стола нямаше нищо повече. Иполит Матвеевич машинално разпиля тапицировката и проседя цял половин час, като не изпускаше стола от стиснатите си крака и тъпо повтаряше:

— Защо тук няма нищо? Не може да бъде! Не може да бъде!

Почти се бе разсъмнало, когато Воробянинов, оставил в шахматния кабинет всичко, както си бе, забравил там клещите и фуражката със златна кокарда на несъществуващия яхтклуб, незабелязан от никого, се измъкна мрачен и съсипан през прозореца на улицата.

— Не може да бъде! — повтаряше си той, докато измина няколко пресечки. — Не може да бъде!

И Воробянинов се върна към клуба и започна да се разхожда покрай неговите големи прозорци, шепнейки:

— Не може да бъде! Не може да бъде! Не може да бъде!

От време на време той изпискваше и се хващаше за главата, мокра от утринната мъгла. Припомняйки си всичко, станало през нощта, Воробянинов разтърсваше прошарените си коси. Брилянтната възбуда се оказа твърде силно средство: той грохна за пет минути.

— Влачат се тук, влачат се какви ли не — чу Воробянинов току до ухото си.

Той видя пазача с брезентеното работно облекло и леки ботуши. Пазачът бе много стар и, както изглежда, голям добряк.

— Влачат се, влачат се — общително говореше старецът, на когото бе дотегнала нощната самота. — И вие също, другарю, се интересувате. И с право. Нашият клуб, може да се каже, е необикновен.

Иполит Матвеевич гледаше страдалчески червенобузестия старец.

— Да — продължаваше старецът, — необикновен е този клуб. Друг такъв никъде няма.

— А какво необикновено има в него? — запита Иполит Матвеевич, идвайки на себе си.

Старчето весело погледна Воробянинов. Види се, разказът за необикновения клуб му се харесваше и той обичаше да го повтаря.

— Ами чувай — започна старецът, — тук аз работя като пазач вече десета година, а такъв случай не е имало. Ти слушай, момче. Тук и по-рано имаше клуб, известно какъв, на първия участък на службата по движението. Аз го пазех. Нищо и никакъв клуб беше... Топлеха го, топлеха го, но нищо не можеха да направят. А другарят Красилников идва при мене и пита: „Къде, казва, дяваш дървата?“ А аз да не ги ям тия дърва? Измъчи се другарят Красилников с клуба: тук влажно, там

студено, за кръжока на духовия оркестър помещение няма; и на театър да играят, беше цяла мъка: господата артистите мръзнаха. Пет години поред искаха кредит за нов клуб, но не зная какво ставаше. Дорпрофсож не утвърждаваше кредит. Едва през пролетта другарят Красилников купи един стол за сцената, хубав стол, мек...

Облегнат с цялото си тяло върху пазача, Иполит Матвеевич слушаше. Той бе почти в несвяст. А старецът се заливаше от весел смях и разказваше как веднъж се качил на този стол, за да развинти една електрическа крушка, и се прекатурил.

— Подхлъзнах се от стола, платът се скъса. И гледам аз — изпод него стъкълца някакви се сипят и бели мъниста на конци нанизани.

— Мъниста — изрече Иполит Матвеевич.

— Мъниста! — изписка с възхищение старецът. — И гледам аз, момче, вътре в него, а там кутийки разни. Дори не докоснах тия кутийки, а отидох направо при другаря Красилников и доложих. Така и на комисията по-късно докладвах. Не докоснах аз тия кутийки, не ги пипнах дори. И добре съм направил, момче, защото там намериха скъпоценности, скрити от буржоазията...

— Къде са тия скъпоценности? — изкрещя предводителят.

— Къде, къде — дразнеше го старецът, — тук, момче, съображение трябва да има човек. Ето ги!

— Къде? Къде?

— Ами че ето ги! — викна червенобузестият пазач, като се радваше на получените се ефект. — Ето ги! Очилата си избърши! Клуб построиха с тях, момче! Виждаш ли? Ето го клуба! Парно отопление, шашки с часовник, бюфет, театър, с галоши не пускат!...

Иполит Матвеевич замръзна и без да се помръдне от мястото си, шареше с поглед по корнизите.

Ето къде било съкровището на мадам Петухова! Ето го! Всичко е тук! Целите сто и петдесет хиляди рубли, нула, нула копейки, както обичаше да казва Остап Сюлейман Берта-Мария Бендер.

Брилянтите се бяха превърнали в низ от прозорци и железобетонни плочи, от бисерите бяха направени прохладни гимнастически зали. Диамантената диадема се бе превърнала в театрален салон с въртяща се сцена, рубинените обици се бяха разраснали в цели полилеи, златните змиевидни браслети с изумруди се бяха превърнали в прекрасна библиотека, а огърлицата се бе

превъплътила в детски ясли, в работилница за планери, в шахматен кабинет и билиардна.

Съкровището бе останало, то бе запазено и дори увеличено. То можеше да се пипне с ръка, но не можеше да бъде отнесено. То бе преминало на служба при други хора.

Иполит Матвеевич попипа гранитната облицовка. Студенината на камъка премина в самото му сърце.

И той закрепва.

Викът му, бесен, страстен и див — вик на смъртно ранена вълчица, — литна към средата на площада, праметна се под моста и отблъскван отвсякъде от шума на пробуждащия се голям град, започна да заглъхва и след минута съвсем замря. Великолепното есенно утро се спускаше от мокрите покриви по московските улици. Градът поде своя делничен поход.

---

[1] УОНО — отдел за народно образование. — Б.пр. ↑

Издание:

Иля Илф, Евгений Петров. Дванадесетте стола

Трето издание

Преводач: Д. Загоров

Редактор: Д. Станкова

Редактор на издателството: М. Драгостинова

Художник: Ж. Станкулов

Художествен редактор: П. Мутафчиев

Коректори: А. Панайотова, А. Славова

Дадена за набор: ноември 1980 г.

Подписана за печат: септември 1981 г.

Излязла от печат: януари 1983 г.

Издателство на Отечествения фронт

Государственное издательство художественной литературы
Москва, 1956

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.